

T.C.

HİTİT ÜNİVERSİTESİ

LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ

ARKEOLOJİ ANABİLİM DALI

**ASUR TİCARET KOLONİLERİ ÇAĞI'NIN TASVİR SANATINDA
MÜCADELE / SAVAŞIM SAHNELERİ**

Yüksek Lisans Tezi

Gülçin AYDIN

Çorum - 2023

**ASUR TİCARET KOLONİLERİ ÇAĞI'NIN TASVİR SANATINDA
MÜCADELE / SAVAŞIM SAHNELERİ**

Gülçin AYDIN

Lisansüstü Eğitim Enstitüsü

Arkeoloji Anabilim Dalı

Yüksek Lisans Tezi

TEZ DANIŞMANI

Doç. Dr. Hatice Kübra ENSERT

Çorum 2023

Gülçin AYDIN tarafından hazırlanan “Asur Ticaret Kolonileri Çağı'nın Tasvir Sanatında Mücadele / Savaşım Sahneleri” adlı tez çalışması 25/01/2023 tarihinde aşağıdaki jüri üyeleri tarafından oy birliği ile Hitit Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü Arkeoloji Anabilim Dalında Yüksek Lisans tezi olarak kabul edilmiştir.

Doç. Dr. Hatice Kübra ENSERT

.....

Doç. Dr. Atila TÜRKER

.....

Dr. Öğr. Üyesi Önder İPEK

.....

Hitit Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü Yönetim Kurulunun .../.../..... tarih ve sayılı kararı ile Gülçin AYDIN'ın Arkeoloji Anabilim Dalında Yüksek Lisans derecesi alması onanmıştır.

Prof. Dr. Muhammed Asif YOLDAŞ
Lisansüstü Eğitim Enstitüsü Müdür V.

TEZ BİLDİRİMİ

Tez içindeki bütün bilgilerin etik davranış ve akademik kurallar çerçevesinde elde edilerek sunulduğunu, ayrıca tez yazım kurallarına uygun olarak hazırlanan bu çalışmada bana ait olmayan her türlü ifade ve bilginin kaynağına eksiksiz atıf yapıldığını beyan ederim.

Gülçin AYDIN

**ASUR TİCARET KOLONİLERİ ÇAĞI'NIN TASVİR SANATINDA
MÜCADELE / SAVAŞIM SAHNELERİ**

Gülçin Aydın

ORCID: 0000-0001-6965-8570

HİTİT ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ

Yüksek Lisans Tezi

Ocak 2023

ÖZET

Asur Ticaret Kolonileri Çağı'nın mücadele/savaşım sahneleri bu dönemin mühür ve mühür baskıları üzerinde görülür. Mezopotamya'da erken dönemlerde (MÖ IV. bin) silindir mühürler üzerinde görülen tasvirlerde yer alan; ritüel, tapma, mitolojik ve mücadele/savaşım sahnelerindeki figürler ve motiflerin, üslup özellikleri ile Anadolu'da yaygın ve yoğun olarak ortaya çıkmasında, bu uluslararası ticaretin etken olduğu anlaşılmaktadır.

Bu tez çalışmasında mücadelede yer alan figür sayısına göre gruplamalar yapılmıştır. Mücadele tasvirleri mühürler üzerinde; ritüel ve mitolojik sahnelerde iki, üç, dört ve çok figürlü olarak görülürken, savaşım frizlerinde sadece mücadele figürleri yer almaktadır. Savaşım frizlerinde de yukarıdaki gruplara benzer alt gruplar vardır.

İkili mücadele gruplarında en çok aslanla olan mücadeleler öne çıkmaktadır. Aslan ve boğa ile yapılan mücadeleler genellikle bir gücün sembolü olarak her zaman sevilen bir tasvir olmuştur. Bu gruptaki mücadelenin önemli figürleri; demonlar, kahramanlar, tanrılar ve insanlardır. Aslan ve boğa ile yapılan mücadelelerde hayvanların baş aşağı, dik kalkmış oldukları ve silahın kullanıldığı görülmektedir. İki figürden oluşan mücadelelerin genellikle bir ya da bir kaç tanrısallığın huzurunda ritüel, tapınım ve sunum sahnelerinin içerisinde yer aldığı görülür. İkili mücadelelerde kalabalık bir grup da tanrısallık ile adam mücadelesidir.

Üç figürlü mücadele gruplarında en çok aslan, ceylan ve avcıdan oluşan av sahneleri görülür. Avlanma da bir mücadele olarak değerlendirilerek bu çalışmada yer verilmiştir. Dörtten fazla sayıda figürlerin bulunduğu mücadele sahneleri ise çok figürlü mücadele olarak gruplandırılmıştır.

Mücadele sahnelerinde benzer mücadele biçimlerinin farklı mühürler üzerinde ortaya çıkması bu mücadelelerin sembolik bir ifadeye işaret ettiklerini düşündürmektedir.

Heraldik kuşarikkular, boğa-adamlar, çıplak kahramanlar, kahramanlar, ceylanlar ve aslanların olduğu çok figürlü mücadele ile çok figürlü savaşım sahnelerindeki tasvirlerde çoklu bir mücadele olduğu için figürler içerisinde korumacı ve saldırgan olanlar çok net anlaşılamamaktadır.

Vahşi doğadaki insan kontrolünü zaman zaman ortaya koyan mücadele tasvirlerinde, özellikle silindir mühürler üzerindeki sahnelerde, doğayı çok iyi gözlemleyen mühür kazıcıların mühür alanına gerçekçi aktarımlarını yansıttıkları görülür.

Anahtar Kavramlar: Asur Ticaret Kolonileri Çağı, mühür, tasvir, mücadele, mitoloji.

Bilim Kodu: 118004

CONTEST SCENES IN THE DEPICTION ART OF ASSYRIAN TRADE COLONIES AGE

Gülçin Aydın

ORCID:0000-0001-6965-8570

HITIT UNIVERSITY

GRADUATE SCHOOL

Master of Science Thesis

January 2023

ABSTRACT

The contest scenes of the Assyrian Trade Colonies Age are seen on the seal and seal impressions of this period. It is understood that the international trade was a factor in the widespread and intense emergence of the contest scenes in Anatolia.

In this thesis, groupings were made according to the number of figures in a given contest. While the depictions of scenes on seals are seen as two, three, four and multi figures in ritual and mythological scenes, friezes solely hosted contestant figures. There are, however, subgroups similar to the aforementioned groups on the friezes.

The contests with the lion feature the most in the double-contestant groups. Contests with the lion and the bull have always been a popular depiction, often as a symbol of power. Important figures of the contests in this group are demons, heroes, gods and humans. In the contests with the lion and the bull, it is observed that the animals are upside down, upright and a weapon is used. Contests of two figures are usually seen in the presence of one or more deities, in ritual worship and presentation scenes. A prominent group in double-contestant scenes is that of a divinity and man.

Hunting scenes consisting of lion, gazelle and hunter are seen the most in the triple-contestant groups; hunting is also considered as a contestation and is thereby included in this study. Scenes with more than four figures are grouped as multi-figure contests.

The fact that similar contesting forms appear on different seals in the scenes suggests that these contestations point to a symbolic expression.

Since there is a multiple contest going on in the depictions of the heraldry, bull-men, nude heroes, heroes, gazelles and lions and the multi-figured friezes, the protective and aggressive ones among the figures cannot be distinguished very clearly.

In the depictions of struggle that reveal human control in the wild, especially in the scenes on cylinder seals, it is observed that the seal diggers, who observe nature exquisitely, reflect their realistic interpretations to the seals.

Key Terms: Assyrian Trade Colonies Age, seal, depictions, contest, mythology.

Science Code: 118004

TEŞEKKÜR

Tez çalışmam surecinde yardımını esirgemeyen, grőő ve tavsiyeleri ile hep yanımda olan değerli danışman hocam Doç. Dr. Hatice Kübra ENSERT'e teőekkürlerimi sunarım. Eğitimim suresinde emeği geçen değerli hocalarıma teşekkür ederim. Kaynaklarımdan faydalandığım Türk Tarih Kurumu ve İhsan Doğramacı Bilkent niversitesi kütüphanelerine gösterdikleri anlayıştan dolayı teşekkür ederim. Bu süreçteki maddi ve manevi desteklerinden dolayı eşim Sezai, ocuklarım Mustafa ve Esad'a teőekkürü bir borç bilirim. Bu tez çalışmamı sevgili kardeşim Hilmi DİLMEN'e ithaf ediyorum.

Gülçin AYDIN

İÇİNDEKİLER

	Sayfa
ÖZET	iv
ABSTRACT	vi
TEŞEKKÜR.....	viii
İÇİNDEKİLER	ix
TABLolar DİZİNİ.....	xii
HARİTALAR DİZİNİ.....	xiii
KISALTMALAR	xiv
GİRİŞ.....	1

1. BÖLÜM

ASUR TİCARET KOLONİLERİ ÇAĞI'NIN TASVİR SANATINDA MÜCADELE / SAVAŞIM SAHNELERİ

1.1. İki Figürlü Mücadele Grupları	8
1.1.1. İki insan arasındaki mücadele.....	8
1.1.2. İnsan ile hayvan arasındaki mücadele.....	9
1.1.3. İnsan ile karışık varlık arasındaki mücadele.....	10
1.1.4. Çıplak kahraman ile insan arasındaki mücadele	12
1.1.5. İnsan ile kahraman arasındaki mücadele.....	12
1.1.6. İki hayvan arasındaki mücadele.....	13
1.1.7. Karışık varlık ile bir hayvan arasındaki mücadele	20
1.1.8. Boynuzlu ve sığır kulaklı çıplak kahraman ile bir hayvan arasındaki mücadele	28
1.1.9. Boynuzlu ve sığır kulaklı çıplak kahramanların kendi aralarındaki mücadelesi	32
1.1.10. Boynuzlu ve sığır kulaklı çıplak kahraman ile karışık varlıklar arasındaki mücadele	33
1.1.11. Giysili kahraman ile çeşitli hayvanlar arasındaki mücadele.....	34

1.1.12. Çıplak kahraman ile bir hayvan arasındaki mücadele.....	37
1.1.13. Kahraman ile bir hayvan arasındaki mücadele	40
1.1.14. Kahraman ile karışık varlıklar arasındaki mücadele	42
1.1.15. Çıplak kahraman ile karışık varlık arasındaki mücadele	42
1.1.16. Karışık varlıkların kendi aralarındaki mücadelesi.....	43
1.1.17. Tanrısallık ile hayvan arasındaki mücadele	44
1.1.18. Tanrısallık ile adam arasındaki mücadele.....	45
1.1.19. Tanrısallık ile kahraman (boynuzlu ve sığır kulaklı) arasındaki mücadele	47
1.2. Üç Figürlü Mücadele Grupları	48
1.2.1. Karışık varlıklar ile hayvanlar arasındaki mücadele	48
1.2.2. İnsanlar ile hayvanlar arasındaki mücadele	49
1.2.3. Kahramanlar ile hayvanlar arasındaki mücadele	51
1.2.4. Kahraman ile iki boğa-adam arasındaki mücadele	52
1.2.5. Çıplak kahraman ile boğa-adam ve aslan mücadelesi.....	52
1.2.6. Çıplak kahraman ile aslan ve keçi mücadelesi.....	53
1.2.7. Hayvanlar arasındaki mücadeleler	53
1.3. Dört Figürlü Mücadele Grupları.....	54
1.3.1. Heraldik kuşarikku çifti ile mücadeleler	54
1.3.2. Heraldik aslanların olduğu mücadeleler	55
1.4. Çok Figürlü Mücadele Grupları.....	56
1.5. Savaşım Frizleri.....	57
1.5.1. İki figürlü mücadele gruplarının olduğu savaşım frizleri	57
1.5.2. Üç figürlü mücadele gruplarının olduğu savaşım frizleri	60
1.5.3. İki ve üç figürlü mücadele gruplarının olduğu savaşım frizleri	61
1.5.4. Dört figürlü mücadele gruplarının olduğu savaşım frizleri	64
1.5.5. İki ve dört figürlü mücadele gruplarının olduğu savaşım frizleri	65
1.5.6. Üç ve dört figürlü mücadele gruplarının olduğu savaşım frizleri.....	66

1.5.7. Çok figürlü birleşik grup savaşım frizleri	68
---	----

2. BÖLÜM

MÜCADELE SAHNELERİNDE YER ALAN BAZI FİGÜRLER VE KARIŞIK VARLIKLAR

2.1. Karışık Varlıklar	72
2.1.1. Boğa-adam	73
2.1.2. Aslan-adam / Aslan-demon	75
2.1.3. Grifon	76
2.1.4. Kuşarikku	77
2.2. Çıplak Kahraman	79
2.3. Aslan	80
2.4. Boğa	82
2.5. Šamaš (Güneş Tanrısı)	83
2.6. Ninurta	84
SONUÇ	85
KAYNAKÇA	87
EKLER	90
EK-1: KATALOGLAR	91
EK-2: LEVHALAR	111
EK-3: GRAFİKLER	218

TABLÖLAR DİZİNİ

Tablo	Sayfa
Tablo 1.1. Asur Ticaret Kolonileri Dönemi kronolojisi.....	2
Tablo 1.2. Kültepe'nin Karum Dönemi tabakaları	4

HARİTALAR DİZİNİ

Haritalar	Sayfa
Harita 1.1. MÖ II. binyılda Asur ile Anadolu arasındaki yollar	2
Harita 1.2. Karum Dönemi'ndeki merkezlerden bazıları.....	3

KISALTMALAR

Ac:	Acemhöyük
Env. No.:	Envanter Numarası
Fig.:	Figür
ICK:	Inscriptions cuneiformes de Kültepe
Kat.:	Katalog
Kt.:	Kültepe
Lev.:	Levha
MÖ:	Milattan Önce
Pl:	Plate
Res.:	Resim
TDK:	Türk Dil Kurumu
Vol.:	Cilt
bknz.:	Bakınız
no:	Numara
s:	Sayfa
ss:	Sayfalar
st:	Damga mühür
yy:	Yüzyıl

GİRİŞ

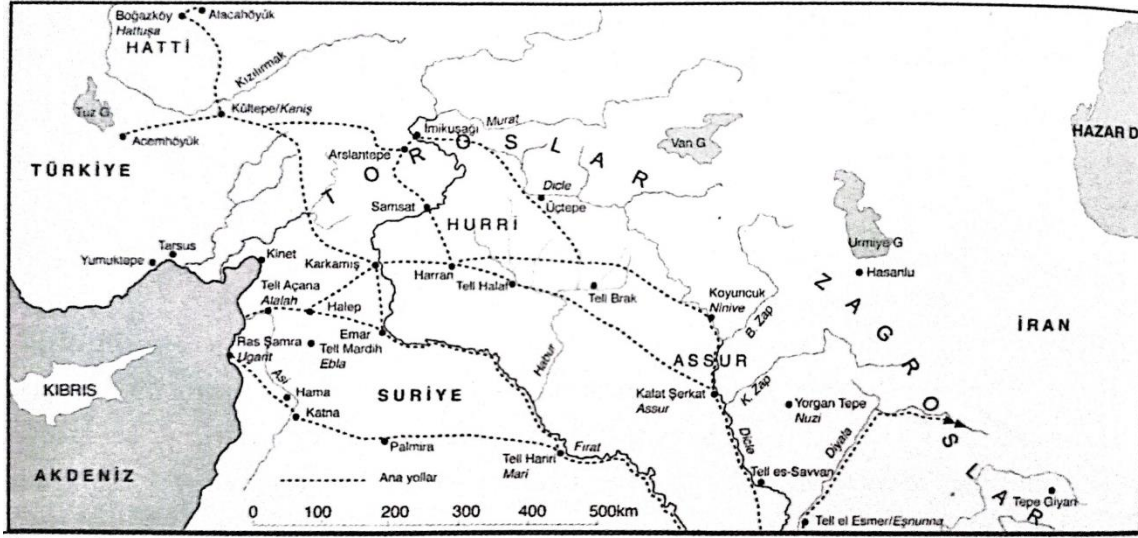
Asur Ticaret Kolonileri Çağı'nın tasvir sanatında mücadele/savaşım sahneleri başlıklı bu tez çalışmasında, Anadolu'da bu döneme ait mühürler ve mühür baskıları üzerinde görülen mücadele tasvirlerinin toplu bir çalışmasının yapılması amaçlanmıştır. Mücadele/savaşım tasvirleri içeren toplu bir çalışma daha önce yapılmamıştır. Mücadelenin bir başka biçimi olan avlanmayla ilgili "Başlangıcından MÖ II. binin sonuna kadar Anadolu tasvir sanatında av sahneleri" (Küsmez, 2009) konulu bir tez çalışması yapılmıştır. Tezin konu başlığında görüldüğü gibi coğrafik kapsamı olarak Anadolu, dönemsel olarak Asur Ticaret Kolonileri Dönemi'ni kapsar. Tezin malzemesi yayınlanmış olan tasvirli sanat eserleridir. Mücadele / savaşım sahneleri Eski Ön Asya'da en çok mühür ve mühür baskılarında görülür. Bu tezin malzemesinin büyük bir kısmını Asur Ticaret Kolonileri Dönemi'nde Anadolu'da açığa çıkmış olan damga mühürler, silindir mühürler ve mühür baskıları oluşturur.

Kelime anlamı olarak 'mücadele' ve 'savaşım'; "herhangi bir amaca erişmek, bir güce karşı koyabilmek amacıyla bir kişi veya grubun sürekli çabası" anlamındadır (TDK, 2011a). Bu tez çalışmasında mücadele sahneleri, ikonografik ve mitolojik olarak ele alınmıştır. Erken Hanedanlar Dönemi'nin başında ortaya çıkan; insanın zaman zaman müdahalede bulunduğu vahşi ve evcil hayvanlar arasındaki mücadeleler, çıplak kahramanlar, boğa güreşçileri, yarışma sahneleri, derin bir sembolik anlam kazanarak her zaman silindir mühürler üzerinde işlenen başlıca konulardan biri olarak gliptik repertuarının bir parçası olmuştur (Collon, 1987, s. 193; Pittman ve Aruz, 1987, s. 30).

Mücadele yarışma sahneleri MÖ III. bin yılın ikinci yarısında anıtsal bir üslup haline geldi. Yazıtın da eklendiği Akad Dönemi'ndeki bu yarışmalar, birbirini dengeleyen iki zıt mücadele figüründen oluşmaktaydı (Collon, 1987, s. 193). Akad Dönemi'nin siyasi çöküşüyle yarışmalardaki bu mücadele kompozisyonunda, siyasi durumlardan dolayı (daha güçlü pozisyonu vurgulamak için bir öncekinin başardığını yapma) mücadele bir aslan ve iki kahramanla devam eder (Collon, 1987, s. 193). Üçlü kompozisyonlardan oluşan yarışmacı mücadele sahneleri bin yıl gibi uzun bir süre baskın tasvirlerden biri olmuştur (Collon, 1987, s. 193).

Akad Dönemi'nde hayvan çiftleri ve kahraman figürleri tasvir sahnelerinde gösterilirken, Eski Babil Dönemi'nde bu sahnelere birbiri ile ilişkili motifler ortaya sunuldu (Pittman ve Aruz, 1987, s. 30). Bu motifler (Lev. 84a), diz çöken bir kahramana saldıran aslan veya aslan-grifonu ile bir tepeye oturmuş keçiye saldıran aslan veya aslan-grifonu tasvirleridir. Bu figürlerin tasvir sahnesindeki önemi bilinmemekle beraber, ortak özellikleri taşımaları belirli bir tema ile ilişkili olduklarını düşündürmektedir (Pittman ve Aruz, 1987, s. 30).

MÖ II. binin ilk çeyreğinde yönetim merkezi Asur (Bağdat'ın yaklaşık 350 km kuzeyinde) olan, Kuzey Mezopotamya ve Anadolu arasında bir ticaret ağı kurulmuştu (Özgüç, 2004, s. 3). Asur, Anadolu'yu İran'a bağlayan kervan yolları üzerinde ve Kuzey Mezopotamya ile Güney Mezopotamya arasındaki nehir yollarına hâkim bir konumdaydı (Özgüç, 2004, s. 3).

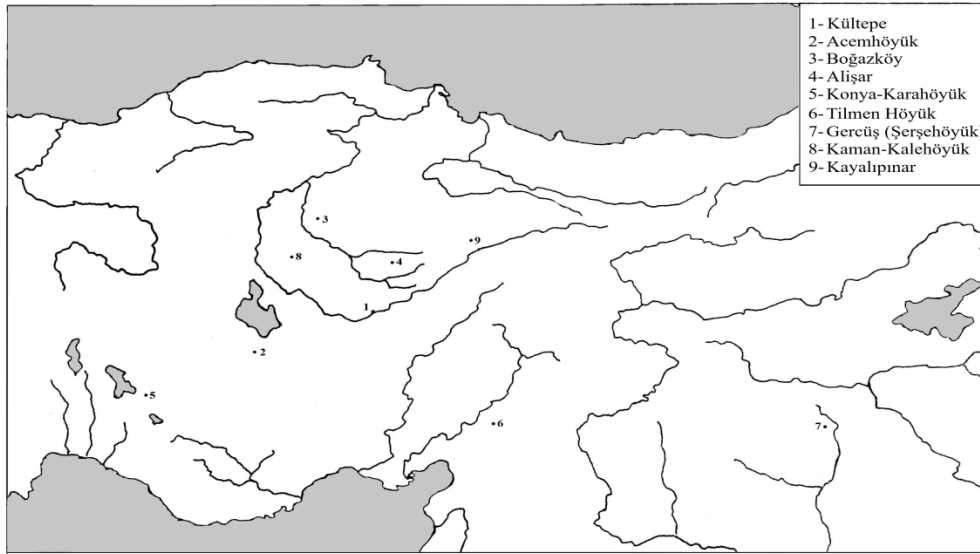
Harita 1.1. MÖ II. binyılda Asur ile Anadolu arasındaki yollar (Radner, 2018, s. 6).

Anadolu'nun değerli hammaddelerini (altın, gümüş) Asur ülkesine götüren Asurlu tüccarlar Anadolu'ya; lüks tekstil ürünleri, İran-Afganistan'dan getirdikleri kalay (kalay ve bakırdan tunç/bronz elde ediliyordu) ve değerli taşları, eşek kervanlarıyla uzun bir mesafeden getiriyorlardı (Harita 1). Takas sistemine dayanan bu ticaret için çeşitli yerlerde koloniler kurulmuştu (Tablo 1).

Tablo 1.1. Asur Ticaret Kolonileri Dönemi kronolojisi (Yakar, 2011, s. 75)

Dönem	Tarihsel Kronoloji	Kültepe (Kanış) Karum	Boğazköy (Hattuşa)	Alişar (Ankuwa?)	Karahöyük	Acemhöyük (Puruşanda?)
MÖ 1600 OTÇ IV	Eski Hitit Krallığı I. Murşili I. Hattuşili I. Labarna	I a = M6	Büyükkale IVc3		I	
MÖ 1700 OTÇ III	Asurlu krallar İşme-Dagan Şamşi-Adad	İstar-Ebri Zuzu Perva Anitta Pithana Warşama Inar Ib = M7	Piuşti Büyükkale IVd Aşağı Şehir 4	10 T	II	3
MÖ 1800 OTÇ II	II. Erişum Naram-Sin Puzur-Aşşur	Ic Hurmeli Harpatiwa? II = M8	Büyükkale Va Aşağı Şehir		III	
MÖ 1900 OTÇ I	Şarru-kin İkunum	II = M8 III	Büyükkale Vb	11T 5M	IV	7
MÖ 2000	I. Erişum	IV	Aşağı Şehir 5			

Anadolu'da siyasi durumun; şehir devletleri yönetimleri şeklinde olduğu bu dönemde, Asurlu tüccarlar Anadolu'ya gelerek, karumlar (liman) ve wabartumlar (küçük pazar yeri) kurdular. Kültepe-Kaniş bu uluslararası ticaretin merkeziydi, Asur ile Anadolu karumlarının iletişimini de Kültepe sağlıyordu. Asurlu tüccarlar ticaret kayıtlarını kendi yazılarıyla yazarak (çivi yazısı), silindir mühürlerle mühürlemişlerdi. Anadolu ile Asur arasında yaklaşık iki yüz yıllık bu dönem (MÖ 1950-1740) "Asur Ticaret Kolonileri Çağı" olarak adlandırılmıştır (Özkan, 2022, s. 40).

Harita 1.2. Karum Dönemi'ndeki merkezlerden bazıları (Erkanal, 1993)¹.

Bu uluslararası ticaretin iyi bilinen diğer merkezleri; Achemhöyük, Boğazköy, Konya-Karahöyük, Alişar, Kayalıpınar ve Kaman-Kalehöyük'tür (Özkan, 2022, s. 40) (Harita 2). Bu dönemde en iyi belgelenmiş olan karum ise, bugünkü ismiyle Kültepe olarak bilinen ören yerindeki tespit edilen Kaniş'in aşağı şehrinde yer alıyordu (Tablo 2). Kültepe'nin Karum II. tabakası (MÖ 1950-1825) bu döneme ait en çok tablet buluntusunu verirken, Karum Ib'de (MÖ 1825-1740) ticaret zayıflamış, silindir mühürler azalmış ve yerini yerli damga mühürlere bırakmıştır (Özkan, 2022, s. 41).

¹ Tez kapsamında adı geçen merkezlerin ön plana çıkarılması amacıyla orijinal kaynağa sadık kalınarak harita ve lejanti üzerinde değişiklik yapılmıştır.

Tablo 1.2. Kültepe'nin Karum Dönemi tabakaları (Michel, 2011, s. 314)

Kale Katı	Karum Katı	Tarih
10	IV	MÖ üçüncü binin sonu
9	III	MÖ üçüncü binin sonu
8	II (Asur arşivleri)	MÖ yirminci yüzyılın ortası
7	Ib (Asur arşivleri)	MÖ on sekizinci yüzyıl
6	Ia	MÖ on yedinci yüzyılın başı

Bu dönemde Asurlu tüccarların ticareti münasebetiyle ilk kez çivi yazısının kullanılması ile İç Anadolu Bölgesi tarihi çağlara girmiştir (Özkan, 2022, s. 40).

Kültepe'den çıkarılan en önemli arkeolojik buluntular; Asur ticaretine bağlı olarak Mezopotamya'dan ve Kuzey Suriye'den Anadolu'ya ithal edilen silindir mühürler ve mühür baskılarıdır (Kulakoğlu, 2011, s. 49). Bir belgeye bir ticaret malına yasal bir güç veren mühür, imza yerine kullanıldığı gibi, ticari faaliyetlerde çeşitli belgelerde de kullanılmıştır (Kulakoğlu, 2011, s. 49). Anadolu damga mühürleri sınırlı mühür alanları itibarıyla çok sayıda figürlü ve motifli sahnelere müsaade etmiyordu (Anadolu'da damga mühürler Neolitik Dönem'de biliniyordu). Silindir mühürler ise, temalar, mitolojik sahneler, sunum ve ibadet sahneleri için damga mühürlere nazaran daha geniş bir alana sahiptir (Kuncewicz, 2016, s. 206-207) (Grafik 5). Asur Ticaret Kolonileri Çağı Anadolu'nun sanat tarihi açısından büyüleyici bir dönemdir (Kuncewicz, 2016, s. 1).

Bu dönem karşılıklı ticari ilişkilerden dolayı Anadolu kültürü, mitolojisi ve sanatı da etkilenmiş, özellikle mühür sanatı; III. Ur, Eski Babil, Eski Asur ve Eski Suriye gliptiğinden etkilenerek olgunlaşmış yerli üslubu² ortaya çıkarmıştır.

Kanış Karum II. kat belgelerindeki örneklere göre, III. Ur Dönemi mühür sanatı kendisinden sonraki mühür tasvirlerinin kökenini oluşturmuştur (Özkan, 2022, s. 42). III. Ur üslubunun öne çıkan konusu oturan tanrıya tapmadır. Tez kapsamında az sayıda III. Ur üslubunda mühürler görülür.

Eski Babil üslubundaki mühürlerde çoğunlukla hâkim olan konu, ibadet ve mücadele sahneleridir (Özgüç ve Özgüç, 1953, s.99) . İbadet sahnelerinde, oturan tanrıya aracı tanrıça eşliğinde tapan bir şahıs yer alır (Özgüç ve Özgüç, 1953, s.100). Eski Babil üslubunda mücadele sahnelerinde; aslanla kapışan boğa-adam, boğa-adam ile mücadele eden Gılgamış tipi (Özgüç ve Özgüç, 1953, s.100) ve aslanın, yeni müttefiki olan aslan-grifonu ile oturan bir keçiye ve bir dizi üzerinde duran insan figürüne saldırdığı tasvirler görülür (Collon, 1987, s. 45

² Üslup; "sanatçının görüş, duyuş, anlayış ve anlatıştaki özelliği veya bir türün bir çağın kendine özgü anlatış biçimi, biçem, tarz, stil" (TDK, 2011b) anlamındadır.

Eski Babil üslubunda figürlerin doğallığına sadık kalma isteğiyle; yumuşak ve yuvarlak hatları tercih eden, vücut ve yüz ayrıntılarını incelikle işleyen tasvirlerine karşın, Eski Asur üslubunda köşeli hatlar tercih edilir (Özgüç ve Özgüç, 1953, s.101). Eski Asur üslubunda vücut hatları köşeli, elbise süsleri çizgisel, eller üç dişli çatal veya üçgen biçiminde tasvir edilmektedir (Özgüç ve Özgüç, 1953, s.101). Eski Asur üslubunun mücadele sahneleri ise; Gılgamış ve Enkidu'nun, insan başlı boğa, boğa, aslan, ceylan veya antilopla mücadele tasvirleridir (Özkan, 2022, s. 42).

Anadolu'da bulunan Suriye kökenli mühür ve mühür baskılarında üslup özellikleri Nimet Özgüç tarafından Kültepe Karum'u tabakalarına göre sınıflandırılmıştır (Erkanal, 1993, s. 91). Mücadele tasvirleri yan sahnelerde tasvir edilmiştir. Eski Suriye üslubunda Gılgamış ve boğa-adamın hayvanlarla mücadelesi görülmez (Özkan, 2022, s. 52), çivi yazılı yazıt azdır.

Çoğunluğu Kaniş Karum II. seviyeden çıkarılan Anadolu grubu silindir mühür baskıları son derece özgün bir tarza sahip olup, çeşitli sahneleri çok ayrıntılı ve motiflerle doldurulmuş şekilde işlenmiştir (Collon, 1987, s. 44). Anadolu dışında rastlanmayan bu üslupta kompozisyon ve motif olarak Mezopotamyalı özellikler ve etkiler görülür (Özgüç ve Özgüç, 1953, s.103). Anadolu üslubundaki sahneler ise; sunum, tanrı alayları, av sahneleri, mitolojik ve frizlerden oluşur (Özgüç, 1965, s. 3). Anadolu grubu silindir mühürleri teknik olarak çağdaşı olan Asur mühürlerinden çok öndedir (Collon, 1987, s. 44). Yerli üslup olarak da adlandırılan Anadolu üslubunda; mühür ustaları, figürlerin üzerinde paralel çizgilerle taramalar yapmışlardır (çizgi üslubu) (Özkan, 2022, s. 58). Boğa üzerinde betimlenen Hava Tanrıları (Fırtına Tanrısı gibi) çokça görülen tanrılardır. Önünden iki insan kolu çıkan boğa altarı Anadolu özelliğindedir (Özkan, 2022, s. 66).

Tez kapsamında değerlendirilen mühür ve mühür baskılarının açığa çıktığı merkezler:

Boğazköy, Çorum'un Boğazkale ilçesindedir. Karum Dönemi'ndeki yerleşimi; Aşağı Şehir'in IV. tabakasında araştırılmıştır. Büyükkale (tabaka IVd), Kuzeybatı Yamacı'ndaki 8b-a tabakasında, Büyükkaya'da ve Yukarı Şehir'in batı bölümünde Karum Dönemi'ne ait izlere rastlanmıştır (Schachner, 2012, s.87). Boğazköy'ün Asur Ticaret Kolonileri Dönemi'ndeki adı Hattuş'tur.

Kültepe, Kayseri ilinin yirmi kilometre kuzeydoğusunda, Erciyes Dağı'nın eteğindeki ovada yer alır (Kulakoğlu, s. 40). Kültepe, yirmi metre yükseklikte bir höyük ve bu höyüğü hilal şeklinde çevreleyen Aşağı Şehir'den oluşmaktadır (Kulakoğlu, s. 40). Kültepe'de sistemli bilimsel kazılar, 1948 yılında Tahsin Özgüç'ün 2005 yılında vefatına kadar devam etmiştir. Kazılar 2006'dan bugüne Fikri Kulakoğlu tarafından sürdürülmektedir. Yapılan kazılarda Kültepe'de onsekiz yapı katı tespit edilmiştir. Karum Dönemi tabakaları (Orta Tunç Çağı); II, Ia ve Ib' dedir (Kulakoğlu, s. 41). II. katta Anadolu'da ticaret sisteminin kurulması, Asurlu tüccarların gelişi ve Karum'da yoğun yapılaşma görülür. Asur Ticaret Kolonileri'nin Anadolu'daki başkenti Kaniş'tir, (Kulakoğlu, s. 41).

Acemhöyük, Aksaray ili sınırları içerisinde Yeşilova beldesinin ortasında bereketli bir ovada yer almaktadır (Özgüç, 2015, s.1). Antik adının Buruṣhaddum olduğu düşünülmektedir. Kültepe Kanış'in çivi yazılı metinlerinde Kanış'ten sonra en çok adı geçen idare ve ticaret merkezi olarak; Hatti ülkesinin de büyük krallık merkezlerindedir (Özgüç, 2015, s. 2). Höyük, Kültepe Kanış'ten daha büyüktür. Höyüğü çevreleyen Kanış Karum'u büyüklüğündeki Aşağı Şehir ise, sadece Asur Ticaret Kolonileri Dönemi'nde iskan edilmiştir (Özgüç, 2015, s.4). MÖ II. binin başlarından MÖ 1700 yıllarına kadar kullanılmakta olan saray ve kamusal yapılar höyükte yer alır (Özgüç, 2015, s.5). Acemhöyük'ün silindir mühür baskılı bullaları ve çivi yazılı belgelerinin çoğunluğu Sarıkaya Sarayı'nın 6 no.lu odasından açığa çıkarılmıştır (Özgüç, 2015, s.5). Acemhöyük araştırma ve kazıları, 1962'den 1988'e kadar Nimet Özgüç ve 1989'dan emekli olana kadar Aliye Öztan tarafından yürütülmüştür; sonrasında ise Yalçın Kamış tarafından yürütülmektedir.

Konya Karahöyük, Konya il merkezinin yaklaşık olarak yedi kilometre güneybatısında yer almaktadır. Höyükte kazı çalışmaları 1953 yılında Sedat Alp başkanlığında 1982 yılına kadar aralıklarla yürütülmüştür. Konya Karahöyük'ün 18 tabakasından I ila IV tabakaları Orta Tunç Çağı'nı temsil eder. Sedat Alp, bazı mühür baskılarının Karum Dönemi'nin geç safasına tarihlendirilmesini, Boğazköy mühürleriyle paralellik göstermesini de göz önüne alarak Karahöyük'ün I. katının daha çok Karum Dönemi'nin geç safhası olan Kültepe Karum'unun Ib (yaklaşık olarak MÖ 1750) katıyla çağdaş olduğunu belirtmektedir (1994, s. 258). Konya Karahöyük'te bullalar; Acemhöyük'teki özel odalardaki depolamalardan farklı olarak, büyük bir yapıya ait derin bir çukurda açığa çıkarılmıştır (Özgüç ve Tunca, 2001, s. 2).

Tilmen Höyük, Gaziantep ili İslahiye ilçesinin 10 km doğusundadır. Höyük 200 x 25 m boyutundadır. U. Bahadır Alkım 1959 yılından aralıklarla 1972 yılına kadar kazıları yürütmüştür. 2005 yılından 2008 yılına kadar Nicolo Marchetti tarafından çalışmalar devam ettirilmiştir. II tabakası Orta ve Geç Tunç Çağı'na tarihlenmektedir.

Tez çalışmasında, bazı sahnelerde savaşım figürlerinin dışında yer alan figürler için, kullanılan kaynaklarda eser içinde savaşım ifadesi kullanıldığı için ilgili sahneler bu grupta değerlendirilmiştir. Bazı mücadele sahneleri diğer savaşım frizlerine göre kanaat getirilerek bu gruba dâhil edilmiştir. Tasvirlerdeki sanatsal motifler ve üsluplar yayınlara bağlı kalınarak tanımlanmıştır.

Mücadele sahnelerinde yer alan önemli figürlerin mitolojik, ikonografik özelliklerinin ayrıntılı olarak anlatımlarına 2. bölümde yer verilmiştir.

Bu tez çalışmasında mücadele/savaşım sahnelerinin olduğu her bir farklı mühür ve mühür baskısı için ayrı ayrı üç yüz kırk altı katalog hazırlanmış ve bunlardan yirmi katalog örnek olarak Ek-1'e konmuştur. Kataloglardaki mücadele/savaşım sahneleri öncelikle figürlerin sayısına (ikili, üçlü, dörtlü ve çok figürlü) ve sonrasında mücadeledeki figürlerin kimliklerine

göre (boğa-adam, tanrı, adam, aslan ve çıplak kahraman gibi) alt gruplara ayrılmıştır. Tasvir sahnesinin tamamını oluşturan mücadeleler ise savaşım frizleri olarak çalışılmıştır.

Metin içerisinde akışı bozmamak için anlatımda kullanılan mühür ve mühür baskılarının katalog resimleri Ek-2'de Levhalar olarak her sayfaya üç resim gelecek şekilde (a, b, c) ayarlanmıştır. Levhalarda yer alan resimlerin altında metin içindeki grup başlığı numarası, mücadele adı ve kaynağı yazılmıştır. Bazı mühürlerin resimleri bir kaynaktan, açıklamaları ise farklı bir kaynaktan alınmıştır. Savaşım frizleri haricindeki mühürler üzerindeki mücadele sahneleri daha iyi görülebilmeleri adına dikdörtgen bir çerçeveye alınmıştır.

Mücadele ve savaşım sahnelerinden çıkarılan birtakım istatistikler grafiksel olarak Ek-3'te sunulmuştur.

1. BÖLÜM

ASUR TİCARET KOLONİLERİ ÇAĞI'NIN TASVİR SANATINDA

MÜCADELE / SAVAŞIM SAHNELERİ

Anadolu'nun Orta Tunç Çağı'nda, Asur Ticaret Kolonileri Çağı olarak adlandırılan dönem MÖ 1950-1740 (Özkan, 2022, s. 40) yıllarında yaşanmıştır. Anadolu tasvir sanatında mühür ve mühür baskıları üzerinde, bu dönemin ticarettten doğan etkileşimi ile Anadolu gliptiğinde Mezopotamya etkisi görülür. Asur Ticaret Kolonileri Çağı Anadolu mühürleri ve baskıları üzerinde farklı kompozisyonlar ve şemalar içerisinde mücadele sahneleri de tasvir edilmiştir. Mücadele frizleri kendi aralarında değerlendirilerek; iki figürlü, üç figürlü, dört figürlü, çok figürlü ve savaşım frizleri olarak gruplanmıştır (Grafik 9). Mücadele tasvirli silindir ve damga mühür, mühür baskıları en çok da Kültepe'den açığa çıkarılan buluntular üzerinde görülmektedir. Acemhöyük, Konya-Karahöyük, Boğazkale, Şerse Höyük³ ve Tilmenhöyük'ten (Gaziantep/İslahiye) de mücadele kompozisyonlu örnekler değerlendirilmiştir (Grafik 4). Bu döneme ait silindir mühürler üzerinde stil olarak; Eski Asur, Eski Babil, Eski Suriye ve Anadolu üslupları çoğunluktadır (Grafik 1, 2).

1.1. İki Figürlü Mücadele Grupları

Asur Ticaret Kolonileri Çağı'na ait Anadolu'dan açığa çıkarılmış silindir mühür, mühür baskıları ve damga mühürler üzerindeki; tapma/ibadet sahneleri, tanrıya sunum gibi ritüel sahnelerin içerisinde iki figürün mücadelesi görülmektedir. İki figürden oluşan mücadeleler; iki insan arasında, insan ile hayvan arasında, insan ile karışık varlık arasında, insan ile çıplak kahraman, insan ile kahraman arasında, iki hayvan arasında, karışık varlık ile çeşitli hayvanlar arasında, boynuzlu sığır kulaklı çıplak kahramanın bir hayvanla, karışık varlıklarla ve kendi aralarında, giysili kahraman ile hayvanlar arasında, çıplak kahramanın hayvanlarla ve karışık varlıklarla, kahramanın hayvanlarla ve karışık varlıklarla, karışık varlıkların kendileri ile, tanrısallığın hayvan ile adam ile boynuzlu sığır kulaklı kahraman ile olan mücadelelerini içermektedir.

1.1.1. İki insan arasındaki mücadele

Kültepe'den iki mühür baskısı üzerinde bu gruba giren mücadele sahneleri, insan figürlerinin birbirini tutuş biçimleriyle aralarında benzerlik göstermektedir. Eski Suriye⁴ üslubunda bir mühür baskısında (Lev. 1a) tapma sahnesinin sol tarafında; içinde maymun bulunan dört köşeli yüksek bir kaidenin üzerinde mücadele eden iki küçük insan figüründen biri diğerini

³ Mardin ili Gercüş ilçesi (Erkanal, 1993, s. 88).

⁴ Üretim yeri olarak Suriye kabul edilen stil "Eski Suriye" olarak adlandırılır, "Suriye-Kapadokya", "Suriye-Koloni üslubu" ise yerel bir Anadolu üretimi üzerindeki Suriye etkisini tanımlamaktadır (Öztürk, 2019, s. 160).

baş aşağı tutmaktadır (Özgüç, 2006, s. 201). Eski Asur üslubunda bir mühür baskısında (Lev. 1b) ibadet sahnesinin karşısında, solda beli kuşaklı iki adamdan birisi baş aşağı durmaktadır, mücadele eden iki adam birbirlerinin bir ayağını ve kemerlerini tutmaktadır (Matouš ve Matoušová-Rajmová, 1984, s. 106). Mücadele figürlerinden birinin ters gösterilmesi yenildiğini düşündürmektedir.

Kültepe Kaniş Karum II. katına ait Anadolu üslubunda olan bir örnekte (Lev. 1c); mühür sahnesinin ortasında şapkalı iki çıplak adam kavga etmektedir, soldan yaklaşan iki figürden birisinin iki elinde yılan tutmakta olduğu diğer figürün kucağında ise kurbanlık bir hayvan bulunmaktadır. Sahnenin sağında boğayı yenmiş kahraman tasvir edilmiştir (Matouš ve Matoušová-Rajmová, 1984, s. 115). Kavga eden adamların birer kolları karşılıklı çapraz durumda diğer elleri yumruk şeklindedir.

İki insan mücadelesinin bir örneği de (Lev. 2a), Boztepe köyünden ele geçen (Urfa ili Suruç ilçesi) Suriye üslubunda bir silindir mühür üzerinde mitolojik sahnede görülmektedir. Lev. 2a'daki bu mühür üzerinde sola yönelmiş bir tanrıçanın önünde simetrik olarak tasvir edilmiş mücadele eden iki erkek figür yer almaktadır (Erkanal, 1993, s. 25). İki figürün uzun giysilerinden öne çıkan birer bacakları ve yukarı kaldırdıkları kolları karşılıklı olarak çapraz durmaktadır. Figürlerin diğer elleri birbirini tutmaktadır. Bu grubun hemen arkasında ve bu iki insana yönelmiş iki kişi ise, birbirine çelme takar gibi görünmektedir (Erkanal, 1993, s. 25).

1.1.2. İnsan ile hayvan arasındaki mücadele

Bir adam ile bir hayvan arasındaki mücadeledir.

1.1.2.1. Adam ile Aslan Mücadelesi

Boğazköy'den açığa çıkarılmış Suriye üslubunda mitolojik sahneli bir mühürde (Lev. 2b); ana sahnenin solunda yansıma simetrisi ile betimlenen iki figür görülmektedir. Başlarında şapka olduğu düşünülen bu iki figürün üzerlerinde uzun giysileri ve aralarında baş aşağı bir aslan bulunmaktadır. Bu iki adamdan soldaki figür sol kolunu uzatarak önündeki baş aşağı aslanın kuyruğundan tutmaktadır (Erkanal, 1993, s. 50- 52).

Kültepe Kaniş'e ait iki silindir mühür baskısında (Lev. 2c, Lev. 3a) baş aşağı aslanın başına basan figür (adam) tasvir edilmiştir. Üslubu bilinmeyen Lev. 2c (Özgüç, 2006, s. 156) ve Anadolu üslubunda Lev. 3a'da (Özgüç, 2006, s. 85) yer alan figürlerin üzerindeki uzun kıyafetlerinden aslanın başına basan birer bacakları açıkta görülmektedir. Acemhöyük - Burușhaddum'dan Geç Eski Suriye üslubundaki bir mühür baskısında (Lev. 3b) sakallı ve uzun saç uçlarından kıvrık bir figür baş aşağı aslanı kuyruğu ve arka bacağından yakalamaktadır (Özgüç, 2015, s. 143-144).

Kültepe Kanış Karum'dan açığa çıkarılan biri Anadolu (Lev. 3c) (Özgüç ve Tunca, 2001, s. 53) diğeri Eski Asur (Lev. 4a) (Özgüç ve Tunca, 2001, s. 31) üslubunda iki mühür baskısında aslanla mücadele eden figürler şapkalıdır. Lev. 4a'da aslanın duruş şekli belirsizdir. Eski Asur üslubunda Kanış Karum'a ait başka bir mühür baskısında (Lev. 4b); iki sıra olarak işlenmiş sahnenin üst sırasında, önünde üç nokta olan oturan tanrının huzurunda, iki Lama bir tapan, heraldik kuşarikku⁵ (Akadça kuşarikku, Sümerce gud-alim) ve yazıt yer almaktadır (Özgüç ve Tunca, 2001, s. 51). Sahnenin alt sırasında oturmuş üç aslanın altında çıplak üç adam sırt üstü uzanmış görünüyor. Aslanların arasında birer insan başı tasvir edilmiştir (Özgüç ve Tunca, 2001, s. 51). Aslanların altında yatan çıplak adamlar aslanlar tarafından öldürülmüş olabilirler. Lev. 4c'de Yerli Peruva arşivinden Eski Anadolu Halk üslubunda bir mühür baskısında av sahnesinde kahraman ile aslan mücadelesi işlenmiştir. Eli mızraklı bir adam ağzında ceylan taşıyan aslanın önünde durmakta, aslanın arkasında ise, bir elini yukarı kaldırmış bir elindeki bıçağı da aslanın sağrına saplayan adam tasvir edilmiştir (Özgüç, 2006, s. 94). Aslanın kuyruğu yukarda ağzı açık ve saldırgan durumdadır.

Kültepe'den bir damga mühür baskısında (Lev. 5a) kısa etekli sakallı bir adam bir eliyle bir hayvanı tutarken diğeri tarafında ise kendisine arkasından saldıran dik kalkmış aslana bir elini kaldırarak (Özgüç ve Tunca, 2001, s. 32) karşı koymaktadır.

1.1.2.2. Adam ile Sığır Mücadelesi

Anadolu üslubunda Kültepe'ye ait bir silindir mühür baskısında (Lev. 5b); ritüel tapma sahnesinde, heraldik aslan çiftinin üzerinde insan kollu sırtı konili⁶ boğaya Lama eşliğinde vazo ve iksir kabı getiren figür tasvir edilmiştir. Sağda bir dizi üstüne çökmüş adam (avcı) elindeki mızrağı hayvanın (sığır) başına saplamaktadır (Özgüç, 2006, s. 95). Tasvir sahnesinde ayrıca, başını geriye çevirmiş ceylan, büyük ve küçük iki balık, kaplumbağa, hilalli güneş kursu, yıldız ve hayvan başları motifleri yer almaktadır.

1.1.3. İnsan ile karışık varlık arasındaki mücadele

Asur Ticaret Kolonileri Çağı'nda Anadolu tasvir sanatında özellikle mühürler ve mühür baskıları üzerinde mücadele sahnelerinde insan-hayvan karışımı varlıklar sıklıkla betimlenmiştir (bknz. Bölüm 2.1). Karışık varlıklara bu dönemde yerli üslupların motifleri arasında önem verilmiştir. Tasvirde çeşitli figürleri olan karışık varlıkların çoğunun kökeni

⁵ Matouš ve Matoušová-Rajmová, heraldik kuşarikkuhanedan bizonu olarak yorumlamaktadırlar (1984, ss. 112, 113)

⁶ Boğa tasvirlerinden, sırtındaki koni (piramit) ve koninin üzerindeki kuş özelliği ile ayrılan boğaya antropomorf tanrılara tapıldığı gibi tapılmaktadır (Özgüç, 1965, s. 22). Eski Suriye ve Eski Asur üslubunda mühürlerde yaygın olan sırtı konili boğa, Anadolu grubunda az görülürken, göğsünden iki insan eli çıkan konili boğa tamamen Anadolu özelliğindedir (Özkan, 2022, s. 66).

Babil'dir (Özgüç, 1965, s. 29). İnsan özelliklerinin bir hayvan üzerinde birleştirilmesi ile oluşturulan melez varlıklar; boğa-adam, aslan-adam, koyun-adam⁷, sfenkstir. Bunların yanı sıra aslan-grifonu, grifon, keçi-balık, aslan-ejderi gibi farklı hayvanların özelliklerinin birleşimi olan tipler mücadele prizlerinin yer aldığı mühür sahnelerinde görülmektedir.

1.1.3.1. İnsan ile Boğa-adam Arasındaki Mücadele

Bu gruba giren iki silindir mühür baskısı da Kültepe Kaniş'ten açığa çıkarılmıştır. Eski Asur üslubundaki mitolojik sahnenin tasvir edildiği (Lev. 5c) örnekte; Güneş Tanrısı sol elinde testeresi ile yüzükoyun bir adamın üzerinde durmakta, arkasında yüzü cepheden bir boğa-adam (bkz. Bölüm 2.1.1) elindeki güneş âlemlili mızrağı yüzükoyun yatan adamın başına saplamaktadır (Özgüç, 2006, s. 321). Güneş Tanrısının önünde bacaklarını ayırarak oturan çıplak kahramanın başının üzerinde boğa ve iksir kabını tutan bir çıplak kahraman yer almaktadır (Özgüç, 2006, s. 321). Eski Suriye üslubundaki mühür baskısında ise (Lev. 6a); hilalli güneş kursunun altında tahtında oturan, sağ elinde kadeh ve kuş tutan tanrının huzurunda; çıplak tanrıça ile Lamanın ve tapan figürün arasında, yüzü cepheden bir boğa-adam bir insan başını mızrağın ters tarafı ile dipçiklemektedir (Özgüç, 2006, s. 212).

1.1.3.2. İnsan ile Grifon⁸ Arasındaki Mücadele

Bu mücadeledeki iki örnekten birincisi Kaniş Karum'dan Anadolu üslubunda bir silindir mühür baskısına aittir (Lev. 6b). Sağ elinde kadeh tutan ve dağ koyunu üzerine oturan tanrıçanın önünde boğa ayaklı bir kaide üzerinde hydria bulunmaktadır (Özgüç, 1965, s. 42). Tanrıçanın huzurunda büyük bir ibrik getiren kahraman tasvirinin olduğu sahnenin altında; bir insanın cesedine basan ve gagası ile de bir adamı belinden yakalayan kanatlı grifon mücadelesi görülmektedir (Özgüç, 1965, s. 42). Hilalli güneş diskinin de olduğu mühür sahnesinde, kuş, kaplumbağa, maymun, çıplak kahramanın tuttuğu maymun, keçi-balık ve diğer hayvanlar tasvir edilmiştir.

Diğer örnek Kapadokya tabletlerinden Babil grubuna ait silindir mühür üzerindedir. Lev. 25b'de bir dizi üzerine çökmüş adama, kanatlı aslan-grifon saldırmaktadır (Porada, 1948, s. 111-112). Sağda, önünde bir balık bulunan tapan yer almaktadır. Dik kalkmış aslanın bir keçiyi yukarı kaldırdığı mühür sahnesinin bir yanında yazıt vardır (Porada, 1948, s. 111-112). Kanatlı aslan-grifon ile onun ön pençelerini tutarak mücadele eden adamın başı aslan-grifon tarafından ısırılıyor gibi görünmektedir.

⁷ 'Hayvanlar hâkimi' olarak, Kültepe'den açığa çıkarılan silindir mühür baskılarında; aslan-adam, koyun-adam ve boğa-adam gibi karışık varlıkların tasvir edildiği görülür (Emre, 1971, s. 57).

⁸ Grifon; vücudu (kanatlı veya kanatsız), arka ayakları ve kuyruğu aslana, kafası bir kuşun başına ait olan birleşik hayvan için kullanılan adlandırmadır (Black ve Green, 2003, s. 91). Kökeni MÖ. II. bindeki Suriye'dir (Black ve Green, 2003, s. 91). Ayrıca bkz. Bölüm 2.1.3.

1.1.3.3. İnsan ile Aslan-Antilop Başlı Yaratığın Mücadelesi

Anadolu üslubunda Kaniş Karum'dan açığa çıkarılan bir silindir mühür baskısında (Lev. 6c); oturan tanrının önünde boğa ayaklı bir kaide üzerindeki kazandan çıkan kamışlardan birini sağ eli ile tutan, sol eli ile de aslan-antilop başlarından oluşan bir yaratığın aslan başından tutan şahıs tasvir edilmiştir (Özgüç, 1965, s. 43).

1.1.4. Çıplak kahraman ile insan arasındaki mücadele

Kahraman, gerçek kimliği her zaman net olmayan bir figür için kullanılan geleneksel bir kelimedir (Collon, 1987, s. 197). İnsan formundan gelenekselleşmiş genellikle çıplak olan kahramanın, sakallı, cepheden gösterilen yüzünün iki yanında üçer bukle saç bulunmakta (Collon, 1987, s. 197) (bkz. Bölüm 2.2).

1.1.4.1. Çıplak Kahraman ile Figür Arasındaki Mücadele

Eski Babil üslubundaki Kaniş Karum'a ait silindir mühür baskısında (Lev. 7a) iki sahnenin birincisinde çıplak kahraman ile figür mücadelesi yer almaktadır (Özgüç ve Tunca, 2001, s. 20-21); tepe üzerinde duran tanrı-kral (Ilabrat) huzurundaki bir figür, yukarı kaldırdığı sol elindeki silahı bir elinden tuttuğu diz çökmüş çıplak kahramana vurmaya üzeredir. Bu mücadelenin yanında eli kovalı rahip huzurunda bir tapan yer almaktadır (Özgüç ve Tunca, 2001, s. 20-21).

1.1.4.2. Çıplak Kahraman ile Çıplak Figür Arasındaki Mücadele

Lev. 7b'de, Kültepe'den açığa çıkarılan Eski Asur üslubundaki mühür baskısında tapma ve savaş konulu iki sahnedeki savaş sahnesinde; sağ eli kalkanlı sol elinde balta olan başında kale taçlı başlıklı çıplak figüre karşı dizi üstüne çökmüş bir çıplak kahraman yayını doğrultmuş görülmektedir (Özgüç, 2006, s. 288).

1.1.5. İnsan ile kahraman arasındaki mücadele

Mühür sahnesindeki ikili mücadelelerden olan bu grupta, mücadele eden figürlerden birisi kahraman olarak ifade edilmektedir. Kahraman ifadesi mühür kaynağındaki tanımlamaya göre yapılmıştır.

1.1.5.1. Adam ile Kahraman Mücadelesi

Bu grupta yer alan mücadelelerde; hançer, mızrak ve eğri silah kullanıldığı görülmektedir.

Kaniş Karum Ib'den açığa çıkarılan şematik Eski Asur üslubundaki bir silindir mühür üzerinde (Lev. 7c); kahraman, uzun elbiseli bir adamı karnından hançerlerken tasvir edilmiştir (Özgüç, 1968, s. 31). Kahraman ile adamın mücadelesinin yanında dikey olarak tasvir edilmiş büyük bir geyik aslanın saldırısına uğramaktadır.

Kültepe'den Anadolu üslubundaki iki silindir mühür baskısında kahraman ile adam arasındaki mücadeleler görülmektedir. Lev. 8a'da yer alan iki mücadele sahnesi de, omuzunda sap delikli baltasıyla hayvanlar arasında duran Savaş Tanrısının huzurunda gerçekleşir; ilkinde sahnenin üstünde bir savaşçı dizini başsız cesedin koluna dayamış ve yayını ikinci cesede doğru germiştir. Bu guruba dâhil olan ikinci sahnede, sırt üstü düşmekte olan şapkalı bir adamı göğsünden mızraklayan kısa etekli şapkalı kahraman sol elinde de bir insan başı tutmaktadır (Kat. 1) (Özgüç, 1965, s. 40). Lev. 8b'de; bir boğa ve aslan koşulu arabanın üzerinde ayakta duran, omzunda sap delikli baltası ve elinde sopası olan tanrının huzurunda; bir kahraman sırt üstü düşen adamlardan birini göğsünden hançerlemekte, diğer kahraman bir başka adamı yüzünden mızraklamaktadır (Özgüç, 1965, s. 40). Kültepe Kaniş'ten Eski Babil üslubundaki bir mühür baskısında (Lev. 8c); eli üzerinde kuş ve elinde kadeh olan, oturan tanrıya ibadet sahnesinin solunda sırt üstü yatmış adamın bacağından yakalayan diz çökmüş kahraman mücadelesi tasvir edilmiştir (Özgüç, 2006, s. 261). Mücadelenin üzerinde sola doğru koşan bir insanın bacakları görünmektedir.

1.1.5.2. Çıplak kadın ile Kahraman arasındaki mücadele

Kültepe Kaniş Karum II. kata ait Anadolu üslubunda bir silindir mühür baskısında (Lev. 9a); boğaya tapınımının olduğu ritüel sahnenin karşısında, elinde gürz tutan kahramanın sağ elini tutan elinde eğri silahı olan çıplak bir kadın ve omzu baltalı (?) tanrı yer almaktadır (Özgüç ve Tunca, 2001, s. 81). Çıplak kadının elinde eğri silahı ve kahramanın bileğinden tutuyor olması kavgalı bir mücadele içinde olduklarını düşündürüyor. Figürlerin arasında hilalli güneş diski, balık, iksir kabı, kuş ve vazo doldurma motifleri bulunmaktadır.

1.1.6. İki hayvan arasındaki mücadele

Bu grupta iki aslanın birbiri ile ve aslanın başka hayvanlarla olan mücadeleleri yer almaktadır. Aslan; boğa, sığır, ceylan, antilop, kartal, geyik ve keçi gibi hayvanlarla mücadele etmektedir. Aslan her dönem mücadelelerin ana rakiplerinden olmuştur. MÖ IV. bin sonlarında görülen en erken yarışma tasvirlerinde, düşen avın üzerine sıçrayan aslanlar ve avına yaklaşarak arkadan yakalayan aslanların tasvirleri görülürken; MÖ III. binin ilk yarısında ise aslan, avına önden saldırır ve tasvirlerde insanın müdahalesi görülmektedir

(Collon, 1987, s. 193). Daha sonra bu yatay kompozisyon dikey yarışmacı gruplarına dönüşmüştür.

1.1.6.1. İki Aslan Arasındaki Mücadele

İki aslan arasındaki mücadelede, doğada olduğu gibi iki aslan dik kalkmış olarak ön ayakları ile birbirleriyle mücadele etmektedir.

Bu tipte dört örnekten birincisi Acemhöyük'ten Eski Babil üslubundadır, (Lev. 9b) (Özgüç, 2015, s. 103) sulu çıplak kahramanın ve bir tapanın olduğu sahnenin sol üst bölümünde, iki dik kalkmış aslanın birbirleriyle mücadelesi yer almaktadır. İki aslanın da kuyrukları yukarı doğru kalkmış durumdadır. İkinci örnek Kaniş Karum'dan Anadolu üslubunda silindir mühür baskısında (Lev. 9c); oturan tanrının karşısında tanrı Šamaš (bkz. Bölüm 2.5) ve elindeki vazosundan sular akan iki yüzlü tanrı (Usmu) bulunmakta, sol tarafta ise birbiriyle mücadele eden iki dik kalkmış aslan tasvir edilmiştir (Özgüç, 1965, s. 34). Kültepe II. kata ait mühür baskısı Eski Asur üslubundadır (Lev. 10a); sırtı konili boğaya tapınımın olduğu sahnenin karşısında karşılıklı iki dik kalkmış aslan ön ayakları ile birbiriyle mücadele etmektedir (Teissier, 1994, ss. 107, 212). Eski Asur üslubunda Kültepe'ye ait bir başka mühür baskısında (Lev. 10b), heraldik kuşarikkularla olan beş figürlü mücadelenin yan tarafında yatay çizgi üzerindeki sırtı konili boğanın altında dövüşen iki aslan yer almaktadır (Özgüç, 2006, s. 130). Lev. 9c ve Lev. 10a'da aslanların ağzı açık, soldaki aslanların kuyrukları belirsiz ama sağdaki aslanların kuyrukları dik kalkmış olarak tasvir edilmiştir.

1.1.6.2. Aslan ile Boğa Arasındaki Mücadele

Boğazköy'den açığa çıkarılmış Suriye üslubunda bir silindir mühür (Lev. 2b) (Erkanal, 1993, ss. 50-52) üzerindeki mitolojik sahnede yansıma simetrisine göre betimlenmiş karşılıklı figürler yer almaktadır; ortada bir elinde savaş baltası diğer elinde bir değnek tutan tanrı tasviri ve sağda yan sahnede en alt sırada ise, başını aşağıya indirmiş kızgın bir boğaya (?) bir aslanın saldırdığı görülmektedir (Erkanal, 1993, ss. 50-52). Kültepe II. kata ait silindir mühür baskısı ise Anadolu üslubundadır (Lev. 10c); elindeki silahı yukarı kaldıran kısa etekli bir figür ile hayvan başlarının ve dik duran iki ceylanın da olduğu sahnenin solunda; dik kalkmış bir aslan bir boğaya hükmetmektedir (Teissier, 1994, ss. 156, 227). Aslanın bir pençesi boğanın boynuna uzanmakta, bir diğer aslan boğanın yan tarafında dik bir şekilde ve ağzı açık tasvir edilmiştir.

Kaniş Karumu Ib katına ait iki damga mühür baskısından Lev. 11a'da, yuvarlak mühür yüzeyinde sıralanmış üç hayvandan ikisinin mücadelesinde (Özgüç, 1968, s. 28); aslan bir boğaya (?) hükmederken betimlenmiştir. Lev. 11b'de iri bir balığın üst kısmında, karışık bir

varlığın⁹ önünde dik kalkmış bir aslan dik kalkmış bir boğaya saldırırken tasvir edilmiştir (Özgüç, 1968, s. 29). Kültepe'den açığa çıkarılan Eski Asur üslubunda silindir mühür baskısında (Lev. 11c); şilteli taburesinde hilalli güneş kursunun altında oturan, sağ elinde çanak tutan Gudea şapkaklı tanrıya Lama eşliğinde bir tapanın ve eli testereli Güneş Tanrısı tasvirinin olduğu sahnenin sağında, dik kalkmış boğa ile dik kalkmış bir aslanın mücadelesi görülür (Özgüç, 2006, s. 291). Boğa ile aslan arasında akrep ve yıldız motifi yer almaktadır (Özgüç, 2006, s. 291). Lev. 12a'da Suriye-Kapadokya üslubunda bir mühür baskısında Lev. 11c'ye benzer bir sahnenin olduğu tasvirde, boğa ile aslanın mücadelesinin arasında bir insan başı bulunmaktadır (Teissier, 1994, ss. 174, 232).

Acemhöyük'ten Eski Asur üslubundaki (Lev. 12b) mühür baskısında; aracı tanrının eşliğinde bir tapanın olduğu sahnenin solunda aslanla savaşıyan boğa (bknz. Bölüm 2.4) tasvir edilmiştir (Özgüç, 2015, s. 115-116). Sola yönelmiş dik kalkmış boğa, dik kalkmış aslanın ön pençelerinden tutarak mücadele ediyor görünmektedir. Anadolu üslubunda işlenmiş Karum II. kata ait silindir mühür baskısında (Lev. 12c); üstte güneş kursunun yer aldığı sırada, kuş, keçi-balık, hayvan başlarının tasvirinin olduğu sahnenin alt sırasında; iki ayağı bükülmüş olarak yerde düşmüş görünen boğanın başına bir aslan pençelerini geçirmektedir (Kat. 2) (Özgüç ve Tunca, 2001, s. 91)¹⁰.

Lev. 13a'da Kültepe II. kata ait Eski Asur üslubunda bir silindir mühür baskısında; sahnenin solunda dik kalkmış bir aslan dik kalkmış boğa ile mücadele etmekte, aslanın açık ağzı boğanın başına doğru olup iki ön ayağı da boğaya dokunmaktadır (Teissier, 1994, ss. 137, 223). Bu kata ait Eski Babil üslubunda diğer bir mühür baskısında (Lev. 13b); hilalin altında oturan eli kadehli tanrının huzurunda, koruyucu tanrıların arasında uzun etekli küçük tapan yer almaktadır (Teissier, 1994, ss. 194, 236). Bu ibadet grubunun arkasında, küçük, ters bir figür tasvir edilmiştir. Sahnenin solunda dik kalkmış aslan ve dik kalkmış boğa mücadelesi görülmektedir (Teissier, 1994, ss. 194, 236). Dik kalkmış aslan pençeleri ile boğayı tutarken, ağzı da boğanın boynunu ısırıyor durumdadır.

1.1.6.3. Aslan ile Sığır Arasındaki Mücadele

Bu grupta Anadolu üslubunda üç silindir mühür baskısı da Kaniş Karum'dan açığa çıkarılmıştır. Lev. 13c'de, arkasında bir sıra insan başı ve önünde bir sıra hayvan başı olan sol eli kadehli, sağ omuzu eğri silahlı Av Tanrısının huzurunda dik kalkmış sığıra saldıran dik kalkmış aslan mücadelesi yer almıştır (Özgüç, 1965, s. 41). Lev. 6b'de sığıra saldıran aslan betimlenmiştir (Özgüç, 1965, s. 42). Peruwa arşivinden gelen silindir mühür baskısında aslan avı sahnesinde; (Lev. 14a) kır tanrısı bir elinde kartal bir elinde eğri silah tutmaktadır.

⁹ Karışık varlık aslan-adama benzemektedir (Özgüç, 1968, s.7).

¹⁰ Diğer baskı :Kt.94/k 1271 çizim bu baskıdan yapılmıştır.

Sahnenin sağında altta, yere çökmüş sığırın boynuzunu ön pençesiyle yakalayan aslan mücadelesi görülmektedir (Özgüç, 2006, s. 59). Aslanın kuyruğu yukarı kalkıktır.

1.1.6.4. Aslan ile Antilop Arasındaki Mücadele

Şerse Höyük'ünden (Batman ili Gercüş ilçesi) açığa çıkarılan Suriye üslubunda bir mühür üzerinde (Lev. 14b); üst üste yan yana ve çaprazlamasına yerleştirilmiş figür grupları yer almaktadır. Mühür sahnesinin sağ üst kısmında iki figür ters olarak işlenmiştir (Erkanal, 1993, s. 88- 89). Bir aslanın antilobu yenerken tasvir edildiği mücadelede, ters işlenen bu iki figürün vücutları birbirine paralel olarak ve üst üste betimlenmiştir (Erkanal, 1993, s. 88- 89).

Aslan ile antilop mücadelesinin olduğu bir mühür baskısı Kültepe'den Anadolu üslubundadır (Lev. 14c); heraldik aslan çiftinin üzerindeki sırtı konili boğanın huzurunda, koruyucu tanrı ve su tanrısı olarak diz çökmüş çıplak kahramanın arasında dik kalkmış aslan başını geriye çevirmiş dik kalkmış antilobu yakalarken tasvir edilmiştir (Özgüç, 1965, s. 38). Aslanın ağzı açık, kuyruğu aşağı doğru gösterilmiştir. Lev. 15a'da Kaniş Karum'a ait Anadolu üslubunda bir mühür baskısında, solda oturan bir tanrısallık ile sağda şapkalı bir figürün aslanı tuttuğu sahnenin ortasında antiloba saldıran aslan betimlenmiştir (Özgüç ve Tunca, 2001, s. 53). Ortadaki aslanın baş kısmı net değil. Kültepe Kaniş Karum'undan Eski Suriye üslubundaki bir diğer mühür baskısında (Lev. 15b); oturan tanrının huzurunda bir tapan, âlem tutan boğa-adam, Lama, yatay merdiven üzerinde bir boğa ve bu boğanın altında aslanın saldırısına uğramış başını geriye çevirmiş antilop yer almaktadır (Özgüç ve Tunca, 2001, s. 50). Aslan saldırısına uğrayan antiloplar da ceylanlarda olduğu gibi başlarını geriye çevirmişlerdir.

1.1.6.5. Aslan ile Ceylan Arasındaki Mücadele

İkili mücadelelerin kalabalık gruplarından birini oluşturan aslan (bknz. Bölüm 2.3) ile ceylanın mücadelesi, dördü damga mühür baskısı olmak üzere on altı mühür baskısında Anadolu üslubunda, beşi Asur üslubunda, birisi Suriye-Kapadokya olmak üzere dört mühür baskısında Eski Suriye üslubunda tasvir edilmiştir. Aslan ile ceylanın mücadelesi; aslanın ceylana arkadan saldırması, ikisinin birbiriyle dik kalkmış olarak mücadele etmeleri ve aslanın ceylanla avlanması şeklinde görülmektedir.

Kültepe Kaniş 'den açığa çıkarılan Lev. 15c, Lev. 16a, Lev. 16b, Lev. 16c'de dört damga mühür üzerinde aslan ile ceylanın mücadelesi görülmektedir. Lev. 15c'de hilalli güneş kursunun altında; başı geriye dönmüş ceylan aslanın saldırısına uğramaktadır (Özgüç, 2006, s. 65). Lev. 16a'da (Özgüç, 2006, s. 86) aslanın ceylana saldırısında ceylanın başı ileriye bakmaktadır. Lev. 16b damga mühür baskısında dört köşeli mühür yüzeyinde başını geriye çevirmiş ceylanın başını iki pençesi arasına almış aslan tasvir edilmiştir (Özgüç, 2006, s. 90). Lev. 16c'de yuvarlak yüzlü damga mühür baskısındaki aslanın kaçmaya çalışan ceylanı yakalama

şekli Lev. 16b ile benzerlik göstermektedir. Lev. 16c'de damga mühür baskısı üzerinde ayrıca; kuş, balık ve hayvan başı da doldurma motif olarak yer almaktadır (Özgüç, 2006, s. 90).

Kültepe'den açığa çıkarılan ve Eski Suriye üslubunda mühür baskısı olan Lev. 17a'da; başını geriye çevirmiş ceylanın başını ısırarak aslanın¹¹ olduğu sahnede (Özgüç, 2006, s. 232), taburesinde oturan eli çanaklı tanrı ve tapanı elinden getiren Lama, maymun, akrep, vazo ve hayvan başı tasvir edilmiştir (Özgüç, 2006, s. 232).

Aslan ile başını geriye çevirmiş ceylan mücadelesinde; Kültepe'den açığa çıkarılmış altı silindir mühür baskısından beşi Anadolu üslubundadır. Lev. 17b'de; aslanın saldırısındaki ceylan başını geriye çevirmiştir (Özgüç, 2006, s. 132). Lev. 17c'de; kaçmaya çalışan ve başını geriye çeviren ceylanın başını ön pençeleri ile yakalayan aslan mücadelesi yer almaktadır (Kat. 3) (Özgüç, 2006, s. 72). Lev. 18a'da (Teissier, 1994, s. 157) aslan ile ceylan mücadelesi Lev. 17c'deki gibidir. Lev. 18b'de; kabul ve tapma sahnesinde, sol elinde bardak tutan ve hilalli güneş kursunun altında oturan Savaş Tanrısının huzurunda yer alan yatay merdiven-kaideye basan konili boğanın altında, ceylanın başını ısırarak bir aslan tasvir edilmiştir (Özgüç, 2006, s. 267). Lev. 18c'de; sağ eli kadehli sol omuzunda sap delikli baltasını tutan tahtında oturan Savaş Tanrısının huzurunda diz çökerek balta sunan bir adam ve bu iki figürün arasında ceylana saldıran aslan betimlenmiştir (Özgüç, 1965, s. 40). Kültepe'den Asur üslubunda üç sıradan oluşan kalabalık bir figür grubunun olduğu silindir mühür baskısında ise (Lev. 19a); alt sırada insan başı, akrep, nokta, iki kuşarikku başı, yay bacaklı cüce, bitki ve başını geriye çevirmiş yatan ceylana saldıran bir aslan yer almaktadır (Özgüç, 2006, s. 244). Lev. 18c'de diğerlerinden farklı olarak, aslan bu saldırısında başını geriye çevirmiş olan ceylanı belinden ısırılmaktadır.

Acemhöyük'ten açığa çıkarılmış Geç Eski Suriye üslubundaki silindir mühür baskısında (Lev. 19b); elinde balta tutan bir figürün olduğu sahnede, başı geriye çevirmiş ceylana saldıran aslan ve oturan bir aslan tasviri bulunmaktadır (Özgüç, 2015, s. 141-142).

Anadolu üslubunda Kültepe'den dört silindir mühür baskısında (Lev. 19c, Lev. 20a, Lev. 8a, Lev. 20b), aslanlar ceylanların arkasından sırtlarına doğru saldırmaktadır. Lev. 19c'de; sahneyi ikiye ayıran yatay çizginin altında ceylana saldıran aslan görülmektedir (Özgüç, 2006, s. 186). Yatay bir ip şeridinin böldüğü sahnenin üstünde oturan tanrıya doğru ilerleyen üç figür (Lev. 20a), alt sırada ise bir aslan ceylana hükmederken diğer bir aslan da başı geriye dönmüş ceylana saldırmaktadır (Özgüç, 2006, s. 84). Lev. 8a'da; hayvanlar arasında ayakta duran Savaş Tanrısının olduğu sahnede yer alan mücadelelerden birisi de ceylana saldıran aslan mücadelesidir (Özgüç, 1965, s. 40). Oturan tanrıya sunumun yapıldığı mühür sahnesinin sağında (Lev. 20b) kaçışan ceylanlardan birisine saldıran aslan yer almaktadır (Özgüç, 2006, s. 87). Kültepe'den Anadolu üslubunda bir başka mühür baskısında (Lev. 20c); hilalli güneş kursunun altında oturan tanrının taburesi arka arkaya yatan iki aslanın

¹¹ Nimet Özgüç, aslan ve ceylanın birleştirildiği figürü tek vücutlu yaratık çifti olarak ifade etmiştir (Özgüç, 2006; 232 Lev. 67, CS 694).

üzerindedir, aslanlardan birisi yatan bir ceylanı yüzünden ısırılmaktadır (Özgüç, 2006, s. 310). Eski Anadolu Halk üslubundaki bir mühür baskısında (Lev. 21a); aslanı yenen kahramanın arkasında, ters olarak tasvir edilmiş ceylana saldıran aslan mücadelesi görülür (Özgüç, 2006, s. 84).

Aslanın ceylan ile avlandığı sahnelerin yer aldığı beş silindir mühür baskısı Kültepe'denaçığa çıkmıştır ve Anadolu üslubundadır. Başını geriye çevirmiş ceylana saldıran aslanın yer aldığı av sahnesinde (Lev. 21b); akbaba, kuş, yaban domuzu, yılan, ceylan gibi hayvanlar ve hilalli güneş kursu, artı işareti, yıldız tasvir edilmiştir (Kat. 4) (Özgüç, 2006, s. 93). Benzer bir av sahnesinde, (Lev. 21c) aslanın saldırdığı ceylan ile mücadelesinin üzerinde hilalli güneş kursu görünmektedir (Özgüç, 2006, s. 87). Karışık varlıklardan, keçi-balık ve insan başlı balığın olduğu, çeşitli hayvanların da yer aldığı avlanma sahnesinde (Lev. 22a); dik kalkmış aslan başını geri çeviren ceylana saldırmaktadır (Özgüç, 2006, s. 95), sahnenin ortasında çömelmiş kahraman iki elinde birer doğan tutmaktadır. Aslan avının işlendiği başka bir av sahnesinde, aslan hükmettiği ceylanın kafasını iki ön pençesi arasına almakta, diz çökmüş avcı aslanı arkasından mızraklamaktadır (Özgüç, 2006, s. 86, Lev. 13 CS 324), bu üçlü mücadelenin yanında başka bir aslan ise bir ceylana ön tarafından saldırmaktadır. Saldıran aslanların kuyrukları yukarı kalkık, ceylan ise ön ve arka bacaklarını bükerek yere çökmüş görünmektedir (Özgüç, 2006, s. 86, Lev. 13 CS 324). Av sahnesinin üstünde hilalli güneş kursunun yer aldığı bir silindir mühür sahnesinde; kaçışan ceylanlardan birine arkadan saldıran aslan tasvir edilmiştir (Özgüç, 2006, s. 113, Lev. 24, CS 378). Aslanın avlandığı durumlarda aslan genellikle ceylan, sığır veya ceylana benzeyen hayvanlarla mücadele etmektedir.

Dik kalkmış aslan ile ceylan mücadelesi; Lev. 22b, Lev. 22c, Lev. 23a, Lev. 23b, Lev. 23c ve Lev. 24a'da aslan ile ceylan dik kalkmış olarak mücadele etmektedir. Acemhöyük'ten açığa çıkarılan Eski Asur üslubunda silindir mühür baskısında (Lev. 22b); boğa üzerinde ayakta duran, bir elinde yıldırım ve boğanın yularını tutan Fırtına Tanrısının huzurunda tanrıça Lama, dik kalkmış bir aslan başını geri çevirmiş dik kalkmış bir ceylanın yüzünü ısırılmaktadır (Özgüç, 2015, s. 114). Kültepe Kaniş'ten Eski Asur üslubundaki üç mühür baskısından, Lev. 22c'de; hilalli güneş kursunun altında tahtında oturan sağ eli kadehli tanrıya iki Lama eşliğinde iki tapanın ve bir dik kalkmış yılanın olduğu sahnede, tanrının arkasında dik kalkmış aslan dik kalkmış ceylana saldırmaktadır (Özgüç, 2006, s. 266). Lev. 23a'da Lev. 22c'ye benzer bir tasvirde, ritüel sahnede oturan tanrının arkasında yatay bir merdiven ile bölünmüş alanın üzerinde sırtı konili boğanın olduğu mühür yüzeyinde, dik kalkmış aslan bir ceylana saldırmaktadır (Özgüç, 2006, s. 125). Oturan tanrıya tapınımın olduğu (Lev. 23b) (Özgüç, 2006, s. 218) sahnedeki aslan ile ceylan mücadelesinde ise, Lev. 22c ve Lev. 23a'dan farklı olarak; ceylan kendisine saldıran aslana doğru dönmüş olarak tasvir edilmiştir.

Kültepe'den Eski Suriye üslubundaki (Lev. 23c) (Özgüç, 2006, s. 265) ile Suriye-Kapadokya üslubundaki (Lev. 24a) (Teissier, 1994, ss. 174, 232) iki mühür baskısında kaide üzerinde

duran boğa ve tahtında oturan tanrıya ibadet sahnesinde, dik kalkmış aslan ve başını aslana doğru çeviren dik kalkmış ceylanın mücadelesi tasvir edilmiştir. İki örnekte de aslanın ağız ceylanın yüzünü ısıracağı gibi betimlenmiştir.

Aslanın önemli avlarından birisi olan ceylanın, aslana karşı verdiği mücadelede bazen aslandan kaçarken arkasına bakması, bazen de dik kalkmış aslana dik kalkarak bu saldırıya karşılık vermesi ile mücadelede kolay bir av olmadığını göstermektedir.

1.1.6.6. Aslan ile Geyik Arasındaki Mücadele

Tilmenhöyük II-C katında saray bölümünden açığa çıkarılmış Suriye üslubundaki bir silindir mühür baskısında (Lev. 24b); ana sahnede üst üste, bir sfenks, yatan aslan, sağ omuzuna bir silah (gürz?) dayanmış bir insan figürü yer almaktadır (Erkanal, 1993, s. 83-84). Bu figürlerin karşısında ana sahnenin öne çıkan tasvirlerinden; yüzü cepheden, kabarık yelesi yatan bir aslanın altında cansız bir hayvan ve bunların altında bir geyiğe arkadan saldıran aslan betimlenmiştir. Aslan ön pençeleri ile geyiğin üzerine atlamakta, geyiğin arka ayakları yere çökmüş görünmektedir (Erkanal, 1993, s. 83-84).

Kaniş Karum Ib'ye ait şematik Eski Asur üslubundaki silindir mühür üzerinde (Lev. 7c); kahraman ile adamın mücadelesinin yanında dikey olarak tasvir edilmiş bir geyik aslanın saldırısına uğramaktadır (Özgüç, 1968, s. 31). Saldırıya uğrayan geyik aslandan büyük tasvir edilmiş. Eski Asur üslubunda başka bir örnek de Kültepe Kaniş'ten bir mühür baskısı olan Lev. 24c'de, yüz üstü ve üst üste yatan üç adam, dik kalkmış ceylan ve aslan, geyiğe arkadan saldıran dik kalkmış bir aslan mücadelesi ve doldurma motifler yer almaktadır (Özgüç, 2006, s. 203).

1.1.6.7. Aslan ile Kartal Arasındaki Mücadele

Bu tipte tek örnek Kaniş Karum Ib katından açığa çıkarılan bir damga mühür üzerinde (Lev. 25a); kavis şeklinde bir saç örgüsünün altında bir aslan ön pençeleri ile bir kartala hükmetmekte, bu iki figürün altında hörgüçlü bir boğa tasvir edilmiştir (Özgüç, 1968, s. 32).

1.1.6.8. Aslan ile Keçi Arasındaki Mücadele

Kapadokya tabletlerinden Babil grubuna ait bir mühür üzerinde (Lev. 25b); uzun elbiseli bir tapanın karşısında, adam ile aslan-grifonun mücadelesinin arkasında dik kalkmış aslan bir keçi omuzlarından yukarı kaldırmaktadır (Porada, 1948, s. 111-112). Aslanın keçi ile mücadele ettiği düşünülmektedir.

1.1.7. Karışık varlık ile bir hayvan arasındaki mücadele

Orta Tunç Çağ'ında Anadolu ile Asur arasındaki ticaret sebebi ile Anadolu tasvir sanatına Mezopotamya'dan geçen karışık varlıklar, özellikle mühürler ve mühür baskıları üzerinde çoğunlukla mücadele/savaşım ve ibadet sahnelerinde tasvir edilmiştir (Oral, 2012, s. 9). Karışık varlıklar ile hayvanlar arasındaki mücadelelerin en kalabalık gruplarından birisi de boğa-adamın aslanla olan mücadelesidir. Bu mücadeleler; tapınım, kabul sahnesi, tanrıya sunu gibi ritüel kompozisyonlarla aynı sahnede yer almaktadır. Bu sahnelerin büyük bir kısmı Kültepe Kanış'ten, Konya-Karahöyük ve Acemhöyük'ten ele geçen silindir mühür baskıları ile damga mühür baskıları üzerinde görülmektedir.

Karışık varlıkların hayvanlarla mücadelesi sekiz alt başlıkta görülmektedir.

1.1.7.1. Boğa-adam ile Çeşitli Hayvanlar Arasındaki Mücadele

Boğa-adamın bu gruptaki mücadeleleri; aslan, boğa, yılan ve antilopla olmaktadır. Mücadelelerin genel çoğunluğunda Boğa-adamın aslan ile mücadelesi yer almaktadır.

1.1.7.1.1. Boğa-adam ile boğa arasındaki mücadele

Kültepe'den açığa çıkarılmış silindir mühür baskısı, Anadolu üslubunda ve bu gruptaki mücadeleye tek örnek olarak; bir kabul sahnesinde tasvir edilmiştir (Lev. 25c). Tahtında oturmakta olan uzun elbiseli tanrı, kaldırdığı elinde bir vazo tutmakta ve sağ elini referans olarak kaldırarak bir adamı kabul etmektedir. Tapanı elinden tutarak getiren aracı tanrıça, diğer aracı tanrıça ve tapanın olduğu grubun arkasında ise boğa-adam baş aşağı bir boğanın arka ayağından tutmakta ve bir ayağını boğanın başına basmaktadır (Matouš, 1962, s. 60). Boğa-adamın başı yandan gösterilmiştir. Doldurma motif olarak; hilalli güneş diski, akrep ve iksir kabı bulunmaktadır.

1.1.7.1.2. Boğa-adam ile aslan arasındaki mücadele

Mühür sahnelerinde daha çok öne çıkan mücadelelerin birisi de boğa-adamın aslanla olan mücadelesidir. Mühür sahnelerinde boğa-adam bazen dik kalkmış aslan ile bazen de baş aşağı duran aslanla savaşırken görülmektedir. Boğa-adam baş aşağı aslan ile mücadelesinin bazı örneklerinde ise silah kullanmıştır.

Boğa-adamın baş aşağı aslanı yendiği tasvirler; biri damga mühür olmak üzere on sekiz silindir mühür baskısı Anadolu üslubundadır, ikisi Eski Asur, bir Eski Suriye birde Eski Babil üslubundadır. Boğa-adam ile dik kalkmış aslanın mücadelesi, Eski Asur üslubu beş silindir

mühür baskısında, dört Eski Babil üslubunda ve üç silindir mühür baskısında Anadolu üslubunda görülmektedir.

Boğa-adamın baş aşağı aslanla mücadelesi; bu mücadelede daha çok boğa-adam baş aşağı ettiği aslanı yenerken tasvir edilmiştir. Boğa-adam genellikle bir eliyle baş aşağı aslanın arka bacağını tutar diğer eliyle aslanın kuyruğunu tutmaktadır ve bir ayağıyla da aslanın başına basmaktadır. Bu mücadelelerde genellikle boğa-adamın baş kısmı cepheden, gövdesi ve bacakları profilden tasvir edilmiştir.

Kültepe'den Anadolu üslubundaki bir örnekte (Lev. 26a), boğa-adam sağ tarafındaki bir hayvanı (aslan?) arka ayağından ve kuyruğundan yakalamaktadır (Kienast, 1960, s. 113). Boğa-adam bir ayağını yukarı kaldırdığı için hayvanın başına basar gibi görünmektedir. Silindir mühür baskısının bir bölümü belirsizdir.

Anadolu üslubundaki iki silindir mühür baskısında bir Hatti efsanesi olan Illuyanka efsanesinin yansıtıldığı sahnede, baş aşağı aslanla mücadele eden boğa-adam tasviri yer almaktadır. Achemhöyük'ten (Lev. 26b) Sarıkaya Sarayı'nın 6 no'lu odasından ele geçen mühür baskısında, Fırtına Tanrısı ve kızı (yaban çevrenin tanrıçası) Inara'nın yılanı karşı kazanılan zaferi kutladıkları sahnede; dağ koyununa oturmuş, önünde kamışlı vazo ve sunak bulunan tanrıça Inara sağ elinde kadeh tutmaktadır (Kat. 5) (Özgüç, 2015, s. 153). Bir ayağı ile dağa bir ayağı ile boğaya basan Fırtına Tanrısı bir eli ile sembolik ölü yılanı saplanan yıldırım ağacını tutarken diğer eli ile boğanın yularını tutmaktadır. Fırtına Tanrısının arkasında baş aşağı aslanla mücadele eden boğa-adam tören sahnesinde yer almıştır (Özgüç, 2015, s. 153-154). Ayrıca çıplak tanrıça¹², sakallı sfenks, kuş ve balık bu sahnede tasvir edilmiştir. Kültepe Kanış 'den açığa çıkarılan Eski Anadolu (Hatti) üslubunda bir diğer silindir mühür baskısında (Lev. 26c); bir elinde kadeh ile boğanın yularını tutan, diğer elinde yılanı (Illuyanka) öldüren yıldırım ağacını tutan Fırtına Tanrısına sunuların yapıldığı sahnede (Özgüç, 2006, s. 259), boğa-adam baş aşağı aslanı yenmiş görünmektedir (Kat. 6) (Özgüç, 2006, s. 259). Boğa-adamın başı cepheden vücudu yandan gösterilmiştir. Tasvir sahnesinde Fırtına Tanrısının başı üzerinde hilalli güneş kursu ve yağmur tasviri bulunurken, gökkuşağının altında da çıplak tanrıça betimlenmiştir.

Kültepe'den açığa çıkarılmış Anadolu üslubundaki dört silindir mühür baskısından Lev. 27a'da; omuzunda eğri silahı, etrafında çeşitli hayvanlar ve sfenksin bulunduğu Av Tanrısı ile boğa üstünde omuzu baltalı elinde boğanın yularını tutan Hava Tanrısının olduğu sahnede, aslanı baş aşağı eden boğa-adam yer almaktadır (Özgüç, 1965, s. 44). Üstünde sunular bulunan (Lev. 27b) masa-sunak önünde bir Lama ve Lamanın arkasında aslanı yenen boğa-adam görülmektedir (Özgüç ve Tunca, 2001, s. 95). Lev. 27c'de; oturan tanrıya sunu yapılan

¹² Çıplak kadın figürleri, bereket tılsımları ve ana tanrıçalar olarak görülmüştür. Eteğini kaldıran çıplak tanrıça figürü, en erken Kanış-Karumu'nun II. katına ait Suriye-Koloni ve Anadolu grubu üslubundaki silindir mühür baskıları üzerinde görülür (Ensart, 2014, s. 151).

sahne de aslanı yenen boğa-adam¹³, boğa-adamın arkasında elinde bir antilop tutan boğa-adam tasvir edilmiştir (Özgüç, 1965, s. 41). Doldurma motif olarak hilalli güneş, iksir kabı, kuş ve maymun yer almaktadır. Lev. 27c'ye benzer bir sahne olan Lev. 28a'da; dört boynuzlu külâhı olan, tahtı ve ayakları balıklara basan tanrı Ea'nın huzurunda sunular yapılmaktadır (Özgüç, 1965, s. 40). Ea'nın arkasında aslanı yenen kahraman (boğa-adam)¹⁴ tasviri ve kanatlı aslan-adam¹⁵ bir eliyle baş aşağı aslanı, bir eliyle de ceylanı boynundan tutmaktadır. Aslan başlı demon hayvanlar hâkimi olarak ifade edilmektedir (Özgüç, 1965, s. 40). Aslanı yenen boğa-adamların başları cepheden vücutları yandan gösterilmektedir.

Aslanın yenildiğini gösteren Lev. 26c, Lev. 27a, Lev. 27b ve Lev. 27c örneklerinde aslanın dilinin dışarda olması mücadelede aslanın öldüğünü ifade eder.

Konya-Karahöyük'ten (Lev. 28b) mücadele sahnesinin yer aldığı Eski Suriye üslubundaki bir mühür baskısında, baş aşağı aslanı yenen boğa-adam boğa başlıdır ve bacakları arasında pilili uzun bir parça yer alır. Boğa-adam bir eliyle aslanın sağ ayağını tutarken, aşağı sarkan diğer eli ile orak şeklinde bir silah tutmaktadır (Erkanal, 1993, s. 33). Boğa-adam sağ ayağı ile aslanın başına basmaktadır. Mücadele sahnesinin karşısındaki iki kadından (tanrıça?) biri elini diğerinin elinden tutmuş ve yukarı kaldırdığı diğer elinde bir Suriye şişesi tutmaktadır (Erkanal, 1993, s. 33). İki kadın figürün de kemerli uzun giysisi ve uzun saçları mevcuttur. Sahnenin sağında yer alan bir kuş boğa-adama yönelmiş olarak tasvir edilmiştir. Bu örnekteki boğa-adamı Demirtaş 'boğa başlı adam' tipinde değerlendirmiştir (2018, s. 5).

Kültepe'de 1949 bullaları arasında yer alan Eski Asur üslubundaki silindir mühür baskısında (Lev. 28c) baş aşağı aslanla savaşan boğa-adam tasvir edilmiştir (Özgüç ve Tunca, 2001, s. 32). Özgüç ve Tunca boğa-adamı çıplak kahraman olarak belirtmiş olsalar da kuyruğundan boğa-adam olduğu anlaşılmaktadır.

Kültepe'den Anadolu üslubundaki beş silindir mühür baskısında; Lev. 18c'de Savaş Tanrısının ve Hava Tanrısının karşısında, Lev. 29a'da¹⁶ (Özgüç, 1968, s. 27) aslan ejderi üzerinde duran tanrının, Lev. 26c'de Fırtına Tanrısının olduğu sahnede boğa-adamın baş aşağı aslanla mücadelesi görülmektedir. Achemhöyük Sarıkaya Sarayı'ndan açığa çıkarılan Lev. 26b'de yine Fırtına Tanrısının huzurunda yer almıştır. Lev. 27c'de ise Av Tanrısının olduğu sahnede baş aşağı aslanı yenen boğa-adam mücadelesi tasvir edilmiştir. Kültepe Karum II. katına ait Eski Asur üslubunda silindir mühür baskısında (Lev. 29b); tahtında oturan, ayakları oturan bir hayvana basan tanrının huzurunda sulu çıplak kahraman ve boğa-adam ile baş aşağı ettiği aslan mücadelesi yer almaktadır (Teissier, 1994, ss. 132, 221). Lev.29b'de sulu çıplak

¹³ Nimet Özgüç, çıplak kahraman ile aslanın yaptığı mücadelenin aynı olan şemada kahramanın yerini boğa-adamın aldığını söylemektedir (1965, ss. 29, 41, Lev. XX Res.61).

¹⁴ Nimet Özgüç'ün kahraman olarak ifade ettiği figürün kuyruğu olmasından dolayı boğa-adam olduğu anlaşılmaktadır.

¹⁵ Nimet Özgüç, aslan-adamı; hayvanlar hakimi olarak aslan başlı cin olarak ifade etmiştir (1965, s. 30).

¹⁶ Nimet Özgüç, baş aşağı aslanı yenen boğa-adam olarak ifade ettiği mücadelede, boğa-adam dik kalkmış aslan ile mücadele etmektedir.

kahramanın vücudunun üst bölümü, boğa-adamın ise baş kısmı cepheden gösterilmiştir. İki figürün de bellerinde üç şeritli kemer bulunmaktadır. Sahnede motif olarak hilalli güneş diski altında üç nokta ve suların dolduğu iki vazo tasvir edilmiştir. Eski Babil üslubunda Kültepe Kaniş Karum II. katta açığa çıkarılan mühür baskısında (Lev. 29c) aslanı yenen boğa-adam mücadelesi, tahtında oturan bir elinde kadeh tutan ve bir tapanın olduğu sahnede tanrının arkasında yer almaktadır (Özgüç ve Tunca, 2001, s. 28).

Kültepe Kaniş'ten (Lev. 30a) bir damga mühür baskısında; dağ koyununa oturmuş tanrıça, maymun, antilop ve sola doğru yürüyen külahlı bir tanrının olduğu sıranın altında aslanı yenen bir boğa-adam betimlenmiştir (Özgüç ve Tunca, 2001, s. 49).

Kültepe'den açığa çıkarılmış Anadolu üslubundaki dört silindir mühür baskısında yer alan aslan ile boğa-adam mücadelesi, sırtı konili boğaya tapınımının olduğu ritüel sahnede görülmektedir. Sırtı konili ve insan elli (konili boğanın ön tarafında bir çıkıntı) boğanın huzurunda (Lev. 30b); koruyucu tanrı, vazosundan sular çıkan sığır kulaklı diz çökmüş sulu çıplak kahraman, baş aşağı aslanı arka bacağından ve kuyruğundan tutarak yenen yüzü cepheden boğa-adam görülmektedir (Kat. 7) (Özgüç, 1965, s. 38). Sırtı konili boğa heraldik aslan çiftinin üzerinde tasvir edilmiştir. Lev. 30c'de; konisinde bir kuş bulunan sırtı konili boğanın önünde sunu masası, huzurunda ise yalvaran bir figür ve eli silahlı omuzu sap delikli baltalı figür yer alırken; alt sırada yüzü cepheden sulu çıplak kahraman (sığır kulaklı), heraldik aslan çifti ve başını geriye çevirmiş oturan ceylan bulunmaktadır (Teissier, 1994, ss. 146, 225). Sahnenin solunda noktalarından oluşan tahtında oturan tanrının önünde sunu masası, yalvaran figür ve baş aşağı aslanı yenen boğa-adam bulunmaktadır (Teissier, 1994, ss. 146, 225). Lev. 31a'da sırtı konili boğaya tapınımının olduğu Lev. 30c'ye benzer sahnede boğa-adamın aslanı baş aşağı yendiği görülmektedir (Özgüç, 1965, ss. 42, 37). Lev. 31a'da Lev. 30b ve Lev. 30c'de olduğu gibi sırtı konili boğanın olduğu yerde heraldik aslan çifti tasvir edilmiştir Lev. 31a'da sulu vazoyu boğa-adam tutmaktadır. Anadolu üslubunda (?) dördüncü mühür baskısı üzerinde (Lev. 31b); önünde kuşlu sunak bulunan sırtı konili boğa, başı geriye dönük yatan bir ceylanın üzerinde tasvir edilmiştir (Özgüç, 2006, s. 73). Konili boğaya tapan figürün arkasında; hilalli güneş kursunun altında oturan tanrının önünde içinde kamışlar olan bir vazo, tanrının arkasında boğa-adamın aslanla mücadelesi yer almaktadır (Özgüç, 2006, s. 73).

Anadolu üslubundaki Kültepe Kaniş Karum II. seviyeden çıkarılmış iki silindir mühür baskısında, hilalli güneş kursunun altında tahtında oturan tanrıya ibadet sahnesinin arkasında aslanı yenen boğa-adam tasvir edilmiştir. Lev. 31c'de (Kienast, 1960, s. 105) aslanla dövüşen bizon/boğa-adam baş aşağı duran aslanın başına bir ayağıyla basmakta, elleriyle de rakibinin bir arka ayağını ve kuyruğunu tutmaktadır. Mücadele sahnesinin sağında oturan tanrıya ibadet figürleri, hilalli güneş diski ve yedi disk yer almaktadır (Kienast, 1960, s. 105). Boğa-adamın baş kısmı kısmen tahrip olduğu için görülememektedir. Lev. 32a'da hilalli güneş diskinin altında oturan eli kadehli tanrının huzurunda ibadet eden ve

sunu getiren figürlerin arkasında, boğa-adamın aslanı baş aşağı ettiği görülmektedir (Teissier, 1994, ss. 148, 226). Mührün tahrip olan bölümünde aslanın baş kısmı seçilememektedir.

Kaniş Karum'u Ib katında Anadolu (?) üslubundaki (Lev. 32b) mühür baskısında; bir antilobun sağına oturmuş tanrıçaya testiden içki sunumunun yapıldığı mühür sahnesinin sol tarafında, bir hayvana binmek üzere ayağını kaldıran eli yularlı tanrının karşısında, eteklerini kaldıran bir figür tasvir edilmiştir (Özgüç, 1968, s. 30). Oturan tanrıçaya sunum yapan figürün arkasında aslanı yenen boğa-adam mücadelesi yer almaktadır (Özgüç, 1968, s. 30). Kültepe'den ritüel sahneli iki mühür baskısı, Lev. 32c ve Lev. 33a Anadolu üslubundadır; (Lev. 32c) tahtında oturan eli kadehli tanrının önünde kamışlı hydriya üzerinde bir kuş ve üstte hilalli güneş kursu, tanrının huzurunda ise; yalvaran iki koruyucu tanrı arasında, gürz tutan tanrı ve eli kuşlu tanrı figürlerinin arkasında aslanı yenen boğa-adam yer almaktadır (Özgüç, 1965, s. 42). Lev. 33a'da, önünde boğa ayaklı sunak bulunan oturan eli kadehli tanrının karşısında, biri ibadet pozunda diğeri elinde esans kabı tutan iki tanrı tasviri görülmektedir. Sahnenin solunda âlem tutan boğa-adam, sulu çıplak kahramanın üzerinde yer alan çıplak tanrıça ve boğa-adamın baş aşağı aslanı yenmesi tasvir edilmiştir (Özgüç, 1965, s. 42). Lev. 32c'de tanrının arkasında oturan bir maymun ve balıklar betimlenmiştir. Lev. 33a'da figürler arasında ve oturan tanrının arkasında yer alan balıklar dikkat çekmektedir.

Boğa-adam ile aslan mücadelesi genellikle mühür sahnelerinde oturan tanrısallığın arkasında gibi görünse de aslında tanrısallığın huzurunda tasvir edilmiştir.

Boğa-adamın baş aşağı aslan ile mücadelesinde silah kullandığı iki örnekte görülmektedir. Konya-Karahöyük silindir mühür örneğinde (Lev. 28b) (Erkanal, 1993, s. 33) boğa-adam orak şeklinde bir silah tutmaktadır. Kültepe'den Anadolu üslubundaki bir silindir mühür baskısında Lev. 33b¹⁷; hilalli güneş kursunun altındaki tahtında oturan eli kadehli tanrının huzurunda, koruyucu tanrı himayesinde küçük tapan figür ve baş aşağı aslan ile mücadele eden boğa-adam bir ayağını aslanın başına basmakta iki eli ile tuttuğu silahıyla da aslanı mızraklamaktadır (Kat. 8) (Özgüç, 1965, s. 46). Boğa-adam silah kullanmadığı durumlarda genellikle bir ayağı ile aslanın başına basmakta, bir eli ile baş aşağı ettiği aslanın arka ayaklarından tutmakta ve bir eli ile de aslanın kuyruğundan yakalamaktadır.

Kültepe'den açığa çıkarılmış on iki silindir mühür baskısında baş aşağı aslanın yenilmesinden farklı olarak; boğa-adamın mücadele ettiği aslan dik kalkmış şekilde tasvir edilmiştir.

Anadolu üslubundaki üç silindir mühür baskısından Lev. 33c'de; sağ elinde kupa tutan, sakallı ve şapkalı tanrılaştırılmış kral, hilalli güneş diskinin altında tahtında oturmaktadır (Spar, 1988, s. 181; 39). Bir elini kaldırmış tapan ve sol elini yalvarır şekilde kaldırmış tanrıça oturan tanrı/kralın huzurunda yer almaktadır (Spar, 1988, s. 181; 39). Yüzü cepheden tasvir

¹⁷ Lev.31a'daki silindir mühür baskısının şu kaynaklarda(muhtemelen) farklı baskısı yer almaktadır; Teissier, 1994:143, 224 no: 305,Kienast, 1960:109, 24D,Veenhof and Klengel-Brandt, 1992, 30A.

edilen boğa-adam, sahnenin solunda kedi cinsinden (aslan?) dik kalkmış bir hayvanın pençelerinden tutarak mücadele etmektedir (Spar, 1988, s. 181; 39). Aslanın kuyruğu yukarı kalkmış ağzı saldırgan biçimde açıktır. Lev. 34a'da; önünde sunak-masa bulunan tanrının tahtı yatan iki aslana basmaktadır, aslan grifon üzerinde sağ eli mızraklı tanrı Adad ve sahnenin ortasında boğa-adam dik kalkmış aslanın ön pençelerinden yakalamaktadır (Özgüç ve Tunca, 2001, s. 84). Tasvir sahnesinde doldurma motif olarak; balık, hilalli güneş diski, yıldız ve altı nokta yer almaktadır. Tahtında oturan tanrının huzurunda dik duran bir aslan ile boğa-adam mücadelesinin olduğu Lev. 34b'de, sahnenin sağında hurma ağacı tutan boğa-adamın önünde, belinde üç şeritli kemer bulunan kahramanın iki yanında birer dik kalkmış yılan bulunmaktadır (Matouš ve Matoušová-Rajmová, 1984, s. 110; 54C). Boğa-adamın baş kısmı tam olarak görülememektedir.

Eski Babil üslubundaki dört silindir mühür baskısından, Lev. 34c (Özgüç, 2006, s. 324) ve Lev. 35a'da (Özgüç ve Tunca, 2001, s. 47); tahtında oturmakta olan Gudea şapkalı tanrıya tapanın ve sunu getirenin olduğu sahnede oturan tanrının arkasında dik kalkmış aslan ile boğa-adam savaşmaktadır. Lev. 35a'da aslanın bir kısmı görülememektedir. Lev. 35b'de ibadet sahnesinde; tahtında oturan Gudea şapkalı ve pelerinli tanrı sağ elinde bir fincan tutmaktadır. Tanrının önünde hilalli güneş diski, sunu masası ve oturan maymun bulunmaktadır (Kienast, 1960, s. 108-109). Tanrının huzurunda Gudea pelerinli dua eden figür, kafasında boynuzlu başlık olan şefaathanrıçası ve ikisi arasında boynuzlu tacı olan küçük tanrı (eli testereli) yer almaktadır (Kienast, 1960, ss. 108, 109). Oturan tanrının arkasında dik kalkmış aslanla savaşan bir bizon (boğa-adam) tasvir edilmiştir (Kienast, 1960, s. 108-109). Lev. 35b'de bizon (boğa-adam) ile aslan arasında dik durumda bir balık bulunur. Lev. 35c'de Lev. 35b'ye benzer sahnede ise, aslan ile mücadele eden (boğa-adam) bizon arasında üst üste üç disk bulunmaktadır (Kienast, 1960; 108, 20 a, b). Lev. 35b ve 35c'de boğa-adam ile aslanın baş kısımları tam olarak görülememektedir. Aslanların kuyrukları genellikle yukarı dik kalkmış durumdadır.

Eski Asur üslubunda tasvir edilen beş silindir mühür baskısından birincisinde, kabul sahnesinin olduğu (Lev. 36a) iki bölmenin yatay çizginin altındaki bölümde; konili boğanın huzurunda üç tanrı ve aynı sırada iki boğa-adam birer dik kalkmış aslan ile savaşmaktadır (Özgüç, 2006, s. 185). Bu bölmede ayrıca biri büyük olmak üzere dört hilal ve konili boğanın altında yatan bir aslan yer almaktadır (Özgüç, 2006, s. 185). Lev. 36b'de tahtında oturan, elinde sivri uçlu kupa tutan tanrının başı hizasında hilalli güneş kursu, önünde de iki daire bulunmaktadır (Matouš ve Matoušová-Rajmová, 1984, s. 106). Oturan baş tanrının huzurunda; tanrıya doğru selam vererek, aracı tanrı (Lama) eşliğinde bir tapan yürümektedir. Solda başı cepheden gösterilen boğa-adam, yüzü sola dönük dik kalkmış bir aslanın başı ve kuyruğundan tutmaktadır (Matouš ve Matoušová-Rajmová, 1984, s. 106). Aslanın ağzı açık dişleri görünmektedir. Lev. 36c'de; çatıklı tahtında oturan sağ eli çanak tutan tanrıya doğru, testereli tanrının korumasında tapanı getiren Lama, oturan tanrının arkasındaki yazıtın üst yarısında yer alan küçük bir aslanı belinden ve bacağından yakalayan

boğa-adam betimlenmiştir (Özgüç, 2006, s. 227). Lev. 36b ve 36c'ye benzeyen tapınım sahnesinin olduğu Lev. 37a'da; Lama eşliğinde küçük tapan figürün ayakta duran tanrıya getirildiği sahnede, boğa-adam dik kalkmış aslanı ensesinden ve kuyruğundan yakalamaktadır (Özgüç, 2006, s. 222). Lev. 36b ve 37a'deki mücadelede diğerlerinden farklı olarak boğa-adama aslanın arkası dönmüş olarak tasvir edilmiştir. Tapma sahnesinin olduğu bir diğer silindir mühür baskısında; iki boğa-adamın dik kalkmış iki aslan ile mücadelesinin huzurunda bir tapan ibadet ediyor görünmektedir (Özgüç, 2006, s. 79, Lev. 10, CS 303).

Boğa-adamın dik kalkmış aslanla mücadelesinde boğa-adam çoğunlukla dik kalkmış aslanın ön ayaklarından tutmaktadır. Boğa-adam mücadelede aslanın arkasında olduğu durumlarda aslanın kuyruğundan da tutmaktadır. Mücadelede genellikle aslanın ağzı açık, bazı tasvirlerde ise saldırgan durumdaki aslanın dişleri görülmektedir.

1.1.7.1.3. Boğa-adam ile antilop arasındaki mücadele

Bu mücadelede tek örnek, Kültepe Kaniş Karum'dan ilk işlenişi III. Ur üslubunda olan bir silindir mühür baskısında (Lev. 37b); iki Lama eşliğinde bir tapanın huzura getirildiği, eli kadehli oturan tanrıya ibadet sahnesinde, boğa-adam baş aşağı bir antilobun ön ve arka ayağından tutmaktadır. Ek motiflerde kaval çalan bir maymun¹⁸ ve kitabe yer almaktadır (Özgüç ve Tunca, 2001, s. 36). Boğa-adamın antilobu tutuş şekli mücadeleyi düşündürmektedir.

1.1.7.1.4 Boğa-adam ile yılan arasındaki mücadele

Kültepe II. kata ait Anadolu üslubundaki bir silindir mühür baskısında (Lev. 37c) boğa-adam ile yılan mücadelesi görülmektedir; hilalli güneş diskinin altında, uzanmış bir aslanın üzerinde oturan uzun elbiseli, sakallı, şapkalı tanrı sağ elinde bir kuş tutmaktadır. Oturan tanrının önünde Suriye giysili, bir eli baltalı diğer elini yukarı kaldırmış bir figür yer almaktadır (Matouš ve Matoušová-Rajmová, 1984, s. 111; 59). Sahnenin solunda bir boğanın üzerinde boğanın yularını tutan Hava Tanrısının bir elinde omzuna tuttuğu baltası ve başında güneş diskli hilalli bir başlık görülmektedir. Hava Tanrısının önünde oturan bir maymun, kaz ve üstte hilal içinde yıldız şeklinde güneş diski bulunmaktadır. Tahtında oturan tanrının arkasında aşağı doğru tasvir edilmiş bir balık ve dik şekilde duran yılanı iki eli ile tutan boğa-adam yer almaktadır (Matouš ve Matoušová-Rajmová, 1984, s. 111; 59). Boğa-adamın başı cepheden gösterilmiştir. Boğa-adamın tuttuğu yılan dalgalanmış görüntüsü ile canlı olduğunu düşündürüyor.

¹⁸ Kaval çalan maymun Mezopotamya'da MÖ III. binde ortaya çıkan bir motif olarak, Kültepe'de Eski Suriye ve Eski Asur'lu mühür baskılarında görülmekte iken yerli mühürlerde henüz görülmemiştir (Özgüç, 2006, s.6).

1.1.7.2. Sfenks ile Aslan Arasındaki Mücadele

Karışık varlıklar grubunda yer alan sfenksin aslan ile mücadelesinde iki örnekten birincisi Şerse Höyüğünden (Mardin ili) açığa çıkarılan Suriye üslubundaki bir mühür (Lev. 14b) üzerinde görülmektedir. Mühür yüzeyinde aralarında çizgi olmadan figür ve figür grupları yan yana, üst üste veya çaprazlamasına tasvir edilmiştir. Sahnenin ana öğeleri olan kanatlı sfenks ve çıplak kahraman çaprazlama yer almıştır (Erkanal, 1993, s. 88-89). Mühür sahnesinin ortasındaki bu iki grubun arasında yansıma simetrisiyle gösterilmiş iki akbaba, pençelerinde birer ankh sembolü tutmaktadır ve ankhlardan biri çıplak kahramana diğeri kanatlı sfenkse doğru işlenmiştir. Mührün ikinci ana sahnesinde; kanatlı bir sfenks başını arkaya çevirmiş ağzı açık bir aslanın sağrına ön ayakları ile basmaktadır. Sfenksin başında Mısır örtüsüne benzeyen bir örtüden dışarı sarkan saçları ensesinde görülmektedir (Erkanal, 1993, s. 88-89). Sahnenin üst köşesinde ise ters olarak işlenmiş iki figür aslan ve antilop mücadelesi tasvir edilmiştir. Mühür sahnesinin sağ altında iki sfenks ve ortalarında diz çökmüş çıplak kahraman yer almıştır. Hayat ağacı, Humbaba¹⁹ maskesi, pike yapan bir kuş ve hilalli güneş diski de mühür de yer alan diğer motiflerdir (Erkanal, 1993, s. 88-89).

Acemhöyük'ten üslubu Eski Anadolu Hatti grubuna ait (Lev. 38a) silindir mührün geniş yüzündeki kısmi baskısında bir tapma sahnesi yer almaktadır (Özgüç, 2015, s. 164). Baş hizasında hilalli güneş kursu bulunan yabanın koruyucu tanrıçası Inara kutsal koyunu olan dağ koyununa oturmaktadır. Tanrıça Inara'nın karşısında kendisine çaydanlık sunan uzun elbiseli bir tapan; tapanla tanrıça arasında içinde iki kamış olan iri bir vazo, tanrıçanın iskemlesinin altında arka arkaya duran iki ceylan yer almaktadır. Mühür yüzeyinin sağında başı geriye dönük sakallı sfenks aşağısında da oturan bir maymun bulunmaktadır. Tapanın arkasında baş aşağı aslan tasvir edilmiştir (Özgüç, 2015, s. 164). Aslanın baş aşağı düşüyormuş görüntüsü ve sfenksin başını arkasına çevirmiş olması bu iki figürün mücadele içinde olduklarını düşündürmektedir.

1.1.7.3. Koyun-adam ile Aslan Mücadelesi

Bu mücadele tipinde bir örnek Kültepe Kanış Karum II. kata ait zarfın yan yüzüne basılmış damga mühürde (Lev. 38c) yer almaktadır; koyun-adam iki eli ile baş aşağı bir aslanın arka bacaklarını yakalayarak mücadele etmektedir. Koyun-adam²⁰ kısa etek giymiş ve ucu kıvrık çizmeler ile tasvir edilmiştir (Özgüç, 1965, ss. 30, 43). Lev. 38b'de damga mühür baskısı üzerinde koyun-adamın iki yanındaki hayvanları tutuş biçimine bakılarak üçlü mücadele grubunda değerlendirilmiştir (bknz. Bölüm 1.2.1.5).

¹⁹ Gilgamiş destanında Enlil tarafından Sedir Ormanı'nı korumakla görevlendirilen; aslan pençeleri olan, insan vücutlu, uzun saçlı ve uzun sakallı canavara benzetilen bir figür (Black ve Green, 2003, s. 104).

²⁰ Aslanı tutuş şekilleri bakımından Koloni Dönemi örnekleriyle aynı anlamı taşıyan hayvan tutan koyun-adamlar, Kıbrıs mühürlerinde görülmektedir (Özgüç, 1965, s. 30).

1.1.7.4. Heraldik Kuşarıkku ile Aslan Mücadelesi

Heraldik kuşarikkular (bknz. Bölüm 2.1.4) çift figürden oluşan karışık varlık olmaları sebebi ile mücadelenin durumuna göre tek veya çift taraflı olarak değerlendirilmiştir. Heraldik kuşarikkuların tek tarafından bir kahramanla mücadelesi iki figürlü mücadeleler içerisinde alınmıştır.

Eski Asur üslubunda Kültepe'den iki silindir mühür baskısında heraldik kuşarikkunun bir tarafında aslan ile mücadelesi görülmektedir. Lev. 39a'da, güneş kursunun altında eli çanaklı tanrı, iki aslan üzerindeki çizgiye basan şilteli taburesinde oturmaktadır (Özgüç, 2006, s. 139). Tanrının huzurunda iki Lama ve bir tapanın olduğu grubun arkasında yatay bir çizginin altında heraldik kuşarıkku çiftinin sağındakine saldıran dik kalkmış aslan yer almaktadır (Özgüç, 2006, s. 139). Yatay çizginin üzerinde karşılıklı iki konili boğadan birisinin arkasında yere sabitlenmiş hilalli âlem ve boğanın altında oturan bir aslan tasvir edilmiştir. (Lev. 39b) Başında Gudea şapkası ile hilalli güneş kursunun altında tahtında oturan tanrının huzurunda iki yalvaran Lamanın yer aldığı mühür baskısında; sahnenin solunda heraldik kuşarıkku çiftinin soldakinin boynundan pençeleleyen dik kalkmış aslan mücadelesi görülmektedir (Özgüç, 2006, s. 291). Kuşarikkuların çiftinin her iki yanında ve oturan tanrının arkasında içi boş nokta tasvir edilmiştir. Dik kalkmış aslanın ağzı açık ve kuyruğu yukarı dik kalkmış durumdadır.

1.1.8. Boynuzlu ve sığır kulaklı çıplak kahraman ile bir hayvan arasındaki mücadele

Mühür sahnelerinde çıplak kahraman çoğunlukla boğa-adamın mücadele tasvirlerindeki görüntüsü ile benzerlik göstermektedir. Boynuzlu ve sığır kulaklı çıplak kahraman boğa-adamdan farklı olarak; kuyruğu ve boğa bacağı olmamasıdır. Nimet Özgüç, çıplak kahraman (boynuzlu ve sığır kulaklı) ile boğa-adamın aynı fonksiyona sahip olduklarını, bu iki tanrının yaptıkları işler bakımından birbirlerinin yerini tuttuklarını belirtmektedir (1965, s. 20). Kültepe'den bir silindir mühür üzerinde de oturan ve sağ elinde kadeh tutan tanrının arkasında aslanı yenen çıplak kahraman, boğa boynuzlu ve sığır kulaklıdır (Özgüç, 1965, s. 42-43, Lev. XXVI, 77). Bir silindir mühür örneğinde çıplak kahramanın (boynuzlu ve sığır kulaklı) aslanla mücadelesinin tasvirindeki kompozisyonla aynı olan bir sahnede, çıplak kahramanın yerini boğa-adam almıştır (Lev. 33b) (Özgüç, 1965, s. 46). Çıplak kahramanın vücudunun üst bölümü cepheden alt bölümü yandan tasvir edilmiştir. Bu çalışmada çıplak kahraman örneklerinden boynuzlu ve sığır kulaklı olan çıplak kahramanlar, karışık varlık olarak aynı zamanda da kalabalık mücadele grubunu oluşturmaları bakımından ayrı bir figür olarak çalışılmıştır.

1.1.8.1. Boynuzlu ve Sığır Kulaklı Çıplak Kahraman ile Aslan Arasındaki Mücadele

Çıplak kahramanın (sığır kulaklı ve boynuzlu) aslan ile mücadelesi mühür sahnelerinde en çok da Anadolu üslubunda tasvir edilmiştir.

Boynuzlu ve sığır kulaklı çıplak kahraman Kültepe'den açığa çıkarılan Eski Asur üslubunda bir, Anadolu üslubunda yirmi iki silindir mühür baskısında baş aşağı aslanı yenmektedir; Lev. 39c, Lev. 40a, Lev. 40b, Lev. 40c, Lev. 41a, Lev. 41b, Lev. 41c, Lev. 42a, Lev. 42b, Lev. 42c, Lev. 43a, Lev. 43b, Lev. 43c, Lev. 44a, Lev. 44b, Lev. 44c, Lev. 45a, Lev. 45b, Lev. 45c, Lev. 46a, Lev. 46b ve Lev. 46c. Çıplak kahramanın aslan ile mücadele ettiği tasvirlerde; çıplak kahraman sığır kulaklı, boynuzlu, sakallı ve yüzü cepheden, belden aşağısı yandan görünmektedir. Boynuzlu sığır kulaklı çıplak kahramanın aslanı baş aşağı ettiği durumlarda; aslanın bir arka ayağından ve kuyruğundan tutarak bir ayağını da aslanın başına basmaktadır. Çıplak kahraman dik duran aslan ile mücadelesinde ise aslanın ön pençelerinden tutarak yüz yüze savaşmaktadır. Çıplak kahraman ile dik duran aslan mücadelesi ise; Eski Suriye, Anadolu ve Eski Asur üslubunda birer örnekte görülmektedir.

Lev. 39c'de; oturan tanrının önünde üzerinde kol ve kuş olan boğa ayaklı sunak, tanrının huzurunda koruyucu tanrı ve baş aşağı aslanı yenen sığır kulaklı ve boynuzlu çıplak kahraman yer almaktadır. Oturan tanrının arkasında boğanın üzerinde Hava Tanrısı tasvir edilmiştir (Özgüç, 1965, s. 38). Baş hizasında hilalli kurs bulunan (Lev. 40a) oturan tanrının huzurunda aslan ejderinin üzerinde elinde yıldırım demeti ile tanrı Adad, koruyucu tanrı ve aslanı yenen çıplak kahraman yer almaktadır (Özgüç, 1965, s. 36). Figürler arasında üç oturan maymun görülmektedir. Lev. 40b'de; etrafında noktalar bulunan hilalli güneş diskinin altında oturan Savaş Tanrısının huzurunda, iki Lamanın arkasında baş aşağı aslanı yenmiş çıplak kahraman (sığır kulaklı ve boynuzlu) ve ağzında başak olan bir antilop bulunmaktadır (Kat. 9) (Özgüç, 1965, s. 43). Yatan bir aslanın üzerinde katlanır sandalyede oturan tanrının önünde (Lev. 40c) iki balık tasviri ve bir çıplak kahraman baş aşağı bir aslanı öldürmektedir (Matouš ve Matoušová-Rajmová, 1984, s. 121; 112A). Tasvir sahnesinde boğa sunağı ve iksir kabı da bulunmaktadır. Yenilen aslanın ağzı açık dili dışarda görülmektedir. Lev. 41a'da tanrı Ea'nın huzurunda koruyucu tanrı, sağ elinde gürz tutan Savaş Tanrısı, bir dizi üzerine çökmüş sulu çıplak kahraman, bir maymunun testi sunduğu alevli tanrı ve aslanı yenen çıplak kahraman tasvir edilmiştir (Kat. 10) (Özgüç, 1965, s. 35-36). Çizimi Lev. 41a'ya göre yapılan bir başka silindir mühür baskısı (Lev. 41b), bulla üzerindeki yazıya göre Aşşur-imitti'ye aittir (Özgüç ve Tunca, 2001, s. 84). Lev. 41c'de (Özgüç, 1965, s. 36) Lev. 40b'ye benzeyen sahnede oturan tanrının arkasında aslanı yenen çıplak kahraman ile tanrı arasında iki balık, Lev. 40b'de ise bir yazıt yer almaktadır. Lev. 42a'da; tanrının huzurunda ibadet ve sunu yapılan sahnede aslanı yenen çıplak kahraman ile oturan tanrı arasında çıplak bir kadın ve dik duran büyük bir balık tasvir edilmiştir (Özgüç ve Tunca, 2001, s. 85).

Lev. 42b'de oturan tanrının önünde bir balık bulunmakta, tanrının huzurunda iki Lama ve baş aşağı aslanı yenen çıplak kahraman mücadelesi görülmektedir (Özgüç, 1965, s. 39-40).

Doldurma motif olarak; hilalli kurs, iksir kabı, yazıt ve hayvan başları betimlenmiştir. Lev. 42c (Özgüç, 2006, s. 223), Lev. 43a (Özgüç, 1965, s. 39), Lev. 43b (Teissier, 1994, ss. 153, 227), Lev. 43c, Lev. 44a'da eli kadehli tanrı huzurunda yapılan ibadet ve sunum sahnelerinde aslanı yenen çıplak kahraman yer almaktadır. Lev. 42c'de; bu mücadelenin olduğu sahnede iri bir balık ve eli güzrlü tanrı (savaş) bulunmaktadır (Özgüç, 2006, s. 223). Sırtında oklu mızraklı koni²¹ bulunan (Lev. 43c) keçi-balığın huzurunda (Özgüç, 1965, s. 37); elinde eğri silahı ile Av Tanrısının, sırtında oklu konisi olan boğa üzerindeki (Lev. 39c'de olduğu gibi) sol omuzu baltalı Hava Tanrısının (Lev. 44a) (Özgüç, 1965, s. 38) olduğu silindir mühür sahnelerinde aslanı baş aşağı etmiş çıplak kahraman tasvir edilmiştir.

Aslan ve antiloplardan oluşan zemin üzerinde iki sahnedeki silindir mühür baskısında birinci sahnede (Lev. 44b); oturan eli kadehli tanrının huzurunda, koruyucu tanrı Lama ve sunumların olduğu sunak masası, ikinci sahnede at cinsinden bir hayvana (Equus onager) binmiş tanrının huzurunda aslanı yemiş çıplak kahraman (boğa boynuzlu, sığır kulaklı) (Kat. 11) (Özgüç, 1965, s. 42) tasvir edilmiştir. Oturan tanrı ile çıplak kahramanın aslanla olan mücadele tasvirinin arasında dik bir yılan görülmektedir (Özgüç, 1965, s. 42). Lev. 44b'deki oturan tanrıya ibadet konulu ritüel sahnenin benzeri olan Lev. 20c ve Lev. 44c 'deki mühür sahnelerinde de oturan tanrı ile baş aşağı aslanı yenen çıplak kahraman arasında dik bir yılan yer almaktadır. Lev. 44c'de oturan tanrıya ibadet ve baş aşağı aslanı yenen çıplak kahraman mücadelesi arasında diz çökmüş sulu çıplak kahraman tasvir edilmiş (Özgüç, 2006, s. 129).

Anadolu üslubunda altı silindir mühür baskısında baş aşağı aslanı yenen çıplak kahraman, sırtı konili boğanın olduğu sahnede yer almaktadır. Sırtı konili boğaya tapınımın olduğu (Lev. 45a) sahnede; aslanı yenen çıplak kahramanın arkasında dik kalkmış bir yılan, çıplak kahramanın bacağına arasında altta bir balık bulunmakta, hilalli güneş kursu ve on yedi nokta da bu sahnenin motifleri arasındadır (Özgüç, 2006, s. 82). Lev. 45b'de iki boğa-adamın kaldırdığı taban üzerinde yer alan sırtı konili (önünde insan eli uzantılı) boğanın önünde üzerinde sunular olan masa, arkasında çıplak kahraman ile aslan mücadelesi görülmektedir (Özgüç, 1965, s. 39). Lev. 45c'de diz çökmüş iki çıplak kahramanın yukarı tuttıkları taban üzerindeki konili boğanın arkasında, çıplak kahraman baş aşağı ettiği aslanı yenmiş görünüyor (Özgüç ve Tunca, 2001, s. 54). Çıplak kahramanın arkasında ve bacakları arasında balık yer almaktadır. Lev. 45b'de boğa-adamların arasında bir maymun, Lev. 45c'de çıplak kahramanların arasında bir kaplumbağa tasvir edilmiştir. Lev. 46a'da yatan boğanın üzerinde duran konili boğanın (Kat. 12) (Özgüç, 1965, s. 40) ve Lev. 46b'de elinde sulu vazo tutan çıplak kahramanın üstündeki konili boğanın huzurunda, çıplak kahraman baş aşağı aslanı yenmektedir (Özgüç, 1965, s. 36). Lev. 46a'da kendisine tapınılan konili boğanın baş hizasında hilalli güneş kursu, figürler arasında yıldızlar ve noktalar tasvir edilmiştir. Konili boğaya tapınımın olduğu ritüel sahneli bir diğer silindir mühür baskısında (Lev. 46c) heraldik aslan çiftinin üzerindeki sırtı konili boğanın arkasında çıplak kahraman baş aşağı aslan

²¹ Dağ ve ormanı temsil ettiği düşünülen, Özgüç'ün "oklu koni" olarak ifade ettiği şekil; Mezopotamya'da Ea'nın kutsal hayvanı keçi-balığın üzerinde, Anadolu'da su ile ilişkili tanrı ile birlikte görülmektedir (Özkan, 2022, s. 66).

mücadelesi betimlenmiştir (Özgüç, 2006, s. 88). Doldurma motif olarak balık ve hayvan başları betimlenmiştir. Çıplak kahramanın aslanı yendiği mühür sahnelerinin çoğunluğunda yer alan balık motifi dikkat çekmektedir.

Sığır kulaklı boynuzlu çıplak kahraman ile aslanın mücadelesinin yer aldığı Kültepe'den açığa çıkarılan bir silindir mühür baskısı Eski Asur üslubundadır (Lev. 47a) (Özgüç, 2006, s. 316). Hilalli güneş kursunun altında taburesinde oturan elinde çanak tutan tanrının huzurunda; Lama, bir tapan ve çıplak kahramanın baş aşağı aslanı yendiği görülmektedir. Oturan tanrının arkasında üst üste dik duran iki küçük çıplak kahraman tasvir edilmiştir (Özgüç, 2006, s. 316). Mücadelenin altında, yatan bir ceylan bulunmaktadır.

Boynuzlu ve sığır kulaklı çıplak kahraman ile dik kalkmış aslan mücadelesi; Lev. 47b, Lev.47c ve Lev. 48a'da her iki figür de ayakta karşılıklı olarak mücadele eder.

Eski Suriye üslubunda Kültepe Kaniş Karum II. katına ait silindir mühür baskısında (Lev. 47b); çıplak kahraman dik kalkmış bir aslan ile mücadele etmektedir (Özgüç ve Tunca, 2001, s. 24). Belden aşağılarının görülebildiği diğer dik kalkmış aslan ile giysili bir kahraman mücadelesi de bu sahnede tasvir edilmiştir (Özgüç ve Tunca, 2001, s. 24). Lev. 47b'de çıplak kahraman boynuzlu ama sığır kulakları görülmemektedir. Eski Asur üslubunda Kültepe'den açığa çıkarılmış Lev. 47c'de, yüzleri cepheden dört çıplak kahramandan birisi (sığır kulaklı ve boynuzlu) dik kalkmış aslan ile mücadele etmektedir (Özgüç, 2006, s. 157). Diğer üç çıplak kahramandan birisi boynuzlu, üçü de birer hilal uçlu âlem tutmaktalar. Bu mücadelenin arkasında iki elini göğüs altında birleştirmiş çıplak tanrıçaya tapan küçük bir figür yer almaktadır.

Kültepe II. kata ait Anadolu üslubunda silindir mühür baskısında, çıplak kahraman ile dik kalkmış aslan mücadelesinde (Lev. 48a) (Spar, 1988, s. 32); hilalli güneş diskinin altında taburesinde oturmakta olan sakallı tanrılaştırılmış kralın karşısında yalvaran bir tanrıça ve tanrıçanın arkasında omzu baltalı elinde hilal uçlu sancak tutan tanrı yer almıştır. Oturan tanrının arkasında sığır kulaklı, boynuzlu çıplak kahraman küçük bir kediyi²² (aslan) boynundan ve kulağından tutarak mücadele etmektedir (Spar, 1988, s. 32). Mücadele figürlerinin sağında bir elini kaldıran figür ve elinde standart tutan yüzü cepheden boğa-adam yer almaktadır. Çıplak kahramanın aslana uzattığı kolunun üzerinde bir kuş görülmektedir.

1.1.8.2. Boynuzlu ve Sığır Kulaklı Çıplak Kahraman ile Boğa Arasındaki Mücadele

Bu mücadelede de boynuzlu ve sığır kulaklı çıplak kahraman baş aşağı duran boğayı alt etmiş olarak tasvir edilmiştir.

²² Nimet Özgüç, çıplak kahramanın tuttuğu hayvanı ceylan olarak yorumlamıştır (2006, s. 207, Lev.58, CS 626).

Bu grupta iki örnekten birincisi Eski Asur üslubunda (Lev. 48b) Kültepe'den açığa çıkarılmış bir mühür baskısında ritüel sahnededir; şilteli taburesi keçi-balığa basan, hilalli güneş kursunun altında oturan bir eli kadehli tanrının, ayağı kuşarikkulardan birine basmaktadır. Oturan tanrının huzurunda Lama ve tapanın olduğu sahnede, belinde üç şeritli kemeri ile yüzü cepheden boynuzlu çıplak kahraman baş aşağı bir boğayı yenmektedir (Özgüç, 2006, s. 241).

İkinci örnek (Lev. 14b) Şerse Höyük'ten Suriye üslubunda bir mühür üzerindedir. Mührün ana sahnelerinden birincisinde; Ön Asya tasvir sanatından bilinen bir konu olan, çıplak kahraman ve baş aşağı ettiği boğanın mücadelesi yer almaktadır (Erkanal, 1993, s. 88-89). Belinde iki şeritli kemer olan çıplak kahraman, baş aşağı boğanın bir bacağını ve kuyruğunu tutmakta, sağ ayağını da boğanın başına (yenme pozu) basmaktadır (Erkanal, 1993, s. 88-89). Lev. 48b ve Lev. 14b'de çıplak kahraman boynuzlu ama sığır kulaklı değildir.

1.1.8.3. Boynuzlu ve sığır kulaklı çıplak kahraman ile yılan arasındaki mücadele

Kültepe'den Uşur-şa-İstar'a ait arşivden bir zarf üzerindeki Anadolu üslubunda silindir mühür baskısında (Lev. 48c); hilalli güneş kursunun altında oturan tanrıya tapma sahnesinde, sağ eli ile küçük bir Lamayı tutan sol eli ile de yılanın başını tutan sağ tarafından sular akan çıplak kahraman (sığır kulaklı ve boynuzlu) tasvir edilmiştir. Oturan tanrının huzurunda boğa üzerinde eli silahlı Fırtına Tanrısının himayesinde balta sunan bir figür yer almaktadır (Özgüç 2006, s. 213). Fırtına Tanrısının boynuzlu tacının tepesinde güneş kursu, başının hizasındaki hilalin içinde yıldız tasvir edilmiştir.

1.1.9. Boynuzlu ve sığır kulaklı çıplak kahramanların kendi aralarındaki mücadelesi

Kültepe'den açığa çıkarılmış dört silindir mühür baskısında dört farklı üslupta çıplak kahramanların birbirleri ile mücadelesi yer almaktadır. Anadolu üslubunda mühür baskısında; (Lev. 49a) aslanın sağına oturan, önünde iksir kabı ve noktalar olan tanrı, elinde bir kuş tutmaktadır (Özgüç, 2006, s. 143). Tanrının başının arkası hizasında hilalli güneş kursu, tanrının huzurunda elinde baş aşağı bir ceylanı sunan ve bir tapanın bulunduğu sahnede; birbirlerinin arka ayaklarını bileklerinden tutan birbirlerine çaprazlama duran iki güreşen çıplak kahraman mücadelesi görülmektedir (Özgüç, 2006, s. 143). Çıplak kahramanlarda sığır kulağı bulunmamaktadır. Lev. 49b²³ Eski Babil üslubundadır; şilteli taburesinde hilalli güneş kursunun altında oturan, eli kupalı tanrının huzurunda iki Lama arasında bir tapan ve sahnenin solunda güreşen iki kahraman baş aşağı tasvir edilmiştir. İki çıplak kahramanın arasında üç nokta görülmektedir (Özgüç, 2006, s. 197). Çıplak kahramanlardan birinin belinde tek şeritli bir kemer bulunmakta, iki çıplak kahramanın sığır

²³ Teissier, Lev. 49b'deki üslubu Eski Asur olarak ifade etmiştir (1994, s.126, 218 no: 153).

kulakları var ama boynuzları bulunmamaktadır. Eski Asur üslubunda ritüel tapma sahnesinde (Lev. 49c); gökten doldurulan vazosunu tutan tanrının huzurunda iki çıplak güreşçiden birisi diğerini baş aşağı etmiş görülmektedir (Özgüç, 2006, s. 252). Mücadele eden çıplak kahramanlar sığır kulaklı tasvir edilmişler. Lev. 50a'da, Eski Suriye üslubunda ritüel sahnede iki Lama arasında iki güreşen çıplak kahraman²⁴ tasvir edilmiştir (Özgüç ve Tunca, 2001, s. 50). Çıplak kahramanların bellerinde üç sıra kemer yer almakta, boynuzları var ama sığır kulakları bulunmamaktadır. Mücadele tasvirleri bunların eşit güçte olduklarını gösterir şekildedir. Figürlerden birisinin baş aşağı tasviri onun yenildiğini düşündürür.

1.1.10. Boynuzlu ve sığır kulaklı çıplak kahraman ile karışık varlıklar arasındaki mücadele

Bu grupta çıplak kahramanın, boğa-adam ve heraldik kuşarıkku ile mücadelesi yer almaktadır.

1.1.10.1. Boynuzlu ve Sığır Kulaklı Çıplak Kahraman ile Boğa-adam Arasındaki Mücadele

Bu mücadeleler grubu da ritüel sahnelerde yer almaktadır.

Çıplak kahraman ile boğa-adam mücadelesinde iki örnekten birincisi Kültepe Kaniş Karum II. kata aittir. (Lev. 50b) Suriye-Kapadokya üslubunda silindir mühür baskısında; kaide üzerinde boğa ayaklı bir tahtta oturan, boynuzlu bir tacı ve boynunda zincirlerden oluşan takısı olan tanrı, bir elini önündeki tapan figüre uzatmaktadır (Matouš ve Matoušová-Rajmová, 1984, s. 109). Arkasında iki satır yazıt olan tanrının huzurunda bir boğa-adam ile çıplak kahraman (boynuzlu) mücadelesi yer almaktadır. Çıplak kahraman ile boğa-adam (yüzleri cepheden) arasında tasvir edilen büyük bir balık erkek doğurganlığını sembolize etmektedir (Matouš ve Matoušová-Rajmová, 1984, s. 109). Doldurma motif olarak iksir kabı ve hilalli güneş kursu tasvir edilmiştir. Çıplak kahramanın boynuzlu tacı ve belinde bir şerit kemeri bulunmaktadır. Kültepe'den Peruwa arşivine ait Eski Babil üslubunda bir silindir mührün iki baskısından birinde; (Lev. 50c) şilteli taburesinde oturan tanrıya tapma sahnesinde, boğa-adam ile çıplak kahraman (sığır kulaklı) güreşmektedir (Özgüç, 2006, s. 91). Mühür sahnesindeki doldurma motifler; akrep, iksir kabı, vazo, hilalli güneş kursu. Boğa-adam da iki şeritli, çıplak kahraman ise tek şeritli kemer görülmektedir.

²⁴ Özgüç ve Tunca, çıplak kahramanları boğa-adam olarak ifade etmişler fakat çıplak kahramanların kuyruğu görülmektedir.

1.1.10.2. Boynuzlu ve sığır kulaklı çıplak kahraman ile Heraldik kuşarıkku mücadelesi

Eski Asur üslubunda silindir mühür baskısı Kültepe II. kata aittir. Sahnenin sağında tahtında oturan tanrı Ea, sağ elini huzurundaki boğa üzerinde duran tanrıya uzatmaktadır. Solda yüzü cepheden boynuzlu çıplak kahraman Heraldik kuşarikkunun sağındakini boynundan tutmaktadır (Matouš ve Matoušová-Rajmová, 1984, ss. 108, 170; 44). Sahnenin solunda boynuzlu taçlı pileli elbiseli figür ellerini kaldırmış olarak mücadele grubuna yaklaşmaktadır. Motif olarak hilalli güneş diski ve yazıt yer almaktadır. Çıplak kahraman (boynuzlu) ile Heraldik kuşarıkku mücadelesinin arasında üç nokta bulunmaktadır.

1.1.11. Giysili kahraman ile çeşitli hayvanlar arasındaki mücadele

Mühür sahnelerinde mücadelede yer alan kahramanlar; çıplak kahraman, boynuzlu ve sığır kulaklı çıplak kahraman, giysili kahraman ve kahraman olarak gruplandırılmıştır. Giysili kahramanların genellikle kısa bir etekten oluşan giysisinin veya uzun eteğinin bir yanından bir bacağı açıktır. Giysili kahramanların çoğunlukla başlık taktıkları görülmektedir.

1.1.11.1. Giysili Kahraman ile Aslan Arasındaki Mücadele

Kahramanın mücadelede aslanı baş aşağı ettiği örnekler; Anadolu üslubunda beş silindir mühür baskısı ile bir mühür, Eski Asur üslubunda birer mühür baskısı ve mühür üzerinde görülmektedir.

Kültepe'den açığa çıkarılmış Anadolu üslubunda beş silindir mühür baskısından birincisi (Lev. 51a); keçi balığa basan taburesinde oturan su tanrısı Ea'nın elindeki vazosundan sular akmaktadır (Özgüç, 1965, s. 36). Hilalli güneş kursunun altında oturan Ea'nın huzurunda; yularını tuttuğu boğası ile Hava Tanrısı ve baş aşağı aslanı yenen kısa etekli kahraman yer almıştır. Tanrı Ea'nın arkasında omzu baltalı bir elinde yıldırım ve mızrak tutan tanrı bulunmaktadır (Özgüç, 1965, s. 36). Lev. 51b'de hilalli güneş kursunun altında oturan, bir elinde vazosu diğer elinde omzuna dayadığı baltası olan sakallı tanrının huzurunda; kaide üzerinde konili boğa, elleri göğsünde çıplak bir figür, yularını tuttuğu hayvanının üzerindeki tanrı ve baş aşağı aslanı yenmiş (giysili) kahraman tasvir edilmiştir (Teissier, 1994, ss. 149, 226). Kahramanın başında sahnedeki diğer figürlerde olduğu gibi sivri bir külah, belinde ise iki sıra kemer görülmektedir. Lev. 17c'de aslan ile ceylanın mücadelesinin olduğu sahnede, yüzü cepheden kısa etekli bir kahraman baş aşağı aslanın kuyruğu ve arka bacağından tutarak yenmektedir (Özgüç, 2006, s. 72). Başka bir mühür baskısında ters yönde tasvir edilmiş aslan ile ceylan mücadelesinin sağında (Lev. 21a) giysili bir kahraman aslanı yenmektedir (Özgüç, 2006, s. 84). Baş aşağı aslanın ağzının açık ve başının bir ayağı üzerinde olması aslanın mücadeleye devam ettiğini düşündürüyor. Kapadokya mühürlerinden Anadolu grubundan bir mühür üzerinde (Lev. 51c); akrep üzerinde duran sırtı konili boğaya tapınının

olduğu sahnede, kahraman²⁵ baş aşağı aslanı yenmektedir (Porada, 1948, s. 114). Boğanın huzurundaki uzun elbiseli tapan figürler ile kahraman aynı başlığı (kalot başlık) takmış görünüyorlar. Anadolu üslubunda Lev. 13c örneğinde; Av Tanrısının huzurunda, mızrakla aslan avlayan şapkaklı ve kısa etekli kahraman görülmektedir (Özgüç, 1965, s. 41). Kahramanın sağrından mızrakladığı aslan, baş aşağı ve cepheden gösterilmiş bu hali ile az görülen bir şekilde tasvir edilmiştir.

Şematik Eski Asur üslubunda bir mühür Kaniş Karum Ib katına aittir (Lev. 52a). Tapma pozisyonundaki iki figürün önünde baş aşağı aslanı yenmiş kahraman ve dik kalkmış bir yılan yer almaktadır (Özgüç, 1968, s. 31). Tapan şahıslar ile kahraman aynı başlığı takmış görünüyorlar. Kültepe'ye ait Eski Asur üslubunda bir mühür baskısında (Lev. 52b), akrep üzerinde iki paralel çizgiye basan konili boğanın huzurunda, Lama eşliğinde tapanın arkasında baş aşağı aslanı yenen uzun kıyafetli kahraman betimlenmiştir (Özgüç, 2006, s. 203). Giysili kahraman ile baş aşağı aslan arasında hilalli güneş kursu ve iki hayvan başı²⁶ da yer almaktadır (Özgüç, 2006, s. 203). Baş aşağı aslan ile mücadele eden giysili kahraman; boğa-adamın, çıplak kahramanın ve sığır kulaklı boynuzlu çıplak kahramanın baş aşağı aslanla olan mücadelesinde olduğu gibi, bir ayağını aslanın başına basmakta, bir eli ile aslanın bir arka ayağını diğer eli ile aslanın kuyruğunu tutmaktadır. Bu grupta Lev. 17c dışındaki mühür sahnelerinde, giysili kahraman mücadelede profilden tasvir edilmiştir.

Giysili kahramanın sekiz örnekte dik kalkmış aslan ile mücadelesi görülmektedir. Kültepe'den, birisi zarf üzerinde olmak üzere biri damga mühür ve dört silindir mühür baskısı Anadolu üslubunda, bir silindir mühür Eski Babil üslubunda, iki silindir mühür baskısı da Eski Suriye üslubundadır. Lev. 52c, Lev. 53a, Lev. 53b ve Lev. 53c'de aslan ile mücadelede giysili kahramanın elinde silah bulunmaktadır.

Kaniş Karum'u Ib katına ait bir damga mühür baskısında (Lev. 52c) sol dizi üzerine çökmüş kısa etekli kahraman bir aslanı ensesinden mızraklamaktadır (Özgüç, 1968, s. 26). Anadolu üslubunda Lev. 53a'da; sol elinde dik kalkmış aslana doğru kılıç tutan kemerli kısa Anadolu giysili kahraman bir eli ile aslanın ağzından tutmaktadır (Matouš, 1962, s. 44). Sağda dik kalkmış yılan ve sol bacağı açıkta görülen Fırtına Tanrısı yer almaktadır (Matouš, 1962, s. 44). Kapadokya mühürlerinden Eski Babil grubuna ait bir mühürde (Lev. 53b); hilalli güneş kursunun altında bir ayağını yukarı kaldıran tanrıya elinde bir hayvan sunan figürün arkasında, sola dönmüş diz çökmüş kahraman²⁷ bir eli ile kendisine saldıran aslanın ön pençesinden tutarak savaşmaktadır (Porada, 1948, s. 112). Diz çökmüş kahramanın sol bacağındaki çizgilerden giysili kahraman olduğu düşünülmektedir. Anadolu üslubunda Lev. 53c'de; tahtında oturan tanrı sağ elinde hilalli güneş âlemini, sol elinde sap delikli baltasını

²⁵ Kahramanın üzerindeki çizgilerden dolayı kahramanın giysili olduğu düşünülmektedir.

²⁶ Mühür baskısının diğer bir (yayında) baskısında, kahraman ile mücadele ettiği aslan arasında bir hayvan başı ve içi boş nokta yer almaktadır (Özgüç ve Tunca 2001; 116, Lev. 38, CS 235).

²⁷ Diz çökmüş kahraman elindeki silah (?) benzeri bir cisim havaya kaldırmış görünüyor.

tutmaktadır (Özgüç, 2006, s. 175). Oturan tanrının huzurunda eli testereli Şamaş (Güneş Tanrısı), boğa başı ve Lama yer almaktadır. Tanrının arkasında dik kalkmış aslanın ensesinden tutmuş kısa etekli kahramanın sol elinde çift gözlü baltası bulunmaktadır (Özgüç, 2006, s. 175). Kahraman aslanın arkasından müdahale etmektedir. Doldurma motif olarak, iksir kabı, balık ve vazo bulunmaktadır.

Lev. 54a'da Anadolu üslubunda silindir mühür baskısında; başının önünde hilalli güneş kursu olan kahraman, karşısındaki aslanı yakalamaya çalışmaktadır (Özgüç, 1965, s. 43). Bu mücadelenin arkasında yandan tasvir edilmiş bir boğa-adam görülmektedir. Eski Anadolu Halk üslubunda işlenmiş silindir mühür baskısında ise (Lev. 54b), iki tapanın ve başı geriye dönmüş ceylanın olduğu sahnenin solunda, dik kalkmış aslanın ön pençelerinden yakalayan uzun etekli kahraman bulunmaktadır (Özgüç, 2006, s. 111). Sahnede iksir kabı, vazo ve bir hayvan başı motifi yer almaktadır.

Eski Suriye üslubunda iki silindir mühür baskısından, Lev. 54c'de; oturan tanrının huzurunda yer alan ritüel sahnede dik kalmış aslanla kısa etekli kahraman mücadele etmektedir (Özgüç, 2006, s. 251). Kahraman ile aslan arasında bir vazo tasvir edilmiştir. Lev. 47b'de ibadet sahnesinin solunda, birer dik kalmış aslanla savaşıyor çıplak kahraman ve giysili kahraman mücadelesi sahnesinin altında bir sıra halinde antilop ve aslandan oluşan hayvanlar yer almaktadır (Özgüç ve Tunca, 2001, s. 24). Giysili kahraman dik kalkmış aslan ile genellikle öne uzattığı elleri ile aslanın ön pençelerini tutarak ve yüz yüze mücadele etmektedir.

1.1.11.2. Giysili Kahraman ile Ceylan Arasındaki Mücadele

Bu grupta tek örnek Kültepe'den açığa çıkan Eski Suriye üslubunda bir mühür baskısıdır. Mühür sahnesinin sol tarafında; (Lev. 55a) hilalli güneş kursunun altında tahtında oturan sakallı ve boynuzlu başlıklı tanrının huzurunda kuş sunan bir figür yer almaktadır (Özgüç, 2006, s. 293). Sağ tarafta yatay bir çizgi üzerindeki boğaya tapan Suriyeli kadının arkasında dik kalkmış bir boğa, tapınım yapılan boğanın üstünde altı nokta, yatay çizginin altında ise dik kalkmış ceylanın ön ayağından yakalamış giysili kahraman tasvir edilmiştir (Özgüç, 2006, s. 293).

1.1.11.3. Giysili Kahraman ile Boğa Arasındaki Mücadele

Anadolu üslubunda Kültepe'den açığa çıkarılmış iki silindir mühür baskısında kahraman ile boğa mücadelesi görülmektedir.

Kültepe II. kata ait olan Lev. 55b'de (Veenhof ve Klengel-Brandt, 1992, s. 46; 2); dövüş sahnesinin sağında sıçrayan bir aslanın üzerindeki figür ile ceylan üzerinde kolunu kaldırmış figür karşılıklı durmaktadır. Ortada dik duran iki ceylandan birinin sadece baş ve gövdesinin bir bölümü görülebilmektedir (Veenhof ve Klengel-Brandt, 1992, s. 46; 2). Mühür sahnesinin

solunda eli mızraklı kısa etekli figürün önünde duran giysili (uzun etekli) figür (kahraman), baş aşağı ettiği boğaya mızrak saplarken boğanın arka bacağından birini de tutmaktadır.

Bu mücadelenin ikinci örneği olan Lev. 55c'de; hilalli güneş kursunun altında oturan eli bardaklı tanrının huzurunda tapanın getirildiği ritüel sahnede, dik kalkmış boğanın boynuzundan ve ön bacağından yakalayarak mücadele eden kısa etekli şapkalı kahraman tasvir edilmiştir (Özgüç, 2006, s. 231). Doldurma motif olarak; balık, hayvan başları, iksir kabı ve kuş betimlenmiştir. Tanrının önündeki Lama haricindeki diğer figürler aynı tip başlık takmış görünüyorlar.

1.1.11.4. Giysili Kahraman ile Antilop Arasındaki Mücadele

Bu grupta tek örnek Kültepe'den Anadolu üslubundaki bir silindir mühür baskısıdır. (Lev. 56a) Hilalli güneş diskinin altında taburesinde oturan tanrılaştırılmış kral, elinde konik bir kupa tutmaktadır (Spar, 1988, s. 184; 48). Sakallı ve şapkalı kralın karşısında bir figür sağ elini kaldırmış olarak ibadet tasvirindedir. Çapraz püsküllü etek giymiş bir kahraman, başını geriye çevirmiş boynuzlu bir hayvan (antilop) ile mücadele etmektedir (Spar, 1988, s. 184; 48).

1.1.12. Çıplak kahraman ile bir hayvan arasındaki mücadele

MÖ III. binde Mezopotamya'da yaşanan bir takım gelişmelerden dolayı, silindir mühürler üzerinde ortak bir motif olan; kahramanlık gücünün temsilcisi 'çıplak' olarak bilinen kahraman ortaya çıkmıştır (Costello, 2010, s. 26) (bknz. Bölüm2.2). Doğu sanatında erken dönemlerden itibaren görülen boğa ve aslan tasvirli mücadeleler, tanrısal bir güç veya bunun sembolü olarak Mezopotamya ve Anadolu sanatında da her dönem çok yaygın olarak kullanılmıştır (İmamoğlu ve Koca, 2018, s. 480). Özellikle çıplak kahramanın, aslan ve boğa ile mücadelelerinin sevilen bir tasvir olduğu söylenebilir.

1.1.12.1. Çıplak Kahraman ile Aslan Arasındaki Mücadele

Çıplak kahraman ile aslan mücadelesi de, boğa-adamın aslan ile olan mücadelesi ve boynuzlu sığır kulaklı çıplak kahramanın aslan ile mücadelesi gibidir. Çıplak kahramanın aslanla mücadelesi diğerlerinde olduğu gibi; baş aşağı aslanla, dik kalkmış aslanla ve çıplak kahramanın silah kullanması şeklindedir.

Çıplak kahramanın baş aşağı aslan ile mücadelesi, üçü Anadolu üslubunda ve ikisi Eski Babil üslubunda olmak üzere beş silindir mühür baskısında yer alır.

Anadolu üslubunda üç silindir mühür baskısından ilki Acemhöyük'tendir (Lev. 56b), arkalıklı tahtında oturan boynuzlu külahlı elinde kadehi olan tanrının önünde; çift kamışlı büyük bir vazodan, başı geriye dönmüş dik kalkmış ceylan ve biri diz çökmüş kahraman diğeri uzun elbiseli iki tapan yer almaktadır (Özgüç, 2015, s. 151). Oturan tanrının arkasında çıplak kahraman kuyruğundan tuttuğu baş aşağı aslanı²⁸ yenmektedir. Sahnenin sağında yatay iki çizgi üzerinde önü sunaklı bir boğa, altta ise karşılıklı iki çıplak kahraman birer baş aşağı aslanı yenmektedir (Özgüç, 2015, s. 151). Kültepe II. kata ait Lev. 56c'de, hilalli güneş kursunun altında tahtında oturan tanrının huzurunda ibadet eden figür, başı geriye dönmüş dik duran bir geyik ve baş aşağı aslanı kuyruğundan tutan başı cepheden gösterilmiş çıplak kahraman betimlenmiştir (Teissier, 1994, ss. 142, 224). Lev. 57a'da tahtında oturan tanrıya sunu yapılan sahnede çıplak kahraman baş aşağı aslanı yenmektedir (Teissier, 1994, ss. 146, 225). Tanrının önündeki büyük vazodan iki kamış çıkmaktadır.

Eski Babil üslubunda Kültepe'den açığa çıkarılmış iki mühür baskısında (Lev. 57b); oturan tanrının huzurunda Lama ve tapanın arkasında aslanı yenen çıplak kahraman görülmektedir. Oturan tanrının önünde hint faresi tasvir edilmiştir (Özgüç, 2006, s. 156). Lev. 57c'de, hilalli güneş kursunun altında eli testereli Güneş Tanrısına Lama eşliğinde oğlak getiren figürün olduğu sahnede; tanrının arkasında yüzü cepheden gösterilen çıplak kahraman, bir bacağından ve kuyruğundan tuttuğu baş aşağı aslanın başını iki bacağı arasında sıkıştırmaktadır (Kat. 13) (Özgüç, 2006, s. 320). Çıplak kahraman bu mücadelede aslanla arkası dönmüş olarak savaşmaktadır. Çıplak kahramanın baş aşağı aslanı yendiği tasvirlerden Lev. 57b ve Lev. 57c'de baş aşağı aslanın başına ön ayakları destek vermektedir. Aslanın başının yere tam olarak değmemesi ve ağzının saldırgan şekilde açık olması, aslanın çıplak kahraman tarafından henüz öldürülmediğini düşündürmektedir.

Kültepe Ib katına ait Anadolu üslubunda mühür baskısında, oturan bir maymun ve antiloplardan oluşan hayvan sırasının arkasında bir dizi üzerine çömelmiş çıplak kahraman, elindeki silahı ile bir aslanı boynundan mızraklamaktadır (Lev. 58a) (Özgüç ve Tunca, 2001, s. 41).

Dik kalkmış aslan ile çıplak kahraman mücadelesi, Kültepe'den üç silindir mühür baskısında ve bir mühür üzerinde; Anadolu üslubunda ve Eski Asur üslubunda bir, Eski Babil üslubunda iki örnekte görülmektedir.

Anadolu üslubunda Lev. 58b'de oturan tanrının arkasında dik kalkmış aslana çıplak kahraman müdahale etmektedir (Teissier, 1994, ss. 144, 225). Aslanın arkası çıplak kahramana dönmüş durumdadır. Ek motifleri Eski Asur üslubunda olan Eski Babil üslubunda Kültepe'den bir mühür baskısında (Lev. 58c), tahtının ayakları yatay merdiven kaidesine

²⁸ Özgüç, Lev. 56b'deki baş aşağı edilen (ortadaki) hayvanı aslan olarak ifade etmiş, ama hayvanın ayakları toynaklı görünmektedir.

basan Gudea şapkalı oturan tanrının huzurunda; Lama eşliğinde tapan, ek motif olarak küçük Lama ve küçük tapan bulunmaktadır. Ritüel sahnenin arkasında çıplak kahraman ile dik kalkmış aslan mücadele etmektedir (Özgüç, 2006, s. 241). Aslan ile çıplak kahraman arasında üç nokta bulunuyor. Eski Asur üslubundaki Lev. 59a'da yatay merdivenli kaide üzerindeki konili boğaya tapanın olduğu sahnede, dik kalkmış bir ceylanla diğerinde ise dik kalkmış aslan ile savaşan iki çıplak kahraman bulunmaktadır (Özgüç, 2006, s. 212). Lev. 58c ve 59a'da çıplak kahramanların yüzü cepheden tasvir edilmiştir.

Babil grubuna ait Kapadokya silindir mühründe (Lev. 59b); bir ayağını yükselen durumda kaldıran tanrının elinde ucu eğri silahı bulunmaktadır. Tanrının huzurunda uzun elbiseli yalvaran bir figürün arkasında yer alan adam²⁹ dik kalkmış aslanın saldırısına uğramaktadır (Porada, 1948, s. 112). Çıplak kahraman bir dizini yere koymuş diğer dizini bükmüş durumdadır. Dik kalkmış aslanın ağzı açık ve ön ayakları saldırı pozisyonunda öne doğru uzanmaktadır.

1.1.12.2. Çıplak Kahraman ile Boğa Arasındaki Mücadele

Kültepe Kaniş'ten açığa çıkarılmış Eski Babil üslubunda iki silindir mühür baskısında çıplak kahraman ile boğa mücadelesi görülmektedir. Lev. 59c'de, kaide üzerindeki şilteli taburede oturan sakallı ve şapkalı tanrının baş hizasında hilalli güneş kursu, karşısında Lama rehberliğinde bir tapan ve baş aşağı boğayı yenen yandan tasvirli çıplak kahraman yer almıştır (Özgüç, 2006, s. 319). Baş aşağı boğa iki ön dizi üzerine çökmüş, başı da tam olarak yere temas etmemektedir. Lev. 60a'da solda bir çizgi ile ayrılan alanın üzerinde karşılıklı iki kuşarıkku oturmakta, çizginin altında iki çıplak kahraman ellerinde suları taşan birer vazod tutmaktadır. Sağda dik kalkmış boğa ile savaşan çıplak kahraman ve dağ zirvesine oturan keçiye saldıran aslan grifonunun bir bölümü görülmektedir (Özgüç ve Tunca, 2001, s. 31). Kahramanın bir ön ayağından tuttuğu boğa, boynuzundan tutturmamak için başını geriye atıyor gibi görünmektedir.

1.1.12.3. Çıplak kahraman ile ceylan mücadelesi

Çıplak kahramanın ceylan ile mücadelesinde tek örnek olan Eski Asur üslubunda silindir mühür baskısı Lev. 59a'da; yüzleri cepheden tasvir edilen iki çıplak kahraman birer dik kalkmış aslan ve dik kalkmış ceylan ile mücadele etmektedir. Sağda iki hilalin altında konili boğa ve konili boğanın altında iki aslanın saldırdığı bir ceylandan oluşan grup yer almaktadır (Özgüç, 2006, s. 212).

²⁹ Porada'nın adam olarak ifade ettiği figür, beli kemerli ve yüzü cepheden çıplak kahraman örneklerine uymaktadır.

1.1.12.4. Çıplak kahraman ile bir hayvan (?) mücadelesi

Bu grupta çıplak kahramanın mücadele ettiği hayvan tam olarak bilinmemektedir. Kültepe'ye ait iki silindir mühür baskısında; Anadolu üslubundaki (Kienast, 1960; 37B. 4) (Lev. 60b) mühür sahnesinin ortasında içi noktalı büyük bir dairenin yer aldığı sahnede; önünde yatan, başını geriye çevirmiş bir hayvanı mızraklayan diz çökmüş çıplak kahraman (?) ve zıplayan hayvanlar tasvir edilmiştir (Kienast, 1960, s. 113; 37). Eski Asur üslubunda (Lev. 60c) mühür baskısında; dizinden üst bölümü görülebilen oturan tanrının arkasında dik kalkmış bir yılan, tanrının huzurundaki iki Lama arasında küçük bir tapan, eli testereli Şamaş ve bir tapanın da olduğu sahnenin ortasında bir hayvanla mücadele eden çıplak kahraman görülmektedir (Özgüç ve Tunca, 2001, s. 32).

1.1.13. Kahraman ile bir hayvan arasındaki mücadele

Mezopotamya dünyasında düzeni sağlayanlar olmaları sebebiyle, krallar isimlerine "kahraman" kelimesini eklemişlerdir (bknz. Bölüm2. 2) (Costello, 2010, s. 33). Kahraman/kralların normal insandan daha güçlü ve büyük olduklarına inanılır, insanüstü kahraman olarak; kaostan koruyan ilahi bir güç olarak, Gılgamış'ın yaptığı gibi canavarlarla savaşan, kaynakları güvence altına alanlar olarak nitelendirilmişlerdir (Costello, 2010, s. 33). Çıplak kahraman, sığır kulaklı boynuzlu çıplak kahraman ve giysili kahramanda olduğu gibi bu grupta da kahramanın aslan ve boğa ile olan mücadelesi öne çıkmaktadır.

1.1.13.1. Kahraman ile Boğa Arasındaki Mücadele

Kahraman ile boğa mücadelesinde dört silindir mühür baskısında boğa kahraman tarafından baş aşağı edilmiştir. Kültepe II. kata ait Anadolu üslubunda iki silindir mühür baskısında; (Lev. 61a) sağda hayvanlardan oluşan bir grubun önünde başını geriye çevirmiş dik kalkmış ceylan ve hayvanlara doğru elini havaya kaldıran bir figür bulunmaktadır. Sahnenin solunda kahraman bir boğayı³⁰ baş aşağı etmiş görünüyor (Teissier, 1994, ss. 156, 227). Lev. 1c'de kavga eden iki adamın arkasında kahraman baş aşağı ettiği boğanın kuyruğundan tutmakta, bir ayağı ile de boğanın başına basmaktadır (Teissier, 1994, ss. 159, 228).

Eski Asur üslubunda tasvir edilmiş Kültepe'ye ait iki silindir mühür baskısından birincisinde, (Lev. 61b) eli çanak tutan tanrıya Lama eşliğinde tapanın olduğu ritüel sahnede baş aşağı boğayı yenen kahraman yer almıştır (Özgüç, 2006, s. 74). Yandan tasvir edilen kahramanın baş aşağı ettiği boğa ön ayağı üzerinde durarak mücadelede henüz yenilmediğini gösteriyor. Asur üslubunda diğer mühür baskısında (Lev. 61c), oturan tanrının karşısında bir tapan ve kayık içinde boğa ile savaşan kahraman mücadelesi yer almaktadır. Kahraman ve boğa

³⁰ Kahramanın mücadele ettiği hayvan tam olarak görünmese de boynuzlarından boğa olduğu düşünülmektedir.

mücadelesinin yan taraflarında birer dik kalkmış yılan tasvir edilmiştir (Özgüç ve Tunca, 2001, s. 25). Lev. 1c'de boğanın başı tam olarak yerde iken Lev. 61b ve Lev. 61c'de boğanın ön dizleri yere yakın başı da yerden yukarda görülmektedir.

Kültepe II. kata ait Anadolu üslubundaki silindir mühür baskısında kahraman ile boğanın farklı bir mücadele şekli görülmektedir. (Lev. 62a) Hilalli güneş kursunun altında tahtında oturan tanrının ön ve arkasında birer tapan, yedi noktanın arasında hilal ve bir boğayı (?) tutmaya çalışan kahraman tasvir edilmiştir (Teissier, 1994, ss. 145, 225). Kahraman ile boğanın mücadelesinde boğa arka ayaklarını bükerek oturur şekilde, ön ayakları üzerine yarı kalkmış durmaktadır. Kahraman öne uzattığı kolu ile boğanın boynunu ya da bir bacağı tutmaktadır. Soldaki tapanın altında ayaklı bir kaide bulunuyor.

1.1.13.2. Kahraman ile Aslan Arasındaki Mücadele

Kültepe'den açığa çıkarılmış bir mühür baskısı ve bir mühür üzerindeki tasvirde, kahraman aslanı baş aşağı yenmiştir. Anadolu üslubunda olan Lev. 62b'de, oturan tanrıya ibadet sahnesinde başı şapkalı kahraman aslanın kuyruğundan ve arka bacağından tutarak mücadele ediyor görünmektedir. Mücadelede aslanın ön ayakları arkaya yukarı kalkmış durumda, kahramanın başı ise yandan tasvir edilmiştir (Teissier, 1994, ss. 141, 224). Eski Asur Koloni üslubundaki silindir mühürde (Lev. 62c); bir akrebin üzerinde yer alan çizginin üzerinde duran sırtı (üçgen) konili boğanın³¹ huzurunda iki tapan, ikinci tapanın arkasında bir kahraman baş aşağı aslanla savaşmaktadır (Teissier, 1984, s. 211). Konili boğanın arkasında dik kalkmış kıvrılı bir yılan tasviri yer almaktadır.

Eski Suriye üslubunda Kültepe'den bir silindir mühür baskısında (Lev. 63a) hilalli güneş kursunun altında iskemlesinde oturan eli kadehli tanrı ve iki tapanın olduğu ritüel sahne tanrının önünde başı geriye dönmüş ceylan, tanrının arkasında yüksek bir kaide üzerinde boğa tasvir edilmiştir (Özgüç, 2006, s. 177). Sağ tarafta diz çökmüş bir kahraman başını geriye çevirmiş kükreyen bir aslanı mızraklamaktadır (Özgüç, 2006, s. 177).

Kültepe Kaniş'ten açığa çıkarılmış olan dört silindir mühür baskısında kahraman ile dik kalkmış aslanın mücadele sahnesi Eski Asur üslubundadır. Bu mücadeleler, Lev. 63b, Lev. 63c, Lev. 64a'da, tahtında oturan eli çanaklı tanrıya tapanın olduğu ritüel sahnelerde görülmektedir. Lev. 63b'de kahramanın vücudu cepheden, dizleri hafif bükülmüş ve sağ eli ile aslana müdahale etmektedir (Özgüç, 2006, s. 223). Aslanın baş kısmı belirsizdir. Lev. 63c'de, kahraman elleri ile aslanın ön pençelerini yakalamaktadır (Özgüç, 2006, s. 110). Oturan tanrının arkasında dik kalkmış yılan tasvir edilmiştir. Lev. 64a'da, kahramanın ön pençelerinden tuttuğu aslan başını geriye çevirmiş olarak tasvir edilmiştir (Özgüç ve Tunca,

³¹ Koni, Anadolu hava tanrılarının üzerinde durduğu dağların veya bir bitkinin sembolü olarak yorumlanmıştır (Teissier, 1984, s. 68).

2001, s. 93). Kahramanın belinde iki şerit kemer bulunmaktadır. Lev. 64b'de Eski Asur Koloni üslubundaki mühür üzerinde; dik kalkmış (şahlanmış) aslanla bir dizi üzerine çökmüş kahraman mücadelesi görülür (Teissier, 1984, s. 214). Aslanın arkasında etekli bir figür ve dik kalkmış yılan bulunmaktadır. Dik kalkmış aslanın mücadele ederken kuyruğu yukarı doğru dik durmaktadır. Kültepe II. kata ait bir mühür baskısında (Teissier, 1994, ss. 126, 218 no: 153); hilalli güneş kursunun altında eli kadehli oturan tanrının huzurunda eli testereli Şamaş ve baş aşağı aslanı yenen kahraman mücadelesi yer almaktadır.

1.1.14. Kahraman ile karışık varlıklar arasındaki mücadele

Bu grupta kahraman olarak ifade edilen figürün heraldik kuşarikku ile mücadelesi yer almaktadır.

1.1.14.1. Kahraman ile Heraldik Mücadelesi

Eski Asur üslubunda Kültepe'den iki silindir mühür baskısında heraldik kuşarikku tek taraflı olarak kahramanla mücadele etmektedir. İki ince yatay çizgi ile bölünmüş sahnenin (Lev. 64c) üstünde sağa doğru üç figür ve sola dönmüş, kuşarikku çiftinin sağındaki ile mücadele eden kahraman, altta sunaklı masaya yürüyen üç giysili figür görülüyor (Özgüç ve Tunca, 2001, s. 107). Kültepe Ib'ye ait mühür baskısında ise (Lev. 65a), aslan üzerinde yatay çizgi üstündeki sırtı konili boğanın huzurunda; heraldik boğa çiftinden soldakini tutan kısa etekli kahramanın arkasında elinde gürz ve baltası olan tanrı tasvir edilmiştir (Özgüç, 1968, s. 30). Kahraman bir eli ile heraldik kuşarikkunun boynundan diğer eli ile başından yakalamaktadır.

1.1.15. Çıplak kahraman ile karışık varlık arasındaki mücadele

Çıplak kahramanın boğa-adam ve heraldik kuşarikku ile mücadelesidir.

1.1.15.1. Çıplak Kahraman ile Boğa-adam Mücadelesi

Kültepe II. kata ait Eski Babil üslubunda üç mühür baskısından birincisi (Lev. 65b), oturan tanrıya tapanın takdim edildiği ritüel sahnede boğa-adam bir çıplak kahraman ile savaşmaktadır (Özgüç ve Tunca, 2001, s. 28). Boğa-adam ve çıplak kahramanın baş kısımları tam olarak görülememektedir. Boğa-adamın kuyruğu ve çıplak kahramanın belindeki çift şerit kemer görülüyor. Yerli Şupiahšu'ya ait depodan ele geçen mühür baskısında (Lev. 65c); sahnenin ortasında yatay bir çizginin üzerinde boğa, altında birisi ters iki hayvan arasında heraldik aslan çifti, sağda boğa-adamı kuyruğundan ve kolundan tutan çıplak kahraman, solda bir boğa-adam yer almıştır (Özgüç ve Tunca, 2001, s. 44). Çıplak kahramanın boğa-

adamı tutuyor olması mücadele olarak düşünülmektedir. Boğa-adamların ve çıplak kahramanın yüzleri cepheden vücutları yandan gösterilmiştir. Doldurma motif olarak iki nokta ve balık tasvir edilmiştir. Çıplak kahraman ile boğa-adamın mücadelesinin yer aldığı başka bir mühür baskısında; hilalli güneş diskinin altında yiyeceklerle dolu bir masanın önünde taburesinde oturan sağ elinde fincan olan tanrılaştırılmış kralın huzurunda farbalı kıyafeti, boynuzlu başlığı ile aracı tanrıça tapanı elinden tutarak getirmektedir (Spar, 1988, s. 177 PL 129; 30). Ritüel sahnenin solunda altı buklemi saçlı olan çıplak kahraman ile boğa-adam mücadelesindedir. (Spar, 1988, s. 177 PL 129; 30). Çıplak kahraman ile boğa-adamın başları cepheden gösterilmiştir.

Acemhöyük'ten (Buruşhaddum) Geç Eski Suriye üslubunda bir silindir mühür baskısında, (Lev. 66a) boğa-adam ile gürleşen çıplak kahraman mücadelesi görülmektedir (Özgüç, 2015, s. 143). Baş kısmı ve vücudunun altı belli olmayan çıplak bir figür bu mücadelenin yanında cepheden tasvir edilmiştir. Acemhöyük'ten açığa çıkarılmış bir damga mühür baskısında ise, (Lev. 66b) kahraman (çıplak) insan başlı bir boğa (boğa-adam) ile mücadele etmektedir (Kat. 14) (Amiet vd., 1980, s. 85). Yüzü cepheden tasvir edilmiş çıplak kahramanın bir eli ile önündeki boğa-adamın kuyruğundan yakalayarak, sağ elini de boğa-adamın boynuzundan tutarak mücadele etmektedir. Çıplak kahraman sağ ayağını da kaldırarak boğa-adamın sağına uzatmakta, boğa-adam iki ön ayağını bükerek yukarı kaldırmış ve yüzü cepheden tasvir edilmiştir.

1.1.15.2. Çıplak Kahraman ile Heraldik Kuşarikku Mücadelesi

Kültepe Kaniş Karum'a ait tek örnek Eski Asur üslubunda silindir mühür baskısıdır. Lev. 66c'de, oturan tanrıya yalvaran Lamanın arkasında âlem tutan bir boğa-adam ve heraldik kuşarikkunun bir yanında iki eliyle kuşarikkuyu tutan yüzü cepheden gösterilmiş çıplak kahraman bulunmaktadır (Özgüç ve Tunca, 2001, s. 115). Çıplak kahramanın belinde üç sıra kemer bulunmaktadır.

1.1.16. Karışık varlıkların kendi aralarındaki mücadelesi

Boğa-adamın bir başka boğa-adam ve heraldik kuşarikku ile mücadelesidir.

1.1.16.1. Boğa-adam ile Heraldik Kuşarikku Arasındaki Mücadele

İki örnekte Kültepe'den açığa çıkan silindir mühür baskısında boğa-adam ile heraldik kuşarikku mücadelesi görülmektedir. Eski Asur üslubunda Lev. 67a'da ritüel tapma sahnesinde kuşarikku çiftinin solundakini boynuzdan yakalayan boğa-adam betimlenmiştir (Özgüç ve Tunca, 2001, s. 30). (Lev. 67b) Anadolu (?) üslubundaki tasvir sahnesinde Lama

eşliğinde bir tapan ve heraldik kuşarıkkı çiftinin sağındakini iki eli ile tutan boğa-adam yer almıştır (Özgüç ve Tunca, 2001, s. 83).

1.1.16.2. Boğa-adam ile Boğa-adam Mücadelesi

Eski Asur üslubunda Kültepe II. seviyeden açığa çıkarılmış mühür baskısında bu mücadele söz konusudur (Lev. 67c). Üzerinde ritüel tapma sahnesinin olduğu tasvirde; Naram-Sin kıyafeti giymiş sağ elinde fincan tutan tanrı/kralın oturduğu taburesi bir akrep motifinin üzerinde görülmektedir (Matouš, 1962, s. 38). Tanrı/ kralın huzurunda boynuzlu başlık takmış iki yalvaran tanrıça arasında önü açık elbisesi ile bir tapan yer almaktadır. Bu grubun arkasında üstte elleri göğsünde birleştirilmiş küçük tanrıça ve iki boğa-adam güreşmektedir, altta ters olarak işlenmiş, uzun, pileli, volanlı elbise giymiş boynuzlu taçlı iki tanrıça betimlenmiştir. Oturan tanrının önünde üç nokta, üstte boğa sunağı, tapan grubun ayakları altında yerde uzanmış elleri göğsünde birleştirmiş beli kemerli karışık bir varlık tasviri görülmektedir (Matouš, 1962, s. 38).

1.1.17. Tanrısallık ile hayvan arasındaki mücadele

Bu grupta tanrılara ait özellikleri ile tasvir edilmiş figürler için tanrısallık ifadesi kullanılmıştır. Mücadeledeki figür, kaynaklarda tanrı olarak verilmiştir.

1.1.17.1. Tanrı ile Aslan Arasındaki Mücadele

Kültepe'den iki, Acemhöyük'ten açığa çıkarılmış bir mühür baskısında tanrı ile aslan mücadelesi görülmektedir. Eski Suriye linear üslubunda Acemhöyük'e ait Lev. 68a'da; sekiz ışıklı yıldızın olduğu sahnede kat kat piliseli elbise giymiş sakallı tanrı elinde uzun bir nesne tutmaktadır, önünde uzun elbisesinin arkası görünen bir tanrının olduğu sahnede baş aşağı aslanı kuyruğundan ve bacağından yakalayarak aslanın başına basan sakallı, kısa etekli tanrı tasvir edilmiştir (Özgüç, 2015, s. 128). Aslan ile mücadele eden tanrının yüzü cepheden ve başında boynuzlu bir başlık bulunmaktadır. Aslanın ön ayakları başının altında ve ağzı açık durumdadır.

Anadolu üslubundaki iki silindir mühür baskısında, Lev. 68b'de önünde boğa ayaklı sunak bulunan konili boğanın huzurundaki koruyucu tanrının arkasında dik kalkmış aslan ile savaşıyor uzun kıyafetli tanrı görülmektedir (Özgüç, 1965, s. 39). Aslanın kuyruğu aşağıda, ağzı açık ve dili dışarıda olarak ön ayakları ile saldırmaktadır. Lev. 68c'de (Özgüç, 2006, s. 127) şilteli taburesinde oturan tanrı bir elini öne doğru uzatmış, tanrının huzurunda koruyucu üç tanrı figürünün önünde küçük bir tapan yer almaktadır. Bu grubun arkasında külahlı küçük bir tanrı insan başına saldıran aslanın sağrısını mızraklamaktadır (Özgüç, 2006, s. 127).

Mücadele figürlerinin arkasında ceylan başları ve kahramandan oluşan bir anafor tasvir edilmiştir.

1.1.17.2. Tanrı ile Antilop Arasındaki Mücadele

Kültepe'den açığa çıkarılmış bir silindir mühür baskısında bu mücadele görülmektedir. Eski Asur üslubunda Lev. 69a'da; güneş kursunun altında oturan tanrı huzurunda ritüel sahnede bir elinde yukarı kaldırdığı sap delikli baltası bir elinde antilop tutan tanrı tasvir edilmiştir. Tanrı, antilobun bir bacağını tutarak yukarı kaldırmaktadır (Özgüç ve Tunca, 2001, s. 47).

1.1.17.3. Tanrı ile Yılan Arasındaki Mücadele

Eski Anadolu Halk üslubunda mühür baskısı Kültepe'dendir; tahtında oturan tanrıya bir yılan saldırmaktadır (Lev. 69b). İki tapanın yer aldığı sahnede yılanın saldırısına karşı tanrı elini kaldırarak ve geriye çekilerek mücadele etmektedir. Bu sahnede uzun kıyafetli iki tapanın arasında aşağı yönde bir hançer betimlenmiştir (Özgüç, 2006, s. 110).

1.1.17.4. Çıplak Tanrı ile Boğa Arasındaki Mücadele

Kültepe'den bir silindir mühür baskısı üzerinde Anadolu üslubunda tasvir edilmiş sahnede bu mücadele görülmektedir. Lev. 69c'de; sağ omuzundan ışın çıkan bir elinde ve arkasında su bandına benzer cisim bulunan tanrı, güneş kursunun altında oturmaktadır (Kat. 15) (Özgüç, 1965, s. 37). Tanrının önünde bir ceylân, tanrının huzurunda ise; boğayı baş aşağı etmiş çıplak tanrı ve ellerini göğsünde kavuşturmuş iki yüzlü (Usmu) Tanrı yer almaktadır. İki satırlık yazıtın arasında belden yukarısı çıplak, yüzü cepheden tanrıça tasvir edilmiştir (Özgüç, 1965, s. 37). Tanrıça ellerini göğüs altında birleştirmiş ve boynunda iki sıra takı görünüyor. İki yüzlü tanrı ile boğayı yenen tanrı arasında beş nokta bulunmaktadır.

1.1.18. Tanrısallık ile adam arasındaki mücadele

Tanrı veya tanrılaştırılmış kralların bir insanla mücadelesinde genellikle; savaş tanrıları yere düşmüş bir adama hükmederken tasvir edilmişlerdir. Mücadelede tanrının büyük tasvir edilişi, adamın yerde ve küçük tasvir edilmiş olması yenilmiş bir düşmanı veya esiri betimlediğini düşündürmektedir.

Bu gruptaki silindir mühür baskıları Kültepe'den açığa çıkarılmıştır. Koloni Dönemi'ne ait Eski Asur üslubunda, Şu-İştâr'ın oğlu Şu-be-lim'in mührü üzerinde; (Lev. 70a) eli kadehli oturan tanrının başı hizasında hilalli güneş kursu motifi, tanrının huzurunda; yüzüstü yatan

bir adamın üzerine basan tanrının elinde terazi kolu ve bir vazo³² bulunmaktadır (Özgüç ve Özgüç, 1953, s. 101). Üzerine bastığı adamla mücadele eden tanrının arkasında bacaklarından yukarıya cepheden tasvir edilen üst bölümü çıplak bir tanrıça³³ ellerini göğsünün altında birleştirmiştir. Mühür sahnesinin yazıtla ayrılan sol bölümünde yatay çizgi ile ikiye bölünmüş sahnenin üstünde boğa, altında yüzleri cepheden gösterilen iki boğa-adam tasvir edilmiştir (Özgüç ve Özgüç, 1953, s. 101). Lev. 69c'deki tanrıçanın ayakları cepheden, Lev. 70a'da ise yandan betimlenmiştir.

Eski Babil üslubunda altı silindir mühür baskısından üçünde tanrı Ninurta (bknz. Bölüm 2.6) ile adam mücadelesi işlenmiştir.

Lev. 70b'deki mühür sahnesinde karşılıklı tanrılardan biri, elinde eğri kılıç ve halkalı asası ile tanrıça İstar, diğeri sol elinde yedi başlı gürz bulunan tanrıdır (Ninurta ?) (Özgüç ve Tunca, 2001, s. 40). Yedi başlı gürz tutan tanrı önünde sırt üstü düşmüş adama bir ayağı ile basarken bir elini de vuracaktı gibi yukarı kaldırmış görünmektedir. Ninurta'nın (?) ayağının altındaki adam kendisini koruyormuş gibi sağ kolunu başına doğru siper almıştır. Sahnede ters taraflara yönelmiş iki hançer tasvir edilmiştir. Lev. 70c'de; oturan tanrıya ibadet eden Lamanın olduğu sahnede, eğri kılıcı ve yedi başlı gürzü ile tanrı (Ninurta ?) sırt üstü düşmüş adamın üzerine basmaktadır (Özgüç ve Tunca, 2001, s. 81). Sırt üstü düşmüş adam tanrının saldırısına karşı kolunu kaldırarak kendisini korumaya çalışmaktadır. Lev. 71a'da oturan tanrının huzurunda Lama ve tanrı (Ninurta ?) himayesinde bir tapan tasvir edilmiştir (Ek motiflerdeki küçük tapan, iksir kabı, vazo ve noktalar Eski Asur üslubundadır). (Lev. 71a) Tanrı Ninurta yerdeki düşmana ayağı ile basmakta, bir elinde yedi başlı gürzü tutmakta diğeri elini düşmana vurmak için kaldırmış bulunmaktadır (Özgüç, 2006, s. 262). Lev. 71b'de tahtı bir dağa benzeyen oturan tanrının huzurunda ritüel sahnede; sağ elinde bir silah bulunan vurucu tanrı, bir eli ile de yerdeki adamın kolundan tutmaktadır (Özgüç 2006, s. 110). Tanrı elindeki silahı yerdeki düşmana savuracaktı gibi yukarı kaldırmakta bir ayağını adamın karnına basmaktadır. Elindeki hançeri diz çökmüş bir adama vurmak için kaldıran tanrının olduğu bir mühür baskısında ise (Özgüç, 2006, s. 242 Lev. 69 CS 713); hançerli tanrıya aslan-adam³⁴ oğlak sunmaktadır. Aslan-adamın arkasında kaide üzerinde duran bir figür elinde bardak ve kova ile tasvir edilmiştir (Özgüç, 2006, s. 242 Lev. 69 CS 713). Eski Babil üslubunda bir başka mühür baskısında, heraldik kuşarikkularla olan mücadele grubunun solunda tek ayağını oturan bir adamın karnına basan boynuzlu başlıklı tanrı görülmektedir (Özgüç, 2006, s. 150 Lev. 38 CS 482). Tanrı bir elinde de mücadele ettiği adamın ipini tutmaktadır.

³² Koloni Dönemi ve Eski Babil Dönemi mühürlerinde doldurma motifi olarak tasvir edilen terazi kolu ve vazanın anlamı henüz anlaşılmamaktadır (Özgüç ve Özgüç, 1953, s. 101).

³³ Belden üstü çıplak tanrıça; taş kalıplardaki tanrıçaya ve Eski Babil Dönemi mühürlerindeki tanrıçaya benzetilmektedir (Özgüç ve Özgüç, 1953, s. 101). Matous ve Matoasova-Rajmova, eteğinin kıvrımlarından dallar çıkan tanrıçayı Akad doğurganlık tanrıçası olarak ifade etmişlerdir (1984, s.107, 41).

³⁴ Mitolojide az rastlanan ifritler (Aslan-demon gibi) tasvir sanatında az betimlenmiştir. Bunun gerekçesinin belki de insanlarda kötülük çağrıştırması olduğu düşünülmektedir (Black ve Green, 2003, s. 107). Ayrıca bkznz. Bölüm 2.1.2.

Üslubu bilinmeyen silindir mühür baskısı olan Lev. 71c'de, Kral Şilulu'nun mühründe yazıtlı sahnede kısa etekli bir elinde mızrak diğer elinde öküz derisi kalkanı olan tanrı; yerde yatan adama ayağı ile basmaktadır (Özgüç ve Tunca, 2001, s. 38). Yerdeki adamın belinde iki şerit kemer bulunmaktadır. Anadolu üslubunda Lev. 72a'da Savaş Tanrısı, Hava Tanrısı ve çıplak tanrıçanın hayvanlarıyla yer aldığı sahnede; sırt üstü yatan adama basan tanrı, adamın burnuna bağlı ipi de eli ile tutmaktadır (Özgüç, 1965, s. 42).

Eski Suriye üslubunda altı silindir mühür baskısından dördünde ritüel tapma sahnesinde tanrı Šamaš (bknz. Bölüm 2.5) ile bir adam mücadelesi görülmektedir. Lev. 72b, Lev. 72c ve Lev. 73a'da yere düşmüş bir adama basan bir eli testereli bir eli ile de adamın yularını tutan tanrı Šamaš tasvir edilmiştir. Šamaš'ın yularından tuttuğu adamla mücadelesinin işlendiği benzer bir silindir mühür baskısında, Suriyeli kadın ve tapan yer almaktadır (Özgüç ve Tunca, 2001, s. 87, Lev. 25, CS 146). Lev. 73b'de elbisesinden bir ön bacağı çıkarttığı ayağı ile yüz üstü yatan adamın ayağına hamle yapan tanrı tasvir edilmiştir (Özgüç ve Tunca, 2001, s. 104). Adam ve tanrı mücadelesinin işlendiği bir başka mühür baskısında; tahtında oturan ve elinde vazoyu tutan tanrının huzurunda; elinde topuzu olan tanrı yerde yüzüstü yatan adama basmaktadır (Özgüç, 2006, s. 187, Lev. 50, CS 574). Ortada çıplak tanrıçanın altında yatan bir kuşarikku, solda iki kahraman aralarındaki baş aşağı boğa ile mücadele etmektedir (Özgüç, 2006, s. 187, Lev. 50, CS 574).

Suriye- Koloni üslubundaki iki mühür baskısında Lev. 73c'de; tahtında oturan uzun elbiseli eli fincanlı tanrının huzurunda, çıplak adam elinde kurbanlık bir hayvan getirmekte, uzun elbiseli bir adamın elinde ise kuş ve oğlak sunumu tasvir edilmiştir (Matouš ve Matoušová-Rajmová, 1984, s. 118; 99B). Sahnenin sol tarafında, bir tanrı yerdeki mahkûmun dizginini tutarak başına ayağını basmaktadır (Matouš ve Matoušová-Rajmová, 1984, s. 118; 99B). Oturan tanrının arkasında yalvaran bir tapan ve iki dik kalkmış keçi tasvir edilmiştir. Yular tutan tanrı diğer Šamaš figürlerine benzemektedir. Tanrı Šamaš'ın mücadele ettiği adamı yularla dizginlemesi savaş esiri veya düşman olduğu fikrinden yola çıkılarak, savaştaki galibiyeti düşündürmektedir. Lev. 74a'da (Özgüç, 1968, s. 30) elinde testeresi ile Šamaš, ritüel sahnede oturan tanrının huzurunda yerdeki adamın başına ve sırtına basmaktadır. Lama ve âlem taşıyan boğa-adamın olduğu sahnede motif olarak da hilalli kurs ve noktalar bulunmaktadır (Özgüç, 1968, s. 30).

1.1.19. Tanrısallık ile kahraman (boynuzlu ve sığır kulaklı) arasındaki mücadele

Bu grupta tek mücadele Anadolu üslubundaki Kültepe'den açığa çıkarılmış silindir mühür baskısında; (Lev. 74b) hilalli güneş kursunun altında oturan eli kadehli tanrının huzurunda, elinde kuş getiren tanrının arkasında baş aşağı kahramanın (boynuzlu ve sığır kulaklı) elinden ve bir bacağından tutan uzun eteğinden bir bacağı açıkta görünen tanrı tasvir edilmiştir (Özgüç, 2006, s. 66). Mücadele figürlerinin arkasında bir Lama ve kolunu kaldırmış boğa-adam yer almaktadır (Özgüç, 2006, s. 66). Doldurma motif olarak; iksir kabı, vazoyu, balık

ve noktalar işlenmiştir. Boğa-adam ve baş aşağı kahramanın yüzü cepheden vücutları yandan gösterilmiştir.

1.2. Üç Figürlü Mücadele Grupları

Mühür sahnelerinde yer alan mücadelelerin bir kısmı üç figür arasındaki mücadelelerdir. Bu mücadeleler; karışık varlıklarla hayvanların, kahramanlarla bir hayvanın, iki hayvan ile kahramanın mücadelesi, kahramanların çeşitli karışık varlıklarla, insanlarla hayvanlar arasında veya hayvanların, kahramanların, karışık varlıkların kendi aralarındaki mücadelelerinden oluşmaktadır. Bu grupta en çok da av sahnelerinde; aslan, ceylan ve avcıdan oluşan kompozisyon öne çıkmaktadır. Avlanma da bir mücadele olarak değerlendirilerek bu çalışmada yer almıştır. Av sahnelerinde genellikle diz çökmüş avcı silahını ceylana saldıran aslana yönelmektedir. Av sahnelerinde mücadele gruplu tasvirlerden farklı olarak, oturan genellikle elinde testi tutan maymun ve keçi-balık dikkat çekmektedir.

1.2.1. Karışık varlıklar ile hayvanlar arasındaki mücadele

Karışık varlık olarak; boğa-adamlar ve sığır kulaklı, boynuzlu çıplak kahramanların bir hayvanla olan mücadeleleri, koyun-adamın iki hayvan ile mücadelesi bu grupta yer almaktadır.

1.2.1.1. Boğa-adamlar ile Ceylan Arasındaki Mücadele

Eski Suriye üslubunda Kültepe'den açığa çıkarılan mühür baskısı bu mücadelenin tek örneğidir; (Lev. 1a) taburesinde oturan eli fincanlı tanrının önünde maymun ve yatan boğa, huzurunda ise Lama ve bir tapanın olduğu ritüel sahnesinin arkasında iki boğa-adam aralarına aldıkları dik kalkmış ceylanın boynuzlarından tutarak başını mızraklamaktadır (Özgüç 2006, s. 201). Sahnenin solunda kaide üzerinde iki adamın mücadelesi görülmektedir.

1.2.1.2. Boğa-adamlar ile Aslan Arasındaki Mücadele

Waršama sarayı'nın (Kültepe) on iki no.lu odasından ele geçirilen silindir mühür baskısında oturan tanrının önünde iki figür, arkasında uzun giysili bir figürün olduğu sahnede; aralarına aldıkları dik duran bir aslanla savaşıyor³⁵ boğa-adamlardan birisinin boynuzu ve aslana uzanan

³⁵ Özgüç ve Tunca, mühür sahnesini; aslanla savaşan çıplak kahraman, kanatlı aslan-grifonu ile savaşan figür olarak yorumlamışlardır (2001, s. 62, Lev. 19, CS 110).

iki kolu görünmektedir (Lev. 74c) (Özgüç ve Tunca, 2001, s. 62). Boğa-adamlardan sağdaki tek ayağını kaldırarak aslanın arkasına vuruyormuş gibi tasvir edilmiştir.

1.2.1.3. Boynuzlu ve Sığır Kulaklı Çıplak Kahramanlar ile Boğa Mücadelesi

Kültepe'den açığa çıkarılan Eski Babil üslubundaki mühür baskısında (Lev. 75a); sahnenin sağında bir figürün arkası, solda ise bir boğa-adamın üst kısmı kısmen görülmektedir. Sahnenin ortasında dik kalkmış boğanın iki yanında birer çıplak kahraman (biri boynuzlu diğerinin başının üst kısmı görülmüyor) biri boğanın boynuzunu tutarken diğer çıplak kahraman da boğanın ön ayaklarını yakalayarak mücadele etmektedir (Özgüç ve Tunca, 2001, s. 33). Ayaklı vazounun içinde bir disk, soldaki kahramanın arkasında bir kuş ve geyik başı motifleri, masa sunağının altında ise alevli bir buhurdanlık ve balık görülmektedir (Özgüç ve Tunca, 2001, s. 33). Mühür baskısındaki motifler ikincil kullanımda Anadolu üslubunda tasvir edilmiştir.

1.2.1.4. Boynuzlu ve Sığır Kulaklı Çıplak Kahraman ve Boğa-adamın Aslan ile Mücadelesi

Kültepe'ye ait III. Ur üslubunda bir mühür baskısında; hilalli güneş kursunun altında oturan bir boğa ve boğanın altında ters işlenmiş yatan aslanın sağında, oturan tanrıya tapınım yapılmaktadır (Lev. 75b) (Özgüç, 2006, s. 152). Tapma sahnesinin solunda dik kalkmış aslan boğa-adama saldırmakta, dik kalkmış aslanın başı çıplak kahraman (boynuzlu) tarafından tutulmaktadır (Özgüç, 2006, s. 152). Üçlü mücadelede çıplak kahraman ve boğa-adamın başı cepheden gösterilmiştir.

1.2.1.5. Koyun-adamın iki hayvan ile mücadelesi

Kültepe Kaniş'ten bir damga mühür baskısında, Lev. 38b; damga mührün ortasında melez bir varlık (koyun-adam), sağ tarafında ağız açık bir aslanı sol tarafında başını geriye çevirmiş bir hayvanı tutarak mücadele etmektedir (Özgüç, 2006, s. 92). Koyun-adam mücadele ettiği iki hayvanın da boğazından tutuyor.

1.2.2. İnsanlar ile hayvanlar arasındaki mücadele

Bu grupta figür olarak tanımlanan insanın ve avcının hayvanlarla olan mücadelesi görülmektedir.

1.2.2.1. Bir Figür (insan?) ile İki Aslan Arasındaki Mücadele

Kültepe Kaniş'ten açığa çıkarılmış Anadolu üslubundaki silindir mühür baskısında (Lev. 75c), ortada kollarını kaldırmış bir figüre iki yanından birer aslan saldırmaktadır. Yedi noktadan üçü bir aslanın, ikisi diğer aslanın üzerinde ve iki nokta da figürün kolunun altında tasvir edilmiştir (Özgüç, 2006, s. 107). Mücadele eden figürün yanında bir iksir kabı bulunmaktadır. Aslanların kuyruğu yukarı doğru kıvrılmış durumdadır.

1.2.2.2. İki Figür ile Bir Aslan Mücadelesi

Eski Babil üslubunda Kapadokya grubuna ait, tasvir sahnesi iki sıradan oluşan mühür baskısında (Lev. 76a); oturan elinde kupa tutan tanrının huzurunda bir tapan, tapanın arkasında yönü sola dönük eli testereli tanrı yer almaktadır (Porada, 1948, s. 112). Bir ayağını kaldırmış tanrının (Šamaš) huzurunda oğlak getiren tapan ve yalvaran tanrıça tasvir edilmiştir. Alt sırada elini kaldırmış bir figürün önünde bir ağaca uzanan dik kalkmış iki keçi tasvir edilmiştir. Bu grubun sağında dik kalkmış bir aslanın arkasından kuyruğunu tutan figür ile aslanın önünde tek dizi üzerine çökmüş bir adam kükreyen tehditkâr aslana kolunu kaldırarak karşılık vermektedir (Porada, 1948, s. 112).

1.2.2.3. Avcı ile Aslan ve Ceylan Arasındaki Mücadele

Av sahnelerindeki üçlü mücadelelerde genellikle aslan bir ceylan veya ceylana benzer bir hayvana arkadan saldırmaktadır. Avcı bu mücadelede bir dizi üzerine çökerek elindeki silahı iki eli ile tutarak aslana veya avına saplarken tasvir edilmektedir. Av sahnelerinde mücadele gruplu tasvirlerden farklı olarak, oturan genellikle elinde testi tutan maymun ve keçi balık dikkat çekmektedir.

Av sahnelerindeki mücadele örneklerinin tamamı Kültepe'den açığa çıkarılan silindir mühür baskılarında ve Anadolu üslubundadır. Aslan avı sahnesinin işlendiği yedi silindir mühür baskısında; kırda hayvanlar arasında, ceylana saldıran aslanı mızrağı ile avlamaya çalışan avcı tasvir edilmiştir.

Lev.14a'da elinde kartalı olan çömelmiş bir kır tanrısının üstünde hilalli güneş diski, kır tanrısının altında akrep ve keçi-balık tasvir edilmiştir (Özgüç, 2006, s. 59). Elinde testi tutan maymunun karşısında; yere çökmüş bir sığırı ön pençesiyle yakalayan aslan, başını geriye çeviren ceylanın sağrısını pençeleyen başka bir aslana iki eli ile tuttuğu mızrağı batıran avcı mücadelesi görülür. Avcının üstünde ise bir akbaba ve bir ayı (?) tasviri görülmektedir (Özgüç, 2006, s. 59). Ayı ve akbabanın sahnede yer alması, avlanan aslanın bu hayvanlara yem olabileceğini düşündürmektedir. Lev.14a'ya benzer bir aslan avı sahnesinin olduğu Lev. 76b'de; etrafa sıçrayan ceylanlar, bir domuz, balık, keçi-balık, hayvan başları ve hilalli güneş kursun altında eli testili maymun tasvir edilmiştir (Özgüç, 2006, s. 62). Lev. 76c'de av

sahnesinde aynı şemada; avlanan aslanlar, ceylanlar, kuş, keçi-balık, balık ve maymun görülmektedir (Özgüç, 2006, s. 63). Lev. 77a'da avcı hilalli güneş kursunun altında bu mücadeleyi gerçekleştirmektedir. Bu sahnede; sığır, ceylan, dağ keçisi, domuz, balık, keçi-balık ve ölmüş bir aslan tasvir edilmiştir (Özgüç, 2006, s. 63). Bir başka av sahnesinde, başı geriye dönmüş ceylana saldıran aslanı mızraklayan avcının olduğu tasvirde bir kuş ve dik duran aslan bulunmaktadır (Özgüç, 2006, s. 63, Lev. 4 CS 274). Lev. 77b'de aslan avı sahnesinde aslan, hükmettiği ceylanın kafasını iki ön pençesi arasına almakta ve diz çökmüş avcı aslanı arkasından mızraklamaktadır (Özgüç, 2006, s. 86). Bu av sahnesinde diğer bir aslan da başka bir ceylana saldırmaktadır; üstte oturan bir maymun, altta ise bir kuş betimlenmiştir (Özgüç, 2006, s. 86). Lev. 77c'de av sahnesinde; avcı mızrağını dizleri üzerine çökmüş bir hayvana doğrultmuş, bir aslan da bu hayvana saldırmaktadır (Özgüç ve Tunca, 2001, s. 46). Av sahnesinde, oturan maymun, yabani üç koyun ve avcının başının arkasında hilalli güneş kursu tasvir edilmiştir (Özgüç ve Tunca, 2001, s. 46).

1.2.3. Kahramanlar ile hayvanlar arasındaki mücadele

Bu gruptaki mücadeleler, kahramanın aslan ve ceylanla, kahramanların aslan ve boğa ile olan mücadeleleridir.

1.2.3.1. Bir Kahraman ile Aslan ve Ceylan Arasındaki Mücadele

Kültepe'ye ait iki silindir mühür baskısından birisi Eski Anadolu Halk üslubundadır (Lev. 78a). Bir dizi üzerine çökmüş kısa etekli kahraman bir eli ile ceylanın boynuzunu tutarken diğer eli ile aslanın ön pençesini tutarak mücadele etmektedir (Özgüç, 2006, s. 94). Bu sahnede yer alan iki maymun ve bir sığır tasviri, kahramanın dizi üzerine çökmüş olması kırdan av sahnelerine benzetilebilir.

Anadolu üslubunda Kültepe II. kata ait silindir mühür baskısında kısa etekli bir kahraman (adam?) elini (asalı ?) ceylana saldıran aslana doğru kaldırmaktadır (Matouš ve Matoušová-Rajmová, 1984, s. 120, 108D Res. 108).

1.2.3.2. Kahramanlar ile Bir Boğa Arasındaki Mücadele

Eski Suriye üslubunda Kültepe'den açığa çıkarılmış bir silindir mühür baskısında, tahtında oturan tanrının huzurunda; elinde topuzu olan bir tanrı eteğinden öne çıkardığı ayağı ile yüzüstü yerde yatan bir adama basmaktadır (Lev. 78b) (Özgüç, 2006, s. 187). Sahnenin ortasında yerde yatan tek kuşarikkunun üzerinde, ellerini göğsünün altında birleştiren uzun saçlı örgülü çıplak tanrıça tasviri görülür, sahnenin solunda iki kahraman aralarına aldıkları baş aşağı boğa ile mücadele etmektedir (Özgüç, 2006, s. 187). Yüzleri cepheden gösterilen

kahramanlardan soldaki bir eli ile boğanın kuyruğunu diğer eli ile boğanın bir bacağını tutmaktadır; sağdaki kahraman boğanın bir bacağını tutarken bir elindeki silah ile boğayı hançerlemektedir.

1.2.3.3. Kahramanlar İle Bir Aslan Arasındaki Mücadele

Kültepe Kaniş'ten açığa çıkarılmış olan bir silindir mühür baskısı iki defa kullanım görmüş; (Lev. 78c) birinci işlenişte Ur III. Üslubundaki tapma sahnesinde, şilteli taburesinde güneş kursunun altında oturan tanrının karşısında ritüel sahnede; iki Lama arasında tapan yer almaktadır (Özgüç, 2006, s. 163). Eski Asur üslubunda ikincil işlenişte; sahnenin solunda üstte yazıt, altında dik kalkmış aslanla mücadele eden iki kahraman tasvir edilmiştir (Özgüç, 2006, s. 163). Sahnenin solundaki bu kahramanların başlık taktıkları görülüyor, bunlardan biri aslanın kuyruğunu tutarak bir ayağını aslanın sağına doğru yükseltmekte, bir elini de yukarı doğru aslanın başını tutacak şekilde kaldırmıştır. Diğer kahraman aslanla yüz yüze ve kolları ile aslana müdahale etmektedir. Güneş kursunun etrafında ve figürler arasında çok sayıda noktalar bulunmaktadır.

1.2.4. Kahraman ile iki boğa-adam arasındaki mücadele

Kültepe II. kata ait Eski Suriye üslubunda mühür baskısında; hilalli güneş kursunun altında oturan tanrı elinde bir kuş tutmakta, tanrının huzurundaki âlem tutan boğa-adamı kuyruğundan yakalayan boğa-adam ve arkasında kısa etekli kahraman da ortadaki boğa-adamı kuyruğundan ve başından tutmaktadır (Lev. 79a) (Özgüç ve Tunca, 2001, s. 48). Âlem tutan boğa-adam boynuzlu, diğer boğa-adam insan başlı tasvir edilmiştir. Oturan tanrının arkasında yazıt yer almaktadır.

1.2.5. Çıplak kahraman ile boğa-adam ve aslan mücadelesi

Lev. 79b'de Eski Asur halk üslubunda Kültepe'den bir silindir mühür baskısında, dik kalkmış birbirine arkalarını dönmüş iki aslanın üzerinde sırtı konili boğa tasviri görülür (Özgüç, 2006, s. 222). Bu figürlerin sağında kısa etekli figür, solunda ise tapan bulunmaktadır. Sahnenin solunda çıplak kahraman ile gürleşen boğa-adam ve çıplak kahramana saldıran dik kalkmış aslan mücadelesi görülmektedir (Özgüç, 2006, s. 222). Mühür sahnesinde balık, akrep, iki nokta ve hilal motifleri de tasvir edilmiştir. Çıplak kahraman ve boğa-adamın yüzleri cepheden tasvir edilmiştir.

1.2.6. Çıplak kahraman ile aslan ve keçi mücadelesi

Kültepe II. seviyeden açığa çıkarılmış Eski Babil üslubunda³⁶ mühür baskısında; hilalin altında oturan tanrıçanın arkasında, altı buklemi saçlı çıplak kahraman bir aslan ve bir keçi mücadelesi görülür. Tanrıçanın karşısında dua eden bir figür bulunmaktadır (Veenhof ve Klengel-Brandt, 1992, s. 48, XLI 17 96; Teissier, 1994, ss.124, 217 no: 142) . Oturan tanrıçaya dik kalkmış keçi ön ayaklarını uzatmakta, arkasından dik bir aslan keçiye saldırıyor, dik kalkmış aslanı da yüzü cepheden çıplak kahraman tutmaktadır.

1.2.7. Hayvanlar arasındaki mücadeleler

Aslan, antilop, ceylan, sığır ve tanımlanamamış hayvanlar arasındaki mücadeleler bu grupta yer almaktadır.

1.2.7.1. İki Aslanın Antilop ile Mücadelesi

Eski Asur üslubunda Kültepe'ye ait mühür baskısında, sola yönelmiş uzun etekli iki figür yandan tasvir edilmiştir (Lev. 79c). Sağda bir antilop iki dik kalkmış aslanın saldırısına uğramaktadır (Özgüç ve Tunca, 2001, s. 114). Antilop ve aslanın bir kısmı görülememektedir. Birer kolları önlerinde bükülmüş sola yönelmiş iki figürün başlarının bir kısmı görülememektedir.

1.2.7.2. Bir Aslan ile İki Hayvan Arasındaki Mücadele

Üçlü mücadelelerde bu grupta tek örnek Kültepe'den Eski Suriye üslubunda mühür baskısında; bir omzunu açıkta bırakan giysili tanrı aslanın üzerinde oturmakta, tanrının başı hizasında hilalli güneş kursu ve elinde iksir kabı bulunmaktadır. Tanrının huzurunda; boynuzlu başlık takan bir tanrı ile küçük Lama arasında tapanın olduğu sahnenin arkasında dik kalkmış bir aslan dik kalmış ceylanın başını pençelerken bir yandan da yatan sığıra saldırmaktadır (Lev. 80a) (Özgüç, 2006, s. 207).

1.2.7.3. İki Aslan ile Tanımlanamamış Hayvan Mücadelesi

Anadolu üslubunda iki silindir mühür baskısı da Kültepe'den açığa çıkarılmıştır. Lev. 80b'de; diz çökmüş iki çıplak kahramanın arasında dik kalkmış iki aslan bir hayvana (?) saldırmaktadır (Özgüç ve Tunca, 2001, s. 111). Dik kalkmış aslanların bacakları arasında bir antilop ve hayvan başı görülmektedir. Mücadele grubunun yanında çıplak kahramanın

³⁶ Teissier, mührün üslubunu Eski Asur üslubu olarak ifade etmektedir (1994, ss. 124, 217; no: 142).

arkasında bir tapan ve uzun etekli figür tasvir edilmiştir (Özgüç ve Tunca, 2001, s. 111). Sahnenin altında ters olarak iki hayvan ve insan başı işlenmiştir. Aslanların ve figürlerin baş kısımları görülememektedir. İki dik kalkmış aslanın mücadele ettiği bir başka mühür baskısında, aslanların saldırdığı hayvan tam olarak bilinmemektedir (Teissier, 1994, s. 162, 229 no: 409). Aslanların saldırı durumlarında kuyrukları her zaman dik kalkmış olarak tasvir edilmiştir.

1.3. Dört Figürlü Mücadele Grupları

Bu grupta tanımlanan mücadeleler dört figürden oluşan mücadele olarak ele alınmıştır. Genellikle heraldiklerle kahramanların veya hayvan gruplarının mücadeleleri tasvir edilmiştir. Heraldik kuşarikkuların boyunlarından kahramanlar tarafından tutuluyor olması, onların dizginlenmeye gerek duyulması bir mücadelede olarak düşünülebilir. Heraldik kuşarikkuların daha önce tek tarafından mücadelesini bu grupta her iki yanından da görmekteyiz.

1.3.1. Heraldik kuşarikkular çifti ile mücadeleler

Heraldik kuşarikkular çiftinin iki tarafından birer kahramanla mücadeleleri dört figürlü mücadele gruplarında yer alır.

1.3.1.1. Heraldik Kuşarikkular Çifti ile Boynuzlu ve Sığır Kulaklı Çıplak Kahramanlar Mücadelesi

Heraldik kuşarikkularla mücadelede Kültepe Kaniş'ten açığa çıkarılmış dört mühür baskısının üçü Eski Asur üslubundadır. Lev. 80c'de Lamanın ibadet ettiği oturan tanrının huzurunda, heraldik kuşarikkuların boyunlarından yakalayan sığır kulaklı çıplak kahramanlar tasvir edilmiştir (Özgüç, 2006, s. 181). Yüzü cepheden gösterilen çıplak kahramanların boynuzları görülememektedir. Eski Asur üslubunda ikinci mühür baskısında (Lev. 81a); heraldiklerle çıplak kahramanların mücadelesinde, çıplak kahramanlar³⁷ heraldiklerin boyun ve başlarından tutmaktalar. Mücadele grubunu karşılayan boynuzlu başlıklı, pileli uzun kıyafetli, bir elini kaldırmış olan tanrının baş hizasında bir yıldız tasvir edilmiştir (Özgüç ve Tunca, 2001, s. 83-84). Yazıtın da yer aldığı sahnede doldurma motif olarak; akrep, hilal ve iksir kabı bulunmaktadır. Diğer mühür baskısında, heraldik kuşarikkuların boyunlarından yakalayan birer çıplak kahramanın (boynuzlu) olduğu mücadele sahnesinde ayrıca; soldan selamlayarak gelen kısa etekli, kuşaklı ve şapkalı bir figür arkasındaki uzun paltolu bir adamın elinden tutarak getirmektedir (Matouš ve Matoušová-Rajmová, 1984, s. 100; 1).

³⁷ Çıplak kahramanların baş kısımları net olmasa da bir başka baskıda (Teissier, 1994, ss. 135, 222; no: 246) boynuzları görülmektedir.

Eski Babil üslubundaki mühür baskısında (Lev. 81b) eli testereli Šamaš (bkz. Bölüm 2.5) ve hilalli güneş kursunun altında oturan tanrının arasında, kuşarikkularla mücadele eden boynuzlu çıplak kahramanlar görülmektedir (Özgüç ve Tunca, 2001, s. 80, Lev. 22, CS 124). Heraldiklerin boynuzlu başlıkları tanrı Šamaš'ın başlığı ile aynı, çıplak kahramanların boynuzlu başlıkları farklı betimlenmiştir. Oturan tanrının başlığı boynuzsuz bir kepe benzemektedir. Kuşarikku çiftinin arasında bitki veya ağaç yer almaktadır.

1.3.1.2. Heraldik Kuşarikku çifti ile çıplak kahramanlar mücadelesi

Kültepe'den açığa çıkarılan Eski Asur üslubunda silindir mühür baskılarından bir örnekte bu mücadele görülmektedir. Tasvir sahnesinin ortasında heraldik kuşarikkuların her iki yanlarından boyunlarından tutan birer çıplak kahraman yer almaktadır. Mücadele grubunun sağında dik kalkmış aslanlardan biri iksir vazosu, diğeri mızrak tutmaktadır. Sahnenin solunda uzun kıyafetli ve şapkalı iki tapan bulunmaktadır (Teissier, 1994, ss.136, 222 no: 255a; Matouš ve Matoušová-Rajmová, 1984, s.105).

1.3.1.3. Heraldik Kuşarikku çifti ile boğa-adamların mücadelesi

Kültepe II. kata ait Eski Babil üslubunda³⁸ bir silindir mühür baskısında Heraldik Kuşarikku çiftinin iki yanından boyunlarına uzanan Enkidu yer almaktadır. Boğa-adamların yüzleri cepheden gösterilmiştir. Sahnenin sağında Heraldik aslanlar ve yazıt bulunmaktadır. Doldurma motif olarak, iksir kabı ve noktalar tasvir edilmiştir (Matouš, 1962, s.54 PL CXXXI; A).

1.3.2. Heraldik aslanların olduğu mücadeleler

Heraldik aslan çiftinin iki insan figürü ve iki ceylan ile olan mücadeleleri bu grupta yer almaktadır.

1.3.2.1. Heraldik aslanlar ile iki figür arasındaki mücadele

Karum II. Karum kata ait Eski Asur üslubunda mühür baskısında bellerinden birleşik baş kısımları ayrı olan heraldik aslan çifti, iki yanlarından birer figür tarafından tutulmaya çalışılmaktadır (Lev. 81c). Sahnenin solunda eli fincanlı uzun etekli ayakta duran bir figür, oturan maymun ve birbirine yakın iki insan başı görülmektedir (Özgüç ve Tunca, 2001, s. 54). Heraldik aslanlarla mücadele eden uzun etekli başında şapkası olan figür ve baş kısmı

³⁸ Teissier, mührün üslubunu Eski Asur olarak ifade etmektedir (1994, s. 138, 223; no: 271).

görülmeven diğer bir figür heraldiklerin kuyruğundan tutmaktadır. Heraldik aslanların ön pençeleri figürlere doğru uzanmaktadır.

1.3.2.2. Heraldik aslanlar ile ceylanlar arasındaki mücadele

Kültepe'den iki kez kullanılmışlığı olan silindir mühür baskısı üzerinde (Lev. 82a); Eski Babil üslubunda birinci kullanımda, elindeki hançeri yere oturmuş adama kaldıran tanrının huzurunda oğlak sunan aslan-adam ve kaide üzerinde sunu yapan rahip tasvir edilmiştir (Özgüç, 2006, s. 242). İkinci kullanımdaki figür grubunu birbirleriyle mücadele eden hayvanlar oluşturmaktadır. Dört figürlü mücadeleyi oluşturan grupta; heraldik aslan çifti, iki tarafında dik kalkmış birer ceylanı ısırılmaktadır. Ceylanların başları geriye dönmüş betimlenmiştir. Dört hayvan mücadelesinin üzerinde çoklu hayvan grubu mücadelesi yer almaktadır.

1.4. Çok Figürlü Mücadele Grupları

Bu grupta en çok aslanlarla ceylanların mücadelesi işlenmiştir.

1.4.1. Aslanlarla ceylanların mücadelesi

Kültepe'den iki silindir mühür baskısından, Lev. 82a'da Eski Babil üslubundaki mühür baskısında, hançerli tanrının yerdeki adam ile mücadelesi, oğlak sunan aslan-adam ve bardak getiren rahibin olduğu sahnenin solunda ikincil işlenişte dörtlü hayvan mücadelesinin üstünde; iki ceylanın başlarından iki aslan ısırılmakta, ceylanların sağrılarında da iki küçük aslan ısırılmaktadır (Özgüç, 2006, s. 242). Küçük aslanların kuyrukları aşağı doğru, ceylanların başına saldıran büyük aslanların kuyrukları yukarı doğru tasvir edilmiştir. Eski Asur üslubunda Lev. 59a'da dik kalkmış ceylan ve dik kalkmış aslan ile savaşan birer çıplak kahramanın olduğu sahnede; sağa yönelmiş bir tapan, yatay merdivenin üzerindeki önünde sunu masası olan konili boğaya ibadet etmektedir (Özgüç, 2006, s. 212). Yatay merdivenin altında heraldik aslan çifti, iki tarafında birer dik kalkmış ceylana saldırırken diğer iki dik kalkmış aslan da ceylanlarla mücadele etmektedir (Özgüç, 2006, s. 212). Sahnenin üzerinde iki hilal bulunmaktadır. Ceylanlar iki taraftan da saldırıya uğramış görünüyorlar.

1.5. Savaşım Frizleri

Mühür sahnesinin tamamında³⁹ mücadele tasvirleri yer aldığı bu gruplar savaşım frizlerini oluşturur. Savaşım/mücadele frizleri de kendi içinde mücadelede yer alan figür sayısına göre; iki figürlü, üç figürlü, iki ve üç figürlü, dört figürlü, iki ve dört figürlü, üç ve dört figürlü ve çok figürlü birleşik gruplar olarak ayrılmıştır (Grafik 9, 11). Savaşım frizlerindeki mücadeleler Kültepe ve Acemhöyük'ten açığa çıkarılan mühür ve mühür baskıları üzerinde görülmektedir. Bu frizlerin üslupları ise Eski Babil, Eski Asur ve Anadolu olarak dağılmaktadır (Grafik 11, 12).

1.5.1. İki figürlü mücadele gruplarının olduğu savaşım frizleri

İkili mücadele gruplarından oluşan savaşım frizlerinde; boğa-adam ile aslan, kahramanların birbiri ile mücadelesi, boğa-adam kahraman mücadelesi, aslan ile ceylan, kanatlı aslan grifonu ile çıplak kahraman, boğa ile kahraman, heraldik kuşarıkku ile bir kahraman mücadelesi gibi sahneler çoğunluktadır. Mücadele edilen hayvanlar, yenilme durumlarında baş aşağı tasvir edilmektedir.

Eski Babil üslubunda beş mühür baskısı ve Eski Asur üslubunda bir mühür üzerinde ikili mücadelelerden aslan- grifonun olduğu savaşım frizi tasvir edilmiştir.

Sarıkaya Sarayı'ndan (Acemhöyük) açığa çıkarılan bulla üzerindeki baskısı olan Lev. 82b'nin; Kaniş Karum Ib katına ait zarf parçasındaki mühür baskısına (Özgüç, 1968, s. 30 Lev XXVI, 2) göre eksik çizimi tamamlanmıştır. Şumi- Aşşur'un mührünün baskısında yer alan bu savaşım frizinde (Lev. 82b); kanatlı aslan- grifonu tepeye dik oturan ceylanın⁴⁰ başını ısırmakta, başı cepheden boğa-adam dik bir aslan ile mücadele ederken sahnenin ortasında baş aşağı bir boğayı yenen çıplak kahraman tasvir edilmiştir (Kat. 16) (Özgüç, 2015, s. 68). İkili mücadelelerin olduğu bu savaşım frizinde, boğa-adam ile aslan arasında küçük bir aslan yer almaktadır. Yandan tasvir edilen başında kep olan çıplak kahraman, boğanın ard ayağını ve kuyruğunu tutarken bir ayağını baş aşağı olan boğanın boğazına basmaktadır. Aslan ve aslan-grifonunun ağzı açık saldırır durumdadır. Lev. 82c, Lev. 83a ve Lev. 83b Kültepe'den açığa çıkarılmış mühür baskılarıdır. Lev. 82c'de bir kahraman kanatlı aslan-grifonu ile mücadele ederken bir boğa-adam da baş aşağı aslanı kuyruğu ve arka bacağından tutarak yenmiş görünüyor (Özgüç ve Tunca, 2001, s. 88). Boğa-adamın başı cepheden gösterilmiştir. Lev. 82c'deki sahnenin bir benzeri Lev. 83a'da görülmektedir; sığır kulaklı çıplak kahramana

³⁹ Mühür sahnelerinde ibadet figürlerinin olduğu durumlar, kaynağında savaşım olarak ifade edildiği için savaşım/mücadele frizleri grubu içerisinde değerlendirilmiştir.

⁴⁰ Özgüç 1968 kaynağında, Kültepe Ib'ye ait olan mühür baskısının; Lev. 82b'deki tasvirindeki, ceylanı antilop olarak, dik kalkmış aslan ile boğa-adam arasındaki aslanı da tavşan olarak yorumlamıştır (s. 30, Lev. 26, 2).

kanatlı aslan/grifonu saldırmakta, sağda dik kalkmış aslan ile boğa-adam mücadelesi yer almaktadır (Özgüç ve Tunca, 2001, s. 57). Boğa-adam ile aslan arasında büyük bir balık tasvir edilmiştir. Lev. 83b'de omuzunda aslan taşıyan kahraman, âlem tutan küçük figür ve baş aşağı bir figürün olduğu mühür baskısında; baş aşağı boğayı kuyruğundan yakalayıp bir ayağını boğanın başına basan çıplak kahraman ve kanatlı aslan-grifonunun bir kahramanın başını ısırıldığı mücadele frizi tasvir edilmiştir (Özgüç ve Tunca, 2001, s. 21).

Acemhöyük'ten (Buršhaddum) açığa çıkarılmış mühür baskısında (Lev. 83c), boğa-adam dik kalkmış kanatlı aslan-grifonu ile çıplak kahraman da dik duran bir aslan ile mücadele etmektedir. İki mücadele arasında tanrıça Lama, boğa-adam ile aslan-grifonu arasında ise bir küçük adam yer almaktadır (Özgüç, 2015, s. 74). Yüzü cepheden görünen çıplak kahraman başını geriye çevirmiş arkası dönük olan aslanın kuyruğundan yakalamaktadır. Kaniş Ib'den Şematik Eski Asur üslubunda bir mühür üzerinde (Lev. 84a); dik oturan dağ keçisinin ve dik duran bir diğer dağ keçisinin ağzından ısırarak dik kalkmış birer aslan mücadelesinin olduğu sahnede, diz çökmüş kahraman kanatlı aslan ejderi ile savaşmaktadır (Özgüç, 1968, s. 31). Kahramanın arkasında Gılgamış başı tasviri görülmektedir (Özgüç, 1968, s. 31). Aslanların kuyruk uçları kıvrımlı ve aşağı doğrudur.

İki figürlü mücadelelerden oluşan savaşım sahnelerinden Anadolu üslubundaki üç silindirik mühür baskısı Kültepe'den açığa çıkarılmıştır.

Ortada insan yüzlü bezemeli büyük bir sunağın bir tarafında dik kalkmış aslan ile savaşan boğa-adam (Lev. 84b) diğer yanında baş aşağı aslan ile çıplak kahraman mücadelesi görülmektedir (Özgüç, 2006, s. 324). Sunağın üzerinde güneş kursu, altında yürüyen bir aslan yer almıştır. Çıplak kahraman ile boğa-adamın yüzü cepheden vücutları yandan gösterilmiştir. Lev. 84c'de Kültepe II. kata ait mühür baskısında, ikili mücadelelerden oluşan frizde, figürlerin bir kısmı tersten işlenmiştir (Teissier, 1994, ss. 161, 228). Sol başta baş aşağı bir antilobun sağına hançer (?) batıran uzun etekli bir figür bir eli ile hayvanın art bacağını tutmaktadır, arkasında dik kalkmış kükreyen bir aslana bir dizini yukarı kaldırmış figür elindeki hançeri aslanın başına doğru hamle yaparken bir eli ile de aslanın başını yakalamaktadır. Sağdaki ve soldaki grubu, ortada ters ve dik olarak tasvir edilmiş bir antilop ayırmaktadır. Ters antilobun sağında ters olarak işlenmiş bir figür bir ayağını dizinden bükerek kaldırmakta bir eli ile önündeki dik kalkmış aslanın kuyruğunu yakalamakta, aslanın başı arkaya dönmüş ve kükrer durumdadır. Baş arkaya dönmüş olan aslanın bir pençesinin altında ucu sivri bir cisim görünmektedir. Bu grubun sonunda ters tasvir edilen yine bir dizini bükerek eteğinden çıkarmış figür önündeki ters ve dik duran antiloba elindeki silah ile müdahale etmektedir. Figür bir eli ile antilobun başını yakalamaktadır. Doldurma motifi olarak hayvan başları ve bir balık tasviri bulunmaktadır. Kültepe II. kata ait başka bir mücadele frizinde; (Lev. 85a) (Teissier, 1994, ss. 160, 228) ortada boğa-adam dik kalkmış aslanın ön ayaklarından tutmakta, bu grubun sağında dik kalkmış aslanın ön ayaklarından tutan çıplak kahraman mücadelesi, sahnenin solunda ise kısa etekli bir figür dik kalkmış bir

boğanın (?) bir ön ayağından ve başından (boynuzundan) tutmaktadır. Mücadele figürleri karşılıklı olarak birbirleriyle silah kullanmadan savaşmaktadır. Dik kalkmış aslanların kuyrukları yukarıya doğru, toynaklı hayvanın (boğa) kuyruğu aşağıya doğru betimlenmiştir. Figürlerin aralarında birer hayvan başı görülmektedir.

Savaşım frizlerinden Eski Asur üslubunda dört silindir mühür baskısı Kültepe'den açığa çıkmıştırheraldik. Lev. 85b'de, mücadele sahnesinin ortasında dik kalkmış aslan ile mücadele eden çıplak kahraman, sağda boynuzlu kahraman ile savaşan bir çıplak kahraman, sahnenin solunda ise iki boynuzlu kahraman gürüşmektedir (Özgüç, 2006, s. 224). Boynuzlu kahramanların yüzleri cepheden, çıplak kahramanların başları yandan tasvir edilmiştir. Savaşım sahnesinin sağında dik bir yılan ve figürlerin arasında iksir kabı bulunmaktadır. Şüli'nin oğlu Amur-Aşşur'a ait mührün baskısı olan Lev. 85c'de; çıplak kahraman ile dik kalkmış aslan mücadelesinin yanında, bir diğer çıplak kahraman heraldik kuşarikkulardan soldakinin ön ayaklarından yakalamaktadır (Özgüç ve Tunca, 2001, s. 50). Tasvir sahnesinde yazıt ile savaşım frizi arasında dik bir kırkayak (?), doldurma motifleri olarak; noktalar, küçük iki adam ve küçük dik kalkmış aslan görülmektedir (Özgüç ve Tunca, 2001, s. 50). Kültepe II. seviyeden bir baskı üzerinde; sağda bir kahraman elinde dik kalkmış yılanı tutmakta, önündeki kahraman da dik kalkmış bir aslan ile mücadele etmektedir (Spar, 1988, s. 190, PL 133, 61). Bu grubun solunda bir kahraman heraldik kuşarikkulardan soldaki ile savaşmaktadır (Spar, 1988, s. 190, PL 133, 61). Lev. 86a'da heraldik aslan çiftinin olduğu yatay bir çizginin altında üç adam elleri bellerinde sola doğru yönelmektedirler (Özgüç, 2006, s. 249). Bu grubun sağında, çıplak kahraman dik kalkmış kükreyen aslanın arkasından kuyruğunu yakalamaktadır, kükreyen aslanın önünde kısa etekli figür dik kalkmış ceylanı boynundan ve boynuzundan tutarken, diğer kısa etekli figür başka bir dik kalkmış aslanı arkasından kuyruğunu tutarak mücadele etmektedir (Özgüç, 2006, s. 249). Mücadele grubunun karşısında ellerini önünde birleştirmiş çıplak bir kahraman tasvir edilmiştir. Figürlerin arasında birer iksir kabı bulunmaktadır.

Acemhöyük'ten açığa çıkarılmış savaşım frizli iki mühür baskısı Eski Babil üslubundadır. Kısa etekli üç kahraman birer aslan, ceylan ve boğa ile mücadele etmektedirler (Özgüç, 2015, s. 71 Res. 46 CS 16). Boğa ile kahraman tam olarak görülememektedir. Lev. 86b'de; iki çıplak kahraman biri baş aşağı aslan ile diğeri dik kalkmış aslan ile mücadele etmektedir. Çıplak kahramanların baş kısımları görülememektedir. Çıplak kahramanlar dik kalkmış aslanın ön pençelerinden, baş aşağı aslanın ise arka ayaklarından tutarak savaşmaktadır (Özgüç, 2015, s. 76). Sağda bir de yazıt yer almaktadır.

Eski Babil üslubunda Kültepe'den üç silindir mühür baskısından birisi zarf üzerindedir. Adad-zululi arşivinden mühür baskısında, (Lev. 86c) üst sırada yazıtlı sıra, altta ise boğa-adam ile dik kalkmış aslan, çıplak kahraman ile baş aşağı boğa mücadelesi yer almaktadır (Özgüç ve Tunca, 2001, s. 19). Çıplak kahraman yendiği boğanın başını mızraklıyor görünmektedir. Lev. 87a'da iki kahramanın birer hayvanla mücadele ettiği frizde, aslan (?) ile

kahraman yüz yüze mücadele ederken diğer kahraman arkası dönmüş olan bir hayvanı yakalamaya çalışmaktadır (Özgüç, 2006, s. 246). Solda dik kalkmış bir ceylana dik kalkmış aslan saldırmaktadır (Özgüç, 2006, s. 246). İstanbul Eski Şark Eserleri Müzesi arşivinden zarf üzerinde silindir mühür baskısında (Lev. 87b), boğa-adam ve kahraman birer dik kalkmış aslan ile mücadele etmektedir. Aralarında küçük bir tanrı ve iki nokta tasvir edilmiştir (Özgüç ve Tunca, 2001, s. 19). Boğa-adam ve kahraman aslanların ön pençelerinden tutarak mücadele etmektedirler.

1.5.2. Üç figürlü mücadele gruplarının olduğu savaşım frizleri

Kültepe Kaniş'ten açığa çıkarılmış beş silindir mühür baskısında üç figürden oluşan savaşım söz konusudur. Bunlardan üçü Eski Babil üslubunda, Eski Asur ve Anadolu üslubunda da birer mühür baskısı yer almaktadır.

Eski Babil üslubunda, mühür sahibi Dadia'ya ait olan Lev. 87c'de mühür sahnesinin sağında, baş kısmı yandan gösterilen çıplak kahraman; baş aşağı ettiği aslanın başına bir ayağı ile basarken bir eli ile aslanın arka ayağından tutmaktadır. Bu kahramana da dik kalkmış bir aslan saldırmaktadır (Özgüç, 2006, s. 163). Çıplak kahramanın arkasını dönmüş olarak mücadele ettiği aslanın başı iki ön ayağının üzerindedir ve ağzı açık görünmektedir. Aslanın bu durumu henüz mücadelede aslanın ölmediğini düşündürmektedir. Sahnenin ortasında aşağıya doğru tasvir edilmiş küçük ölü bir aslan ve onun altında sağa dönmüş küçük bir Lama bulunmaktadır (Özgüç, 2006, s. 163). Solda iki yanından birer dik kalkmış aslan-grifonun saldırısına uğrayan çıplak kahraman mücadelesi bulunuyor (Özgüç, 2006, s. 163).

Lev. 88a'da Eski Babil üslubundaki savaşım frizinde; bir kaide üzerinde diz üstü çökmüş kahraman bir yanından dik kalkmış aslanın diğer yanından kanatlı aslan-grifonun saldırısına uğramaktadır (Özgüç, 2006, s. 155). Sağda bir boğa-adam dik kalkmış ceylanın ayağından ve boynuzundan yakalamakta, ceylanın arkasında dik kalkmış bir aslan ceylanın yüzünü ısırıyor görünmektedir (Kat. 17) (Özgüç, 2006, s. 155). Boğa-adamın yüzü cepheden diğer figürlerinki yandan işlenmiştir. Kanatlı aslan-grifonu kahramanın başından, aslan ise kahramanın omuzundan ısırılmaktadır. Eski Babil üslubunda bir diğer mühür baskısında (Lev. 88b) tapma sahnesi ve savaşım frizi işlenmektedir. Tahtında oturan eli çanaklı Gudea başlıklı tanrının huzurunda küçük bir Lama yer almaktadır (Özgüç, 2006, s. 315). Savaşım sahnesinde iki boğa-adam aralarına aldıkları dik kalkmış boğayı yakalamaktadır (Özgüç, 2006, s. 315). Boğa-adamların yüzleri cepheden tasvir edilmiştir. Sahnenin solunda heraldik aslan çifti görülmektedir. Lev. 88a ve Lev. 88b'de üç nokta, Lev. 87c'de dört nokta figürler arasında bulunmaktadır.

Eski Asur üslubundaki bir mühür baskısında, (Lev. 88c) dik kalkmış bir aslan, heraldik ceylan çiftinin sağındakine dayanmış dağ keçisine saldırmakta iken, kısa etekli bir kahraman da

aslana arkadan müdahale ederek ensesinden yakalamaktadır (Özgüç, 2006, s. 184). Sağda dik duran bir boğa ve diz çökmüş kahraman yer almaktadır.

Anadolu üslubundaki Lev. 89a'da iki çıplak kahraman aralarına aldıkları baş aşağı bir boğanın arka ayaklarından tutmaktadır (Özgüç, 2006, s. 292). Çıplak kahramanlardan birisi bir ayağını boğanın başına basmakta, baş aşağı olan boğa ön ayaklarını yere koyarak başını yukarda tutuyor görünmektedir. Sahnenin sağında dik kalkmış başı geriye dönmüş ceylan, solda ise eli mızraklı yüzü cepheden boğa-adam yer almaktadır (Özgüç, 2006, s. 292). Çıplak kahramanlar yandan tasvir edilmişlerdir. Nokta motifleri burada da görülüyor.

1.5.3. İki ve üç figürlü mücadele gruplarının olduğu savaşım frizleri

Savaşım sahnelerinde ikili ve üçlü grupların mücadelesi bu başlık altında ele alınmıştır.

Kültepe'den açığa çıkarılmış olan Eski Babil üslubunda on silindir mühür baskısında ve Anadolu üslubunda on silindir mühür baskısı bu gruptaki mücadeleleri içermektedir. Eski Babil üslubunda savaşım frizlerinden; Lev. 89b, Lev. 89c, Lev. 90a, Lev. 90b ve Lev. 90c'de kanatlı aslan-grifonunun tasviri görülmektedir.

Louvre Müzesi'ndeki zarf üzerindeki baskıdan çizimi tamamlanan Eski Babil üslubundaki ikinci kez kullanılmış olan mühür baskısı Lev. 89b'dedir; baş aşağı bir aslan ile mücadele eden boğa-adam ve çıplak kahraman grubunun sağında diz çökmüş çıplak kahraman kanatlı bir aslan-grifon ile savaşmaktadır. İki grubun arasında iki hayvan ve bir insan başı yer almaktadır (Özgüç ve Tunca, 2001, s. 100). Boğa-adam aslanın arka ayaklarından tutarken çıplak kahraman bir ayağı ile aslanın başına basarak bir eli ile aslanın arka ayağından yakalamaktadır. Boğa-adam ile boynuzlu çıplak kahramanın yüzleri cepheden, diz çökmüş çıplak kahramanın yüzü yandan tasvir edilmiştir. Lev. 89c'de; dik kalkmış aslan-grifonu ile boğa-adam güreşmekte. Bu ikili mücadelenin yanındaki üçlü mücadelede, çıplak kahraman ile boğa-adam aralarına aldıkları dik kalkmış bir aslan ile güreşmektedir (Özgüç, 2006, s. 68). Aslan-grifonu ile boğa-adam arasında bir akrep tasvir edilmiştir. Çıplak kahraman yandan, boğa-adamların baş kısmı cepheden gösterilmiştir. Lev. 90a'da (Özgüç, 2006, s. 90) oturan bir kahramana dik kalkmış bir aslan saldırırken, diğer tarafta dik oturan bir ceylana aslan ve kanatlı aslan-grifonu saldırısı tasviri görülmektedir. Aslanların başlarının bir bölümü belirsizdir. Yüzü cepheden bir çıplak kahramanın baş aşağı boğayı yendiği mühür sahnesinde (Lev. 90b), ikili grubun sağındaki üçlü mücadelede; dik kalkmış bir ceylanın yüzünü ısırarak kanatlı aslan-grifonu ve ön pençelerini ceylana uzatan dik kalkmış aslan tasvir edilmiştir (Kat. 18) (Özgüç, 2006, s. 133). Figürlerin arasında maymun, keçi-balık ve dik oturan aslan bulunmaktadır. Lev. 90c'de, kısa etekli bir kahraman ile kanatlı dik kalkmış aslan-grifonu aralarında dik duran ceylan ile mücadele etmektedirler (Özgüç, 2006, s. 111). Sağda dik duran başını geriye çevirmiş ceylana dik duran aslan saldırılmaktadır (Özgüç, 2006, s. 111). Üçlü mücadelede kahraman ceylanın ön ayağını yakalarken bir elinde de uzun cisim

tutmakta, aslan ön pençeleri ile ceylana saldırmaktadır. Figürlerin arasında içi yıldızlı ay, iksir kabı, vazo ve yıldız betimlenmiştir. Savaşım frizlerindeki kanatlı aslan-grifonlarının kuyrukları aslan kuyruklarından daha kısa ve uçları kıvrımlı olarak farklı görünmektedir.

Eski Babil üslubunda diğer silindir mühür baskılarında; Lev. 91a'da, boğa-adam ile dik kalkmış bir aslan aralarındaki dik kalkmış boğaya saldırmaktadır. Üçlü mücadelenin solunda heraldik kuşarikkunun tek tarafından yakalayan yüzü cepheden gösterilen çıplak kahraman yer almaktadır (Özgüç ve Tunca, 2001, s. 47). Boğa-adamın önünde balık, çıplak kahramanın önünde antilop bulunmaktadır. Yandan görünen iki çıplak kahramanın olduğu tasvirde ise (Lev. 91b), sağdaki kahraman başını geriye çevirmiş dik duran ceylanı ön ayağından ve boynundan yakalamakta, diğer kahraman başka bir ceylanı tutarken arkasından dik kalkmış aslanın saldırısına uğramış görünmektedir (Özgüç, 2006, s. 247). İki grubu ucu hilalli âlem ayırmaktadır. Lev. 91c'de, dik kalkmış iki aslan bir tepede oturan dik bir ceylanı başından ısırılmaktadır (Özgüç, 2006, s. 80). Sağda etekli bir kahraman dik kalkmış boğanın ön ayağını tutarak mücadele etmektedir (Özgüç, 2006, s. 80). Mücadele gruplarının orta üstünde hilal, boğa ile kahraman arasında da noktalar ve yıldız bulunmaktadır. Lev. 92a'da; çıplak kahraman ve boğa-adam baş aşağı boğa ile mücadele etmekte, sağdan yaklaşan dik bir hayvana (aslan) eli mızraklı adam müdahale ederken, sahnenin sağında uzun etekli figür önündeki dik duran toynaklı bir hayvana hançerle saldırmaktadır (Matouš ve Matoušová-Rajmová, 1984, s. 105-106). Arkasında dik bir yılan tasvir edilen çıplak kahraman elindeki hançeri boğanın sağına doğru tutmaktadır. Baş aşağı boğanın ön ayakları yerden yukarda görünmekte, bu durumda boğanın yenilmemiş olduğu düşünülebilir. Savaşım frizinin işlendiği Eski Babil üslubunda bir diğer mühür baskısında (Lev. 92b), baş aşağı boğa ile mücadele eden kahraman, boğanın başına bir ayağı ile basarken bir eli ile boğanın arka bacağında diğer eli ile boğanın kuyruğundan tutmaktadır (Özgüç, 2006, s. 326). Gökten gelen su tasvirinin ayırdığı grubun üçlü mücadelesinde, dik kalkmış aslanın arkasından kuyruğunu ve başını yakalayan kahraman ve aslanın önünde pençelerinden tutan boğa-adam yer almaktadır (Özgüç, 2006, s. 326). Mücadele frizindeki kahramanlar yandan tasvir edilmiş, boğa-adamın başı cepheden vücudu yandan gösterilmiştir.

Eski Asur etkili Anadolu (Rab-hattim) üslubundaki zarf üzerindeki (Lev. 92c) mühür baskısının sağında dört tekerlekli araba ve arabaya koşulu atlardan birisinin bir kısmı görünmektedir. Arabanın solunda yatay çizgi ile ayrılmış sahnenin üstünde sırtı konili iki boğa karşılıklı durmakta, dik kalkmış bir hayvan ve iki figür seçilebilmektedir (Özgüç ve Tunca, 2001, s. 19). Çizginin altında boynuzlu külah takmış kahraman iki yanında birer dik kalkmış aslanlarla, diğer boynuzlu külahlı kahraman da dik kalkmış bir aslan ile savaşmaktadır (Özgüç ve Tunca, 2001, s. 19). Eski Suriye-Anadolu halk üslubundaki mühür baskısında sahnenin sağında dik kalkmış aslan ile kısa etekli bir figür gürüşmektedir (Lev. 93a) (Özgüç, 2006, s. 215). Solda yarı dik kalkmış bir hayvanı (toynaklı) birisi kuyruğundan diğeri yüzünden yakalayan iki kısa etekli figür yer almaktadır, hayvanın yüzünden yakalayan figürün bir elinde hayvana vurmak için kaldırdığı silah bulunmaktadır (Özgüç, 2006, s. 215).

Figürler arasında, çizgi üzerinde duran bir boğa, oturan maymun, kuş ve iksir kabı görülmektedir.

Anadolu üslubunda üç figürlü ve iki figürlü savaşım frizlerinin olduğu diğer mühür baskıları; Lev. 93b'de, iki aslanın saldırısına uğrayan kaçmaya çalışan bir sığır ve solda uzun etekli kahramanın baş aşağı ettiği aslandan oluşan mücadele frizinde (Özgüç, 1965, s. 39); baş aşağı aslanın arkasında sola dönmüş kısa etekli bir figür elini kaldırmış olarak tasvir edilmiştir (Özgüç, 1965, s. 39). Figürlerin aralarında hayvan başları motifleri bulunmaktadır. Kahraman baş aşağı ettiği aslanın kuyruğu ve arka bacağından tutmakta, başı yerde olan aslanın ağız açık dişleri görünür durumdadır. Lev. 93c'de mühür sahnesinin sağında dik kalkmış bir aslan önündeki adama arkasından saldırmakta, eteğinden bir bacağı açıkta olan bu adam da yönü sola bakan dik kalkmış aslana müdahale etmektedir (Matouš ve Matoušová-Rajmová, 1984, s. 107). Bu üçlü grubun solunda dik kalkmış bir hayvanla uzun elbiseli başka bir adam elindeki hançer ile mücadele etmektedir. İkili mücadelenin solunda ters işlenmiş bir aslan yer almaktadır (Matouš ve Matoušová-Rajmová, 1984, s. 107). Doldurma motif olarak hayvan başı ve kuş tasviri görülmektedir. Mücadele eden figürlerden oluşan bir başka mühür sahnesinde; ceylana saldıran yarı dik kalkmış aslana kısa etekli bir adam elindeki silahla saldırmakta, solda dik kalkmış bir aslan ön pençesini bir hayvana (ceylan) doğru uzatmaktadır (Teissier, 1994, ss. 161, 228 no: 403; Matouš ve Matoušová-Rajmová, 1984, s. 120).

Anadolu üslubunda işlenmiş mühür sahnesinde, yatay çift çizgi ile ayrılmış sahnenin üstündeki aslan avı sahnesinde (Lev. 94a); diz çökmüş avcı elindeki mızrağı ceylana saldıran aslanın arka bacağına saplamaktadır (Özgüç, 2006, s. 84). Domuz (?), kuş, sfenksin bulunduğu alanda bir grifon da gagası ile adamı belinden yakalamaktadır. Alt sahnede ise; baş aşağı aslanı yenen kahraman, boğa ve çeşitli hayvanlar yer almaktadır (Özgüç, 2006, s. 84). Savaşım frizinin tasvir edildiği bir başka Anadolu üslubunda mühür baskısında (Lev. 94b), dik kalkmış ceylanı bir eli ile yakalayan uzun elbiseli adamın bir elinde aşağı doğru tuttuğu hançer yer almaktadır (Özgüç, 2006, s. 174). Bu sahnedeki üçlü grupta, dik kalkmış bir aslanın hükmettiği dik kalkmış başı geriye dönmüş ceylanı kısa etekli adam kuyruğundan ve boynundan tutmaktadır. Mücadele gruplarının arasında oturan maymun ve hayvan başları bulunmaktadır (Özgüç, 2006, s. 174). Mücadele eden adamlar yandan gösterilmiştir. Lev. 94b'ye benzer bir savaşım sahnesi Lev. 94c'de görülmektedir; sağ tarafta dik kalkmış ceylanı yakalayan kahraman ve bu ceylana soldan saldıran aslan tasvir edilirken diğer tarafta bir kahraman dik kalkmış ceylanı tutmaya çalışıyor (Özgüç, 2006, s. 159). Mücadele gruplarının arasında balık, ceylan ve hayvan başları yer almaktadır (Özgüç, 2006, s. 159). Matouš Lev. 95a'daki sahneyi hayvanların korunması olarak yorumlamış; sağda dik kalkmış yükselen aslan bir keçiye saldırırken, şapkalı, sakallı, kısa etekli adam saldırıya uğrayan ceylanı ön bacaklarından tutarak korumaktadır (1962, s. 38). Solda dik kalkmış aslan şahlanan bir keçiye saldırmaktadır (1962, s. 38). Üç adamın hayvanlarla av mücadelesinin tasvir edildiği silindir mühür baskısında; kısa etekli bir adam sağında baş aşağı bir hayvanı, solunda dik

kalkmış bir hayvanı kollarını uzatarak yakalamakta, sahnedeki diğer iki adam da birer dik kalkmış hayvana müdahale etmektedirler. Çeşitli parçalanmış hayvanların olduğu sahnede ceylan (antilop?) ve keçi bulunmaktadır (Matouš, 1962, s. 46 PL CXVII, 580 B).

1.5.4. Dört figürlü mücadele gruplarının olduğu savaşım frizleri

Dört figürlü savaşım gruplarında çoğunlukla heraldiklerle olan mücadeleler öne çıkmaktadır. Heraldik kuşarıkku ve heraldik aslanlarla kahramanların ya da hayvanlarla kuşarikkuların mücadelesi bu savaşımları oluşturmaktadır. Heraldiklerle olan mücadele sahnelerinde ortak doldurma motif olarak, genellikle iksir kabı ve hilal dikkat çekmektedir.

Kültepe Kaniş'ten açığa çıkarılan Eski Asur üslubunda altı silindir mühür baskısından dördünde heraldik kuşarıkku, ikisinde heraldik aslanlar ile yapılan mücadeleler yer almaktadır.

Lev. 95b'de iki kez kullanılmış bir mühür baskısında, heraldik kuşarıkku çiftinin sağ tarafında yüzü cepheden gösterilen sakallı kahraman, kuşarikkuyu boynundan yakalamaktadır. Kahramanı arkadan tutmakta olan boğa-adama da dik kalkmış bir aslan saldırmaktadır (Özgüç, 2006, s. 169). Savaşım grubunun sağında uzun elbiseli ellerini göğsünde birleştirmiş bir figür bu gruba doğru yönelmiş görünmektedir. Solda çıplak kahraman ve dik kalkmış bir ceylan bulunmaktadır. Kuşarıkku çiftinin baş hizasında bir hilal ve yıldız, ek motiflerde de kuşarikkuların ayaklarını kapatan büyük bir hac motifi, kuyrukları arasında daire yer almaktadır (Özgüç, 2006, s. 169). Lev. 95b'de boğa-adam kuyruklu ama başı yandan ve boynuzsuz tasvir edilmiştir. Lev. 95c'de heraldik kuşarikkuların bir yanından yüzü cepheden kahraman diğer tarafından ise yandan gösterilen bir kahraman, kuşarıkku çifti ile mücadele etmektedir (Özgüç, 2006, s. 188). Yedi nokta ve iksir kabı bu sahnede motif olarak yer alırken, uzun elbiseli iki eli göğsünde birleştirmiş figür ve ceylan Lev. 95b'deki tasvirlerle benzerdir. Lev. 96a ve Lev. 96b'de heraldik kuşarikkuların iki yanından birer kahraman ile mücadeleleri görülmektedir. Lev. 96a'da (Özgüç, 2006, s. 232) mücadele kahramanlarının yüzleri cepheden, sağdaki kahraman boynuzlu betimlenmiştir. Mücadele grubunun sağında Lev. 95b ve 95c'deki gibi elleri göğüs altında birleşmiş bir figür görülmektedir (Özgüç, 2006, s. 232). Lev. 96a'da mühür sahnesinin solunda Lev. 96b'de sağında yazıt yer almaktadır. Lev. 96b'de heraldik kuşarıkku ile mücadele eden kahramanların başlarının bir kısmı belirsizdir, kahramanların bellerinde iki şerit kemer ve arkalarında birer dik kalkmış hayvan tasvir edilmiştir (Özgüç ve Tunca, 2001, s. 46).

Eski Asur üslubunda iki silindir mühür baskısında heraldik aslanlar ile mücadele görülmektedir. Lev. 96c; heraldik aslan çiftinin iki yanında yakalamaya çalıştığı dik kalkmış ve başlarını geriye çeken birer ceylan yer almaktadır (Özgüç, 2006, s. 236). Mücadele eden ceylanların bir yanlarında dik kalkmış ceylan, diğer yanlarında tek kuşarıkku bulunmaktadır. Heraldik aslanların iki yanında birer çıplak kahramanın olduğu Lev. 97a'da, çıplak

kahramanlar heraldiklerin kuyruğundan ve ön pençelerinden yakalamaktadır (Özgüç, 2006, s. 286). Çıplak kahramanların yüzü önden gösterilmiştir. Heraldik aslanların altında bir sığır, sahnenin solunda dik bir yılan ve çıplak kahraman, sağda ise dik kalkmış başı geriye dönmüş ceylan yer almaktadır (Özgüç, 2006, s. 286).

Eski Babil üslubunda bu gruptaki mücadelede, üç silindir mühür baskısı Kültepe Kanış Karum'dan açığa çıkarılmıştır. Aslanlar ile heraldik kuşarıkku çiftinin mücadelesinin görüldüğü Lev. 97b'de, iki dik kalkmış aslan heraldiklerin iki yanında onların boyunlarından pençelemektedir (Özgüç, 2006, s. 127). Savaşım grubunun iki yanında bir boğa-adam ve başı geriye dönmüş dağ keçisi yer almaktadır (Özgüç, 2006, s. 127). Heraldik kuşarikkuların üstünde iki hilalin görüldüğü bu sahnede doldurma motif olarak; akrep, iksir kabı, vazı tasvir edilmiştir (Özgüç, 2006, s. 127). Lev. 97c'de heraldik kuşarikkuların iki yanında boğa-adamlar kuşarikkuların ön ayaklarından yakalayarak mücadele etmektedir (Özgüç, 2006, s. 280). Boğa-adamların yüzü cepheden tasvir edilmiştir. İki yanında birer kahramanın yer aldığı heraldik kuşarikkuların (Lev. 98a) mücadelesinde ise, kahramanlar kuşarikkuların başından ve şahlanan ön ayaklarından tutmaktadır (Özgüç ve Tunca, 2001, s. 99). Kuşarikkuların sağrılarının arasında üç konsantrik daire tasvir edilmiştir (Özgüç ve Tunca, 2001, s. 99). Kahramanlardan birinin baş kısmı görülememektedir. Hilal, akrep ve üçlü çatal, doldurma motif olarak işlenmiştir.

Mücadele eden dört figürlü grupların olduğu savaşım frizlerinden Anadolu üslubunda bir silindir mühür baskısında (Lev. 98b); yatay merdiven modelli kaide üzerinde bir dizi üzerine çökmüş kahraman, sağa doğru bir tepeye dik oturmuş antilobun başına saldıran dik kalkmış aslana doğru yumruğunu sıkmaktadır (Özgüç, 1968, s. 29). Dik kalkmış aslanın arkasında bir ayağını aslanın kuyruğuna basıp yumruklarını aslana uzatan başka bir kahraman da dörtlü mücadele grubunda yer almaktadır. Kahramanlar yandan gösterilmişlerdir.

1.5.5. İki ve dört figürlü mücadele gruplarının olduğu savaşım frizleri

Bu grupta mücadele eden figürler dörtlü ve ikili olarak savaşım sahnesinde yer almaktadır. Kültepe'den açığa çıkartılmış üç silindir mühür baskısı ile Acemhöyük'ten bir silindir mühür baskısı Eski Babil üslubunda ve Kültepe II. seviyeden Eski Asur üslubunda iki mühür baskısı bu grubu temsil etmektedir.

Lev. 98c'de; köşeli gösterilen bir tepeye oturmuş ceylanın solunda boynuna saldıran dik kalkmış aslan, ceylanın sağında ceylanın yüzünü ısırmakta olan dik kalkmış aslan-grifonu ve aslan-grifonun kanatlarından yakalayan yüzü cepheden bir çıplak kahraman tasvir edilmiştir (Kat. 19) (Özgüç, 2006, s. 163). Mücadele sahnesinin sağında yüzü cepheden boğa-adam dik kalkmış bir aslan ile savaşmaktadır. Çıplak kahramanın önünde yay bacaklı cüce⁴¹

⁴¹ MÖ 19. yy tarihli güney Mezopotamya mühürlerinde yaygın bir motif; çember bacaklı, basık küçük bir figür olarak tasvir edilir. Bu figür eğlencelerde, ritüellerde soytarı, dansçı, ifrit veya koruyucu ruh olarak

betimlenmiştir. İki grubun arasında üstte cepheden bir kahraman başı (Humbaba) ve altta tepesi halkalı köpek⁴² görülmektedir (Özgüç, 2006, s. 163). Ceylana saldıran aslanın başı tepeden tasvir edilmiştir.

Yüzü yandan gösterilmiş boğa-adam ile dik kalkmış aslan mücadelesinin olduğu Lev. 99a'da, heraldik kuşarıkku çiftinin bir tarafından çıplak kahraman diğer tarafından kısa etekli figür boyun ve bacaklarından tutmaktadır (Özgüç, 2006, s. 283). Kuşarıkku ile kısa etekli figür arasında dik duran yılan, diğer figürler arasında; maymun iksir kabı dik kalkmış bir hayvan bulunmaktadır (Özgüç, 2006, s. 283). Figürlerin başları görülememektedir. Eski Babil üslubunda bir diğer mühür baskısında (Lev. 99b) dörtlü mücadele eden grupta; heraldik aslanlar iki yanlarından birer ceylana pençeleri ile saldırmaktalar (Özgüç, 2006, s. 250). Sahnenin solunda heraldik kuşarıkkulardan soldakini yakalayan boğa-adam yer almaktadır (Özgüç, 2006, s. 250). Boğa-adamın saçı uzun, başı yandan ve iki boynuzlu olarak tasvir edilmiştir. İki kuşarıkku arasında üç nokta yer almaktadır.

Acemhöyük'ten Eski Babil üslubunda Lev. 99c'de, kükreyen heraldik aslan çifti, sağında bir boğa-adam solunda ise dik kalkmış bir boğa ile savaşmaktadır. Dörtlü mücadele grubunun sağında kuşarıkku teki ile mücadele eden yüzü cepheden, sığır kulaklı çıplak kahraman tasvir edilmiştir (Özgüç, 2015, s. 67). İki grubun arasında iksir kabı bulunmaktadır.

Eski Asur üslubundaki mühür baskılarından birincisinde; dövüş sahnesinde iki çıplak kahraman (yüzleri cepheden), kafaları içe çevrili iki insan başlı boğa (heraldik kuşarıkku) ile savaşmaktadır. Dörtlü mücadelenin solunda, bir kahraman dik kalkmış aslanın arkasından kuyruğundan yakalamaktadır (Teissier, 1994, ss. 136, 222 no: 252; Veenhof ve Klengel-Brandt, 1992, s. 48). Diğer mühür baskısında; iki kahraman heraldik kuşarıkkuların boyunlarından ve bir ön ayaklarından tutmakta, solda dik kalkmış aslan ile mücadele eden kahraman yer almaktadır (Spar, 1988, s. 179 PL 129; 33). Sahnede ayrıca başını geri çevirmiş dik duran bir hayvan, dört nokta ve akrep bulunmaktadır (Spar, 1988, s. 179 PL 129; 33).

1.5.6. Üç ve dört figürlü mücadele gruplarının olduğu savaşım frizleri

Mühür sahnesindeki savaşımarda dört figürden oluşan figür grubunun yanında üç figürlü mücadele grupları da görülmektedir. Bu grupta, Eski Babil üslubunda beş (birisi Akad-Babil) Anadolu üslubunda bir, Eski Asur üslubunda bir silindir mühür baskısında bu savaşım görülmektedir.

yorumlanmıştır. Biçim olarak Antik Yakın Doğu ve Mezopotamya'da bilinen ve benimsenen bu figür, Mısır'ın cüce tanrısı Bes ile ilişkili olabilir (Mısır'ın koruyucu güçlere sahip, eğlence ve oyun tanrısı) (Black ve Green, 2003, ss. 48, 61, 150).

⁴² Tepesi halkalı ve arka ayakları üzerine oturan köpek tasviri Eski Babil üslubuna özgü bir figür olup, sağlık tanrısı Gula'nın sembolüdür (Özkan, 2022, s. 49).

Kültepe'den açığa çıkarılmış Eski Babil üslubunda beş mühür baskısından birincisi Lev. 100a'dadır; savaşıyan iki gruptan sağda baş aşağı bir ceylanı bir yanında dik kalkmış aslan bacaklarından, diğer yanında baş aşağı aslan da başından yakalamaktadır (Özgüç, 2006, s. 220). Baş aşağı aslanı yüzü cepheden görünen çıplak kahraman arka ayaklarından tutmakta ve bir ayağı ile de aslanın karnına basmaktadır (Özgüç, 2006, s. 220). Çıplak kahramanın arkasında küçük bir aslan dik kalkmış olarak arkadan saldırıyor (?) görünmektedir. Dörtlü mücadele grubunun solunda uzun saçlı, yüzü yandan gösterilen boğa-adam ve dik kalkmış aslan aralarındaki dik kalkmış sığıra saldırmaktadır (Özgüç, 2006, s. 220). Boğa-adam sığırın boynundan tutarken, aslan da sığırın başını pençelemektedir. Doldurma motif olarak iksir kabının olduğu sahnede aslanların kuyrukları yukarı kalkmış olarak tasvir edilmiştir. Lev. 100b'de yüzleri cepheden gösterilen iki çıplak kahramanın (boynuzlu), heraldik kuşarıkku çiftinin boyunlarından yakaladığı mühür sahnesinde; sağda dik kalkmış iki aslan aralarındaki Lama'ya saldırmaktadır (Özgüç, 2006, s. 275). Sahnede doldurma motif olarak hilal, vazo ve büyük nokta yer almaktadır. Lev. 100c'de⁴³; bir zafer sahnesindeki üçlü mücadelede, kahramanın (boynuzlu) kucağında kaldırdığı aslanın ağzına eli bardaklı çıplak kahraman elini koymaktadır (Özgüç, 2006, s. 247; Matouš ve Matoušová-Rajmová, 1984, s. 112-113). Bu savaşım frizindeki dörtlü mücadelede ise, heraldik kuşarikkular (hanedan bizonu) birer yanlarından boyun ve ön bacaklarından çıplak kahramanlar tarafından tutulmaktadır. Kahramanlar boynuzlu ve yüzleri cepheden gösterilmişlerdir. Figürlerin arasında kaval çalan maymun, hilal, akrep ve iki iksir kabı bulunmaktadır (Özgüç, 2006, s. 247; Matouš ve Matoušová-Rajmová, 1984, s. 112-113). Lev. 101a'da mücadele sahnesinin solunda, dik kalkmış aslan dik kalkmış boğanın yüzünü ısırmakta, bir boğa-adam da boğayı belinden ve boynuzundan tutmaktadır (Özgüç, 2006, s. 126). Sahnenin sağında dörtlü mücadelede heraldik kuşarikkuların iki yanında birer çıplak kahraman kuşarikkuların boyunlarından yakalamaktadır (Özgüç, 2006, s. 126). Çıplak kahramanlar (soldaki sığır kulaklı) ve boğa-adamın bellerinde iki sıra şeritli kuşak, başları da cepheden gösterilmiştir. Savaşım sahnesinde doldurma motif olarak; akrep, güneş kursu, yıldız, kırkayak (?) bulunmaktadır.

Akad-Babil üslubundaki⁴⁴ mühür baskısında, heraldik kuşarikkularla iki boğa mücadelesi görülmektedir. Dörtlü mücadelenin sağında iki boğa-adam aralarındaki dik kalkmış aslan ile mücadele etmektedir (Veenhof ve Klengel-Brandt, 1992, s. 48, XL; 12). Heraldiklerin savaştığı boğaların yönü dışı dönüktür.

Anadolu üslubunda Kültepe'ye ait silindir mühür baskısında (Lev. 101b), mühür sahnesinin sağında dört kısa etekli adamdan ikisi baş aşağı ikisi dik olarak birbirlerinin bacaklarından tutarak mücadele etmekte (Özgüç, 2006, s. 128). Sahnenin solunda baş aşağı bir figür önündeki dik duran figürün ayağından yakalamakta, dik duran bu figür de önündeki baş aşağı adamı ayaklarından tutarak ters çevirmiş görünmektedir (Özgüç, 2006, s. 128). Üçlü gruptaki

⁴³ Özgüç, Lev. 100c'deki mühür baskısının üslubunu Eski Babil olarak, Matouš ve Matoušová-Rajmová ise Eski Asur üslubu olarak değerlendirmişlerdir.

⁴⁴ Teissier, mühür baskısının üslubunu Eski Asur olarak belirtmektedir (1994, s. 138, 223 no: 275).

baş aşağı adamlar şapkalı kısa etekli, dik duran adamın başında farklı bir başlık görünürken eteğinin önü çizgilidir. Mücadele figürlerinin aralarında hayvan başları yer almaktadır. Yedi adamın mücadelesinde baş aşağı tasvir edilenlerin diğerleri tarafından yenilmiş oldukları düşünülebilir.

Kültepe Kaniş'ten açığa çıkartılmış Eski Asur üslubunda silindir mühür baskısındaki savaşım frizinde (Lev. 101c) üç figürlü mücadelede, boğa-adam ve kahraman aralarındaki baş aşağı boğanın arka bacaklarından yakalamaktadır (Özgüç, 2006, s. 183). Sahnenin sağında dörtlü mücadelede, heraldik kuşarikkuların iki yanından boyunlarından yakalayan kahramanlar tasvir edilmiştir (Özgüç, 2006, s. 183). Figürlerin başları tam olarak görünemese de yüzlerinin cepheden olduğu anlaşılmaktadır. Bu mühür baskısında; iksir kabı, vazo ve nokta motifi de tasvir edilmiştir.

1.5.7. Çok figürlü birleşik grup savaşım frizleri

Bu grupta yer alan mücadeleler beş figürlü ve altı figürlü savaşım frizlerinden oluşmaktadır.

Kültepe'den açığa çıkarılmış; Eski Asur üslubunda dört, Eski Babil üslubunda beş ve Anadolu üslubunda iki silindir mühür baskısında beş figürden oluşan savaşım frizleri görülmektedir.

Eski Asur üslubunda birinci mühür baskısında (Lev. 10b), yüzleri cepheden gösterilmiş iki boğa-adam aralarındaki heraldik kuşarikkuların boyun ve başlarından tutmaktadır. Heraldiklerle mücadele eden boğa-adamlardan soldakinin saçını ve kuyruğunu yakalayan kahraman da (yandan gösterilmiş) bu mücadele grubuna katılmaktadır (Özgüç, 2006, s. 130). Mühür sahnesinin sağında yatay çizgi üzerinde, sırtı konili boğa ve altında iki aslanın birbiriyle mücadelesi tasvir edilmiştir (Özgüç, 2006, s. 130). Lev. 102a'da yüzleri cepheden iki çıplak kahraman heraldik kuşarikkü çiftini tutmaktadır; soldaki çıplak kahramanı da yüzü cepheden başka bir çıplak kahraman tutmaktadır (Özgüç, 2006, s. 197). Yazıtın yer aldığı bu mühür baskısında; noktalar, hilal ve iksir kabı da doldurma motif olarak bulunmaktadır. Lev. 102a'daki heraldiklerle mücadelenin benzeri; Puzur Iştar'ın oğlu Mannumki-Asur'a ait mührün baskısı olan Lev. 102b'de ise, heraldiklerle mücadele eden boynuzlu çıplak kahramanlardan sağdakinin bacağında baş aşağı heraldik aslan çiftinden birisi ısırılmaktadır⁴⁵ (Özgüç, 2006, s. 110). Lev. 10b, Lev. 102a ve Lev. 102b'deki savaşım sahnelerinin ortak motifleri hilal ve iksir kaplarıdır. Kültepe II. seviyeye ait bir mühür baskısında; ortadaki heraldik kuşarikkü çifti, iki yanından boğa-adamlar tarafından yakalanmaktadır. Boğa-adamları da birer boğa-adam tutmaktadır (Matouš ve Matoušová-Rajmová, 1984, s. 107. 169; 38). Doldurma motif olarak figürler arasında vazo ve noktalar tasvir edilmiştir. Kuşarikkuları yakalayan boğa-adamları, boğa-adamların tutması heraldik

⁴⁵ Matouš'un mühür sahnesini farklı yorumlamasından dolayı (1962, s. 54 PL CXXXI; A) bu sahne Bölüm 1.3.1.3'te de değerlendirilmiştir.

kuşarikkuların mücadelede boğa-adamlar tarafından korunmakta olduklarını düşündürmektedir.

Eski Babil üslubundaki silindir mühür baskılarında, Lev. 102c'de başları cepheden iki boğa-adam heraldik kuşarikkuların ayağından ve başından, soldaki boğa-adamı çıplak ve sakallı (yandan tasvirli) bir adam kuyruğundan yakalamaktadır (Özgüç, 2006, s. 150). Sahnenin solunda bir tanrı yerde oturan adamın karnına basmaktadır (Özgüç, 2006, s. 150). Figürlerin arasında hilal, iksir kabı ve vazo yer almaktadır. Lev. 103a'da beşli mücadelenin işlendiği mühür sahnesinin ortasında; yüzü cepheden sığır kulaklı bir çıplak kahraman iki yanında baş aşağı aslanların arka bacaklarından birer bacağını tutarken, baş aşağı aslanlar da çıplak kahramanın bacağından ısırılmaktadır (Kat. 20) (Özgüç, 2006, s. 112). Baş aşağı aslanların birer yanlarında yandan tasvir edilen iki çıplak kahraman, aslanların arka bacaklarından birini tutarken, bir elleri ile aslanların karnına hançer batırmaktadır (Özgüç, 2006, s. 112). Hançer batıran çıplak kahramanlar simetrik tasvir edilmiş gibi görünseler de soldaki kahramanın aslanın bacağından tutuşu, kolu ve parmakları daha gerçekçi betimlenmiştir. Doldurma motif olarak vazo, üç nokta, güneş kursu, maymun bulunmaktadır. Heraldik kuşarikkularla mücadelenin olduğu başka bir mühür baskısında (Lev. 103b) heraldiklerle savaşılan çıplak kahramanlardan (yüzleri cepheden) sağdaki kahramana dik kalkmış bir aslan saldırılmaktadır (Özgüç, 2006, 147). Aslanın kuyruğu dik, ağzı açık tasvir edilmiştir. Kuşarikkuların arasında akrep motifi ve sahnenin solunda yazıt yer almaktadır. Lev. 103b'deki heraldiklerle çıplak kahramanlar arasındaki mücadelenin benzeri olan bir başka silindir mühür baskısında, savaşım frizinin yanında kısa etekli bir eli göğüs altında diğer elini de dik kalkmış aslana uzatan ya da tapma pozunda olan kısa etekli figür yer almaktadır (Özgüç, 2006, s. 141, Lev. 34, CS 451). Sağda dik kalkmış iki ceylan bulunmaktadır (Özgüç, 2006, s. 141, Lev. 34, CS 451). Lev. 103c'deki mühür baskısında heraldiklerle mücadelede boğa-adamlar yer almaktadır. Kuşarikkuların iki yanında onları tutan boğa-adamlardan soldaki boğa-adamı da başka bir boğa-adam belinden ve omzundan tutmaktadır (Özgüç, 2006, s. 276). Yazıtında olduğu tasvir sahnesinde balık ve iksir kabı yer almaktadır. Savaşım figürlerinin yüzleri cepheden betimlenmiştir (Özgüç, 2006, s. 276).

Savaşım frizlerinden beş figürlü mücadele gruplarında Anadolu üslubunda iki silindir mühür baskısından Anadolu Halk üslubunda olan, Lev. 104a'da; başını geriye çevirmiş dik kalkmış bir ceylanı, biri boynuzundan diğeri ön ayağından yakalayan etekli iki figür bulunmaktadır (Özgüç, 2006, s. 113). Ceylanı yakalayan sağdaki figüre dik kalkmış bir aslan arkadan saldırılmaktadır, dik kalkmış aslanı da kuyruğundan ve başından kısa etekli bir figür yakalamaktadır (Özgüç, 2006, s. 113). Tapan bir figüründe olduğu sahnede dört figür de birbirine benzemektedir. Anadolu üslubunda diğeri mühür baskısında (Lev. 104b); üzerinde hilalli güneş diskinin olduğu av sahnesinde, güneş diskinin altında üç kuş tasvirinin altında boynuzu kıvrık başı geriye bakan bir geyik, iki yırtıcı hayvan (aslan) tarafından önünden ve arka sağrından saldırıya uğramaktadır (Contenau, 1922, s. 75). Geyiğe saldıran aslanların üzerinde ellerindeki mızrağı aslanların başına savuran diz çöker durumda iki avcı tasvir

edilmiştir. Sahnenin sağ üstünde ayıya benzeyen bir hayvan, altta ise toynaklarından ve görüntüsünden ata benzeyen bir hayvan görülmektedir (Contenau, 1922, s. 75). İki avcının arkasında yer alan hayvanlar bir ön pençelerini avcılara doğru uzatmış durumda tasvir edilmiştir.

Mücadele figürlerinin beşten fazla olduğu savaşım sahnelerinden altısı Eski Asur, beşi de Eski Babil üslubunda olan silindir mühür baskıları bu grup altında değerlendirilmektedir.

Kültepe Kaniş'ten açığa çıkarılmış Asur üslubunda mühür baskılarından Lev. 104c'de; iki dik kalkmış aslan, aralarına aldıkları heraldik kuşarikkulara saldırmaktadır (Özgüç, 2006, s. 117). Dik kalkmış aslanı arkalarından birer çıplak kahraman aslanların yelelerinden ve kuyruklarından tutarak yakalamaktadır. Solda dik kalkmış bir ceylan ve figürler arasında sekiz nokta bulunmaktadır (Özgüç, 2006, s. 117). Kahramanlar yandan tasvir edilmiştir. Lev. 105a'da; heraldik kuşarikkuların sağından çıplak kahramanın solundan eteği yarık bir figürün tuttuğu mücadelede; soldaki eteği yarık figüre dik kalkmış aslan saldırmakta, dik kalkmış aslanı da arkasından bir figür yakalamaktadır (Özgüç, 2006, s. 104). Sağda ise kuşarikkuyu tutan çıplak kahramana dik kalkmış aslan saldırırken aslanı da uzun elbiseli bir adamın yakaladığı görülmektedir (Özgüç, 2006, s. 104). Lev. 105a'da savaşım sahnesinde kuşarikkular dışındaki figürler yandan tasvir edilmiştir. Lev. 59a'da ikili mücadele grubunun yan sahnesinde yatay merdivenli kaide üzerinde masa, sırtı konili boğa ve iki hilal bulunmaktadır (Özgüç, 2006, s. 212). Yatay merdiven altında heraldik aslan çiftinin iki tarafında saldırdıkları iki dik kalkmış ceylanın başını ağızları ile ısırır durumda iki dik kalkmış aslan tasvir edilmiştir. Savaşım sahnesinde konili boğaya tapan bir figür de yer almaktadır (Özgüç, 2006, s. 212). Heraldik aslanların yer aldığı mücadele frizi Lev. 105b'de; heraldikler iki yanlarında birer dik kalkmış ceylanı kafalarından ısırırken, saldırıya uğrayan ceylanlar da birer kahraman tarafından başlarından ve bellerinden tutulmaktadır (Özgüç, 2006, s. 161). Mücadele grubunun sağ tarafında dik kalkmış iki boğanın arasında sırtı konili boğa bulunmaktadır (Özgüç, 2006, s. 161). Heraldik aslanların yer aldığı bir başka mücadele frizinde (Lev. 105c), dik kalkmış iki ceylana heraldik aslan çifti iki yanından saldırmakta, dik kalkmış ceylanları iki yanlarından da birer çıplak kahraman yakalamaktadır (Özgüç, 2006, s. 190). Ceylanlar başlarını geriye çevirmiş, heraldik aslanların ağzı da kükrer durumdadır. Lev. 106a'da hereldik kuşarikkularla mücadele eden yandan görünen iki çıplak kahramandan birisine arkasından dik kalkmış aslan saldırırken, diğerinin belinden yüzü cepheden gösterilen çıplak kahraman tutmaktadır (Özgüç, 2006, s. 254). Heraldiklerin üzerinde yıldız ve hilal motifi görülmektedir.

Eski Babil üslubunda çok figürlü savaşım frizlerinden dördü Kültepe Kaniş'ten bir silindir mühür baskısı da Acemhöyük'ten açığa çıkarılmıştır.

Kültepe Kaniş'e ait mühür baskılarından Lev. 106b'de heraldik aslanlar iki yanlarından birer dik kalkmış ceylana saldırmaktadır (Özgüç, 2006, s. 275). Ceylanları yüzleri cepheden gösterilen iki çıplak kahraman tutmaya çalışmakta, mücadelenin dışında sağda bir tapan ve

birbirine dolanmış dik duran yılan çifti tasvir edilmiştir (Özgüç, 2006, s. 275). Mücadelede çıplak kahramanların ceylanları heraldik aslanlardan korudukları veya aslanların ceylanlara saldırısına yardımcı olup olmadıkları anlaşılammaktadır. Savaşım frizinin sağındaki uzun etekli tapanın mücadele grubuna doğru bir elini tapma pozunda kaldırıyor olması; (Özgüç, 2006, s. 141, CS 451)'deki bir elini göğüs altında bükülü tutan bir elini de tapma pozunda gösteren figürün tasvirine benzemektedir. Heraldik kuşarikkuların iki yanlarından birer dik kalkmış aslanın saldırdığı Lev. 106c'deki sahnede dik kalkmış aslanların kuyruğundan ve boyunlarından yakalayan yandan gösterilmiş birer çıplak kahraman yer almaktadır (Özgüç, 2006, s. 144). Heraldiklerin arasında bir insan başı, solda dik kalkmış ceylan, iksir kabı ve vazo sahnedeki diğer tasvirlerdir (Özgüç, 2006, s. 144). Lev. 107a'da Lev. 106c'deki şemaya benzer mücadelede bu sefer heraldik kuşarikkuları boyunlarından yakalayan yüzleri cepheden gösterilen çıplak kahramanlara dik kalkmış birer aslan arkalarından saldırmaktadır (Özgüç, 2006, s. 208). Lev. 106c'de sahnenin solunda yer alan dik kalkmış ceylan Lev. 107a'da dik boynuzlu sığır olarak tasvir edilmiştir. Lev. 107b'de yüzleri cepheden gösterilen boğa-adamlar aralarına aldıkları heraldik kuşarikkuların boyunlarından yakalamaktalar, boğa-adamları da arkalarından biri kısa etekli, yüzleri yandan iki kahraman boynuz ve kuyruklarından tutmaktadır (Özgüç, 2006, s. 215). Boğa-adamlardan sağdakinin bir dizini açıkta bırakan kısa etek giydiği görülmektedir. Heraldik kuşarikkuların olduğu sahnelerde yine ortak motif olarak iksir kabı görülmektedir.

Çoklu mücadelenin olduğu savaşım frizlerinden Acemhöyük'ten Eski Babil üslubundaki silindir mühür baskısında Lev. 107c; ortada boynuzlu ve sığır kulaklı çıplak kahraman iki yanında yer alan dik kalkmış aslanların kuyruklarından yakalamaktadır (Özgüç, 2015, s. 70). Sağdaki aslan dik kalkmış başı geriye dönük bir ceylana saldırmakta, soldaki aslanın saldırdığı başı aslana dönmüş olan dik kalkmış ceylan ve bu iki ceylanın da başlarını sıran heraldik aslan çifti bu savaşım frizinde tasvir edilmiştir (Özgüç, 2015, s. 70). Dik kalkmış aslanlar ağzı açık olarak ceylanların yüzüne doğru saldırırken başları yandan gösterilmiş, heraldik aslanlardan görünen tekinin ise başı yukarıdan tasvir edilmiştir.

2. BÖLÜM

MÜCADELE SAHNELERİNDE YER ALAN BAZI FİGÜRLER VE KARIŞIK VARLIKLAR

Mücadele grupları ve savaşım frizlerinde öne çıkan figürlerin ve bazı karışık varlıkların mitolojik ve karakteristik özellikleri bu bölümde yer almaktadır.

2.1. Karışık Varlıklar

Güneybatı İran mühür sanatında (MÖ III. bin yılın başları) hayali hayvanlar arasında, yarı insan görümlü aslanlar ve boğalar tasvir edilmiştir (Black ve Green, 2003, s. 49).

Mezopotamya sanatında sembolik yarışma sahneleri MÖ III. binde gelişmiş karmaşık kompozisyonlara dönüşmüştür (Collon, 1995, s. 26). Tasarımı daha iyi yansıtmak için avlanan ve avlayan figürler; arka ayakları üzerine dik kalkarak, kahraman ve boğa-adam şemasında yer almıştır (Collon, 1995, s. 26).

Erken Hanedanlar Dönemi'nde mücadele sahnelerindeki hayvanların baş aşağı tasvirleri, vücutlarındaki geçişler, saldıranlar ve koruyanlar arasındaki karmaşık tasvirler bir etkileşim de oluşturmuştur (Collon, 1995, s. 26).

MÖ II. binde Mezopotamya'dan Anadolu'ya Asur Ticaret Kolonileri Çağı ile Anadolu tasvir sanatına insan-hayvan karışımı mitolojik varlıklar girer.

İnsanlar ve tanrılar arasında bir konumda olan; Yunancada "demon" doğaüstü yaratık olarak isimlendirilen varlıklar, Latince de melek, şeytan, cin, ruh ve tanrı gibi anlamları içermektedir ve iyilikle bazen de kötülükle ilişkilendirilmektedir (Alpaslan, 1995, s. 1).

Erken Hanedanlar silindir mühürlerinde karmaşık şeytanlar, demonlar ve canavarlar; farklı yaratıkların en korkunç veya en güçlü, insan-hayvan özellikleri birleştirilerek tasvir edilmiştir (Collon, 1987, s. 186). Demonlar daha çok insani davranışlar sergileyip iki ayak üzerinde tasvir edilirken, canavarlarda daha çok hayvansal özellikler görülmektedir (Collon, 1987, s. 186).

Mitolojide az rastlanan demonlar tasvir sanatında da az betimlenmiştir. Bunun gerekçesinin belki de insanlarda kötülük çağrıştırması olduğu düşünülmektedir (Black ve Green, 2003, s. 107). Demonların tanrının isteklerinin aracısı ve bu görevleri yerine getirenler olarak, tanrının emri ile günahkârları cezalandırmak için rüzgâr veya fırtına gibi hava ruhları özellikleriyle salgın hastalık yaydıkları düşünülmektedir (Black ve Green, 2003, s. 107).

Erkanal, baş kısmı kuş, boğa ya da aslan biçiminde ama vücudu insan şeklinde tasvir edilen figürleri E. Porada ve T. Bossert gibi düşünerek "maskeli" insan tasvirleri olarak yorumlamaktadır (1993, s. 133).

2.1.1. Boğa-adam

Boğa-adam; üst yarısı insan alt yarısı boğa olan, sakallı sığır kulaklı ve boynuzlu mitolojik karışık bir varlıktır (Lev. 33b). Bu figür ilk kez Erken Hanedanlar II Dönemi'nde ortaya çıkmış ve düzeni yönetenlerin kişileştirilmesi olarak yorumlanmıştır (Black ve Green, 2003, s. 49). Boğa-adam mühürler üzerinde genellikle çift boynuzlu olarak yüzü cepheden gösterilen nadir figürlerden biridir. Çift boynuzlu tasvir edilen boğa genellikle ilahi bir gücün sembolüdür⁴⁶ ve dünya dışı bir güç olarak görülmektedir (Taheri, 2013, s. 16). Mezopotamya ve yakın uygarlıklarda boynuzlu taç, tanrıların temsili olabileceği gibi, yaşayan krallar için de kullanılmıştır (Taheri, 2013, s. 14). Costello, geniş yay gibi boynuzların İndus'dan ithal edildiğini Mezopotamya'da bu şekilde görülmediğini ifade eder (2010, s. 31).

İnsan-hayvan bileşiklerinin bir örneği olan boğa-adam "hayvanların efendisi" olarak bir demon özelliği ile tasvir sanatında önemli bir yere sahiptir (Taheri, 2013, s. 13). Boğa-adam sürüleri koruyan, hayvanlar hâkimi olarak insanın müttefiki; mücadele sahnelerinde (bazen Çıplak kahramanın kemerine benzer) kahramanın müttefiki ve daha sonraları tanrıların hizmetkârı olarak asa ya da standart taşıırken destekleyici olarak veya elinden sular taşan vazo tutarken gibi pasif roller alarak tasvir edilmiş, boğa-adamın bazı tasvirlerde elinde tuttuğu yaba gibi alet hilalli kurs olarak yorumlanmıştır (Özgüç, 1965, s. 54; Alpaslan, 1995, s. 62). Boğa-adamın astral sembolü güneş kursu olup; Mezopotamya'da başının üzerinde güneş sembolü olan boğa-adamlar boğa-tanrı anlamını taşımaktadır (Alpaslan, 1995, s. 16). Sümerce ve Akadca metinlerde de "Şamaş'ın oğlu boğa tanrı" ifadesi yer alır (Alpaslan, 1995, s. 59).

Boğa-adamın yarışma sahnelerinde sembolik gerçeklikten sonrasında sembolik fantezi durumuna geçtiği görülür (Collon, 1995, s. 24).

Mezopotamya tasvir sanatında boğa-adamın Ea-bani ya da Enkidu olarak tanımlanarak Gılgamış figürü ile ilişkilendirildiği görülmektedir. Boğa-adam ve kahraman figürünün mühür sahnelerinde çok sık yer almaları bu yakıştırmalara neden olmuş olmalıdır (Oral, 2012, s. 15). Collon bu benzetmeleri kabul etmemiştir çünkü boğa-adam ve kahramanın Uruk hükümdarı Gılgamış'tan önce (yaklaşık MÖ 2650) ortaya çıktıklarını, ayrıca Enkidu'nun destandaki tasvirlerinin insan özellikleri gösterdiğini belirtmektedir (1995, s. 26). Von der Osten "Gılgamış" ve "Enkidu" ifadelerinin belirli kahraman tipleri için kullanıldığını, ancak her durumda bu belirli kahramanları ifade etmeyebileceğini söylemektedir (1936, s.3). Babil Gılgamış Destanının Akad versiyonunda; Gılgamış'ın tanrı ile insan arası bir kahraman gücüne sahip olduğundan, üçte ikisinin tanrı üçte birinin insan özelliklerine sahip insanüstü büyüklükte bir kahramanlıkta yaratıldığından bahseder (Hooke, 2015, s. 61-62). Destanda Gılgamış'ın tanrılara şikâyet edilmesi ile tanrılar ona bir rakip biçimlendirirler; yabancı insan biçimindeki bu yaratık (Enkidu) yaban hayvanlarıyla arkadaşlık eder, ota beslenir (Hooke,

⁴⁶ Tanrıları simgeleştirmek için kimi zaman hayvan sembolleri veya hayvan nitelikleri kullanılmıştır (Taheri, 2013, s. 14).

2015, s. 61-62). Destanın devamında, Gilgamiş'la Enkidu güçlerini karşılaştırırlar ve bu arada sıkı bir dost olurlar (Hooke, 2015, s.61-62). Silindir mühürler üzerindeki resimlerde, Ea-bani (Enkidu) tamamen insan biçiminde olmayan, kafası, kolları ve vücudu insan şeklinde, bacakları hayvan bacağı biçiminde tasvir edilmiştir (King, 2020, s. 122). Akad mühürlerinden iki örnekte; Enkidu boğa-adam ile mücadele ederken, diğer mühür örneğinde Gilgamiş boğa ile Enkidu ise bir aslanla güreşmektedir (von der Osten, 1936, s. 55). Black ve Green, Mezopotamya tasvir sanatında betimlenen boğa adamların Gilgamiş'in dostu Enkidu olduğu şeklindeki düşüncenin kesin bir dayanağı olmadığını söylemektedir (2003, s. 50).

Akad Dönemi mühür sanatında özellikle boğa-adam ve çıplak kahraman figür çiftinin mücadele sahnelerinde sıkça yer aldığı görülür. Eski Babil ve Kasit Dönemleri'nde boğa-adam mücadele sahnelerinde görüldüğü gibi, Güneş Tanrısının yardımcısı olarak da tasvir edilmektedir (Black ve Green, 2003, s. 50). Yeni Asur Dönemi'nde ise Şamaş'ın kanatlı diskini taşıyan betimlenir (Black ve Green, 2003, s. 50). Aslanı yenen boğa-adamın ise kozmolojik bir ifadeyi desteklediği düşünülmektedir (Oral, 2012, s. 45). Boğa-adam figürünün Kasit Dönemi'nden itibaren, tasvirlerde büyüsel-koruyucu yönü olan bir demona dönüştüğü düşünülmektedir (Oral, 2012, s. 14).

Boğa-adam özellikle mühürler ve mühür baskıları üzerinde farklı şekillerde görüldüğü gibi çoğunlukla mücadele/savaşım ve ritüel sahnelerde tasvir edilmiştir. Demirtaş (2018, s. 98), Anadolu'daki boğa-adam tasvirlerini; boğa başlı adam⁴⁷ (diğer boğa-adamlardan farklı olarak giyinik olarak tasvir edilmiştir), boğa boynuzlu ve kulaklı adam, boğa boynuzlu kuyruklu ve kulaklı adam, üst yarısı insan alt yarısı boğa olan adam, üst yarısı insan ama boynuzu, kulağı ve kuyruğu boğa olan adam ve üst yarısı insan alt yarısı boğa ama insan bacağına bazen ayağına sahip adam olarak tiplere ayırmıştır.

Boğa-adam tasvirlerde, aslan, boğa-adam, kahraman, heraldik kuşarikku, yılan ve tanrı ile mücadele etmekte ve savaşım sahnelerinde ortaya çıkmaktadır.

Nimet Özgüç, boğa-adam ve çıplak kahramanı su tanrıları grubunda değerlendirir (1965, s. 20). Çıplak kahramanın bir mücadele tasvirindeki benzer sahnede, boğa-adamın çıplak kahramanın yerini almış olduğu görülür; bu bağlamda bu iki tanrının birbirlerinin yerini alarak aynı fonksiyona sahip oldukları anlaşılır (Özgüç, 1965, s. 29).

Acemhöyük'te Asur Ticaret Kolonileri'nin çağdaşı olan eski safasında, kurşundan bir boğa-adam tasviri açığa çıkarılmıştır (Emre, 1971, s. 61, Lev. XII,1). Âlem taşıyan boğa-adam; insan başlı ve boğa gövdeli tasvir edilmiştir (Emre, 1971, s. 61, Lev. XII,1). Kurşundan bu boğa-adamın mühürler üzerindeki tasvirlerinden farklı olarak, başı insan başı gibidir. Silindir mühürler üzerinde tasvir edilen boğa-adam gibi tiplerin kurşun figürinler üzerinde uygulanması açısından önemlidir (Emre, 1971, s. 61, Lev. XII,1).

⁴⁷ Alpaslan, boğa başlı adamların maskeli rahipler olarak nitelendirildiğini söylemektedir (1995, s. 15).

2.1.2. Aslan-adam / Aslan-demon

Mezopotamya sanatında Eski Babil Dönemi'nden itibaren görülmeye başlayan aslan-demon melezi figürleri; aslan başı, dik kulakları⁴⁸ ve kuş ayaklarına sahip ama insan bedeninde yaratıklar olarak tasvir edilmiştir (Black ve Green, 2003, s. 65)

Antik Yakın Doğu'da insanlar etrafındaki kötülöklere ve düşmanlara korku salmak için fantastik tasvirler kullanmışlardır, bu canavar veya fantastik yaratıklar daha sonra hanedan armalarını destekleyicisi olarak kalmıştır (Collon, 1987, s. 183).

Erken Hanedanlar silindir mühürlerinde karmaşık şeytanlar, demonlar ve canavarlar; farklı yaratıkların en korkunç veya en güçlü insan-hayvan özellikleri birleştirilerek tasvir edilmiştir (Collon, 1987, s. 186). İblisler daha çok insani davranışlar sergilerler ve iki ayak üzerinde tasvir edilirken canavarlarda daha çok hayvansal özellikler görölmektedir (Collon, 1987, s. 186).

Aslan-adam MÖ I. bin yılda, bir elini yukarı kaldırmış olarak hançer tutarken; kısa etek giymiş, gövdesi çıplak veya vücudu tamamen çıplak olduğunda ise bir aslan kuyruğuyla tasvir edilmiştir. Bu şekli ile Yeni-Babil, Yeni-Asur Dönemleri'nde ugallu "büyük hava canavarı" veya "büyük gün" olarak tanımlanmakla birlikte kötü ifritlere, hastalıklara karşı koruyucu ifrit olarak da ifade edilmektedir (Wiggerman, 1994, s. 251).

Aslan-demon genellikle antropomorfik bir cezalandırıcı tanrı ile bağdaştırılmaktadır (Wiggerman, 1994, s. 251). Nergal'in palası veya değneğinde genellikle aslan başı tasvirleri, hatta doğal aslandan daha çok aslan-iblislerin simgeleri olması sebebiyle çift aslan başlı sancağın Nergal'in sembolü olduğu söylenmektedir (Wiggerman, 1994, s. 251). Aslan-demonun erken dönemlerde yeraltı tanrısı Nergal'in yardımcısı olduğu ve hastalık getirici özelliğinin bulunduğu belirtilmektedir (Black ve Green, 2003, s. 38)

Mezopotamya tasvir sanatında farklı birleşimlerle oluşan aslan-adam tasvirleri görölmektedir. Kassit Dönemi'nin kudurrularında, Eski Babil Dönemi kil levhaları üzerinde ve mühür sanatında görölen aslan-adamların, Mezopotamya dışında; Anadolu, Suriye ve Kuzeybatı İnan tasvir sanatında da örnekleri görölmektedir (Oral, 2012, s. 114). Akad Dönemi'nde aslan-adamlar aslan pençeleri ile betimlenmiş olup, Akad sonrası dönemde ise silindir mühürler üzerinde aslan-demonların aslan pençeli, insan ayaklı ve çıplak olarak tasvir edildiği anlaşılmaktadır (Oral, 2012, s. 117). Akad Dönemi tasvirlerinde çıplak olarak veya uzun ya da kısa etekli olarak görölen aslan-adamlar boynuzlu başlıklarıyla yarı tanrısal özelliklerle tasvir edilmiştir (Oral, 2012, s. 117).

Asurlu tüccarlar aracılığı ile aslan-demon tasvirlerinin Anadolu içlerine ve doğuda Elam'a kadar yayıldığı görölmektedir. Bu dönemde aslan demonların dik kulaklı olarak ve

⁴⁸ Mezopotamya'daki aslan kafalı canavarlar ve ifritler çoğunlukla eşeğe ait uzun dik kulaklarla betimlenmişlerdir. Aslan-ifrit Akad Dönemi'nde aslan kulaklarıyla resmedilmiştir fakat sonraki dönemlerde dik kulaklarla da tasvir edilmiştir (Black ve Green, 2003, s. 77).

çoğunlukla insan ayaklı olarak betimlendikleri, bununla birlikte boynundan çıkan küçük kanatlarının olduğu görülmekte ve bacalarının tüylü tasviri dikkat çekmektedir (Oral, 2012, s. 118). Aslan-demonların Akad Dönemi'ndeki örneklerinde, aslan ya da insan ayakları varken Eski Babil mühürlerinde ise kuş pençeli olarak tasvir edilmiştir (Green, 1988, s. 168).

Nimet Özgüç, Anadolu grubu mühürlerinde aslan-adamı aslan başlı cin olarak ifade etmiş ve boğa-adama göre daha az tasvir edildiğini belirtmiştir (1965, s. 30). Lev.28a'da silindir mühür örneğinde, sağ elinde baş aşağı bir aslanı, sol elinde bir ceylanı tutan aslan-adam hayvanlar hâkimi olarak yorumlanmıştır (Özgüç, 1965, s. 30). Bu örnekte aslan-adamın boynundan iki kanat çıktığı görülür, kısa elbiseli ve insan ayaklıdır, bacaları ise tüylü olarak betimlenmiştir (Özgüç, 1965, s. 30).

Mezopotamya'da aslan-adam tasvirlerinin ayakları kuş pençesi biçiminde, Anadolu örneklerinde ise insan ayaklı olduğu görülmektedir (Demirtaş, 2018, s. 76).

Acemhöyük'te ortaya çıkarılan Eski Babil üslubunda bir silindir mühür baskısında; tanrıça İstar ve aslan-adama tapan uzun etekli bir figürün olduğu sahnede, kısa etekli aslan-adam bir elinde gürz diğer elinde ise hilalli alametin sapını tutmaktadır (Özgüç, 2015, s. 102, Res.71). Aslan-demonların tasvirlerinde genellikle ölü hayvan tutarken görülmesi; hayvanlar hâkimi veya Av Tanrısıyla ilişkilendirilmesine neden olmuştur.

Hatay çevresinde ele geçirilen bir silindir mühür örneğinde aslan-demon, bir insan figürüne elinde tuttuğu geyiği sunarken tasvir edilmiştir. Bu örnekte aslan-demon aslan ayaklı, kuyruklu ve kıyafetsiz, tek insan koluna ve tek kanada sahip olarak gösterilmiştir (Alpaslan, 1995, s. 18-19).

Bir damga mühür baskısı üzerinde (Lev. 11b); aslan-adam, dik kalkmış aslan ve dik kalkmış boğa mücadelesinde aslanın kuyruğundan tutan karışık varlığı Nimet Özgüç aslan-adam olarak tanımlamıştır (1968, ss. 7, 29). Bu örnekte aslan-adamın vücudu insan şeklindedir, ayakları aslan pençeli betimlenmiş ve bacak arasından kuyruğu görünmektedir (Özgüç, 1968, ss. 7, 29).

Erkanal (1993, s. 133) aslan-adam melezlerini iki tipte değerlendirerek; insan vücutlu, aslan başlı, başı ve belden aşağısı aslan, vücutlarının üst kısmı insan olarak ayırmıştır.

2.1.3. Grifon

Yunanca "gryphon" kelimesinden gelen grifon genel olarak; kanatlı veya kanatsız bir aslanın vücuduna arka ayaklarına ve kuyruğuna sahip, bir kuşun (genellikle kartal) kafası ve ön tarafına ait özellikler gösteren birleşik bir hayvan için kullanılan bir terimdir (Black ve Green, 2003, s. 91). Kökeni II. binde Suriye olan grifon, Yakın Doğu'da tasvir edilen bir figür olarak çoğunlukla insan başlı boğa ve aslan sfenkslerine benzetilir (Black ve Green, 2003, s. 91). Kıvrılan dilinin görüldüğü gagası açıktır, geniş eşek kulakları ise aslan-ejderhadan bir özellik

aldığını göstermektedir (Black ve Green, 2003, s. 91). Yakın Doğu'da tanrıların hayvanlarından olan grifonların Yunan sanatında ölü gömme sahnesi tasvirlerinde görülmesi grifonun dini bir öneme sahip olduğunu göstermektedir (Black ve Green, 2003, s. 91).

Mezopotamya tasvir sanatında Akad Dönemi'nden (MÖ 2334-2193), Asur İmparatorluğu'nun bitişine kadar görülen aslan-grifonların, Fırtına Tanrısı Adad'ın kutsal hayvanı olarak ve adam öldüren tipindeki tasvirleri çoğunluktadır (Özgüç, 2006, s. 7). Grifonlar; kuş kanatlı ve pençeli, kuş başlı aslan olmak üzere iki tiptedir (Özgüç, 2006, s. 7). Black ve Green, aslan-grifonun Anzu (İmdugud)⁴⁹ veya ağzının açık oluşuna bakılarak; İşkur'un hayvanı (hava yaratığı) olabileceğini ifade etmiştir (2003, s. 38).

Kuş başlı, aslan gövdeli yaratık olarak grifonların Kaniş Karum'u Ib katında ve çağdaşı olan yerlerde tasvirleri II.kata göre daha fazla görülmektedir (Özgüç, 2006, s.7). Anadolu grubu mühürlerde aslan-grifonun Kaniş Tanrıçasının etrafında yer aldığı görülür. Lev. 6b örneğinde kanatlı grifon; oturan tanrıçanın olduğu sahnede, arka üstü yatan çıplak bir insanın üstüne basmakta ve gagasıyla da bir insanı belinden kavramış şekilde görülmektedir (Özgüç, 1965, s. 42). Özgüç aslan-grifonun kurbanını ağzıyla tutmasını Eski Babil Dönemi mühürlerinde de görüldüğünü ve bu tasvirin Anadolu üslubuna Eski Babil üslubundan geçmiş olabileceğini söylemektedir (1965, s. 30). Assur Ticaret Kolonileri Çağı Anadolu tasvirlerinde grifon, ayakta ve yatar durumda tasvir edilmiştir.

Diz çökmüş bir kahramana saldıran aslan veya aslan-grifonu (Lev. 84a) ile bir tepeye oturan keçiye saldıran aslan ve aslan-grifonu (Lev. 82b) motifleri Eski Babil Dönemi'nde birbirleriyle ilişkili tasvirlerdir. Bunların belirli bir temanın ortak bir tasviri oldukları düşünülmektedir (Pittman ve Aruz, 1987, s. 30). Tasvirlerdeki aslan-grifonu yer altı tanrısı Nergal ile ilişkilendirilmiş olup; tanrının halkına ve sürülerine karşı yıkıcı gücünü temsil etmiş olabileceği düşünülmektedir (Pittman ve Aruz, 1987, s. 30).

2.1.4. Kuşarikku

Mitolojik birer varlık olarak değerlendirilen boğa-adamlar; Mezopotamya tasvir sanatının farklı dönemlerinde değişik betimlemeleri olan "kuşarikku"lar (Akadlar'da), sihirli ve mitolojik yönüyle gud-alim (Sümerler'de) ile eşleşerek insan başlı boğayı veya bizon-adamı ifade etmek için kullanılmıştır (Özgüç, 2006, s. 6). Soyu tükenmiş bizon için kullanılan kuşarikku isminin sonradan boğa-adam için kullanılmaya başlandığı düşünülmektedir (Oral, 2012, s.104). İnsan başlı boğanın boğa-adam olarak kesin olmasa da Akad ifadesi ile kuşarikku olduğu bilinmektedir (Black ve Green, 2003, s. 52). Collon, insan başlı boğa figürlerinin Zagros dağlarındaki bizonların tasviri olduğunu belirtmiştir (1987, s. 187).

⁴⁹ İmdugud (Anzu); Akadca Anzu Sümerce İmdugud, bir aslan başına sahip ama bir kuşa benzeyen görüntüsü ve kanatlarıyla atmosferik bir gücü kişileştirdiği söylenmektedir (Black ve Green, 2003, s. 111).

Yarışma sahnelerinin olduğu kompozisyona eklenen bir kahraman olan insan başlı boğalar (bizon); sakallı, boynuzlu ve genellikle cepheden olan yüzü arka ayakları üzerinde dururken tasvir edilir (Lev. 107a). Kuşarikkunun boğa-adam ve çıplak kahramanla olan ilişkisi ise, kimi zaman korunması gerektir, bazen de bir saldırgan pozisyonundadır (Lev. 101a) (Collon, 1995, s. 26).

Babil efsanesinde Savaş Tanrısı Ningirsu (Ninurta) tarafından öldürülmüş olduğu kabul edilen ölü canavarlar grubunun içerisinde kuşarikk (bizon-boğa'dan türeyen mitsel bir hayvan) yer almaktadır (Black ve Green, 2003, s. 217). Tiamat'ın yaratıkları arasında yer alan kuşarikkunun, Tiamat tarafından büyümlü sözlerle yardıma çağrıldığı Babil Yaratılış Efsanesinde geçmektedir (Oral, 2012, s. 105). Tiamat'ın benzer yaratıkları bir savaşta Marduk⁵⁰ tarafından yenilirler; Marduk tarafından bir zafer anıtı olarak da yaratıkların resimleri apsuya (abzu) yerleştirilmiştir (Black ve Green, 2003, s. 217). Mitolojik varlıklarla birlikte kuşarikk tasvirleri, Marduk, Ningirsu, ve Assur'daki tapınakların girişlerinde ayrıca Marduk ve Ninurta'nın savaş arabaları üzerinde ve kaplar üzerinde görülür (Oral, 2012, s. 105).

Gud-alim (kuşarikk) astronomide takım yıldızı Centaurus'un bir bölümünü anlatmaktadır (Black ve Green, 2003, s. 49).

Mezopotamya tasvir sanatında insan başlı boğalar, derinden yükselen Güneş Tanrısı Şamaş'ın dağlarının sembolü olarak betimlenmiştir (Oral, 2012, s. 108). Erken Hanedanlık Dönemi'nden Yeni Babil Dönemi'ne kadar tasvirli eserlerde görülen insan başlı boğalar kanatlı ve kanatsız olarak gösterilmiştir (Oral, 2012, s. 104).

Kuşarikkular mitolojik, büyümlü ve koruyucu bir varlık olarak edebi ve idari metinlerde de yer almaktadır, Uruk'taki bir tablet üzerinde kuşarikkunun bakırdan tasvirinde Eski Babil sene isimlerinde kuşarikk adı geçmektedir⁵¹ (Oral, 2012, s. 105). Anadolu üslubundaki mühür baskısı üzerinde, hilalli güneş kursunun altında su tanrısı Ea'nın şilteli taburesi bir kuşarikkuya basmaktadır; bu şekildeki kuşarikkuların kozmolojik bir işlevi olduğu düşünülmektedir (Oral, 2012, s. 106). Oturan kuşarikkuların en önemli özelliği tanrı tasvirlerinin altında onları destekleyici bir figür olmasıdır (Demirtaş, 2018, s. 57).

Ayakta duran insan başlı boğalar kuşarikk ile benzese de, boyun yapıları ile farklı birer tip oluşturmaktadır. Asur Ticaret Koloni Dönemi'ne ait mühürlerde insan başlı boğalar ve kuşarikkular genellikle savaşım/mücadele sahnelerinde görülmektedir (Lev. 97c) (Demirtaş, 2018, s. 59). Nimet Özgüç, kuşarikkuların boğa-adamdan farkının pasif davranışlı olduklarını söylemektedir (2006, s. 6).

⁵⁰ Marduk, önemli bir tanrı olarak Mezopotamya'nın Erken Hanedanlar Dönemi'nden itibaren bilinmektedir. Tanrı Marduk'un adı "güneşin küçük boğası" olarak ifade edilmiş, ayrıca büyü ve bilgelik (babası Ea ile ilişkili olarak), su ve bereket ve (Güneş tanrısı Şamaş ile ilişkili olduğunu düşündüren) yargı tanrısı olması gibi özellikleri bulunmaktadır (Oral, 2012, s. 310).

⁵¹ Tablet üzerinde "Sene: iki büyük kuşarikkunun" ifadesi yer alır (Oral, 2012, s. 105).

2.2. Çıplak Kahraman

MÖ VI. bin yılda mühürler üzerinde, hayvanlarla birlikte tasvir edilen “şaman” figürü nün de içinde olduğu figüratif bir zenginlik başlamıştır. Şaman figürü Yukarı Dicle ve Yukarı Fırat bölgesindeki mühür ve mühür baskılarından bilinmektedir (Costello, 2010, s. 26). Tepe Giyan’da (orta dağlık İran) ve Susa’da boynuzlu başlık takan şaman figürü, çıplak kahramanın en erken görüntüsü olarak; MÖ IV. bin yılın sonunda Yakın Doğu’daki “Hayvanların Efendisi” çıplak kahraman figürlerinin muhtemelen öncüleri olabilir (Costello, 2010, s. 27). Güney Mezopotamya’da MÖ IV. bin yıl sonlarında; genellikle vahşi ve evcil hayvanlarla meşgul olan “ağ etekli adam” veya “rahip-kral” olarak adlandırılan bir figür, silindir mühürler ve taş steller üzerinde görülmüştür (Costello, 2010, s. 27). Uruk tapınak bölgesinden ortaya çıkan rahip-kral figürü belirli bir kralı değil daha çok liderlik konumunu temsil etmektedir. Rahip-kral çıplak kahramanın bir öncüsü olarak; Erken Hanedanlar Dönemi’nin fiziksel olarak güçlü, tanrısal ve laik kralını yansıtmaktadır (Costello, 2010, s. 27). Rahip-kral tasvirinde; uzun saçları arkada bir topuzla toplanmış, yüzü profilden, göğüs kısmı çıplak, sakallı, başında bir kepek ve seyrek dokulu bir etekle gösterilmiştir (Costello, 2010, s. 27). Çoğunlukla tanrıça İnanna simgeleriyle aynı sahnede gösterilir ve tapınak sürülerini koruyup kollarken tasvir edilmektedir (Costello, 2010, s. 27)

Antik Mezopotamya’da MÖ IV. binden sonraki ilk şehirlerde Uruk’ta olduğu gibi saray ve tapınak arasındaki güç mücadelelerinden “kral” makamı gelişmiştir (Costello, 2010, s. 26). MÖ III. bine kadar bu gelişmelerde silindir mühürler üzerinde ortak bir motif olan; kahramanlık gücünün temsilcisi ‘çıplak’ olarak bilinen kahraman ortaya çıkmıştır (Costello, 2010, s. 26). MÖ III. binde Rahip-kral artık görülmez; çıplak kahraman sıradan bir figür olur. Bu dönem ilk örnekleri taş kaplar üzerinde görülür, MÖ III. binin sonlarına doğru ise çıplak kahramanın rolünün genişlediği anlaşılmaktadır (Costello, 2010, s. 27). Erken Hanedanlar Dönemi (MÖ 2500-2350) ziyafet ve yarışma sahnelerinin tasvir edildiği mühürlerde çıplak kahraman sıklıkla görülmektedir (Costello, 2010, s. 31). Mühür⁵² ve mühür baskılarında çokça yer alan çıplak kahraman görüntüsü, başında altı veya üç bukleli saçlı olan sakallı bir adam olarak tasvir edilir. Vücudu kemer dışında çıplaktır (Costello, 2010, s.27). Black ve Green (2003, s. 141) çıplak kahraman figürünün uygun olmasa da Lahmu olarak belirtildiğini ve kuşarıkku ile ilişkilendirildiğini söylemektedir. Çıplak kahramanın bazen birlikte gösterildiği “Boğa-adam” ile ilişkisi ikisinin de mücadeleciler olmalarıdır. Çıplak kahraman genellikle; boğa-adam, aslanlar, boğalar ve hatta kendisiyle mücadele ederken gösterilmektedir. Çıplak kahraman çoğunlukla su tanrısı Ea (Sümer Enki) ile tasvir edilmektedir. Ea (Enki) ile tasvir edilirken çıplak kahraman bir kapı direğini tutmaktadır; akan bir su vazosunu tutması ise doğurganlık ve cömertliği ifade eder (Costello, 2010, s. 31).

Mezopotamya dünyasında düzeni sağlayanlar olmaları sebebiyle, krallar isimlerine “kahraman” kelimesini eklemişlerdir (Costello, 2010, s. 33). Kralların normal insandan daha

⁵² Mühürler Mezopotamya’da MÖ VIII. binden itibaren biliniyordu.

güçlü ve büyük olduklarına inanılır, insanüstü kahraman olarak; kaostan koruyan ilahi olarak belirlenmiş Gilgamiş gibi canavarlarla savaşan, kaynakları güvence altına alan kahramanlar olarak nitelendirilmişlerdir (Costello, 2010, s. 33). Bazı görüşlere göre Çıplak kahraman Uruk kralı Gilgamiştir. Bu öneriye göre boğa-adam ya onun düşmanı “cennetin boğası” ya da o zamanki düşmanı (sonradan dostu) Enkidu olmalıdır (Costello, 2010, s. 31).

Mezopotamya’da MÖ 2600 yıllarında yaşamış olan Uruk hükümdarı Gilgamiş, insanüstü destansı bir kişiliktir. Sümer dilinde yazılmış ilk yazılı belgelerde Gilgamiş’in beş destanından bahsedilir. Gilgamiş’in yaşamındaki özel olayları anlatan bu destanlardan birisinde; tanrı Enki/Ea’nın Gilgamiş’a rakip olarak yarattığı, sonrasında Gilgamiş’in hizmetlisi ya da dostu olarak sürekli eşlik eden Enkidu vardır (Bottero, 2005, s. 228). Gilgamiş ve Enkidu Doğu dağlarında bir orman olan “Sedir Ormanı”na giderler. Gilgamiş ve Enkidu, ormanın bekçiliğini yapan vahşi ve korkunç bir canavar olan Humbaba/Huwawa’yı dövüşerek öldürürler (Bottero, 2005, s. 228). Destanın sonunda Gilgamiş’in dostu Enkidu’nun ölümü anlatılır. Gilgamiş Destanı’nın Akadca olarak yazılan Ninova versiyonunda⁵³ Enkidu’nun ölümüyle Gilgamiş’in da ölüm gerçeğiyle yüzleşmesi, ölümden kurtulmanın peşine düşmesi ve Tufan kahramanına (Utnapiştım) ulaşması ile destan devam etmektedir.

Anadolu grubu mühürlerde (Kültepe), çıplak kahraman boğa-adamdan daha çok tasvir edilmiştir. Su tanrıları grubunda değerlendirilen çıplak kahraman ve boğa-adam bazen benzer şemalarda tasvir edilmiştir, örneğin her ikisi de aslanla mücadele ederken gösterilmiştir (Lev. 39c ve Lev. 30b) (Özgüç, 1965, s. 29). Giysili kahraman da aslanla mücadele ederken görülür ama her iki kahramanın yakınlık derecesi bilinmez. Kahraman ile aslan mücadelesinin Erken Tunç Çağı sonuna tarihlenen kurs biçiminde bir idol üzerinde bulunması, bu figürün Anadolu’da daha önce var olduğunu gösterir (Özgüç, 1965, s. 29).

2.3. Aslan

Antik çağlarda hayvanlarla mücadele önceleri avlanma amaçlı, daha sonraları ise özellikle boğa ve aslanla olan mücadele soyluların ve kralların güç gösterisi olarak eğlence amaçlı yapılmıştır (İmamoğlu ve Koca, 2018, s. 479). Arkeolojik eserler üzerindeki hayvan motiflerinin tasviri, eski mühürler üzerinde özellikle boynuzlu ve vahşi hayvan motifi erken dönemlerde başlamıştır (Güney, 2014, s. 70). Eski dönemlerde nehir, bataklık ve yoğun bitki örtüsünün olduğu doğal çevrelerde yaşayan aslan nüfusu insan yaşamı için de ciddi tehlike oluşturmaktaydı, bu yönüyle aslan vahşi görüntüsü ve gücüyle eski sanatsal eserlerde saygı duyulan ama korkulan bir sembol olarak yer almıştır (Güney, 2014, s. 70). Gilgamiş destanında tanrılar insanlara ceza olarak tufan mı yoksa aslan saldırısını mı vereceklerini tartışmışlardır (Black ve Green, 2003, s. 35).

⁵³ Asurbanipal’in (MÖ 668-627) Ninova’daki kütüphanesinin kalıntılarında bulunmuştur.

İnsanın zaman zaman müdahalede bulunduğu vahşi ve evcil hayvanlar arasındaki mücadele betimlerinin olduğu yarışma sahneleri, derin bir sembolik anlam kazanarak silindir mühürler üzerinde işlenen başlıca konulardan biri haline gelmiş, aslan ise her dönemde yarışmaların ana rakiplerinden olmuştur (Collon, 1987, s. 193). MÖ IV. bin sonlarında görülen en erken yarışma tasvirlerinde, düşen avın üzerine sıçrayan aslanlar ve avına yaklaşarak arkadan yakalayan aslanların tasvirleri görülürken; MÖ III. binin ilk yarısında ise aslan, avına önden saldırır ve tasvirlerde insanın müdahalesi görülür, daha sonra bu yatay kompozisyon dikey yarışmacı gruplarına dönüşmüştür (Collon, 1987, s. 193).

Yarışma sahneleri MÖ III. bin yılın ikinci yarısında anıtsal bir üslup haline geldi. Akad Dönemi'nde bu yarışmalar yazıtlı ve birbirini dengeleyen iki zıt gruptan oluşmaktaydı (Collon, 1987, s. 193). Akad Dönemi'nin siyasi çöküşüyle yarışmalardaki bu mücadele kompozisyonu, siyasi durumlardan dolayı bir aslanla iki kahramanın mücadelesi olarak devam eder ve bu üçlü şemalı sahneler bin yıl gibi uzun bir süre baskın tasvirlerden biri olur (Collon, 1987, s. 193).

Akad yarışma sahnelerinde dengeli çiftlerden sonra mühür kazıyıcıları bu sahnelerin değişik çeşitlerini ürettiler; tasvirlerde kahramanlar dizleri üzerine çöker, bir aslanı omuz üzerinden geriye bükerek ve aslanın kuyruğunu tutmak için bir koluyla vücudunu çevrelerler (Collon, 1995, s. 29). Bir başka pozisyonda, aslanlar ve boğalar klasik bir poz haline gelen baş aşağı çevrilmiş olarak; başka bir tasvirde aslanlar bir kahramanın veya boğa-adamın müdahalesi olmadan boğaya saldırırlar (Collon, 1995, s. 29). Bu mücadele kompozisyonu herhangi bir sembolik anlamdan uzak kendi içinde bir amaç haline gelmiştir (Collon, 1995, s. 29). Özellikle Akad Dönemi mücadele konulu mühürlerinde aslan-boğa ile kahraman ya da aslan ile boğa adam, boğa adam ile kahraman şeklindeki üç veya iki grup halinde standartlaşan kompozisyon tekrar görülmeye başlamıştır.

Aslan ve boğa ile mücadele Orta Tunç Çağı tasvir sanatının bir motifi olarak Anadolu'da, Bactria, Levant, ve İndus Vadisi'nde de görülmektedir (İmamoğlu ve Koca, 2018, s. 479). Mısır ve Asur'da krali bir propaganda malzemesi olan aslan avı, kahramanlığı ve gücü vurgulamaktadır (Güney, 2014, s. 70). Asur Ticaret Kolonileri Dönemi'nde de tasvirlerde aslan avı oldukça sevilen bir betimlemedir. Aslan avı sahneleri (Lev. 76b, Lev. 76c) en fazla pişmiş toprak eserler, özellikle mühür ve tablet zarflarının üzerinde görülür (Küsmez, 2009, s. 35).

Aslan mitolojide kutsal mekânların koruyucusu ve hükümdar tahtlarının bekçisi, tanrı/tanrıçanın biniti ve koruyucusu, hayvanlar kralı, güneş sembolü olarak görülmektedir (Ersoy, 2016). Aslanın Akad Dönemi'nde tanrıça İştar'ın (Inanna) simgesi olduğu düşünülmektedir (Black ve Green, 2003, s. 36). Asur Ticaret Kolonileri Çağı silindir mühürleri üzerinde aslanlı tanrı ve tanrıçalar yer almaktadır.

2.4. Boğa

Boğanın heybetli görünüşü boğanın tasvir sanatında yer almasına sebep olmuştur⁵⁴ (Collon, 1995, s. 28). Boğa boynuzlarına, yukardan bakıldığında bir yay gibi betimlenişi İndus Vadisi'ndeki mühürlerdeki tasviri yansıtmaktadır⁵⁵ (Collon, 1995, s. 28). Güneybatı Proto-Elam (MÖ 2800) mühürleri üzerinde ve dönemseller olarak aynı bölge mühürlerinde aslanlar ve boğalar baskın olarak yer almıştır; bunların belki de bölgenin nüfusunu etkileyen, dağlardan gelen göçebelere ve bölgenin yerleşik nüfusunun sakinlerini temsil eden kabile ve etnik grupların amblemleri olabileceği düşünülür (Collon, 1995, s. 24).

Mezopotamya'da tanrıların boğa ile ilişkilendirilmesi, Erken Hanedanlar Dönemi'nden Yeni Babil veya Keldani Dönemi'ne kadar devam etmiştir. Bu bağlamda boğa; tanrının kutsal hayvanı olarak hizmet edebilir, tanrıya benzetilebilir veya bir canavarın şeklini alabilirdi (van Dijk-Coombes, 2018, s. 1). Çift boynuzlu boğa genellikle dünya dışı ilahi bir gücün temsili olarak görülmektedir⁵⁶ (Taheri, 2013, s. 16). Mezopotamya ve yakın uygarlıklarda boğa boynuzlarının olduğu taç, tanrıların temsili olduğu gibi yaşayan krallar tarafından da kullanılmıştır (Taheri, 2013, s. 14). İkonografik ve metinsel kaynaklarda boğa ile tanrı ilişkilenebilir belirgin olarak görülmektedir. Krallar, tanrılar veya kahramanlar kendileri için boğa ile metaforik bir kıyaslama yaparlar; boğa bir tanrının hem sembolü hem de niteliği olabilir tanrılar boğa olarak temsil edilebilirler başka bir ifade ile, tanrılar fiziksel bir boğa şeklinde ya da belirli özellikleri alarak ya da somutlaştırarak bir boğa gibi temsil edilebilmektedir (van Dijk-Coombes, 2018, s. 2). İnanna'nın kocası Dumuzi, çoban rolüyle sığır tanrılarıyla ilişkilendirilmiştir; Dumuzi'nin ölümünü anlatan bir şiirde ise Dumuzi vahşi bir boğaya benzetilmektedir (van Dijk-Coombes, 2018, s. 2). Yakındoğu'nun çok tanrılı inanç sisteminde boğanın birden fazla tanrıyla ilişkilendirilmesinin nedeni; boğanın farklı tanrıların özelliklerinin karşılaştırılması ve benzetilmesi bu tanrılara ait güç, otorite ve doğurganlık özelliklerini yansıtmaları olarak ifade edilmiştir (van Dijk-Coombes, 2018, s. 1). Mezopotamya panteonunun baş tanrısı Anu için yağmurun kaynağı olarak gökyüzünün doğurganlığına gönderme yapılarak 'doğurgan boğa' olarak ifade edilir ve oğlu Enki, "bir boğanın doğurduğu" olarak tanımlanmaktadır (van Dijk-Coombes, 2018, s. 10).

Mezopotamya'da Fırtına Tanrısı ile boğa arasındaki ilişki daha çok Akad Dönemi'nde görülmüş ve Eski Babil Dönemi'nde popüler hale gelmiştir (van Dijk-Coombes, 2018, s. 3). Fırtına Tanrısı tasvirlerde elinde tuttuğu çatallı yıldırım ile betimlenir, aynı zamanda hem metinlerde hem de resimlerde boğa ile ilişkilendirilmiştir; metinlerde gök gürültüsünün sesi ve bir boğanın böğürmesi ifadesi yer almaktadır (van Dijk-Coombes, 2018, s. 3). Fırtına Tanrısı genellikle boğanın üzerinde ayakta tasvir edilir.

⁵⁴ Akad Dönemi mühürlerinde kahraman tarafından bir boğanın ters çevrilmesi Eski Babil Dönemi'ne göre daha çok tercih edilmiştir (Öztürk, 2019, s. 156).

⁵⁵ Collon'a göre, geniş kavisli boynuzun Mezopotamya'ya İndus'dan ithal edilmiştir (Costello, 2010, s. 31).

⁵⁶ Kimi zaman tanrıları simgeleştirmek için hayvan sembolleri veya hayvan nitelikleri kullanıldı (Taheri, 2013, s. 14).

Boğa resminin bulunduğu astronomiyle ilgili tabletler üzerindeki boğanın, Taurus takımyıldızını temsil ettiği düşünülmektedir (Black ve Green, 2003, s. 49).

Asur Ticaret Kolonileri Çağı Anadolu yerli mühürlerinde en çok tasvir edilen Hava Tanrısı boğa üstünde duran tanrıdır; başında boynuzlu bir takke ile betimlenmiştir (Özgüç, 1965, s. 22).

Nimet Özgüç (1965 s. 22-23) Anadolu mühürlerinde yerli bir konu olarak; boğaya, tanrılara olduğu gibi tapınıldığını ve Hava Tanrılarında daha çok hediyeler sunulduğunu belirtmektedir (Lev. 45b). Asur Ticaret Koloni Çağı'na ait bir Anadolu mühür örneğinde; sırtı konili ve üzerindeki kuş bulunan boğaya insani nitelikler atfedilerek tapınılmaktadır (Özgüç, 1965, s. 22). Boğanın bu antropomorf durumu, göğsünden çıkan iki insan kolu ile de dikkat çeker (Lev. 46a).

Eski Babil Dönemi mühürlerindeki tasvirlerde boğa özellikle hilal aracılığıyla Ay Tanrısı (Nanna-suen) ile ilişkilendirilmiştir (Black ve Green, 2003, s. 49). Mezopotamya göklerinde boğanın boynuzlarının ayın hilalini belirtmek için yatay olarak uzandığı ifade edilmektedir (van Dijk-Coombes, 2018, s.6). Erken Hanedanlar Dönemi'nde hilal standardı Ay Tanrısı ile ilişkilendirilmiştir (van Dijk-Coombes, 2018, s. 6).

Sümer ve Babil mitosunda; tanrıça İştar aşkının karşılığını göremediği Gilgamesh'tan intikam almak ve Uruk kentini yok etmek için babası Anu'dan mitsel bir hayvan olan "Gökyüzü Boğası"sını göndermesini ister; boğa Gilgamesh ve Enkidu tarafından öldürülür (Hook, 2015, s. 63-64).

Boğa, Ay tanrısı ve Fırtına Tanrısı dışında Güneş Tanrısı ile de ilişkilidir. Utu (Güneş Tanrısı), "Ülkeyi bir meşale gibi aydınlatan büyük vahşi boğa, genç Utu" olarak metinlerde ifade edilmiştir (van Dijk-Coombes, 2018, s.9). Gilgamesh epik şiirinde "Gördüğüm vahşi boğa Šamaš parlıyordu" olarak geçen Šamaš'ın bir boğa şeklinde tasvir edildiği görülmektedir (van Dijk-Coombes, 2018, s.9).

Mücadele sahnelerinde aslanın ilk rakibi boğadır (evcil ile yabaninin), önceleri kahramanın korumasında olan boğa daha sonra rakibi olur (Collon, 1987, s. 197).

2.5. Šamaš (Güneş Tanrısı)

Akadcada Šamaš, Sümer Güneş Tanrısı Utu olarak, güneşi temsil eder (Black ve Green, 2003, s. 222). Erken dönemlerde görülmeye başlayan Utu kültüründe; Güneş Tanrısı, gökyüzünün kapılarını açarak bir günü tamamlar ve akşam gökyüzünün içine girerdi (Black ve Green, 2003, s. 224). Silindir mühürler üzerinde Šamaš'ın gökyüzü kapılarını açan iki tanrı tasvir edilir (Black ve Green, 2003, s. 224). Güneşin göklerden her şeyi gördüğü düşünülerek; Šamaš doğruluk ve adaletle ilişkilendirilmektedir (Black ve Green, 2003, s. 224).

Akad Dönemi tasvirlerinde önemli bir tanrı olan Šamaš, Eski Babil Dönemi'ndeki tasvirlerde elinde halka ve asa tutar, omuzlarından ışın çıkar (Özgüç, 1965, s. 17). Bazen de belirleyici özellikleri olarak; Šamaš elinde testeresi ile bir dağ üzerine basarken tasvir edilir (Özgüç, 1965, s. 17). Çoğu zaman dağa basar gibi ayağını yükseltmiş şekilde gösterilir. Kültepe'de özellikle Suriye - Koloni üslubundaki mühür tasvirlerinde, Šamaš insan başlı bir boğaya veya yüzüstü yatan bir insana basar (Özgüç, 1965, s. 17).

Güneş Tanrısı Kültepe'de Anadolu üslubundaki silindir mühürlerde üç farklı şekilde görülür; birincisi, Eski Babil Dönemi'ne özgü bir tip olarak, eli testereli ve ayağı dağa basar gibi tasvir edilmiştir (Özgüç, 1965, s. 17). İkincisi, omuzlarından ışınlar çıkan Šamaš, üçüncü olarak Akad Dönemi mühürlerinde görülen; külahından, omuzlarından, eteğinin ucundan ve ellerinden yukarı doğru alevler çıkan Güneş Tanrısı tasvirleridir (Özgüç, 1965, s. 17). Güneş Tanrısı tepesi kurslu, boynuzlu bir külah giymektedir ve oturan tanrının huzurunda görülür (Özgüç, 1965, s. 17).

2.6. Ninurta

Antik dönemlerde Sümer'de tapınılan Ninurta'nın öne çıkan özelliği savaşçı olmasıdır, bu yönü ile çoğu mit Ninurta'nın askeri kahramanlıkları ile ilişkilendirilir (Black ve Green, 2003, s. 163). Öldürülen Kahramanlar mitinde; Ninurta Savaş Tanrısı olarak tuhaf canavarlar grubunu öldürmüştür (Black ve Green, 2003, s. 168). Yedi başlı yılan da bu grubun içinde yer almaktadır. Asur kralları düşmanlara karşı Ninurta'nın gücünü yanlarına almak için, Ninurta kültüne adanmışlardır (Black ve Green, 2003, s. 164).

Ninurta'nın diğer bir yönü de çiftçi tanrı olmasıdır. Ningirsu'nun sembolü olan saban Kassit kudurrularının tepesine yerleştirilirdi (Black ve Green, 2003, s. 163).

MÖ IX. yy tasvirlerinde Ninurta'nın kanatlı güneş diski ile simgeleştiği görüşü vardır (Black ve Green, 2003, s. 164). Bu sembol sonradan Güneş Tanrısı Šamaš'ta da görülür (Black ve Green, 2003, s. 164).

SONUÇ

Anadolu'da Asur Ticaret Kolonileri Çağında görülen mücadele/savaşım sahneleri; damga mühür, silindir mühür ve baskıları üzerinde yer alır. Anadolu'da mücadele tasvirleri yaygın ve yoğun şekilde bu dönemde ortaya çıkar. Mücadele/savaşım tasvirlerinin bulunduğu mühür baskılarının büyük çoğunluğu Kültepe'den açığa çıkarılmıştır (Grafik 3). Bu durum Kültepe'nin Asur Ticaret Kolonileri Çağı için en fazla dokümanın ele geçtiği merkez olması ile bağlantılıdır. Mücadele/savaşım için en az iki figür olması gerekir. Mücadele sahnelerindeki figür grupları ikili, üçlü, dörtlü ve çoklu şeklindedir; ayrıca sadece mücadele/savaşım tasvirlerinin olduğu frizlerde de benzer mücadele grupları yer almaktadır.

Mücadele sahnelerinde çok farklı figürler görülür. Demonlar, canavarlar, kahramanlar, tanrısallıklar ve insanlar bu mücadele sahnelerinin başroldeki figürleridir. Ayrıca doğadaki hayvanların av amaçlı olabilecek mücadeleleri çok gerçekçi yansıtılmıştır. Bu durum mühür ustalarının doğayı çok iyi gözlemlediklerine işaret eder. Bu figürler her zaman, mücadele ettikleri doğadaki hayvanlardan üstün gösterilmiştir. Ormanın kralı aslan mücadele sahnelerinde avladığı veya mücadele ettiği hayvanlara göre her zaman üstündür. Mücadelelerde en çok görülen figür aslandır. Bu tez kapsamında incelenen eserlerde aslanın diğer figürlere göre sayıca daha fazla kullanılması (Grafik 7) onun güç sembolü olarak kabul edilmesi ile ilgili olabilir. Boğa-adam ve aslan mücadelesi en çok tasvir edilen grubu oluşturur (Grafik 6). Bu mücadelede çoğunlukla boğa-adam aslanı baş aşağı ederek galip olarak gösterilmiştir. Tanrısallıklar, demonlar, sığır kulaklı ve boynuzlu çıplak kahraman, diğer kahramanlar ve insanlar çoğunlukla hayvanlarla mücadelelerinde galip gösterilmiştir. Bunlar, vahşi doğadaki insan kontrolünün mücadele tasvirlerine gerçekçi aktarımlarıdır. Savaşım frizleri dışındaki mücadele tasvirlerinin büyük bir kısmı bir veya birden çok tanrısallığın olduğu ritüel sahnelerde görülür. Bu bağlamda gerçekleştirilen mücadeleler tanrıların dünya düzeninin sağlanmasındaki güç ve otoritelerinin bir göstergesi olabilir.

Doğanın en vahşi hayvanı aslan, evcilleştirilmiş boğa, zekâsı ile gücün birleştirildiği mitolojik melez varlık olarak boğa-adam, boynuzlu ve sığır kulaklı çıplak kahraman gibi ikonografik kahramanlar bu grupların önemli figürleridir. Mitolojik varlıklara hayvanlardan daha üstün özellikler verilmiştir.

Mücadelede baş aşağı gösterilen figür yenilmişliği ifade eder. Yüz yüze mücadele ise anı tasvir eder.

Mücadele gruplarının büyük kısmını farklı iki hayvan arasındaki mücadele sahneleri (Grafik 8) oluşturur. Aslan ile ceylan mücadelesi en kalabalık gruplardandır. İkili mücadele gruplarında en çok aslanla olan mücadeleler öne çıkmaktadır. Aslan ve boğa ile yapılan mücadeleler genellikle bir gücün sembolü olarak her zaman sevilen bir tasvir olmuştur. Aslan ve boğa ile yapılan mücadelelerin genel şeması; baş aşağı, dik kalkmış ve silahlı olarak tasvir edilmiştir. Aslan ile diğer mücadeleleri; aslan ile boğanın mücadelesi, boğa-adam ile aslan

mücadelesi, boynuzlu ve sığır kulaklı çıplak kahraman ile aslan, giysili kahraman ile aslan mücadelesi, çıplak kahraman ile aslan mücadelesi, kahraman ile aslan mücadelesi oluşturmaktadır (Grafik 10). İki figürden oluşan mücadelelerin genellikle tahtında oturan tanrı/kral veya tanrısallığın huzurunda ritüel tapınım ve sunum sahnelerinin içerisinde yer aldığı görülmektedir. İkili mücadelelerde kalabalık bir grup da tanrısallık ile adam mücadelesidir.

Mücadele sahnelerinde birbirine benzer mücadele biçimlerinin farklı mühürler üzerinde tekrar edilmesi; özellikle boğa-adam ile kahramanların baş aşağı ve dik kalkmış aslanla, boğa ile mücadele şekli, heraldik kuşarikkuların kahramanlar tarafından tutuluş biçimi ve av sahnelerinde avcının avlanma şekli gibi motiflerin varlığı, belirli sembolik bir ifadeye işaret ettiklerini düşündürmektedir.

Heraldik kuşarikkular, boğa-adamlar, çıplak kahramanlar, kahramanlar, ceylanlar ve aslanların olduğu çok figürlü mücadele sahnelerindeki tasvirlerde çoklu bir mücadele olduğu için figürler içerisinde korumacı ve saldırgan olanlar çok net anlaşılammaktadır.

Vahşi doğadaki insan kontrolünü zaman zaman ortaya koyan mücadele tasvirlerinde, özellikle silindir mühürler üzerindeki sahnelerde, doğayı çok iyi gözlemleyen mühür kazıcılarının mühür alanına gerçekçi aktarımlarını yansıttıklarını görmekteyiz.

KAYNAKÇA

- Alp, S. (1994). *Konya Civarında Karahöyük Kazılarında Bulunan Silindir ve Damga Mühürleri*. Ankara: Türk Tarih Kurumu.
- Alpaslan, B. (1995). *MÖ II. Binde Anadolu'da Bulunan Mühür ve Mühür Baskıları Üzerinde Karışık Varlıklar*, (Yüksek Lisans Tezi), Ankara: Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Amiet, P., Özgüç, N. ve Boardman, J. (1980). *Ancient Art in Seals*. Princeton: Princeton University Press.
- Black, J. ve Green, A. (2003). *Mezopotamya Mitolojisi Sözlüğü: Tanrılar İfritler Semboller*, Çev. Necdet Hasgül. İstanbul: Aram Yayıncılık.
- Bottero, J. (2005). *Eski Yakındoğu Sümer'den Kutsal Kitap'a*, Çev. Adnan Kahiloğulları, Pınar Güzelyürek ve Lale Arslan Özcan. Ankara: Dost Kitabevi.
- Collon, D. (1975). *The Seal Impressions from Tell Atchana/ Alalakh*. Neukirchen-Vluyn: Alter Orient und Altest Testament 27.
- Collon, D. (1987). *First Impressions: Cylinder Seals in the Ancient Near East* (1st ed.). London: British Museum Press.
- Collon, D. (1995). Nimrod, the Mighty Hunter, and his Descendants: Contest Scenes on Cylinder Seals. *Seals and Sealing in the Ancient Near East*, Ed. Joan Goodnick Westenholz, (ss. 23-38), Jerusalem: Bible Lands Museum.
- Contenau, G. (1922). *La Glyptique Syro- Hittite*. Paris.
- Costello, S. K. (2010). The Mesopotamian "Nude Hero": Context and Interpretations. *The Master of Animals in Old World Iconography*, 25-35.
- Demirtaş, M. E. (2018). *Başlangıcından MÖ I. Bin Ortalarına Kadar Eski Anadolu Sanatında Boğa-İnsan ve Aslan-İnsan Karışık Varlıkları ve Tasvirleri*, (Yüksek Lisans Tezi), Çorum: Hitit Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Emre, K. (1971). *Anadolu Kurşun Figürinleri ve Taş Kalıpları*. Ankara: Türk Tarih Kurumu.
- Ensert, H. K. (2014). Toprağın Bereketi İçin Tanrıça Şala'ya Bir Simgesel Yağmur Duası (Oylum Höyük, OY07-Env. 005 No'lu Silindir Mühür). *Armizzi: Engin Özgen'e Armağan*, Ed. Atilla Engin, Barbara Helwing ve Bora Uysal, (ss. 151-156). Ankara: Asitan Kitap.
- Erkanal, A. (1993). *Anadolu'da Bulunan Suriye Kökenli Mühürler ve Mühür Baskıları* (Ser. 42). Ankara: Türk Tarih Kurumu.
- Ersoy, E. (2016). "Aslan Sembolü Üzerine", Erişim tarihi: 8 Şubat 2022, <http://www.dusunuyorumdergisi.com/aslan-sembolu-uzerine>.
- Green, A. (1988). A Note on the "Lion-Demon". *Iraq*, 167-168.
- Güney, A. (2014). *Anadolu'da Başlangıcından MÖ 1.Binin Sonuna Kadar Hayvan Biçimli Damga Mühürler*, (Yüksek Lisans Tezi), Ankara: Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Hooke, S. H. (2015). *Ortadoğu Mitolojisi: Mezopotamya, Mısır, Filistin, Hitit, Musevi, Hıristiyan Mitosları*, Çev. Alaeddin Şenel. Ankara: İmge Kitabevi Yayınları.
- Hrozny, B. (1952). *Inscriptions cuneiformes de Kültepe*. Prague: Statni Pedagogicki Nakladatelstvi.
- İmamoğlu, G., ve Koca, F. (2018). Eski Çağlarda Bazı Görsellerde Hayvanlarla Sportif Mücadelelerin Tasviri. *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 11(61), 479-488.
- Kienast, B. (1960). *Die Altassyrischen Texte Des Orientalischen Seminars Der Universität Hedielsberg Und Der Sammlung Erlenmeyer-Basel*, Berlin: Walter de Gruyter.

- King, L. W. (2020). *Babil Mitolojisi: Mezopotamya Efsaneleri ve İnanışları*, Çev. İnönü Korkmaz. İstanbul: Maya Kitap.
- Kulakoğlu, F. (2011). Kültepe Kaniş-Karumu: Anadolu'nun En Eski Uluslararası Ticaret Merkezi, *Anadolu'nun Önsözü Kültepe Kaniş-Karumu*, Ed. Fikri Kulakoğlu ve Selmin Kangal (ss. 40-51), İstanbul: Kayseri Büyükşehir Belediyesi Kültür Yayınları.
- Kuncewicz, K. (2016). *Figural Anatolian Stamp Seals From Three Assyrian Colony Period Sites: Karahöyük-Konya, Achemhöyük And Kültepe*, (Yüksek Lisans Tezi), Ankara: Bilkent Üniversitesi.
- Küsmes, P. (2009). *Başlangıcından MÖ 2.Binin Sonuna Kadar Anadolu Tasvir Sanatında Av Sahneleri*, (Yüksek Lisans Tezi), Konya: Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Matouš, L. (1962). *Inscriptions Cuneiformes Du Kultepe* (Vol. II). Prag: L'academie Tchecoslovaque Des Sciences.
- Matouš, L. ve Matoušová-Rajmová, M. (1984). *Kappadokische Keilschrifttafeln mit Siegeln aus den Sammlungen der Karlsuniversität in Prag*. Prag: Univerzita Karlova.
- Michel, C. (2011). The Karum Period on the Plateau. *Ancient Anatolia: 10,000-323 BCE*, Ed. Sharon R. Steadman and Gregory McMahon, (ss. 313-336), New York: Oxford University Press.
- Oral, E. (2012). *MÖ 2. Bin Anadolu Tasvir Sanatında İnsan - Hayvan Karışımı Varlıklar*, (Doktora Tezi), Ankara: Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Özgüç, N. (1965). *Kültepe Mühür Baskılarında Anadolu Grubu*. Ankara: Türk Tarih Kurumu.
- Özgüç, N. (1968). *Kaniş Karumu İb Katı Mühürleri ve Mühür Baskıları*. Ankara: Türk Tarih Kurumu.
- Özgüç, N. (2003). *Hatti Efsanesi Yılan Illuyanka'nın Tasvir Sanatında Yorumu*. Ankara: Türkiye Bilimler Akademisi Forumu 18.
- Özgüç, N. (2006). *Kültepe-Kaniş/Neşa: Yerli Peruwa ve Aşşur-ımitti'nin oğlu Assur'lu Tüccar Uşur-şa-Iştar'ın Arşivlerine ait Kil Zarfların Mühür Baskıları*. Ankara: Mattek Matbaacılık.
- Özgüç, N. (2015). *Achemhöyük- Burushaddum 1 Silindir Mühürler ve Mühür Baskılı Bullalar* (Ser. 7). Ankara: Türk Tarih Kurumu.
- Özgüç, N. ve Tunca, Ö. (2001). *Kültepe-Kaniş: Mühürlü ve Yazıtlı Kil Bullalar* (Ser. 48). Ankara: Türk Tarih Kurumu.
- Özgüç, T. ve Özgüç, N. (1953). *Türk Tarih Kurumu Tarafından Yapılan Kültepe Kazısı Raporu-1949/Ausgrabungen in Kültepe*. Ankara: Türk Tarih Kurumu.
- Özgüç, T. (2004). *Kültepe Kaniş/ Neşa*. İstanbul: Yapı Kredi Yayınları.
- Özkan, S. (2022) *Eski Anadolu Mühür Sanatı*. Ankara: Akademisyen Kitabevi.
- Öztürk, G. (2019). *Yeni kazılar ışığında MÖ 3. Binyıl'ın Sonunda ve MÖ 2. Binyıl'ın Başında Kültepe Mühür ve Mühür Baskıları*, (Doktora Tezi), Ankara: Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Pittman, H. ve Aruz, J. (1987). *Ancient Art in Miniature: Ancient Near Eastern Seals from the Collection of Martin and Sarah Cherkasky*. New York: The Metropolitan Museum of Art.
- Porada, E. (1948). *Corpus of Ancient Near Eastern Seals In North American Collections* (Vol. I). New York: Pantheon Books.
- Radner, K. (2018). Assur Kenti ve Assur Krallığı Tarihine Genel Bakış. *Assurlular: Dicle'den Toroslar'a Tanrı Assur'un Krallığı*, Ed. Kemalettin Köroğlu ve Selim Ferruh Adalı, (ss. 1-21), İstanbul: Yapı Kredi Yayınları.
- Schachner, A. (2012). Hititler Öncesi Boğazköy. 2. *Çorum Kazı Araştırmalar Sempozyumu*, Ed. Önder İpek, (ss. 83-102), Çorum: T.C. Çorum Valiliği İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü.

- Spar, I. (1988). *Tablets, Cones and Bricks of the Third and Second Millennia B.C.: Cuneiform Texts in The Metropolitan Museum of Art* (Vol. I). New York: The Metropolitan Museum of Art.
- Taheri, A. (2013). The "Man-Bull" and the "Master of Animals" in Mesopotamia and in Iran. *International Journal of Humanities*, 20(1), 13-28.
- Teissier, B. (1984). *Ancient Near Eastern Cylinder Seals from the Marcopoli Collection*. London: University of California Press.
- Teissier, B. (1994). *Sealing and Seals on Texts from Kültepe Karum Level 2*. Leiden: Historisch-Archaeologisch Instituutte te Istanbul.
- TDK, (2011a). *Büyük Türkçe Sözlük*. Erişim Tarihi: 15. 02. 2023. <https://sozluk.gov.tr>
- TDK, (2011b). *Büyük Türkçe Sözlük*. Erişim Tarihi: 14. 12. 2022. <https://sozluk.gov.tr>
- van Dijk-Coombes, R. M. (2018). Mesopotamian Gods and the Bull. *Sociedades Precapitalistas*, 8(1), 1-14.
- Veenhof, K. R. ve Klengel-Brandt, E. (1992). *Altaassyrische Tontafeln aus Kültepe: Texte und Siegelabrollungen, Vorderasiatische Schriftdenkmäler der Staatlichen Museen Zu Berlin*. Berlin: Gebr. Mann Verlag.
- Von der Osten, H.H. (1936), *Ancient Oriental Seals in the Collection of Mrs. Agnes Baldwin Brett*, Ed. John Albert Wilson and Thomas George Allen. Chicago: The University of Chicago Press.
- Wiggerman, F. A. M. (1994). Mischwesen. *Reallexikon der Assyriologie und Vorderasiatischen Archäologie* (Vol. 8). Berlin: Walter de Gruyter.
- Yakar, J. (2011). Anatolian Chronology and Terminology. *Ancient Anatolia: 10,000-323 BCE*, Ed. Sharon R. Steadman ve Gregory McMahon, (ss. 56-98), New York: Oxford University Press.

EKLER

EK-1: Kataloglar

Katalog No: 1

Mücadele sahnesinin elemanları: Kahraman ve takkeli adamın mücadelesi.

Mühür /mühür baskısı: Mühür baskısı

Mührün üslubu: Anadolu üslup

Mührün açığa çıktığı yer ve tabakası: Kültepe

Mühür Kazı Env. No: Kt d /k 33

Mühür Müze Env. No:

Açıklama: Sol omuzunda sap delikli baltası ile hayvanlar arasında duran Savaş Tanrısının huzurunda; bir akbabanın gagaladığı başsız bir cesedin koluna dizini dayamış olan savaşçı ikinci cesede doğru yayını germektedir. Kısa etekli, sol elinde bir insan başı tutan takkeli kahraman sırtı üstü düşmekte olan takkeli bir adamı göğsünden mızraklamaktadır. Savaş Tanrısının önünde bir aslan ceylâna saldırırken tasvir edilmiştir.

Yayımlandığı Yer: N. Özgüç, 1965, s. 40, Lev XVII Res. 50

Katalog No: 2

Mücadele sahnesinin elemanları: Boğa ile aslan mücadelesi.

Mühür /mühür baskısı: Mühür baskısı

Mührün üslubu: Anadolu üslup

Mührün açığa çıktığı yer ve tabakası: Kültepe Kaniş Karum II

Mühür Kazı Env. No: Kt. 89/k 176

Mühür Müze Env. No: 1-311-89

Açıklama: Mühür baskısının üst sırasında; hilalli güneş kursu, keçi-balık, balık, kuş, yıldız, üç nokta ve bir hayvan başı yer almaktadır. Alt sırada: ön dizlerini bükmüş boğaya arkadan saldıran bir aslan, başlarını geriye çevirmiş ön dizlerinin üzerine oturmuş iki antilop ve üç hayvan başı, kuşbaşı ve balık tasvir edilmiştir.

Yayınlandığı Yer: Özgüç ve Tunca, 2001, s. 91, Lev. 27, CS 158

Diğer baskı: Kt.94/k 1271 çizim bu baskıdan yapılmıştır.

Katalog No: 3

Mücadele sahnesinin elemanları: Ceylan ile aslan mücadelesi.

Mühür /mühür baskısı: Mühür baskısı

Mührün üslubu: Anadolu üslup

Mührün açığa çıktığı yer ve tabakası: Kültepe Kaniş

Mühür Kazı Env. No: Kt. d/k 20

Mühür Müze Env. No: 155-20-64a

Açıklama: Yüzü cepheden gösterilen kısa etekli kahraman baş aşağı yendiği aslanı arka bacağı ve kuyruğundan yakalamaktadır. Sahnenin ortasında altta keçi- balık üstte ters yatmış ceylanın arasında oturan bir maymun elinde gaga ağızlı testi tutmaktadır. Solda kaçmaya çalışan başını geri çevirmiş ceylanın başını yakalayan aslan tasvir edilmiştir. Aslan ile ceylanın mücadelesinin üzerinde hilalli güneş kursu görülmektedir.

Yayımlandığı Yer: N. Özgüç, 2006, s. 72, Lev. 7 CS 287

Katalog No: 4

Mücadele sahnesinin elemanları: Ceylan ile aslan mücadelesi.

Mühür /mühür baskısı: Mühür baskısı

Mührün üslubu: Eski Anadolu üslûbu

Mührün açığa çıktığı yer ve tabakası: Kültepe Kaniş

Mühür Kazı Env. No: Kt. c/k 1634

Mühür Müze Env. No: 154-1569-64

Açıklama: Sahnenin sağ üst ve sol üstünde birer hilalli güneş kursunun altında; beş hayvan başı, iki akbaba, yaban domuzu, balık, iki kuş, yılan, üç ceylan ve yıldızın tasvir edildiği mühür sahnesinde başını geriye çevirmiş ceylana bir aslan saldırılmaktadır.

Yayımlandığı Yer: N. Özgüç, 2006, s. 93, Lev. 16, CS 339

Katalog No: 5

Mücadele sahnesinin elemanları: Aslanı yenen boğa-adam. Hatti efsanesi Illuyanka.

Mühür /mühür baskısı: Mühür baskısı. İki kısmı baskı; a yüzü

Mührün üslubu: Eski Anadolu

Mührün açığa çıktığı yer ve tabakası: Sarıkaya Sarayı 6 no'lu oda

Mühür Kazı Env. No: Ac. i -717 Ac. i-1346

Mühür Müze Env. No:

Açıklama: Hatti efsanesi olan Illuyanka'nın yansıtıldığı tasvir sahnesinde; Fırtına Tanrısı ile kızı yabannın tanrıçası Inara yılanı karşı kazanılan zaferi kutlamaktalar. Fırtına Tanrısı sağ elinde yuları ve kadehi tutmakta, sağ ayağı ile boğanın sırtına basmaktadır, sol ayağını dağa basan tanrı bir eli ile stilize ölü yılanı ve ona saplanan yıldırım ağacını tutarken tasvir edilmiştir. Boğanın yularının üstünde çıplak tanrıça, önünde sakallı sfenks, altında kuş, balık bulunmaktadır. Fırtına Tanrısının arkasında baş aşağı aslanı yenen boğa-adam bu sahnede yer almaktadır. Sahnenin solunda hilalin altında, dağ koyununa oturmuş, önünde içinden kamış çıkan iri vazo ve sunak bulunan tanrıça Inara sağ elinde kadeh tutmaktadır. Tanrıçanın arkasında Lama, önünde ise çaydanlık sunan uzun elbiseli figür bulunmaktadır.

Yayınlandığı Yer: N. Özgüç, 2015, s. 153 -154. Res. 118 CS 88

Katalog No: 6

Mücadele sahnesinin elemanları: Boğa-adam ile aslan mücadelesi.

Mühür /mühür baskısı: Mühür baskısı

Mührün üslubu: Eski Anadolu (Hatti) üslup

Mührün açığa çıktığı yer ve tabakası: Kültepe Kaniş

Mühür Kazı Env. No: Kt. n/k 1913

Mühür Müze Env. No: 165-1910-64

Açıklama: Sahnenin ortasında, bir ayağını çift tepeli dağa basan diğer ayağını boğaya basan bir elinde kadeh ve yular tutan diğer elinde yılanı (Illuyanka) öldüren yıldırım ağacını tutan Fırtına Tanrısının huzurunda; maymunla oynayan diz çökmüş çıplak kahraman, gökkuşağının altında çıplak tanrıça, sakallı koruyucu tanrı, oğlak sunan çok boynuzlu tanrı yer almaktadır. Fırtına Tanrısının arkasında yüzü cepheden gösterilen baş aşağı aslanı yenen boğa-adam tasvir edilmiştir. Doldurma motifi olarak; dik kalkmış küçük hayvan (aslan?), iksir-kabı, meyvelik-sunak , iki yıldız, ceylan, kuş, hayvan başı, balık , vazo, kablumbağa ve nokta bulunmaktadır. Fırtına Tanrısının üzerinde hilalli güneş kursu ve yağmur sembolleri görülmektedir.

Yayınlandığı Yer: N. Özgüç, 2006, s. 259 Lev. 74, CS 748

Diğer baskılar: N.Özgüç, 2003, Res. 5; ICK I 48 A; Collon 1975: No.14

Katalog No: 7

Mücadele sahnesinin elemanları: Aslanı yenen boğa-adam

Mühür /mühür baskısı: Silindir mühür baskısı

Mührün üslubu: Anadolu üslup

Mührün açığa çıktığı yer ve tabakası: Kültepe

Mühür Kazı Env. No: Kt j/k 395

Mühür Müze Env. No:-

Açıklama: Önünde insan eli uzantısı olan sırtı konili boğanın altında heraldik aslan çifti bulunmaktadır. Konili boğanın huzurunda; bir koruyucu tanrı, diz çökmüş vazosundan sular taşan çıplak kahraman ve baş aşağı aslanı yenmiş boğa-adam tasvir edilmiştir. Boğa-adam ve çıplak kahramanın yüzleri cepheden gösterilmiştir. İksir kabı, yıldız ve balık motif olarak işlenmiştir.

Yayınlandığı Yer: N. Özgüç, 1965, s. 38, Lev. XII Res.35

Katalog No: 8

Mücadele sahnesinin elemanları: Boğa-adam, aslan mücadelesi.

Mühür /mühür baskısı: Silindir mühür baskısı

Mührün üslubu: Anadolu üslup

Mührün açığa çıktığı yer ve tabakası: Kültepe

Mühür Kazı Env. No: Kt. b/k 66; c/k 984

Mühür Müze Env. No

Açıklama: Hilalli güneş kursunun altında oturan, sağ elinde kadeh ve kuş tutan tanrının huzurunda; koruyucu tanrı eşliğinde tapan küçük figür ve baş aşağı ettiği aslanı mızraklayan yüzü cepheden görülen boğa-adam mücadelesi tasvir edilmiştir.

Yayımlandığı Yer: N. Özgüç, 1965, s. 43, Lev. XXVI. Res. 78

Katalog No: 9

Mücadel e sahnesinin elemanları: Aslanı yenen çıplak kahraman (boynuzlu) .

Mühür /mühür baskısı mı: Silindir mühür baskısı

Mührün üslubu: Anadolu üslubu

Mührün açığa çıktığı yer ve tabakası: Kaniş Karum

Mühür Kazı Env. No: Kt d/k 29

Mühür Müze Env. No:

Açıklama: Hilalli güneş kursunun altında aslanlı bir şiltede oturan eli kadehli Savaş Tanrısının huzurunda; iki Lama ve baş aşağı aslanı yenmiş çıplak kahraman yer almaktadır. Çıplak kahramanın (boynuzlu) yüzü cepheden, boynuzlu ve sığır kulaklı görünmektedir. Çıplak kahraman ile aslanın mücadelesinin yanında dik kalkmış antilop ağzında başak tutmaktadır. Motif olarak vaz o ve noktalar bulunmaktadır.

Yayımlandığı Yer: N. Özgüç, 1965, s. 43, Lev XXVIII Res. 86

Katalog No: 10

Mücadele sahnesinin elemanları: Çıplak kahraman (sığır kulaklı) ile aslan mücadelesi.

Mühür /mühür baskısı: Mühür baskısı.

Mührün üslubu: Anadolu üslup.

Mührün açığa çıktığı yer ve tabakası: Kültepe

Mühür Kazı Env. No: Kt. c/k 638, i/k 58

Mühür Müze Env. No

Açıklama: Tahtı keçi- balığa basan tanrı Ea'nın önünde boğa ayaklı sunak, huzurunda ise; Lama (koruyucu tanrı) ve aslan üzerinde eli hançerli, güzrlü Savaş Tanrısı bulunmaktadır. Savaş Tanrısının arkasında diz çökmüş çıplak kahramanın vazosundan sular taşmaktadır. Sulu çıplak kahramanın üzerinde tasvir edilen oturan maymun elinde gaga ağızlı testiden alevli tanrıya sunu yapıyor görünmektedir. Sahnenin ortasında baş aşağı aslanı yenen çıplak kahraman (sığır kulaklı) mücadelesi betimlenmiştir.

Yayınlandığı Yer: N. Özgüç, 1965, s. 35-36, Lev. III, Res.8

Katalog No: 11

Mücadele sahnesinin elemanları: Çıplak kahraman (sığır kulaklı ve boynuzlu) ile aslan mücadelesi. Ritüel sahne.

Mühür /mühür baskısı: Mühür baskısı

Mührün üslubu: Anadolu üslup

Mührün açığa çıktığı yer ve tabakası: Kültepe

Mühür Kazı Env. No: Kt. j/k

Mühür Müze Env. No:

Açıklama: Aslan ve antiloplardan oluşan zemin üzerindeki iki sahneden soldaki sahne; hilalli güneş kursunun altında oturan eli kadehli tanrının önündeki boğa ayaklı sunak üzerinde kuş ve hayvan başı bulunmaktadır. Oturan tanrının huzurunda koruyucu tanrı, arkasında dik bir yılan tasvir edilmiştir. Sağda ikinci sahnede; at cinsinden bir hayvan (equus onager) üzerinde oturan, sağ elinde hayvanın yularını tutan tanrının karşısında baş aşağı aslanı yenen çıplak kahraman (boğa boynuzlu ve sığır kulaklı; Demirtaş, 2018, s. 7) yer almaktadır. Motif olarak noktalar ve balık betimlenmiştir.

Yayınlandığı Yer: N. Özgüç, 1965, s. 42-43, Lev XXVI, 77

Katalog No: 12

Mücadele sahnesinin elemanları: Çıplak kahraman (sığır kulaklı) ile baş aşağı aslan mücadelesi. Ritüel sahne.

Mühür /mühür baskısı: Mühür baskısı

Mührün üslubu: Anadolu üslup

Mührün açığa çıktığı yer ve tabakası: Kültepe

Mühür Kazı Env. No: Kt. a/k 417 ; a/k 434

Mühür Müze Env. No:

Açıklama: Başı hizasında hilalli güneş kursu bulunan sırtı konili boğa yatan bir boğanın üzerinde yer almaktadır. Konili boğanın karşısında iki koruyucu tanrı bir aslanın üzerinde görünmektedir. Üçüncü bir Lamanın önünde baş aşağı aslan ile çıplak kahraman (sığır kulaklı) mücadelesi yer alıyor. Elinde altı kulplu meyvelik tutan koruyucu tanrı, noktalar ve yıldızlar da bu sahnede tasvir edilmiştir. Çıplak kahramanın başı cepheden, yenilen aslanın ağzı açık dili dışarıdadır.

Yayımlandığı Yer: N. Özgüç, 1965, s. 40, Lev XIX, Res. 58

Katalog No: 13

Mücadele sahnesinin elemanları: Çıplak kahraman ile aslan mücadelesi .

Mühür /mühür baskısı: (zarf üzerinde) Mühür baskısı

Mührün üslubu: Eski Babil üslup

Mührün açığa çıktığı yer ve tabakası: Kültepe Kaniş

Mühür Kazı Env. No: Kt. n/k 2061

Mühür Müze Env. No: 165-2058-64

Açıklama: Bir ayağı ile dağa basan eli testereli Güneş Tanrısının karşısında, Lama eşliğinde oğlak sunan figür. Sağda baş aşağı ettiği aslanı arka bacağı ve kuyruğundan yakalayarak ve başını bacaklarının arasına sıkıştırarak yenen yüzü cepheden çıplak kahraman mücadelesi görülmektedir. Sahnede figürler arasında; oturan başı çengelli köpek, insan başı, yıldız, iki nokta bulunmaktadır. Çıplak kahraman aslana arkası dönmüş olarak mücadele etmektedir.

Yayımlandığı Yer: N. Özgüç, 2006, s. 320 Lev. 85, CS 836

Katalog No: 14

Mücadele sahnesinin elemanları: Boğa-adam ile çıplak kahraman mücadelesi.

Mühür /mühür baskısı: Bulla üzerinde damga mühür baskısı

Mührün üslubu: Anadolu

Mührün açığa çıktığı yer ve tabakası: Acemhöyük

Mühür Kazı Env. No:

Mühür Müze Env. No: Ac. İ 488

Açıklama: Boğa-adam (insan başlı bir boğa) ile mücadele eden kahraman. Çıplak kahramanın vücudunun üst kısmı cepheden, boğa-adamın baş kısmı cepheden gösterilmiştir. Çıplak kahraman mücadele ettiği boğa-adamın kuyruğunu tutarak bir ayağını da boğa-adamın arkasına sağrına doğru kaldırmış bir eli ile de boğa-adamın boynuzundan yakalamaktadır. Boğa-adam ile çıplak kahraman arasında üstte hilalli güneş kursu yer almaktadır.

Yayımlandığı Yer: Amiet vd., 1980, s. 85, Fig III, 40

Katalog No: 15

Mücadele sahnesinin elemanları: Çıplak Tanrı ile boğanın mücadelesi.

Mühür /mühür baskısı: Mühür baskısı

Mührün üslubu: Anadolu üslup

Mührün açığa çıktığı yer ve tabakası: Kültepe

Mühür Kazı Env. No : Kt. a/k 487 ; a/k 447 ; c / k 1 372

Mühür Müze Env. No:

Açıklama: Hilalli güneş kursunun altında oturan tanrının bir elinde ve arkasında suşeridi, sağ omuzundan iki sıra ışın çıkmaktadır. Tanrının huzurunda ise; ellerini göğsünün altında kavuşturmuş ikiyezlü tanrı ve boğayı baş aşağı yenen çıplak tanrı yer almıştır. Baş aşağı boğanın ön ayaklarından birisi arkaya bükülmüş bir ayağı da başının altında öne doğru uzanmaktadır. Boğayı yenen tanrı ile ikiyezlü tanrı (Usmu) arasında beş nokta görülmektedir. İki satırlık yazıtın arasında belden yukarısı çıplak, ellerini göğsünün altında tutan, yüzü cepheden tanrıça tasvir edilmiştir. Boğa ile mücadele eden çıplak tanrı bir eli ile boğanın arka ayağından birini tutmakta diğer eli ile de hançeri (silah) boğanın sağrına saplamaktadır. Baş aşağı edilen boğanın ağzı açık, gözü kapalı tasvir edilmiştir. Oturan tanrının önünde dik duran bir ceylan, arkasındaki yazıtta: En-nam-A-sur, DUMU Puzur-Istar.

Yayımlandığı Yer: N. Özgüç, 1965, s. 37, Lev. VI Res. 18

Katalog No: 16

Mücadele sahnesinin elemanları: Savaşım frizi. İkili mücadeleler.

Mühür /mühür baskısı: Mühür baskısı

Mührün üslubu: Eski Babil üslup

Mührün açığa çıktığı yer ve tabakası: Acemhöyük (Buruşhaddum)

Mühür Kazı Env. No: Ac. İ- 1019

Mühür Müze Env. No:

Açıklama: Savaşım sahnesinin solunda, bir tepeye dik oturmuş ceylanın başını ısırarak kanatlı aslan-grifonu, ortada baş aşağı boğayı yenen çıplak kahraman, sağda dik kalkmış aslanla savaşan boğa-adam, küçük aslan ve figürler arasında beş nokta tasvir edilmiştir. Dik kalkmış aslanın ön pençelerinden yakalayan boğa-adamın yüzü cepheden gösterilmiştir. Baş aşağı boğanın kuyruğundan ve art ayağından tutan bir ayağını boğanın boynuna basarak yenen çıplak kahramanın başı yandan tasvir edilmiş , başında değişik bir başlık bulunmaktadır. Kanatlı aslan-grifonu ve dik kalkmış aslanın ağzı açık saldırgan görünümündedir.

Yayınlandığı Yer: N. Özgüç, 2015, s. 68 CS 14 Res. 44

Katalog No: 17

Mücadele sahnesinin elemanları: Boğa-adam, ceylan ve aslan, kanatlı aslan grifon,kahraman ve aslan mücadelesi. Üç figürlü grupların savaşım frizi.

Mühür /mühür baskısı: Mühür baskısı

Mührün üslubu: Eski Babil üslup

Mührün açığa çıktığı yer ve tabakası: Kültepe Kaniş

Mühür Kazı Env. No: Kt. n/k 1784

Mühür Müze Env. No: 165-1782-64

Açıklama: Mühür sahnesinin sağında yüzü dik kalkmış aslan tarafından ısırılan dik kalkmış ceylanın solunda yüzü cepheden boğa-adam ceylanın boynuzunu ve ön ayağını yakalamaktadır. Sağda kanatlı aslan-grifonu ve dik kalkmış aslanın saldırdığı bir kaide üzerinde dizi üzerine çökmüş kahraman yer almaktadır. Kanatlı aslan- grifon kahramanın başına saldırmakta, başı yukardan gösterilen dik kalkmış aslan da kahramanın omuzundan ısırıyor görünmektedir. Motif olarak üç nokta.

Yayınlandığı Yer: N. Özgüç, 2006, s. 155, Lev. 39, CS 495

Diğer baskı: Kt n/k 1914 A , 1955 A, 1957 A

Katalog No: 18

Mücadele sahnesinin elemanları: Kanatlı aslan-grifon, aslan ve ceylan, boğa ile çıplak kahraman mücadelesi. Üçlü ve ikili mücadele. Savaşım frizi.

Mühür /mühür baskısı: Mühür baskısı

Mührün üslubu: Eski Babil üslup

Mührün açığa çıktığı yer ve tabakası: Kültepe Kaniş

Mühür Kazı Env. No: Kt. n/k 1748

Mühür Müze Env. No: 165-1746-64

Açıklama: Dik kalkmış kanatlı aslan-grifonu ile dik kalkmış aslan aralarındaki dik kalkmış ve başını geri çevirmiş ceylana saldırmaktadır. Sahnenin solunda baş aşağı boğanın başına basarak ve art bacağıyla yakalayarak yenen yüzü cepheden çıplak kahraman mücadelesi görülmektedir. Boğanın başı tam olarak yere değmemiş, bükülen iki ön bacağı üzerinde mücadele etmesi boğanın henüz yenilmediğini gösteriyor. Savaşım frizinde yer alan diğer figürler; keçi-balık, dik oturmuş aslan ve maymun.

Yayımlandığı Yer: N. Özgüç, 2006, s. 133, Lev. 32, CS 437

Katalog No: 19

Mücadele sahnesinin elemanları: Boğa-adam ile aslan, aslan-grifonu, ceylan, aslan ve çıplak kahraman mücadelesi. İki ve dört figürlü gruplardan oluşan savaşım frizi.

Mühür /mühür baskısı: Mühür baskısı

Mührün üslubu: Eski Babil üslup

Mührün açığa çıktığı yer ve tabakası: Kültepe Kaniş

Mühür Kazı Env. No: Kt. n/k 1794

Mühür Müze Env. No: 165-1792-64

Açıklama: Kayalık tepede dik oturmuş ceylanın boynunu ısırarak dik kalkmış aslan diğer yanından dik kalkmış aslan-grifonu ceylanın yüzünü ağzının içine almaktadır, ceylana saldıran aslan-grifonunu kanatlarından yakalayan yüzü cepheden tasvir edilmiş çıplak kahraman mücadelesi görülmektedir. Dörtlü mücadele grubunun sağında dik kalkmış aslan ile boğa-adam savaşmaktadır. Boğa-adamın başı cepheden gösterilmiştir. Diğer figürler; tepesi kancalı köpek, iki grubun arasında üstte cepheden kahraman başı ve yay bacaklı cücedir.

Yayınlandığı Yer: N. Özgüç, 2006 s. 163, Lev. 43, CS 519

Katalog No: 20

Mücadele sahnesinin elemanları: Kahramanlar ile aslanların mücadelesi. Çok figürlü savaşım frizi.

Mühür /mühür baskısı: Mühür baskısı

Mührün üslubu: Eski Babil üslup

Mührün açığa çıktığı yer ve tabakası: Kültepe Kaniş

Mühür Kazı Env. No: Kt. n/k 1726

Mühür Müze Env. No: 165-1724-64

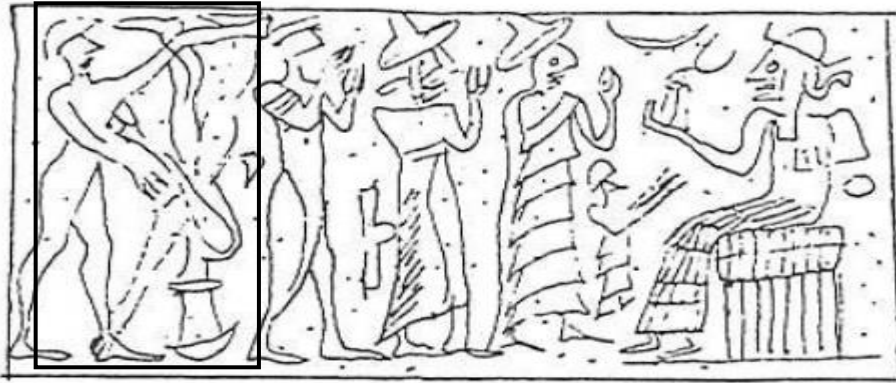
Açıklama: Savaşım sahnesinin ortasında yüzü cepheden sığır kulaklı çıplak kahraman bacaklarını ısırarak baş aşağı iki aslanın birer arka bacaklarından tutmaktadır. Baş aşağı aslanların birer yanlarından kahramanlar saldırmaktadır. Kahramanlar baş aşağı aslanların arka bacaklarından birini tutarken diğer ellerindeki hançeri aslanların karın bölgesine saplamaktadır. İki kahraman da yandan tasvir edilmiştir. Çıplak kahramanın sağ kolu üzerinde hilalli güneş kursu solunda güneş sembolü bulunmaktadır. Sahnede üç nokta, küçük aslan, maymun ve vazo yer almaktadır.

Yayımlandığı Yer: N. Özgüç, 2006, s.112, Lev.24, CS 376

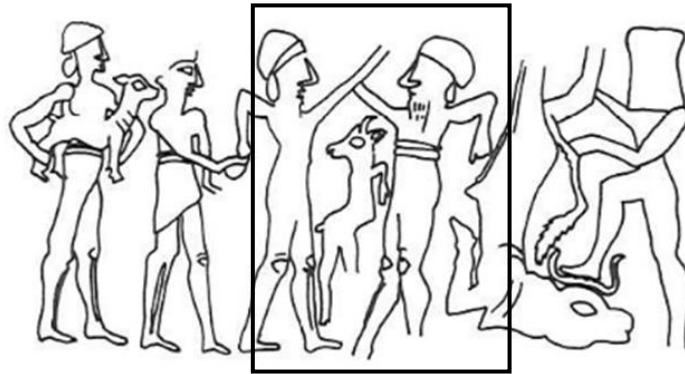
Diğer baskı: Kt. n/k 1897 A

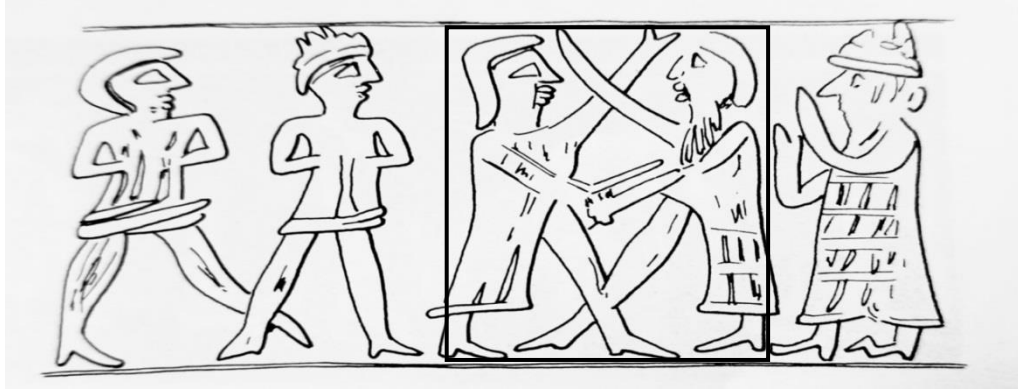
a) 1.1. Küçük adam ile bir figür mücadelesi (Özgüç, 2006, s. 201, Lev. 56 CS 612).

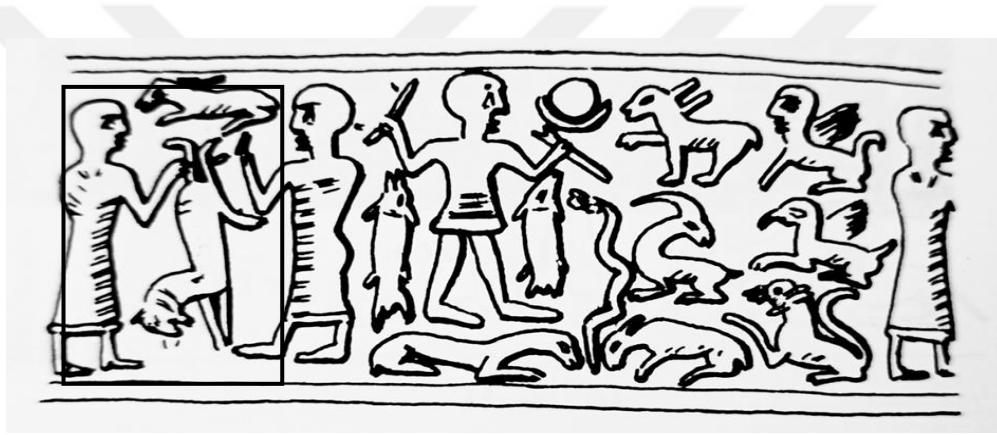
b) 1.1. İki insan mücadelesi (Teissier, 1994. ss. 172, 231 no: 495; Lubor, ve Matoušová-Rajmová, 1984. s. 106, 35D).

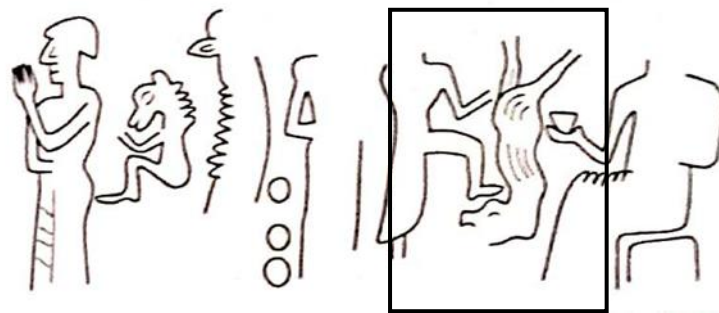
c) 1.1. İki figürün mücadelesi (Teissier, 1994, ss. 159, 228 no: 386).

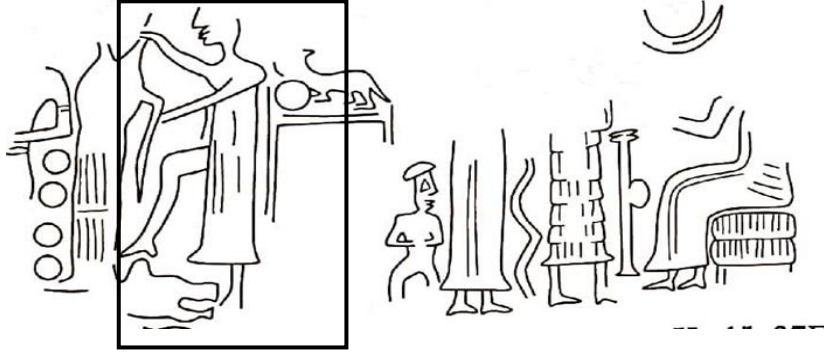
a) 1.1. İki erkek figürün mücadelesi (Erkanal, 1993, s. 25, Lev. 7, I-X/15).

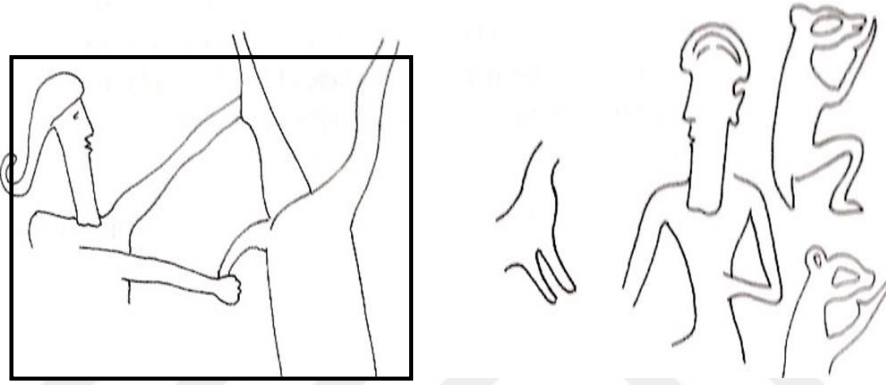
b) 1.2.1. Aslan ile adamın mücadelesi (Erkanal, 1993, ss. 50,52, Lev. 18, II 8-F/01; Boehmer, s. 101, Lev. XXXVI, Nr. 297).

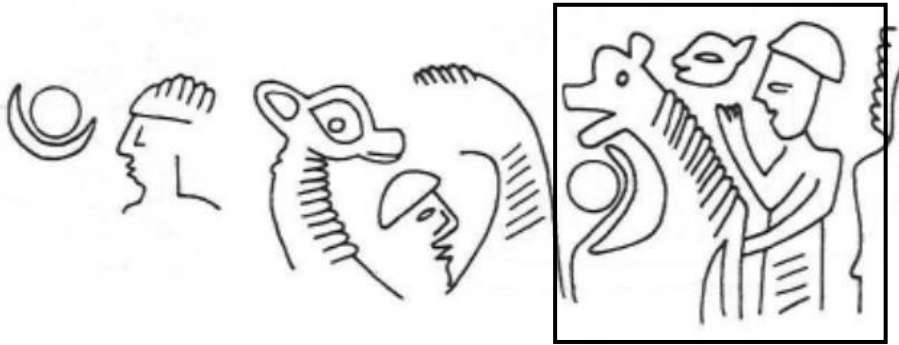
c) 1.2.1. Figür ile aslan mücadelesi (Özgüç, 2006, s. 156, Lev. 40 CS 499).

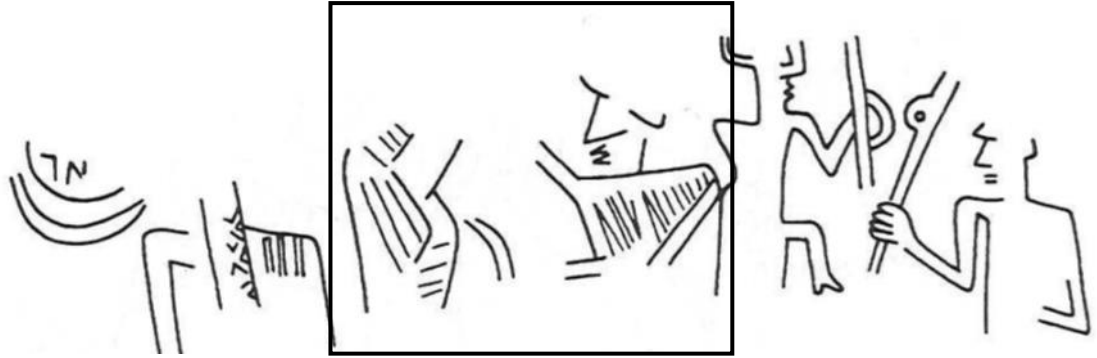
a) 1.2.1. Figür ve aslan mücadelesi (Özgüç, 2006, s. 85, Lev. 13, CS 323).

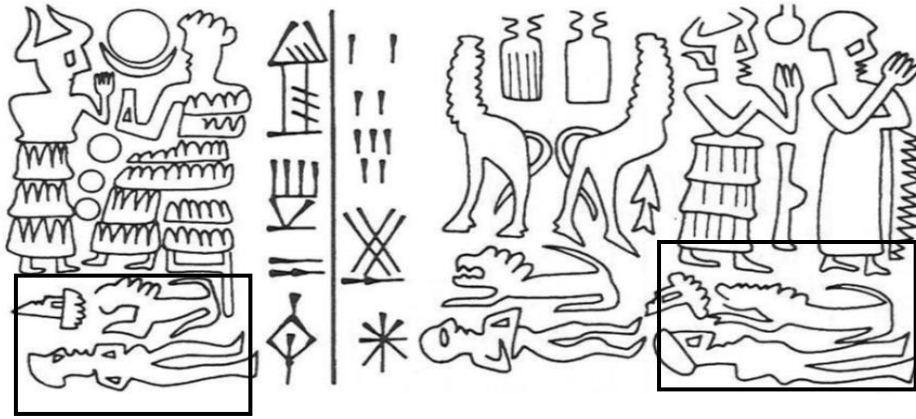
b) 1.2.1. Figür ve aslan mücadelesi (Özgüç, 2015, s.143-144. Res. 109 CS 79).

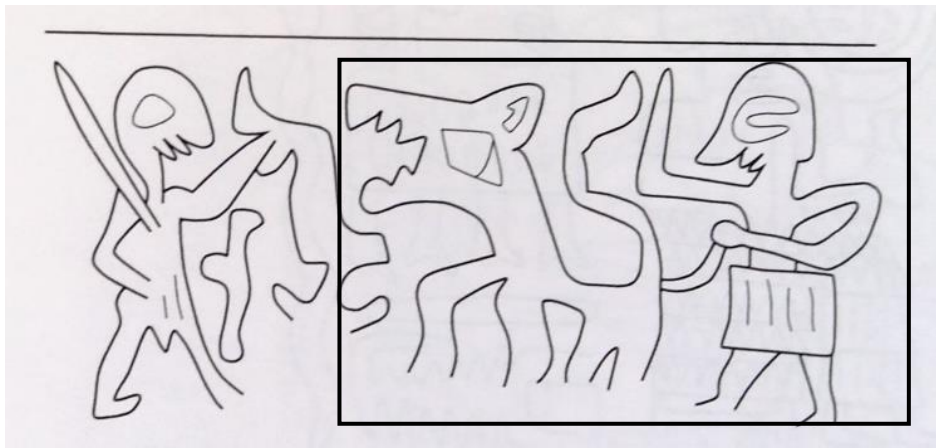
c) 1.2.1. Takkeli figür ile aslan mücadelesi (Özgüç ve Tunca, 2001, s. 53, Lev. 16 CS 98).

a) 1.2.1. Takkeli figür ile aslan mücadelesi (Özgüç ve Tunca, 2001, s. 31, Lev. 4 CS 24).

b) 1.2.1. Adam ve aslan mücadelesi (Özgüç ve Tunca, 2001, s. 51, Lev. 15 CS 91).

c) 1.2.1. Adam ve aslan mücadelesi (Özgüç, 2006, s. 94, Lev. 17 CS 344).

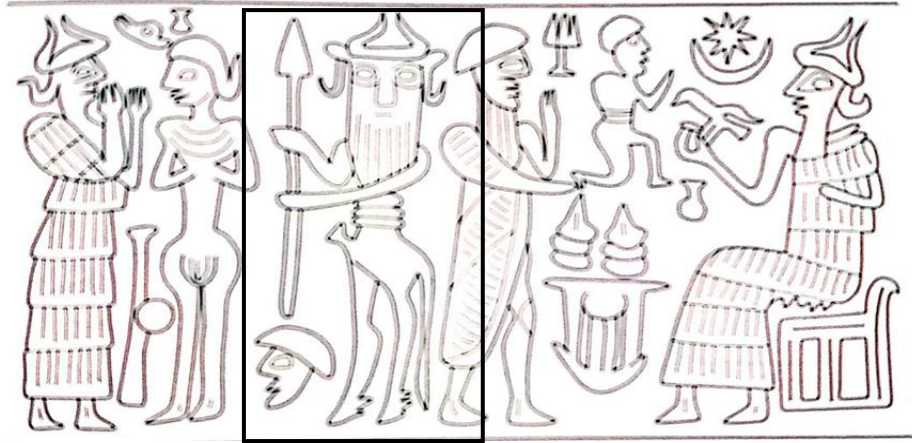
a) 1.2.1. Adam ile aslan mücadelesi (Özgüç ve Tunca, 2001, s. 32, Lev. 4, St. 5).

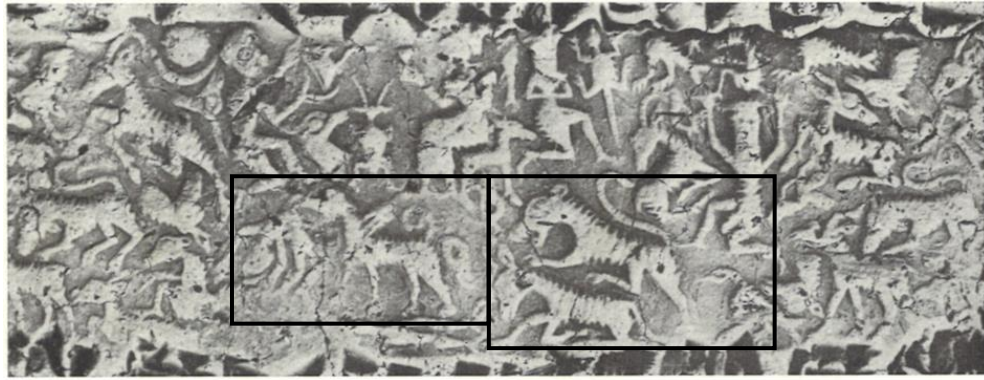
b) 1.2.2. Adam ile sığır mücadelesi (Özgüç, 2006, s. 95 Lev. 17 CS 345).

c) 1.3.1. Boğa-adam ile adam mücadelesi (Özgüç, 2006, s. 321 Lev. 86 CS 839).

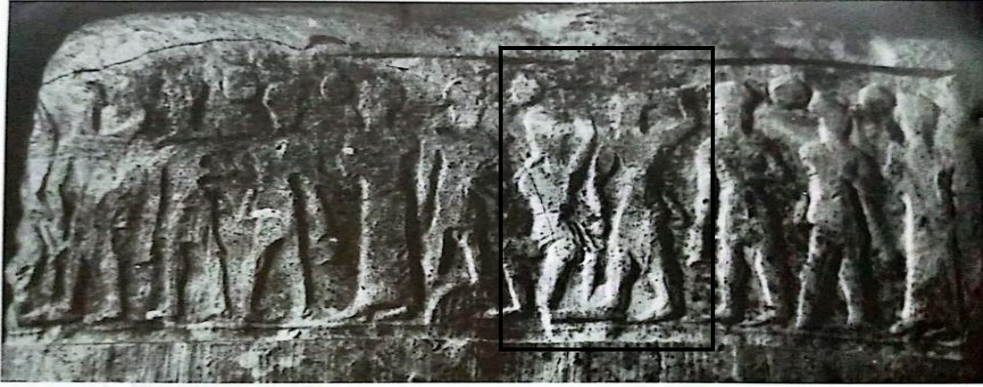
a) 1.3.1. Boğa-adamın bir insan başı ile mücadelesi (Özgüç, 2006, s. 212 Lev. 59 CS 638).

b) 1.3.2. İnsan ile grifonun mücadelesi (Özgüç, 1965, s. 42, Lev XXI V Res. 74).

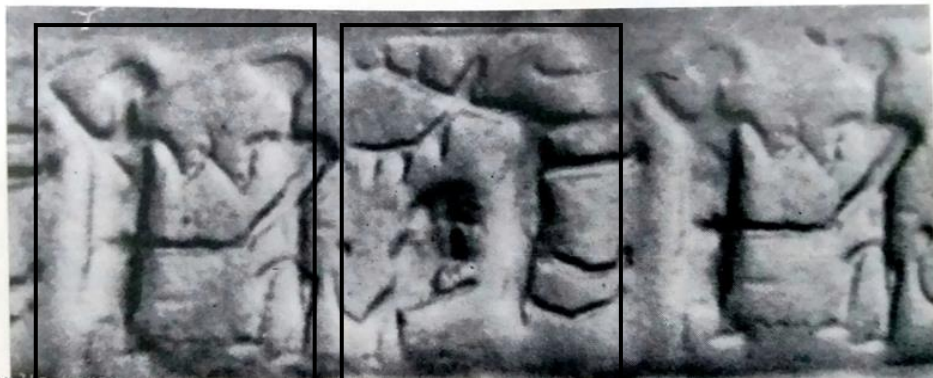
c) 1.3.3. Aslan-antilop başlı yaratığın bir şahısla mücadelesi (Özgüç, 1965, s. 43, Lev XXVIII Res. 84).

a) 1.4.1. Çıplak kahraman ile bir figürün mücadelesi (Özgüç ve Tunca, 2001, s. 20-21 Lev. J. 2).

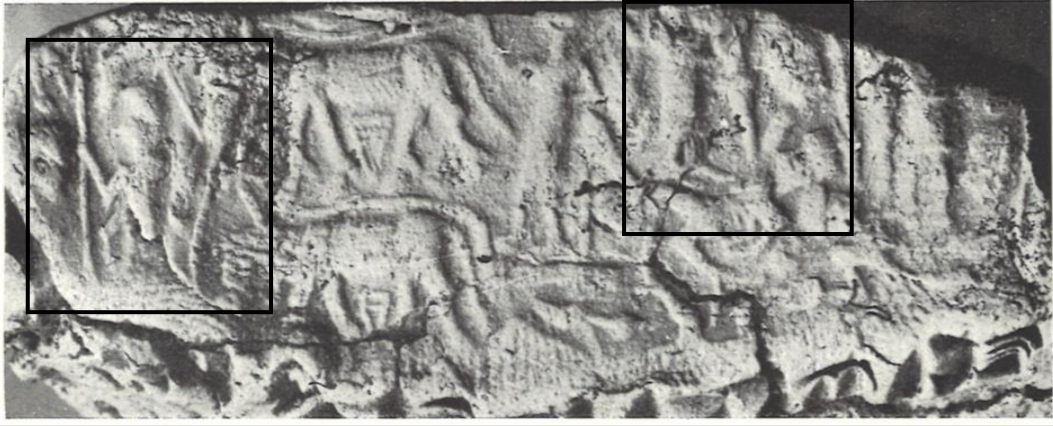
b) 1.4.2. Çıplak kahraman ile çıplak figürün mücadelesi (Özgüç, 2006, s. 288 Lev. 82 CS 811).

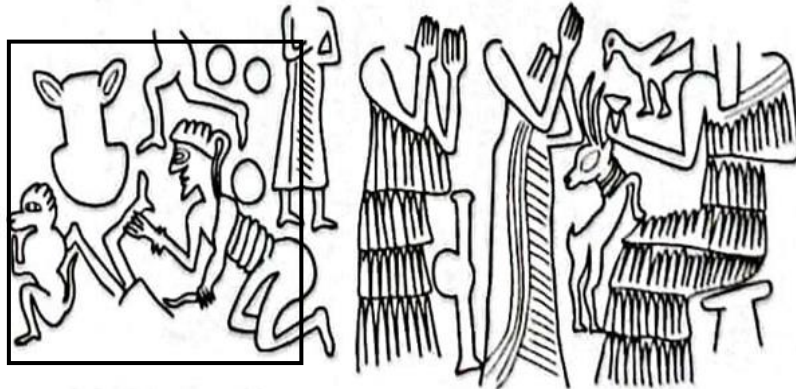
c) 1.5.1. Kahraman ile adamın mücadelesi (Özgüç, 1968, s. 31, Lev. 29, 3).

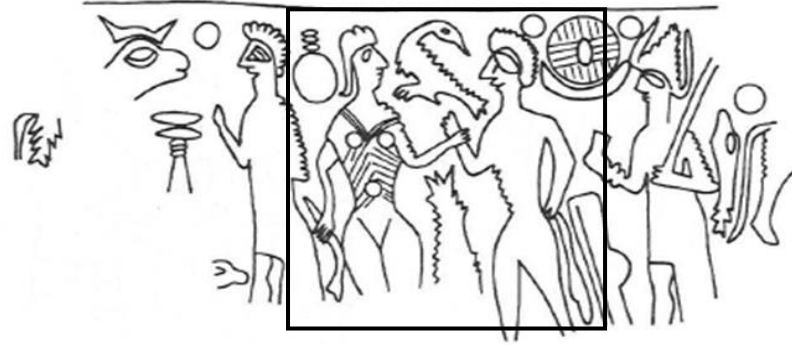
a) 1.5.1. Kahraman ve takkeli adamın mücadelesi (Özgüç, 1965, s. 40, Lev XVII Res. 50).

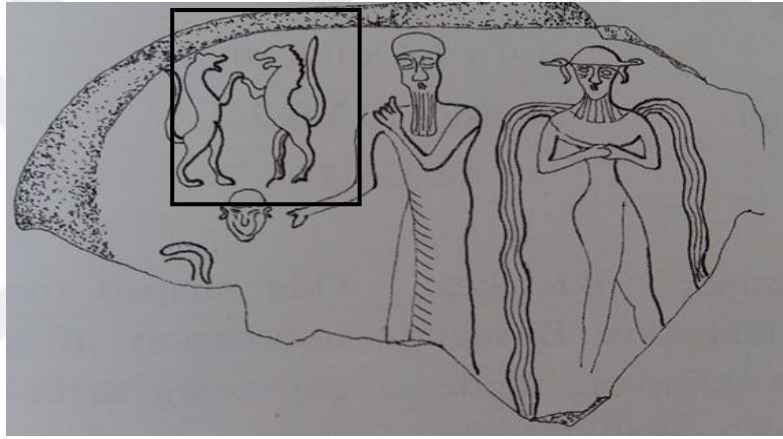
b) 1.5.1. Kahraman ve hançerlenen adam mücadelesi (Özgüç, 1965, s. 40, Lev XVII Res. 51).

c) 1.5.1. Kahraman ile adamın mücadelesi (Özgüç, 2006, s. 261 Lev. 74 CS 752).

a) 1.5.2. Çıplak kadın ile kahraman mücadelesi (Özgüç ve Tunca, 2001, s. 81, Lev. 22-23 CS 128).

b) 1.6.1. Dik kalkmış iki aslanın mücadelesi (Özgüç, 2015, s. 103 CS 42 Res. 72).

c) 1.6.1. Aslan ile aslan mücadelesi (Özgüç, 1965, s. 34, Lev I; 3).

a) 1.6.1. İki aslanın mücadelesi (Teissier, 1994, s. 107, 212 no: 18).

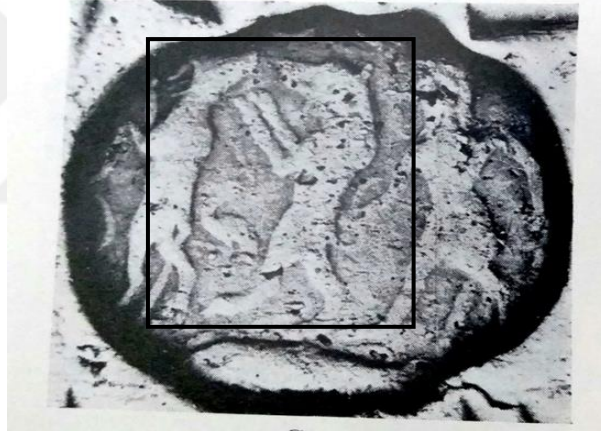
b) 1.6.1. İki aslanın mücadelesi (Özgüç, 2006, s. 130, Lev. 31 CS 428).

c) 1.6.2. Aslan ile boğa mücadelesi (Teissier, 1994, s. 156, 227 no: 370).

a) 1.6.2. Aslan ile boğa mücadelesi (Özgüç, 1968, s. 28, Lev. 16, B).

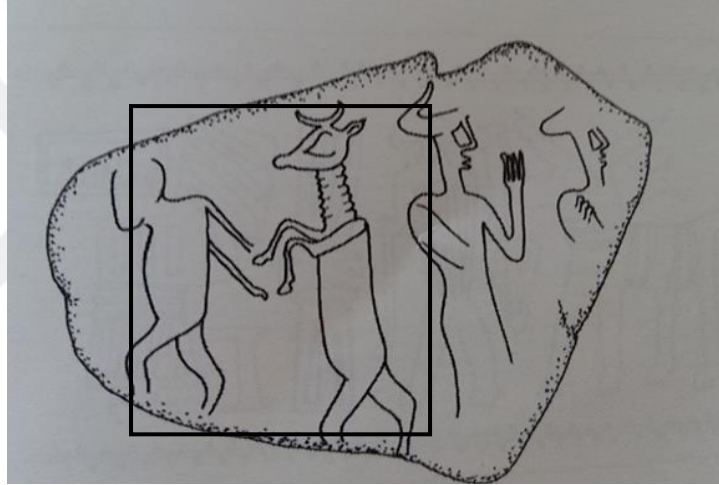
b) 1.6.2. Aslan ile boğa mücadelesi (Özgüç, 1968, s. 29, Lev. 18, G).

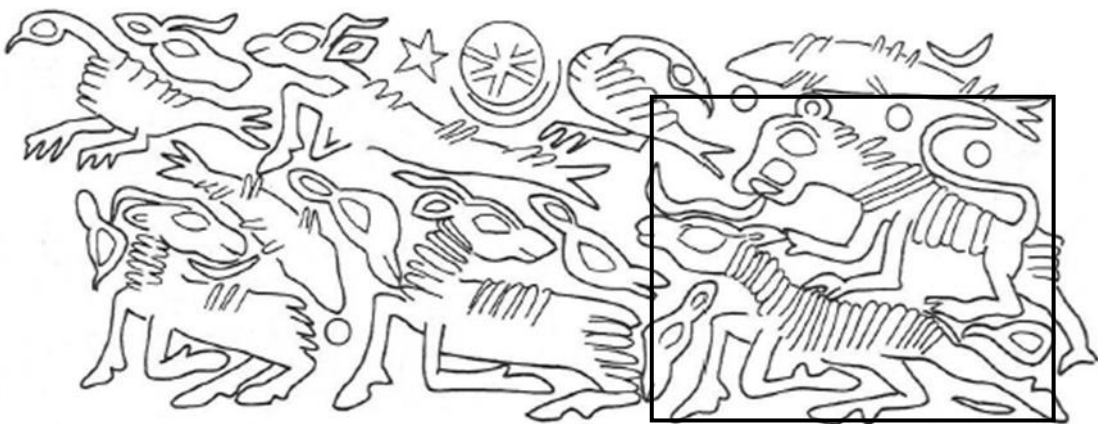
c) 1.6.2. Aslan ile boğa mücadelesi (Özgüç, 2006, s. 291 Lev. 83 CS 816)

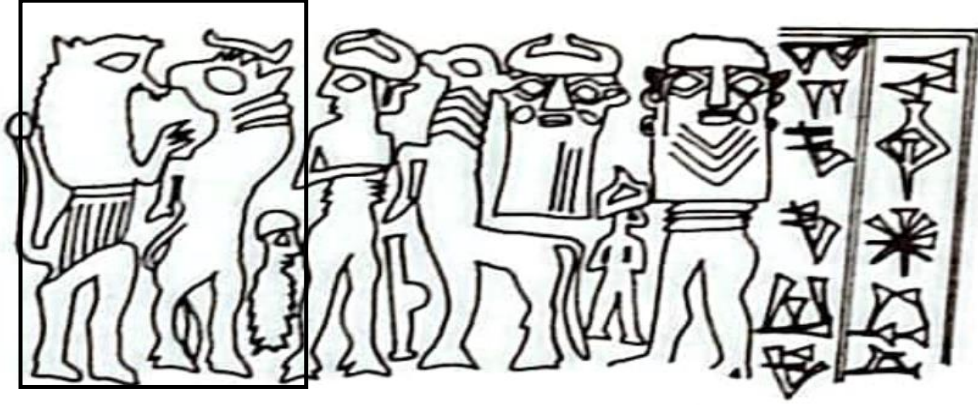
a) 1.6.2. Aslan ile boğa mücadelesi (Teissier, 1994, ss. 174, 232 no: 513).

b) 1.6.2. Aslan ile boğa mücadelesi (Özgüç, 2015, s. 115-116 CS 59 Res. 89).

c) 1.6.2. Aslan ile boğa mücadelesi (Özgüç ve Tunca, 2001, s. 91, Lev. 27 CS 158. Diğer baskı: Kt. 94/k; 1271 çizim bu baskıdan yapılmıştır.).

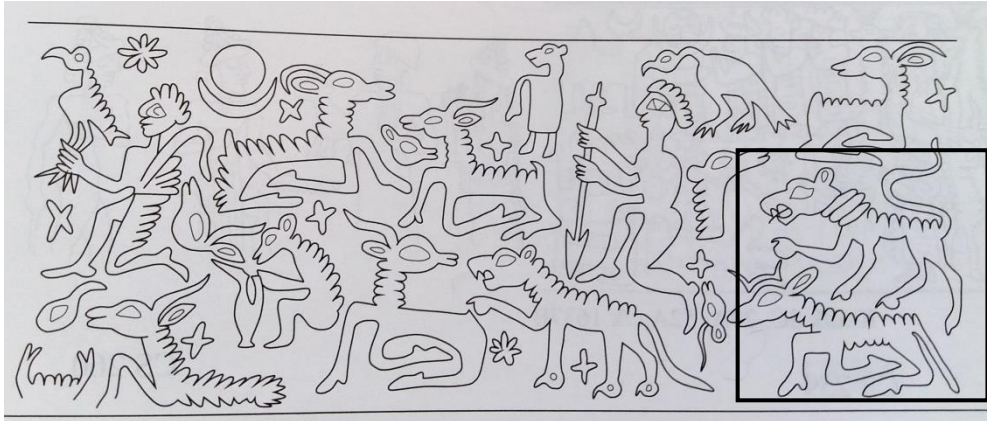
a) 1.6.2. Aslan ile boğanın mücadelesi (Teissier, 1994, ss. 137, 223 no: 268).

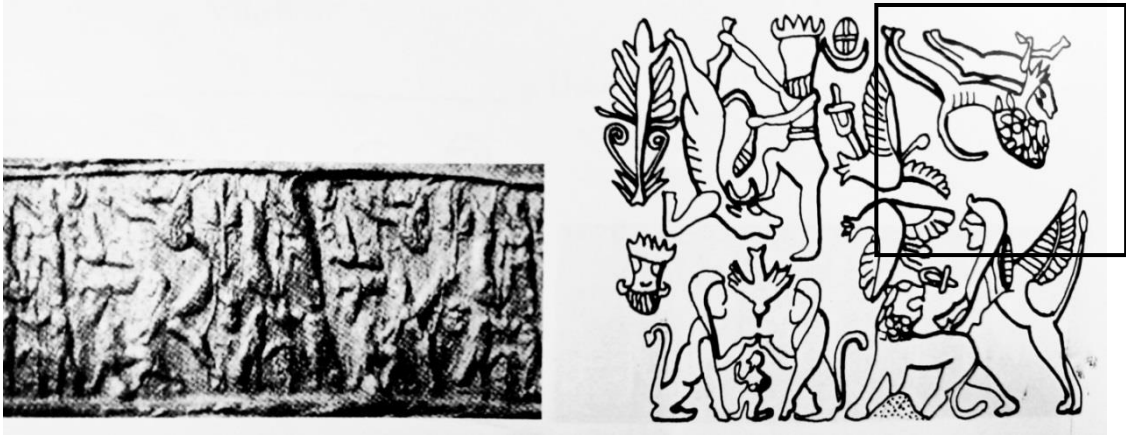
b) 1.6.2. Boğa ile aslan mücadelesi (Teissier, 1994, ss. 194, 236, no: 614).

c) 1.6.3. Sığıra saldıran aslan mücadelesi (Özgüç, 1965, s. 41; Lev XXIII Res. 68).

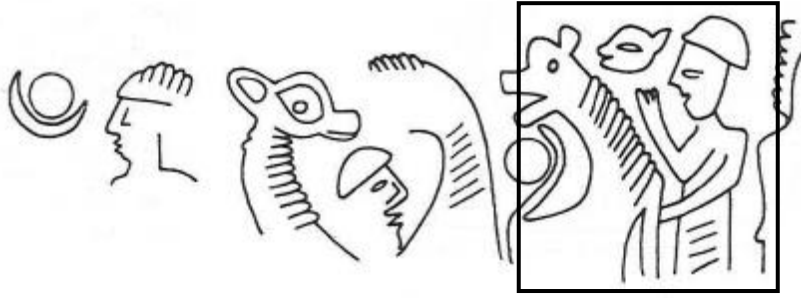
a) 1.6.3. Sığıra saldıran aslan mücadelesi (Özgüç, 2006, s. 59, Lev. 1 CS 255).

b) 1.6.4. Aslan ile antilop mücadelesi (Erkanal, 1993, s. 88-89, Lev. 34, X-X/02A).

c) 1.6.4. Aslan ve antilop mücadelesi (Özgüç, 1965, s. 38, Lev XII Res. 34).

a) 1.6.4. Antilop ile aslan mücadelesi (Özgüç ve Tunca, 2001, s. 53, Lev. 1 6 CS 98).

b) 1.6.4. Aslan ile antilop mücadelesi (Özgüç ve Tunca, 2001, s. 50, Lev. 14 CS 86).

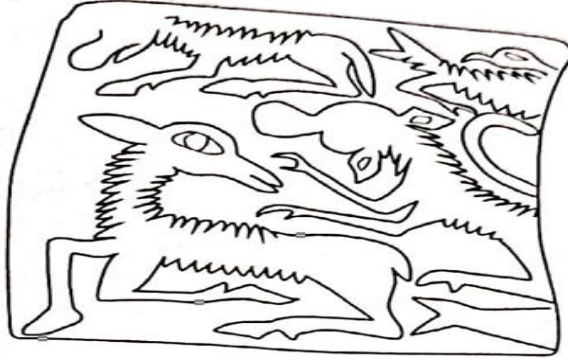

c) 1.6.5. Ceylan ile aslan mücadelesi (Özgüç, 2006, s. 65, Lev. 4, St. 88).

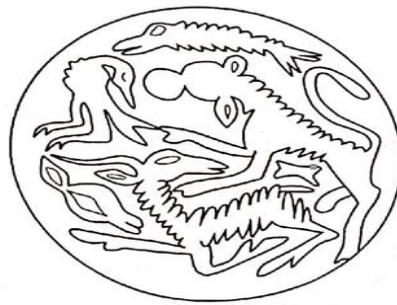

Kt.d/k 38

a) 1.6.5. Ceylan ile aslan mücadelesi (Özgüç, 2006, s. 86, Lev.13, St. 100).

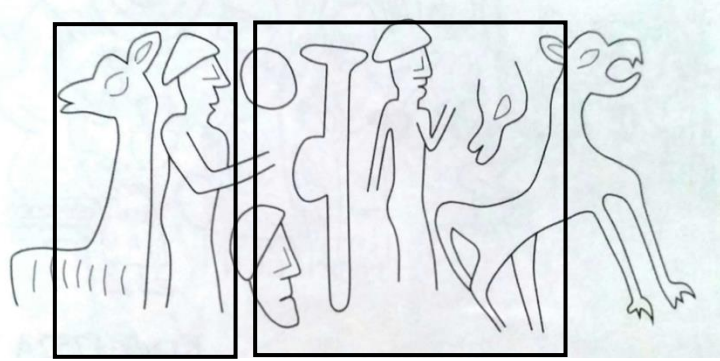
b) 1.6.5. Ceylan ile aslan mücadelesi (Özgüç, 2006, s. 90, Lev. 15, St. 104).

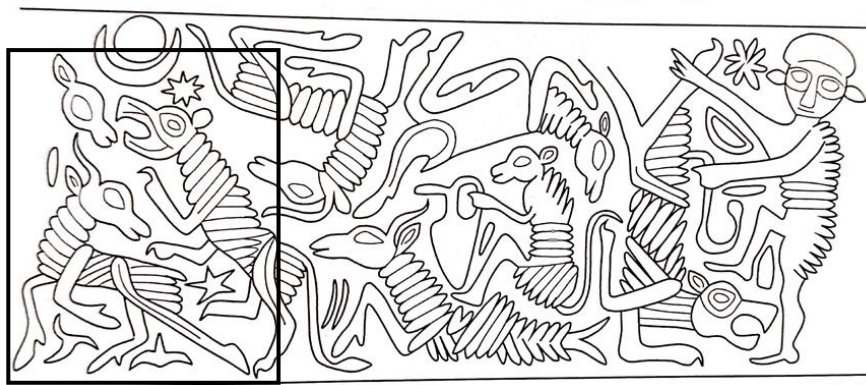
c) 1.6.5. Ceylan ile aslan mücadelesi (Özgüç, 2006, s. 90, Lev. 14, St. 103).

a) 1.6.5. Ceylan ile aslan mücadelesi (Özgüç, 2006, s. 232 Lev. 67 CS 694).

b) 1.6.5. Ceylan ile aslan mücadelesi (Özgüç, 2006, s. 132, Lev. 31 CS 433).

c) 1.6.5. Ceylan ile aslan mücadelesi (Özgüç, 2006 s. 72, Lev. 7 CS 287).

a) 1.6.5. Ceylan ile aslan mücadelesi (Teissier, 1994, ss.157, 227 no: 376).

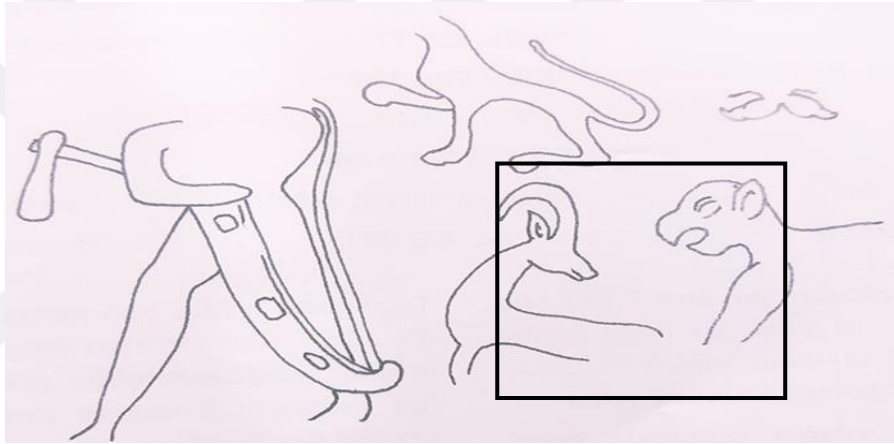
b) 1.6.5. Ceylan ile aslan mücadelesi (Özgüç, 2006, s. 267 Lev. 76 CS 764).

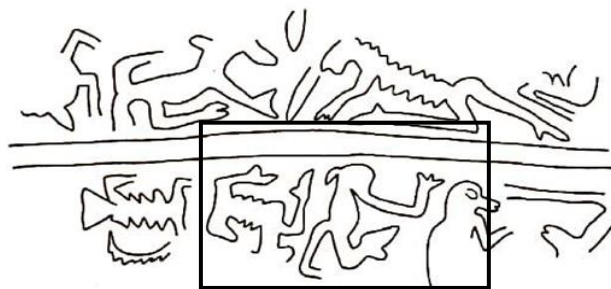
c) 1.6.5. Ceylan ile aslan mücadelesi (Özgüç, 1965, s. 40, Lev.XIX. Res. 56).

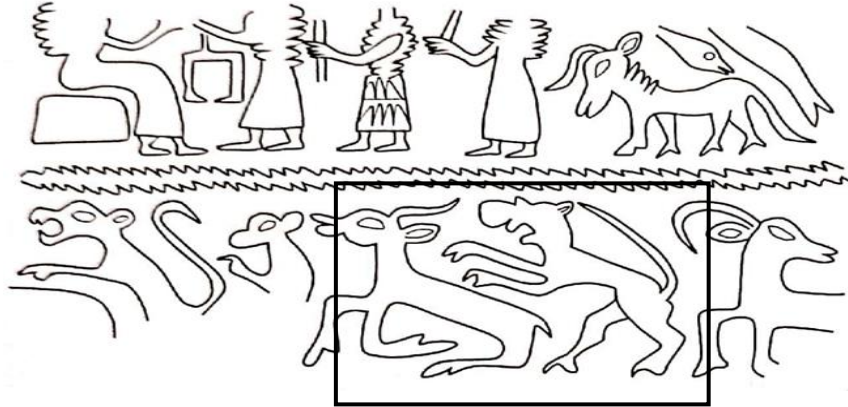
a) 1.6.5. Ceylan ile aslan mücadelesi (Özgüç, 2006, s. 244 Lev. 70 CS 717).

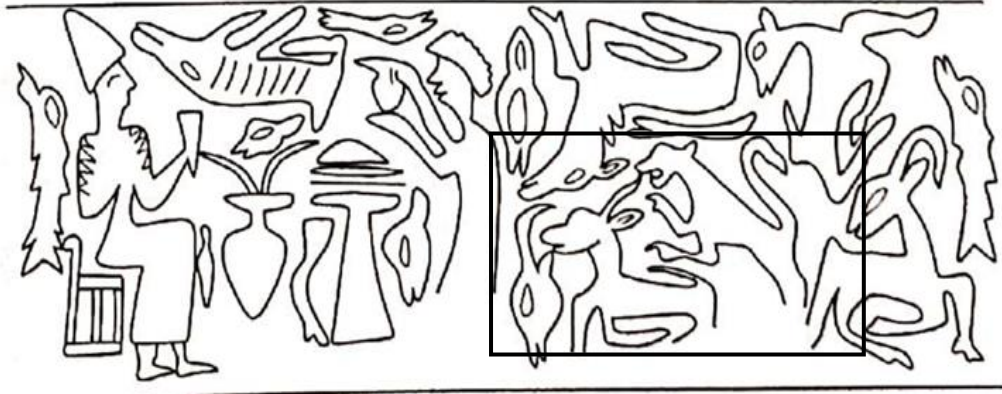
b) 1.6.5. Ceylan ile aslan mücadelesi (Özgüç, 2015, s. 141-142 CS 76 Res. 106).

c) 1.6.5. Ceylan, aslan mücadelesi (Özgüç, 2006, s. 186, Lev. 50 CS 573).

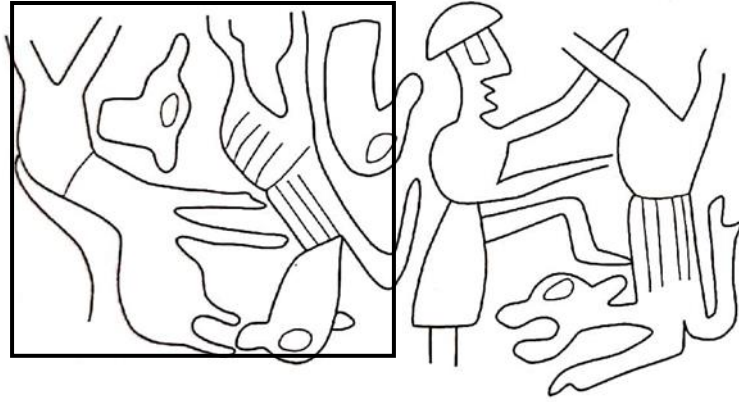
a) 1.6.5. Ceylan ile aslan mücadelesi (Özgüç, 2006, s. 84, Lev. 12 CS 317).

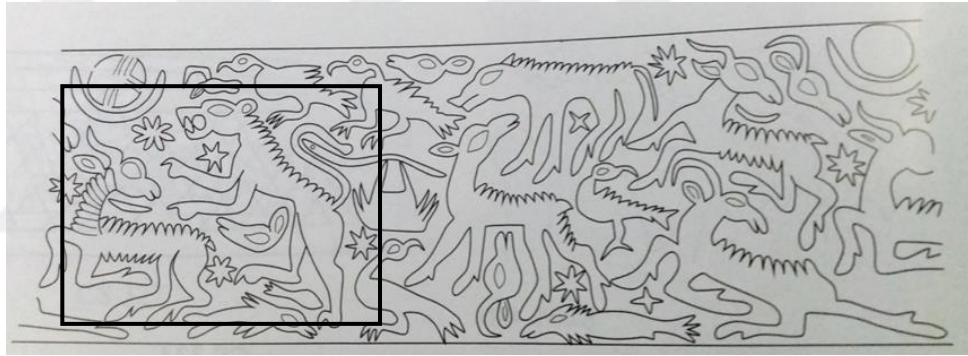
b) 1.6.5. Ceylan ile aslan mücadelesi (Özgüç, 2006, s. 87, Lev. 13 CS 325).

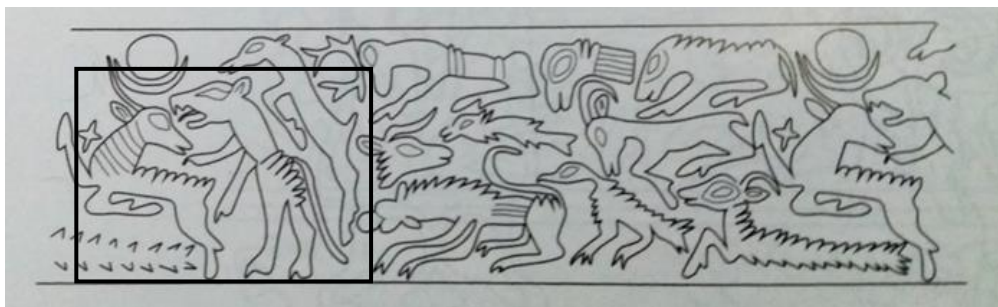
c) 1.6.5. Ceylan ile aslan mücadelesi (Özgüç, 2006, s. 310 Lev. 84 CS 825).

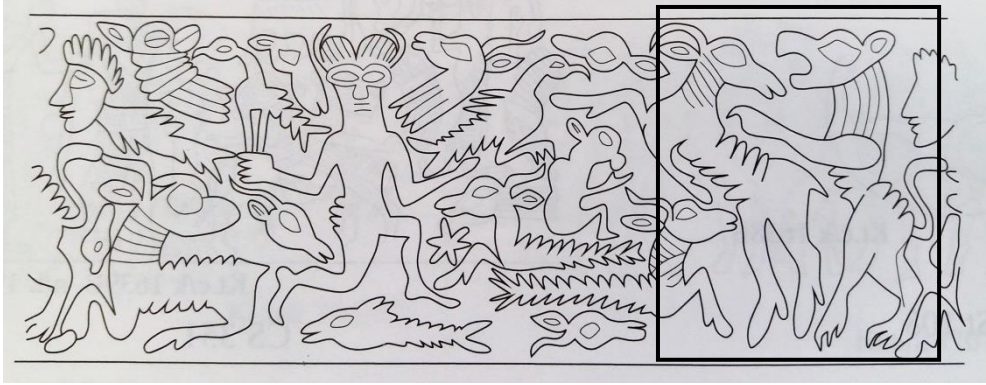
a) 1.6.5. Ceylan ile aslan mücadelesi (Özgüç, 2006, s. 84, Lev. 12 CS 319).

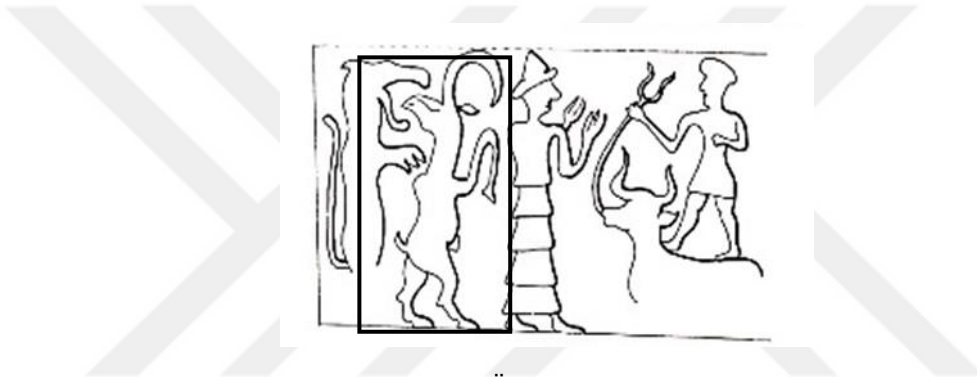
b) 1.6.5. Ceylan ile aslan mücadelesi (Özgüç, 2006, s. 93, Lev. 16 CS 339).

c) 1.6.5. Ceylan ile aslan mücadelesi (Özgüç, 2006, s. 87, Lev. 14 CS 327).

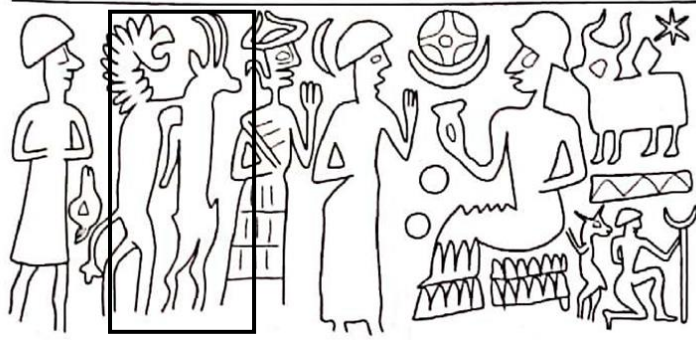
a) 1.6.5. Ceylan ile aslan mücadelesi (Özgüç, 2006, s. 95, Lev. 17 CS 346).

b) 1.6.5. Ceylan ile aslan mücadelesi (Özgüç, 2015, s. 114 Res. 87 CS 57).

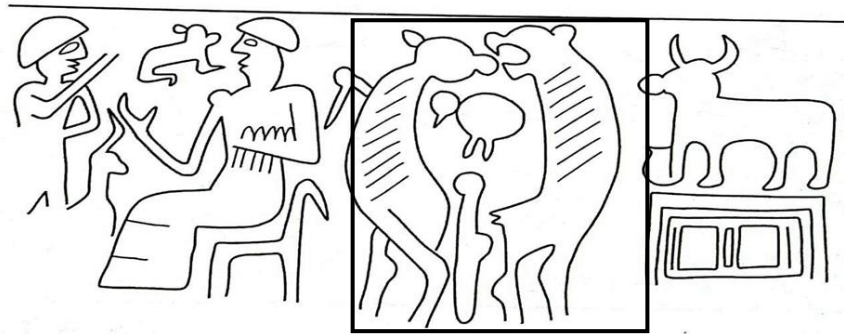
c) 1.6.5. Ceylan ile aslan mücadelesi (Özgüç, 2006, s. 266 Lev. 76 CS 763).

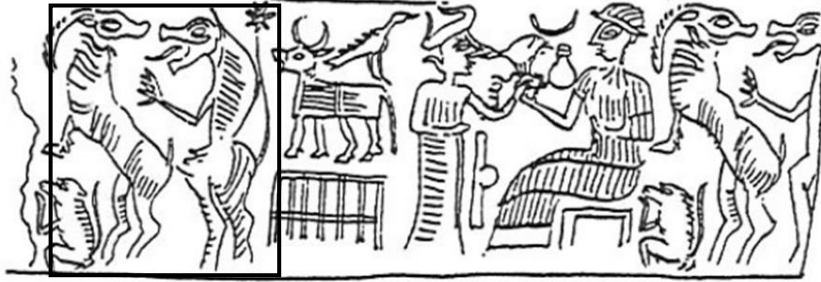
a) 1.6.5. Ceylan ile aslan mücadelesi (Özgüç, 2006, s. 125, Lev. 29 CS 413).

b) 1.6.5. Ceylan ile aslan mücadelesi (Özgüç, 2006, s. 218 Lev. 62 CS 659).

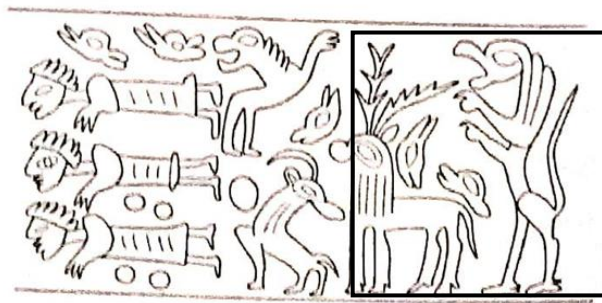
c) 1.6.5. Ceylan ile aslan mücadelesi (Özgüç, 2006, s. 265 Lev. 76 CS 761).

a) 1.6.5. Ceylan ile aslan mücadelesi (Teissier, 1994, ss. 174, 232 no: 514).

b) 1.6.6. Aslan ile Geyik mücadelesi (Erkanal, 1993, s. 83-84, Lev. 33, VII7-G/01).

c) 1.6.6. Aslan ile Geyik mücadelesi (Özgüç, 2006, s. 203, Lev. 56 CS 617).

a) 1.6.7. Aslan ile kartal arasındaki mücadele (Özgüç, 1968, s. 32, Lev. 31, 2b).

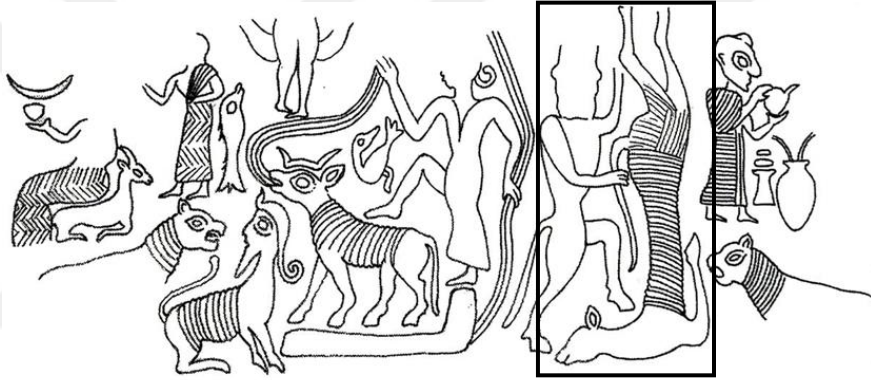
b) 1.6.8. Aslan ile keçi mücadelesi (Porada, 1948; PL. CXXX3. Res. 880).

c) 1.7.1.1. Boğa-adam ile boğa mücadelesi (Teissier, 1994, ss. 141, 22 no: 295; Lubor, 1962, s. 60, 83C).

a) 1.7.1.2. Boğa-adam ile aslan mücadelesi (Teissier, 1994, ss. 154, 227 no: 362; Kienast, 1960, s. 113, 38C).

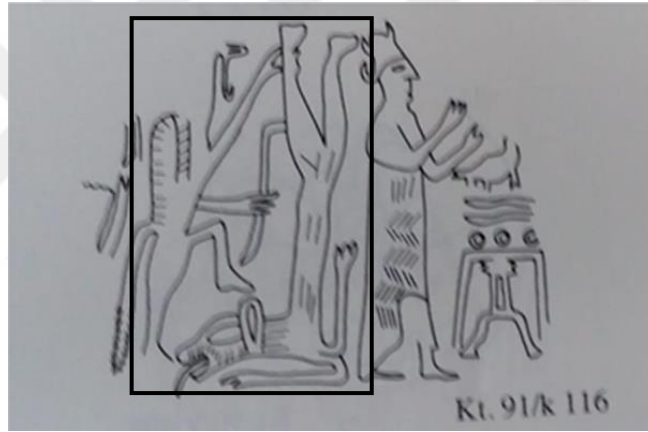
b) 1.7.1.2. Boğa-adam ile aslan mücadelesi (Özgüç, 2015, s. 153-154 Res. 118 CS 88).

c) 1.7.1.2. Aslanı yenen boğa-adam (Özgüç, 2006, s. 259 Lev. 74 CS 748).

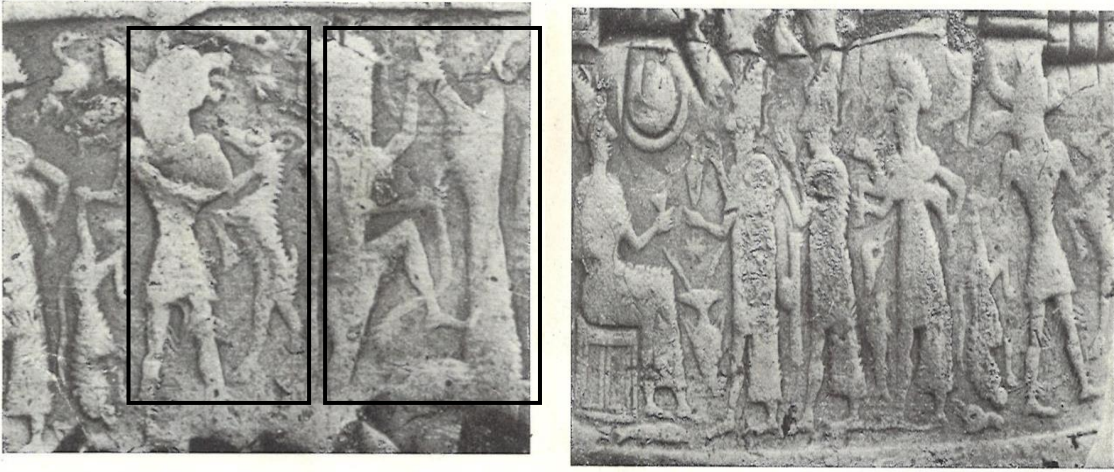
a) 1.7.1.2. Aslanı yenen boğa-adam (Özgüç, 1965, s. 44, Lev XXI Res. 63).

b) 1.7.1.2. Aslanı yenen boğa-adam (Özgüç ve Tunca, 2001, s. 95 Lev. 29 CS 172).

c) 1.7.1.2. Aslanı yenen boğa-adam (Özgüç, 1965, s. 41, Lev. XX Res. 61).

a) 1.7.1.2. Aslanı yenen boğa-adam (Özgüç, 1965, s. 40, Lev. XVI Res. 49 a-b).

b) 1.7.1.2. Aslanı yenen boğa-adam (Erkanal, 1993, s. 33, Lev. 11/21).

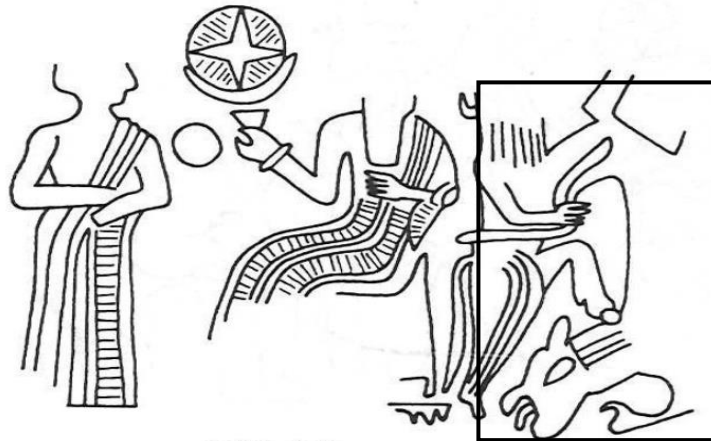
c) 1.7.1.2. Aslanı yenen boğa-adam (Özgüç ve Tunca, 2001, s. 32 Lev. 4 CS 27).

a) 1.7.1.2. Aslamı yenen boğa-adam (Özgüç, 1968, s. 27, Lev.10, C).

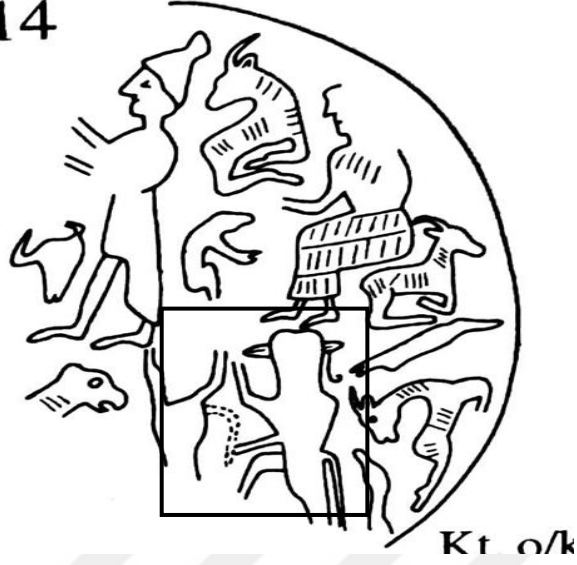

b) 1.7.1.2. Aslamı yenen boğa-adam (Teissier, 1994, ss. 132, 221 no: 226).

c) 1.7.1.2. Aslamı yenen boğa-adam (Özgüç ve Tunca, 2001, s. 28, Lev. 3 CS 19).

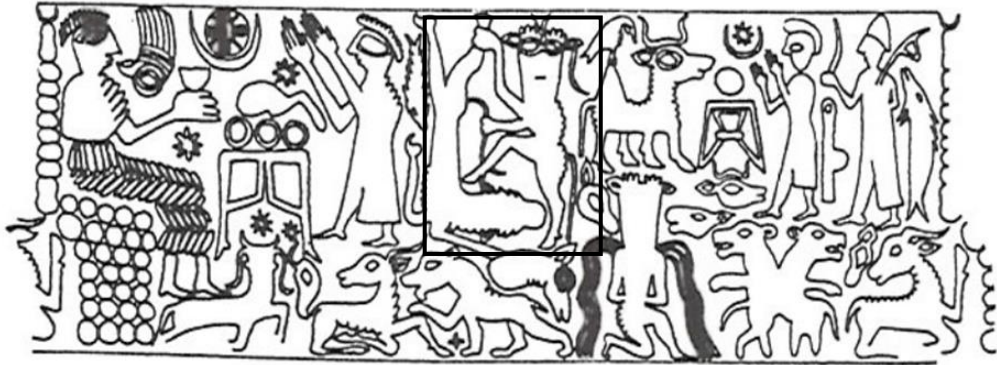
Pl. 14

a) 1.7.1.2. Aslanı yenen boğa-adam (Özgüç ve Tunca, 2001, s. 49, Lev. 14, St. 26).

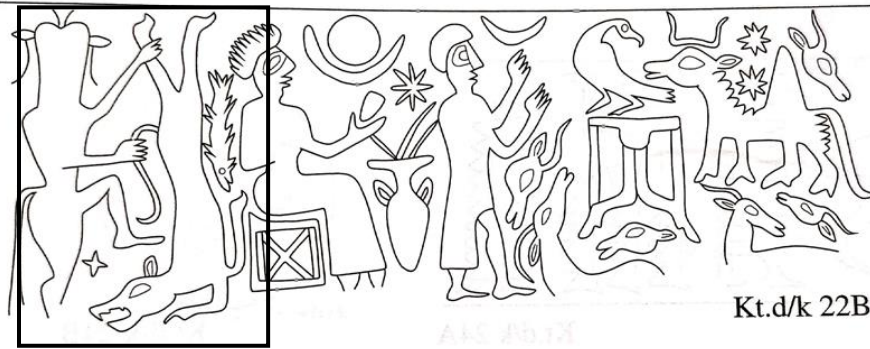
b) 1.7.1.2. Aslanı yenen boğa-adam (Özgüç, 1965, s. 38, Lev. XII Res. 35).

c) 1.7.1.2. Aslanı yenen boğa-adam (Teissier, 1994, ss. 146, 225 no: 328).

a) 1.7.1.2. Aslanı yenen boğa-adam (Özgüç, 1965, ss. 42, 37. Lev. XIII Res 37).

b) 1.7.1.2. Aslanı yenen boğa-adam (Özgüç 2006, s. 73, Lev. 7 CS 291).

c) 1.7.1.2. Boğa-adam/bizon ile aslan mücadelesi (Teissier, 1994, ss. 142, 224 no: 301; Kienast, 1960, s. 105, 7C).

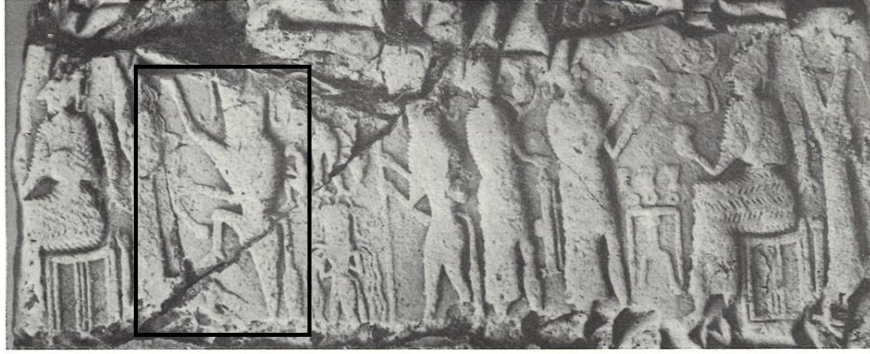
a) 1.7.1.2. Boğa-adam ile aslan mücadelesi (Teissier, 1994, ss. 148, 226 no: 336).

b) 1.7.1.2. Boğa-adam ile aslan mücadelesi (Özgüç, 1968, s. 30, Lev. 25, 2).

c) 1.7.1.2. Boğa-adam ile aslan mücadelesi (Özgüç, 1965, ss. 42, 46.sıra Lev. XV Res. 46).

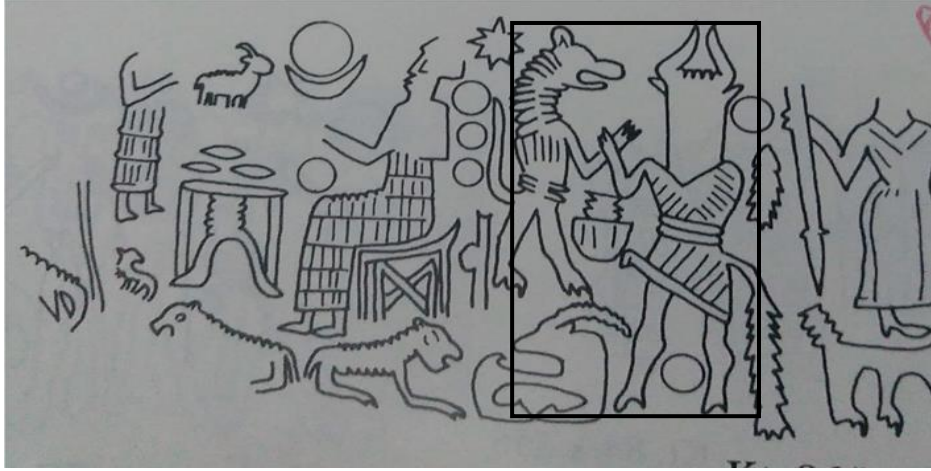
a) 1.7.1.2. Boğa-adam ile aslan mücadelesi (Özgüç, 1965, s. 42 Lev. XXV Res 75 a-b).

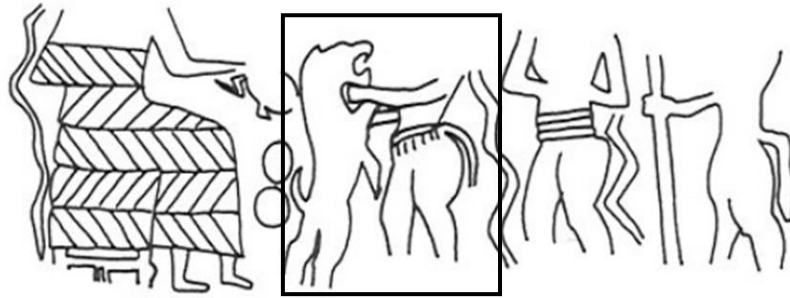
b) 1.7.1.2. Boğa-adam ile aslan mücadelesi (Özgüç, 1965, s. 43, Lev. XXVI).

c) 1.7.1.2. Boğa-adam ile aslan mücadelesi (Teissier, 1994, ss. 141, 224 no: 298).

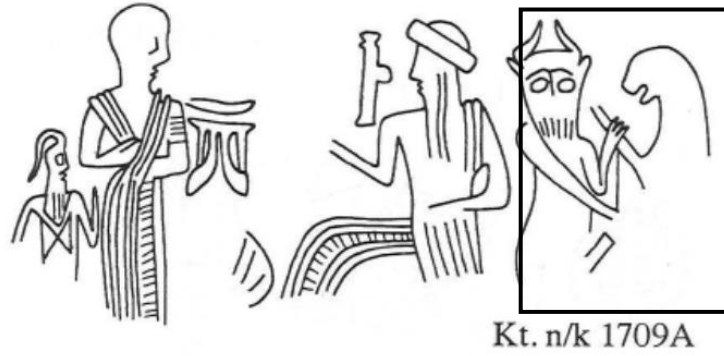
a) 1.7.1.2. Boğa-adam ile aslan mücadelesi (Özgüç ve Tunca, 2001, s. 84 Lev. 24 CS 138).

b) 1.7.1.2. Boğa-adam ile aslan mücadelesi (Teissier, 1994, ss. 144, 225 no: 313; Matouš, ve Matoušová-Rajmová, 1984; 54C).

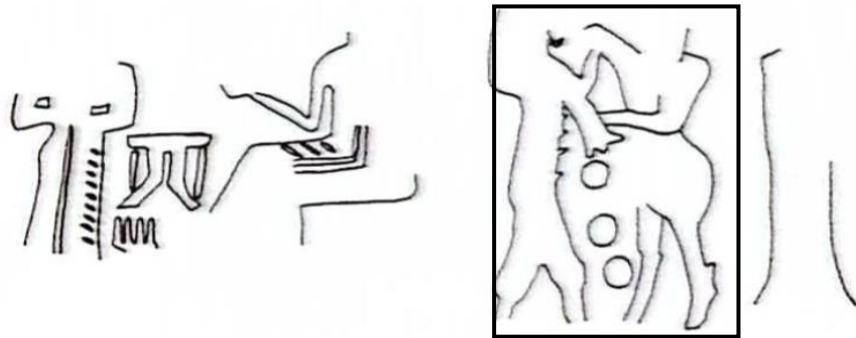
c) 1.7.1.2. Boğa-adam ile aslan mücadelesi (Özgüç 2006, s. 324 Lev. 86 CS 843).

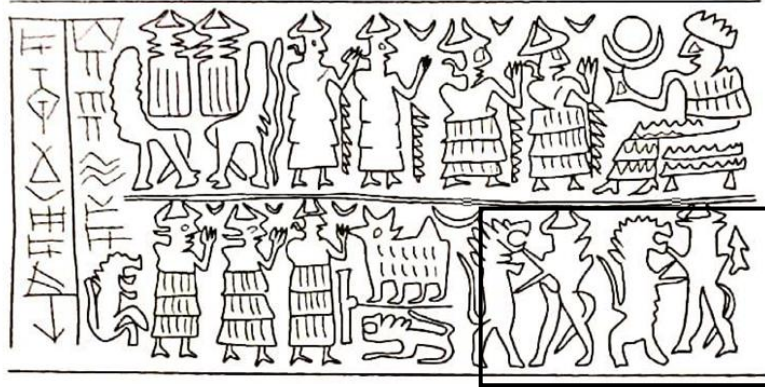
a) 1.7.1.2. Boğa-adam ile aslan mücadelesi (Özgüç ve Tunca, 2001, s. 47, Lev. 13 CS 73).

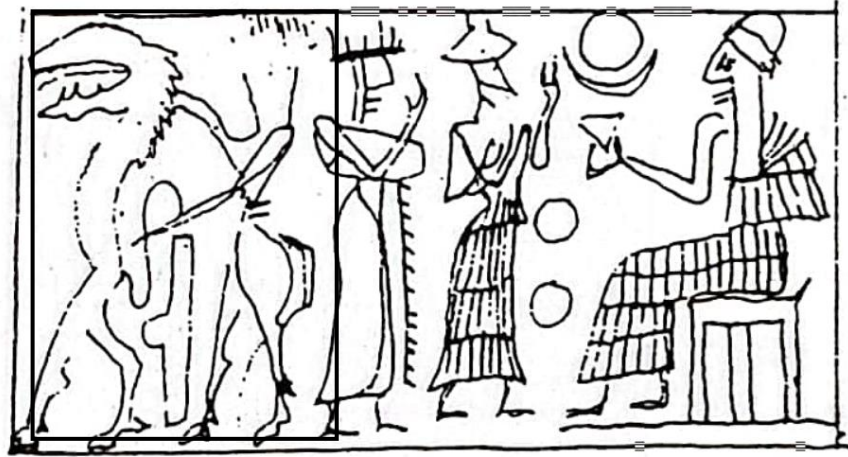
b) 1.7.1.2. Boğa-adam ile aslan mücadelesi (Teissier, 1994, ss. 194, 236 no: 613 Kienast, 1960, s. 108-109. 21 a, b).

c) 1.7.1.2. Boğa-adam ile aslan mücadelesi (Teissier, 1994, ss. 194, 236 no: 615; Kienast, 1960, s. 108,20 a, b).

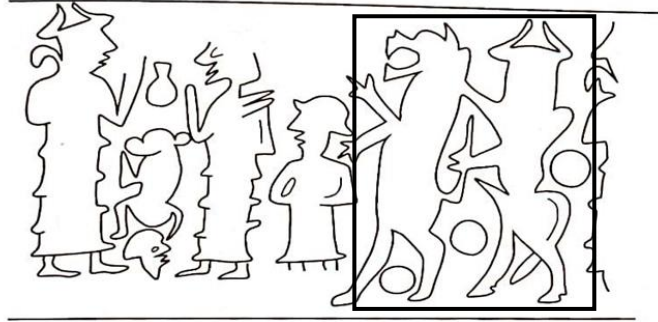
a) 1.7.1.2. Boğa-adam ile aslan mücadelesi (Özgüç, 2006, s. 185, Lev. 50 CS 570).

b) 1.7.1.2. Boğa-adam ile aslan mücadelesi (Teissier, 1994, ss. 124, 217 no: 143).

c) 1.7.1.2. Boğa-adam ile aslan mücadelesi (Özgüç, 2006, s. 227 Lev. 65 CS 679).

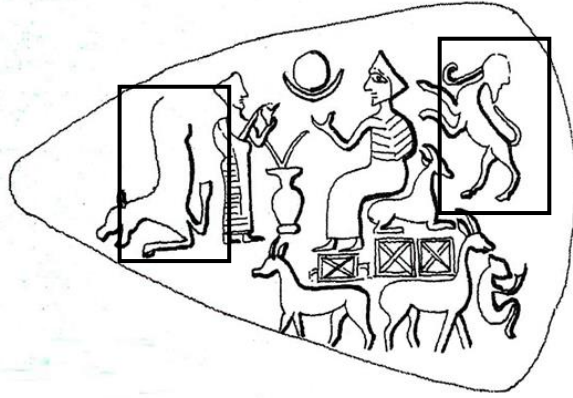
a) 1.7.1.2. Boğa-adam ile aslan mücadelesi (Özgüç, 2006, s. 222 Lev. 63 CS 664).

b) 1.7.1.3. Boğa-adam ile antilop mücadelesi (Özgüç ve Tunca, 2001, s. 36, Lev. 6 CS 39).

c) 1.7.1.4. Boğa-adam ile yılan arasındaki mücadele (Teissier, 1994, ss. 149, 226 no: 343; Matouš, ve Matoušová-Rajmová, 1984, s.111, 59).

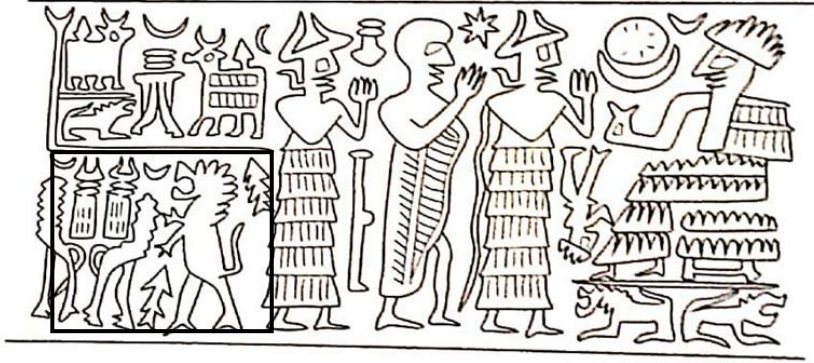
a) 1.7.2. Sfenks ile aslan mücadelesi (Özgüç, 2015, s. 164. Res.129 CS 99).

b) 2.1.5. Koyun-adam, aslan ve bir hayvan mücadelesi (üçlü mücadele) (Özgüç, 2006, s. 92, Lev. 16, St. 106).

c) 1.7.3. Koyun-adam ile aslan mücadelesi (Özgüç, 1965, ss. 30, 43, Lev. XXIX, 87).

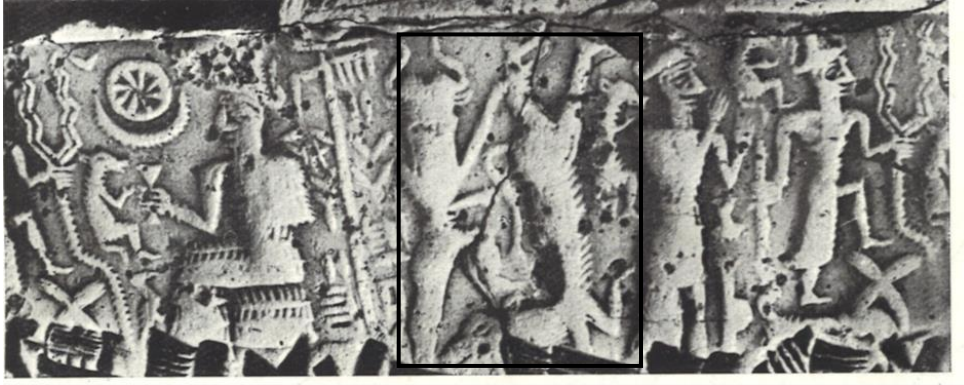
a) 1.7.4. Heraldik kuşarıkku ile aslan mücadelesi (Özgüç 2006, s. 139, Lev. 33, CS 447).

b) 1.7.4. Heraldik kuşarıkku ile aslan mücadelesi (Özgüç, 2006, s. 291 Lev. 83, CS 817).

c) 1.8.1. Boynuzlu ve sığır kulaklı çıplak kahraman ile aslan mücadelesi (Özgüç, 1965, s. 38, Lev. X Res.30).

a) 1.8.1. Boynuzlu ve sığır kulaklı çıplak kahraman ile aslan mücadelesi (Özgüç, 1965, s. 36, Lev. III, 10).

b) 1.8.1. Boynuzlu ve sığır kulaklı çıplak kahraman ile aslan mücadelesi (Özgüç, 1965, s. 43, Lev XXVIII Res. 86; Özgüç ve Tunca, 2001, s.88, Lev. 26, CS 149).

c) 1.8.1. Boynuzlu ve sığır kulaklı çıplak kahraman ile aslan mücadelesi (Teissier, 1994, ss. 143, 224 no: 306; Matouš ve Matoušová-Rajmová, 1984, 112A).

a) 1.8.1. Boynuzlu ve sığır kulaklı çıplak kahraman ile aslan mücadelesi (Özgüç, 1965, s. 35-36, Lev. III, Res. 8).

b) 1.8.1. Boynuzlu ve sığır kulaklı çıplak kahraman ile aslan mücadelesi (Özgüç ve Tunca, 2001, s. 84, Lev. 24, 25 CS 139).

c) 1.8.1. Boynuzlu ve sığır kulaklı çıplak kahraman ile aslan mücadelesi (Özgüç, 1965, s. 36, Lev. IV Res.12).

a) 1.8.1. Boynuzlu ve sığır kulaklı çıplak kahraman ile aslan mücadelesi (Özgüç ve Tunca, 2001, s. 85, Lev. 25 CS 142).

b) 1.8.1. Boynuzlu ve sığır kulaklı çıplak kahraman ile aslan mücadelesi (Özgüç, 1965, s. 39-40, Lev XVI Res. 48).

c) 1.8.1. Boynuzlu ve sığır kulaklı çıplak kahraman ile aslan mücadelesi (Özgüç, 2006, s. 223 Lev. 63, CS 668).

a) 1.8.1. Boynuzlu ve sığır kulaklı çıplak kahraman ile aslan mücadelesi (Özgüç, 1965, s. 39, Lev XV Res. 45).

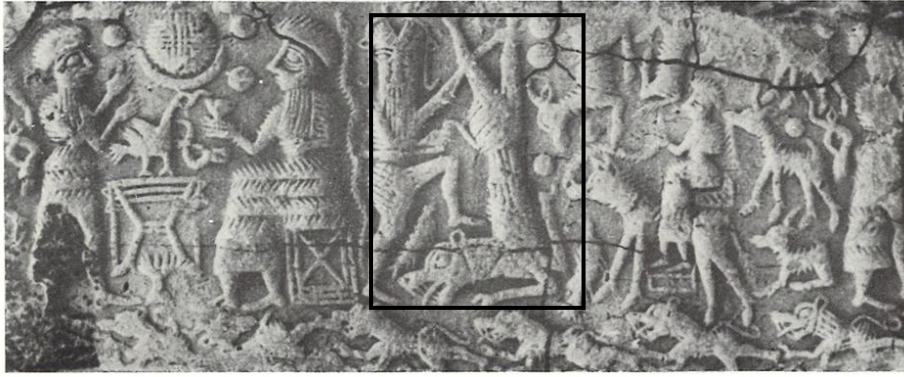
b) 1.8.1. Boynuzlu ve sığır kulaklı çıplak kahraman ile aslan mücadelesi (Teissier, 1994, ss. 153, 227 no: 358).

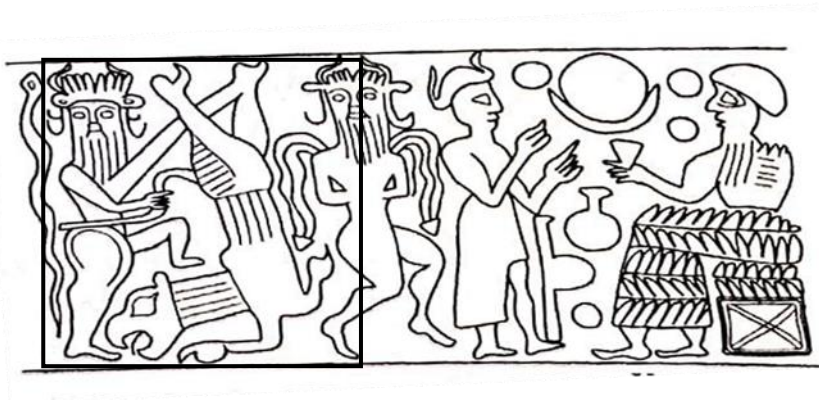
c) 1.8.1. Boynuzlu ve sığır kulaklı çıplak kahraman ile aslan mücadelesi (Özgüç, 1965, s. 37, Lev. VI Res. 17).

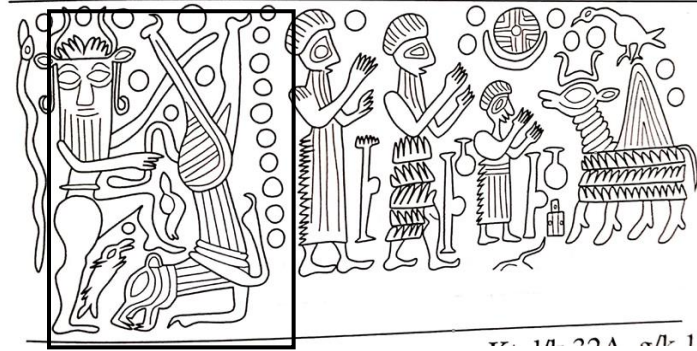
a) 1.8.1. Boynuzlu ve sığır kulaklı çıplak kahraman ile aslan mücadelesi (Özgüç, 1965, s. 38, Lev. X Res. 29).

b) 1.8.1. Boynuzlu ve sığır kulaklı çıplak kahraman ile aslan mücadelesi (Özgüç, 1965, s. 42, Lev XXVI, 77).

c) 1.8.1. Boynuzlu ve sığır kulaklı çıplak kahraman ile aslan mücadelesi (Özgüç 2006, s. 129, Lev. 30, CS 425).

a) 1.8.1. Boynuzlu ve sığır kulaklı çıplak kahraman ile aslan mücadelesi (Özgüç, 2006, s. 82, Lev. 11, CS 310).

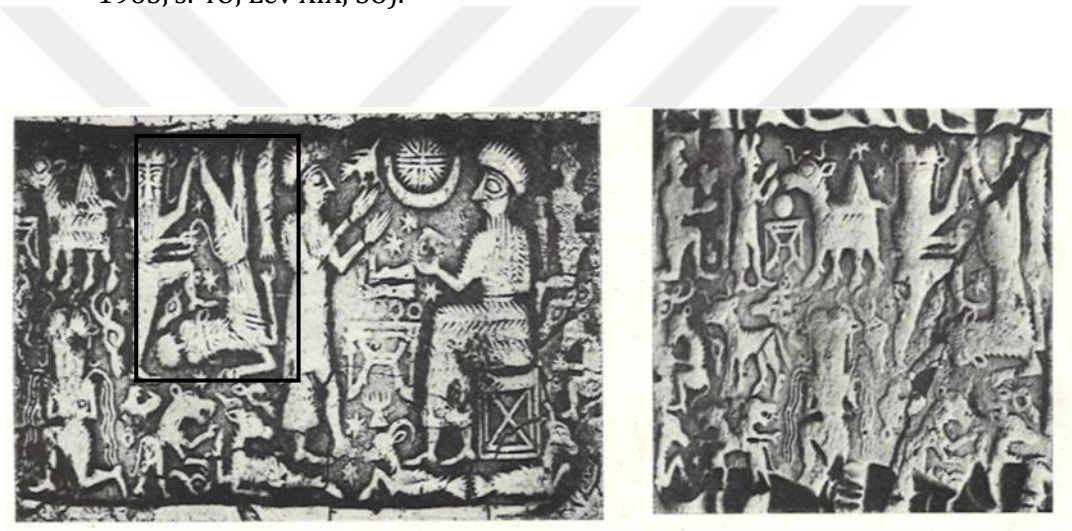
b) 1.8.1. Boynuzlu ve sığır kulaklı çıplak kahraman ile aslan mücadelesi (Özgüç, 1965, s. 39, Lev XIV Res. 40).

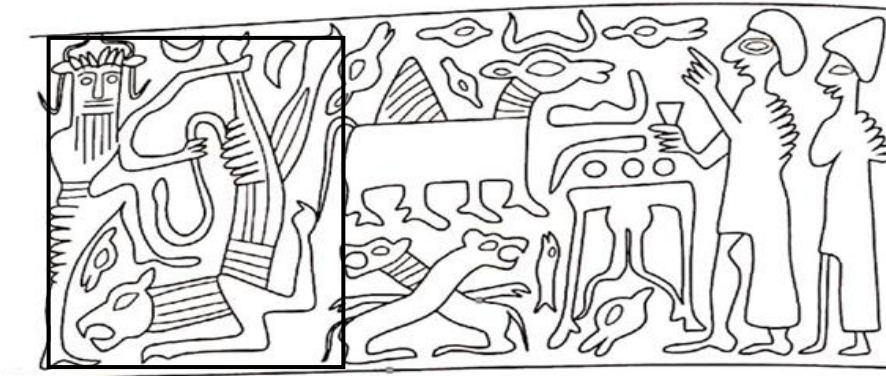
c) 1.8.1. Boynuzlu ve sığır kulaklı çıplak kahraman ile aslan mücadelesi (Özgüç ve Tunca, 2001, s. 54, Lev. 16 CS 102).

a) 1.8.1. Boynuzlu ve sığır kulaklı çıplak kahraman ile aslan mücadelesi (Özgüç, 1965, s. 40, Lev XIX, 58).

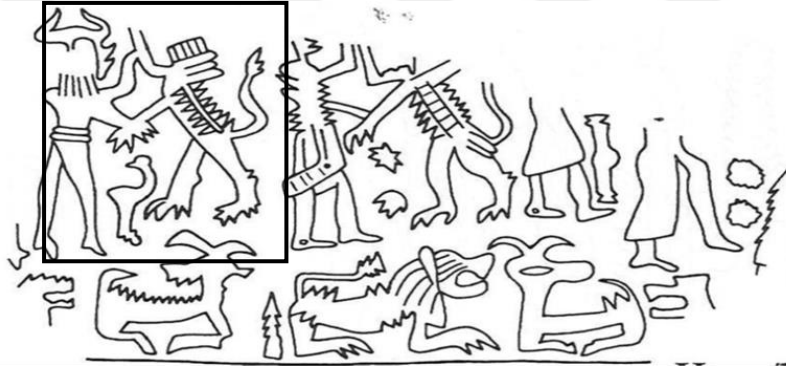
b) 1.8.1. Boynuzlu ve sığır kulaklı çıplak kahraman ile aslan mücadelesi (Özgüç, 1965, s. 36, Lev. V Res. 15a).

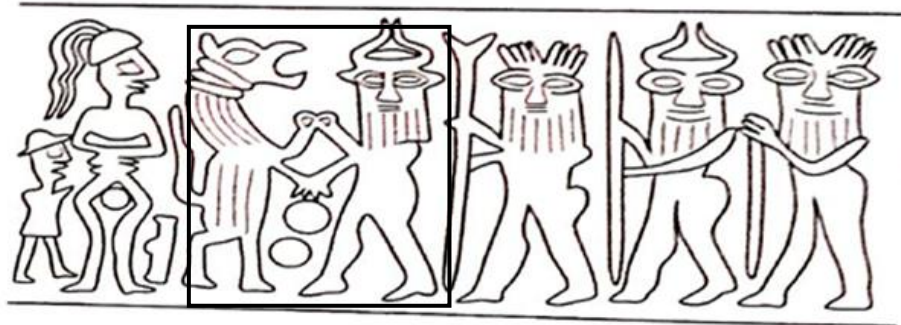
c) 1.8.1. Boynuzlu ve sığır kulaklı çıplak kahraman ile aslan mücadelesi (Özgüç, 2006, s. 88, Lev.14 CS 328).

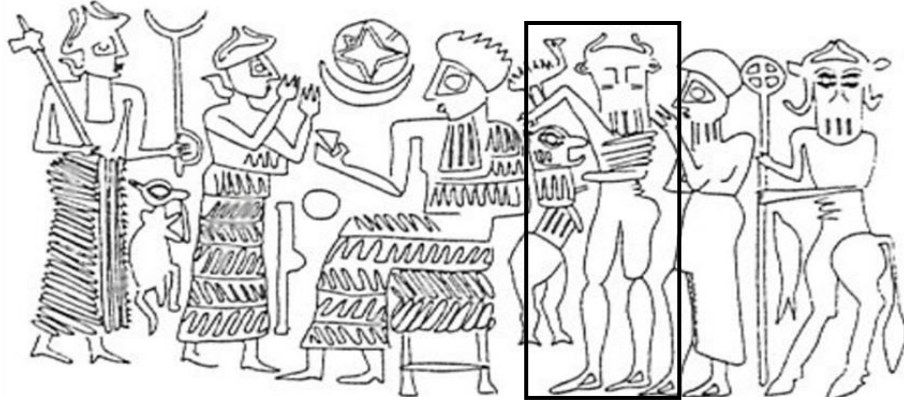
- a) 1.8.1. Boynuzlu ve sığır kulaklı çıplak kahraman ile aslan mücadelesi (Özgüç, 2006, s. 316 Lev. 85 CS 831).

- b) 1.8.1. Boynuzlu ve sığır kulaklı çıplak kahraman ile aslan mücadelesi (Özgüç ve Tunca, 2001, s. 24, Lev.1 CS 2).

- c) 1.8.1. Boynuzlu ve sığır kulaklı çıplak kahraman ile aslan mücadelesi (Özgüç, 2006, s. 157, Lev. 40 CS 501).

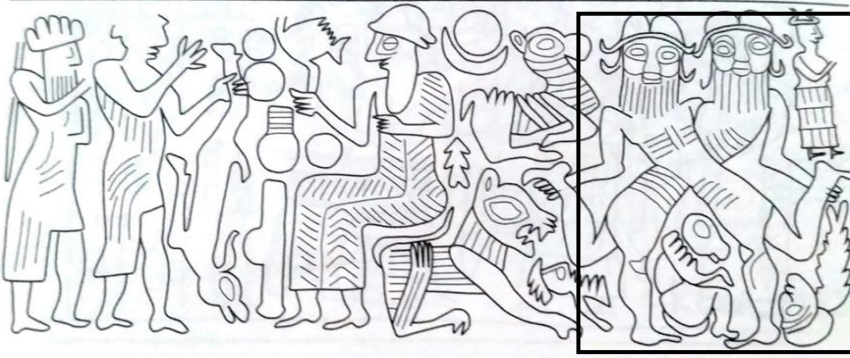
- a) 1.8.1. Boynuzlu ve sığır kulaklı çıplak kahraman ile aslan mücadelesi (Teissier, 1994, ss. 146, 225 no: 329).

- b) 1.8.2. Boynuzlu ve sığır kulaklı çıplak kahraman ile boğa mücadelesi (Özgüç, 2006, s. 241 Lev. 69, CS 712).

- c) 1.8.3. Boynuzlu ve sığır kulaklı çıplak kahraman ile yılan mücadelesi (Özgüç, 2006, s. 213, Lev. 60 CS 642).

a) 1.9. Boynuzlu ve sığır kulaklı çıplak kahramanların mücadelesi (Özgüç, 2006, s. 143, Lev. 34 CS 457).

b) 1.9. Boynuzlu ve sığır kulaklı çıplak kahramanların mücadelesi (Özgüç, 2006, s. 197, Lev. 54 CS 603).

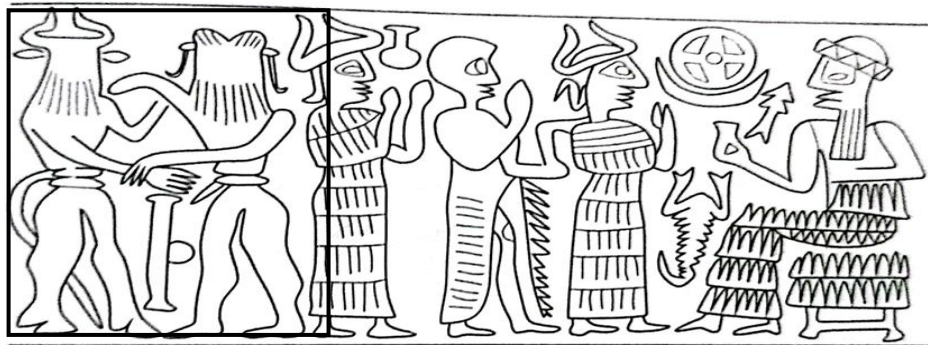
c) 1.9. Boynuzlu ve sığır kulaklı çıplak kahramanların mücadelesi (Özgüç, 2006, s. 252 Lev. 72 CS 737).

a) 1.9. Boynuzlu ve sığır kulaklı çıplak kahramanların mücadelesi (Özgüç ve Tunca, 2001, s. 50, Lev. 14 CS 88).

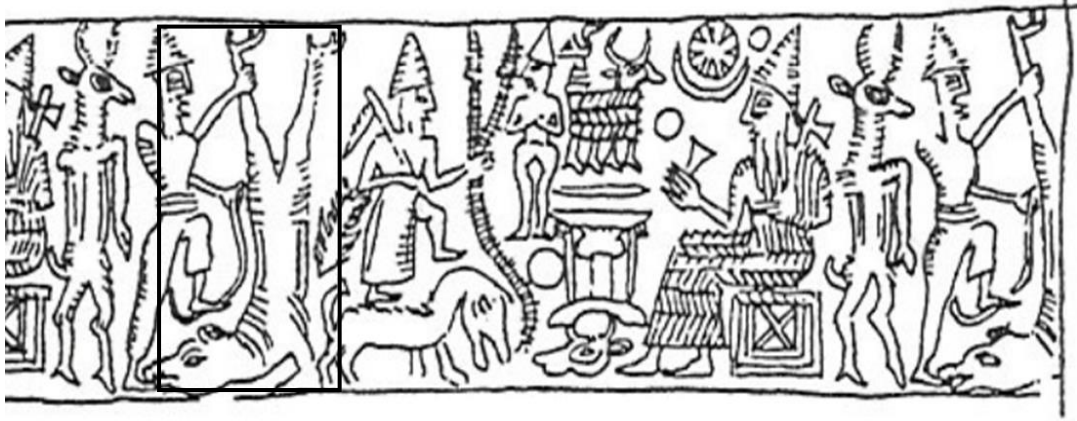
b) 1.10.1. Boynuzlu ve sığır kulaklı çıplak kahraman ile boğa-adam mücadelesi (Teissier, 1994, ss. 174, 232 no: 508; Lubor ve Matoušová-Rajmová, 1984: 50D).

c) 1.10.1. Boynuzlu ve sığır kulaklı çıplak kahraman ile boğa-adam mücadelesi (Özgüç, 2006, s. 91 CS 17).

a) 1.11.1. Gıysili kahraman ile aslan mücadelesi (Özgüç, 1965, s. 36, Lev.V Res.14).

b) 1.11.1. Gıysili kahraman ile aslan mücadelesi (Teissier, 1994, ss. 149, 226 no: 338).

c) 1.11.1. Gıysili kahraman ile aslan mücadelesi (Porada, 1948; PL.CXXXV.Res.898E).

a) 1.11.1. Giysili kahraman ile aslan mücadelesi (Özgüç 1968, s. 31, Lev.27, 2).

b) 1.11.1. Giysili kahraman ile aslan mücadelesi (Özgüç, 2006, s. 203, Lev.57 CS 618).

c) 1.11.1. Giysili kahraman ile aslan mücadelesi (Özgüç, 1968, s. 26, Lev.6, B).

a) 1.11.1. Gıysili kahraman ile aslan mücadelesi (Matouš, 1962, s. 527, 2).

b) 1.11.1. Gıysili kahraman ile aslan mücadelesi (Porada, 1948, s.112 PL.CXXX3.Res.883).

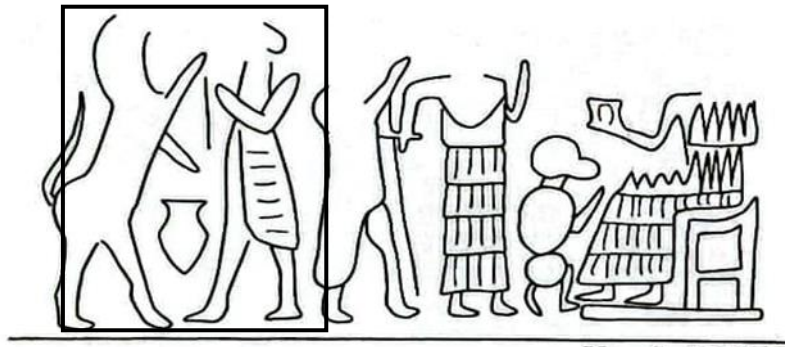
c) 1.11.1. Gıysili kahraman ile aslan mücadelesi (Özgüç, 2006, s.175, Lev.46 CS 544).

a) 1.11.1. Giysili kahraman ile aslan mücadelesi (Özgüç, 1965, s. 43, Lev XXVII Res. 83; Kültepe I 949,s. 1 o4, 238, Lev. LXIII, 707).

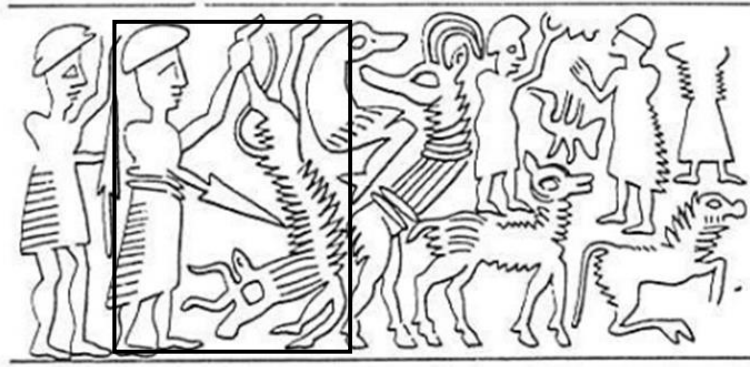
b) 1.11.1. Giysili kahraman ile aslan mücadelesi (Özgüç, 2006, s.111, Lev.23 CS 375).

c) 1.11.1. Giysili kahraman ile aslan mücadelesi (Özgüç, 2006, s. 251 Lev. 72 CS 735).

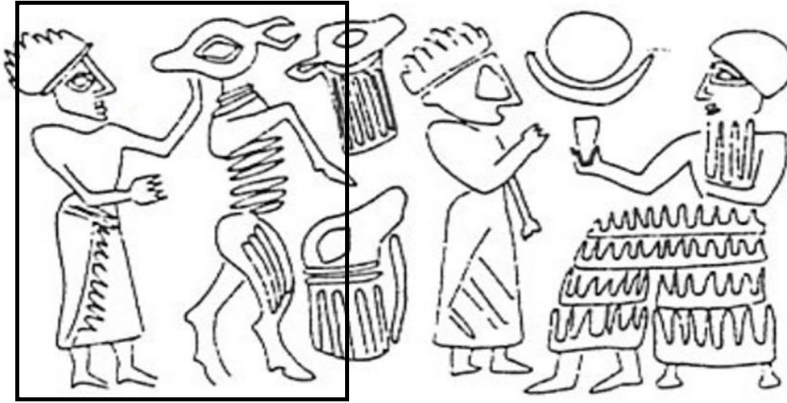
a) 1.11.2. Giysili kahraman ile ceylan arasındaki mücadele (Özgüç, 2006, s. 293 Lev. 83, CS 820).

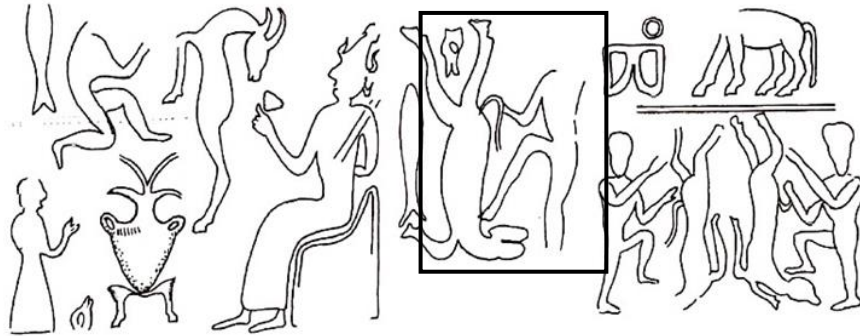
b) 1.11.3. Giysili kahraman ile boğa arasındaki mücadele (Teissier, 1994, ss.161, 228 no: 399).

c) 1.11.3. Giysili kahraman ile boğa arasındaki mücadele (Özgüç, 2006, s. 231 Lev.66, CS 690).

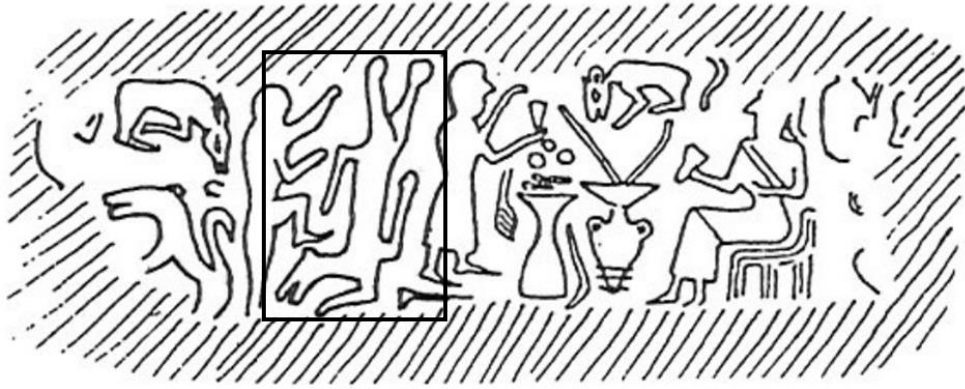
a) 1.11.4. Giysili kahraman ile antilop arasındaki mücadeleye (Teissier, 1994, ss.144, 225 no: 316).

b) 1.12.1. Çıplak kahraman ile aslan arasındaki mücadeleye (Özgüç, 2015, s. 151. Res.116 CS 86).

c) 1.12.1. Çıplak kahraman ile aslan arasındaki mücadeleye (Teissier, 1994, ss. 142, 224 no: 300).

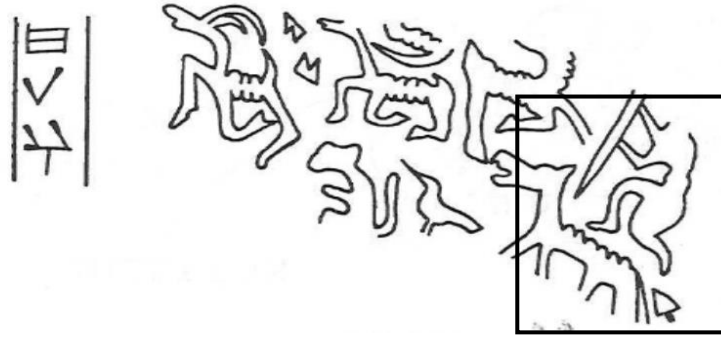
a) 1.12.1. Çıplak kahraman ile aslan mücadelesi (Teissier, 1994, ss.146, 225 no: 326).

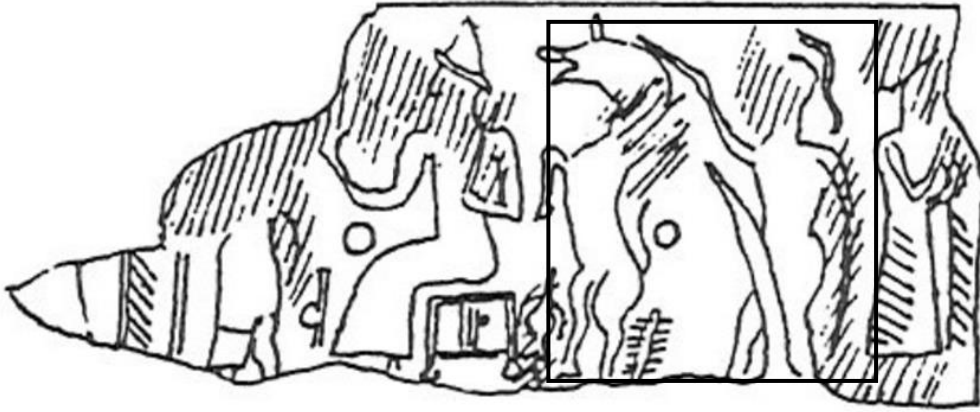
b) 1.12.1. Çıplak kahraman ile aslan arasındaki mücadele (Özgüç, 2006, s. 156 Lev.40, CS 500).

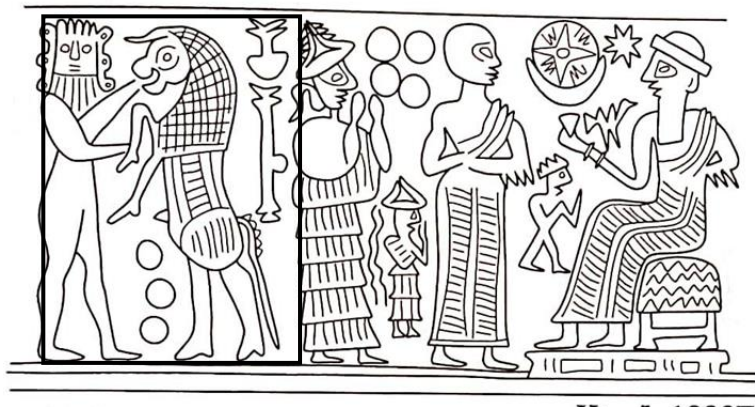
c) 1.12.1. Çıplak kahraman ile aslan mücadelesi (Özgüç, 2006, s. 320 Lev. 85 CS 836).

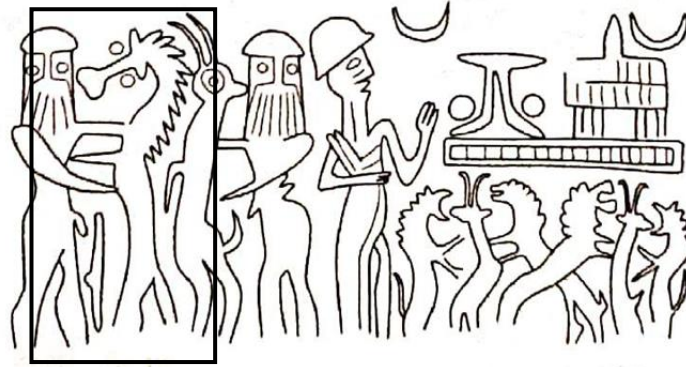
a) 1.12.1. Çıplak kahraman ile aslan mücadelesi (Özgüç ve Tunca, 2001, s. 41, Lev.10, CS 57).

b) 1.12.1. Çıplak kahraman ile aslan mücadelesi (Teissier, 1994, ss. 44, 225 no: 315).

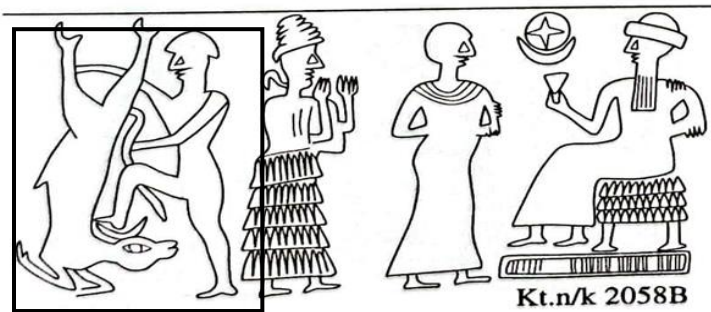
c) 1.12.1. Çıplak kahraman ile aslan mücadelesi (Özgüç 2006, s. 241 Lev.69 CS 710).

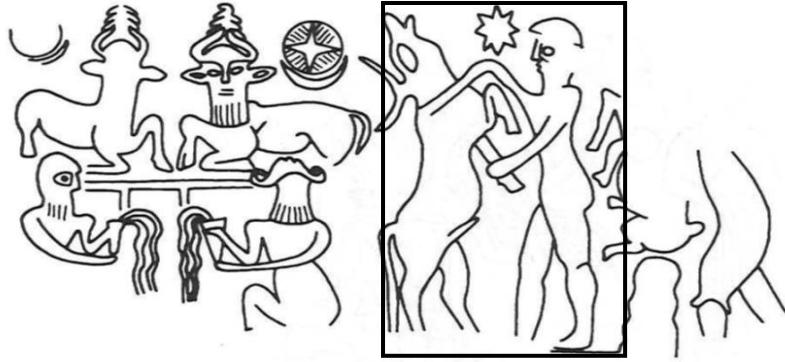
a) 1.12.1.Çıplak kahraman ile aslan mücadelesi (Özgüç, 2006, s. 212 Lev.59 CS 639).

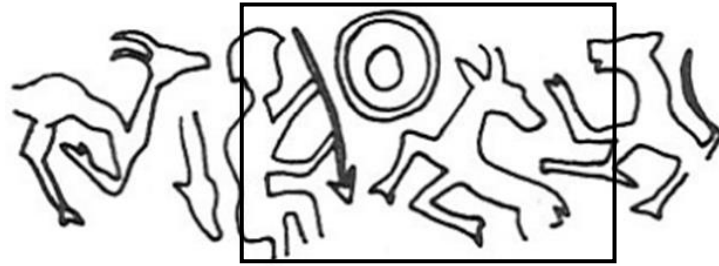
b) 1.12.1.Çıplak kahraman ile aslan mücadelesi (Porada, 1948, s.112 PL.CXXX3.Res.882).

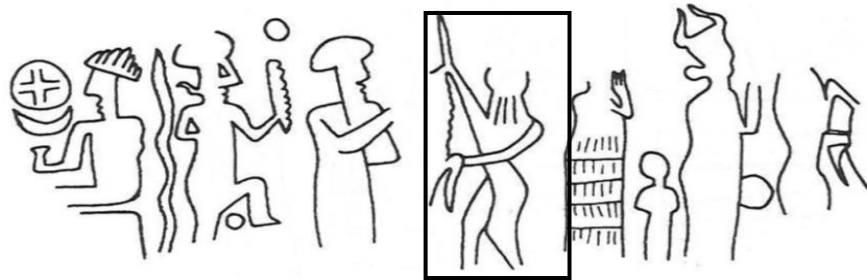
c) 1.12.2. Çıplak kahraman ile boğa mücadelesi (Özgüç, 2006, s. 319 Lev. 85 CS 835).

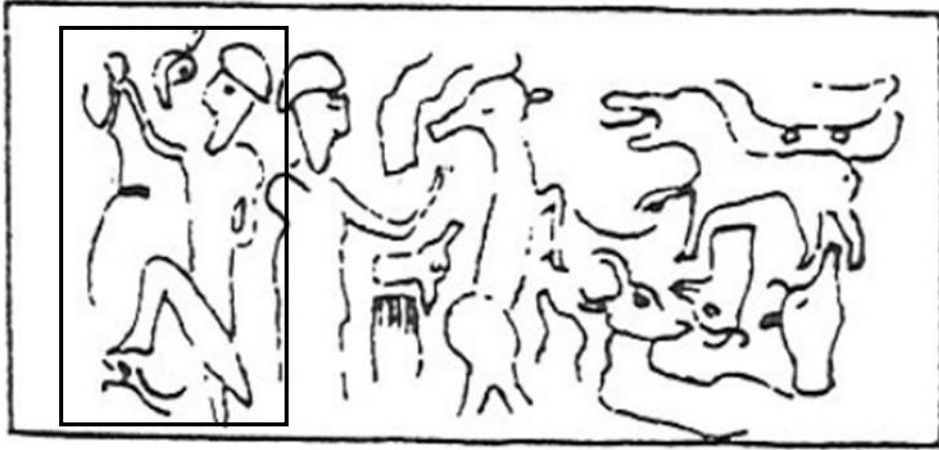
a) 1.12.2. Çıplak kahraman ile boğa mücadelesi (Özgüç ve Tunca, 2001, s. 31, Lev.4, CS 25).

b) 1.12.4. Çıplak kahraman ile bir hayvan mücadelesi (Teissier, 1994, s. 156, 227 no: 366).

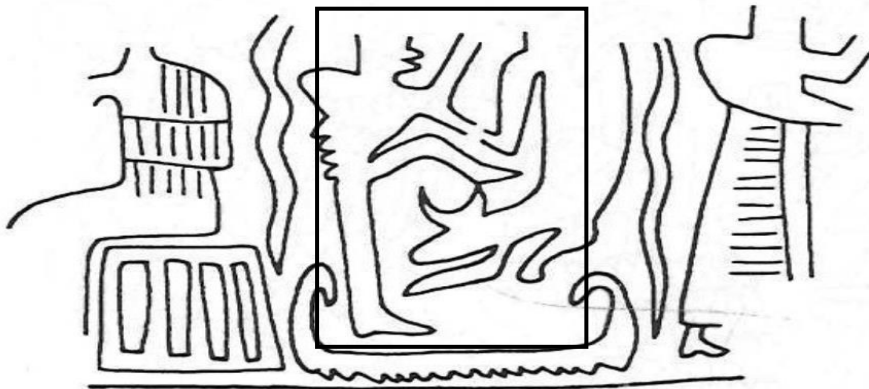
c) 1.12.4.Çıplak kahraman ile bir hayvan mücadelesi (Özgüç ve Tunca, 2001, s. 32, Lev.5 CS 28).

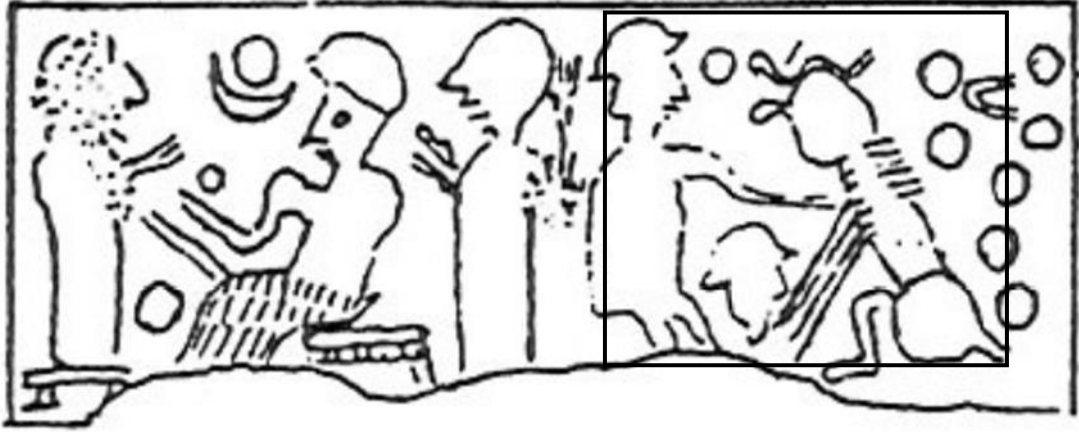
a) 1.13.1. Kahraman ile boğa mücadelesi (Teissier, 1994, ss.156, 227 no: 367).

b) 1.13.1. Kahraman ile boğa mücadelesi (Özgüç 2006, s. 74, Lev. 8 CS 293).

c) 1.13.1. Kahraman ile boğa mücadelesi (Özgüç ve Tunca, 2001, s. 25, Lev.1 CS 4).

a) 1.13.1. Kahraman ile boğa mücadelesi (Teissier, 1994, ss.145, 225 no: 318).

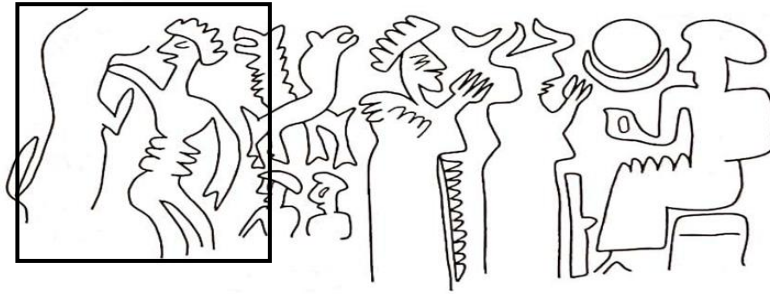
b) 1.13.2. Kahraman ile aslan mücadelesi (Teissier, 1994, ss.141, 224 no: 299).

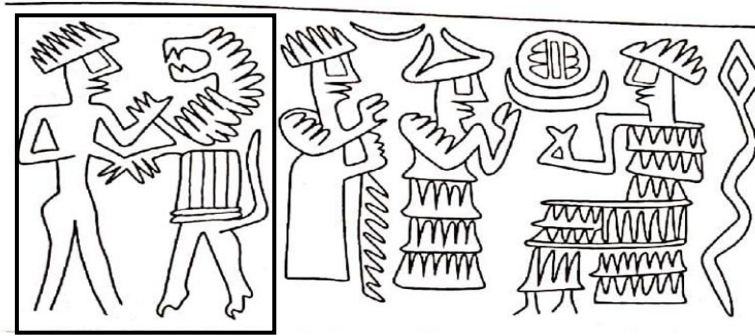
c) 1.13.2. Kahraman ile aslan mücadelesi (Teissier, 1984, s. 211. no: 391).

a) 1.13.2. Kahraman ile aslan mücadelesi (Özgüç, 2006, s.177, Lev.47 CS 547).

b) 1.13.2. Kahraman ile aslan mücadelesi (Özgüç, 2006, s. 223 Lev. 63 CS 667).

c) 1.13.2. Kahraman ile aslan mücadelesi (Özgüç, 2006, s. 110, Lev.23 CS 368).

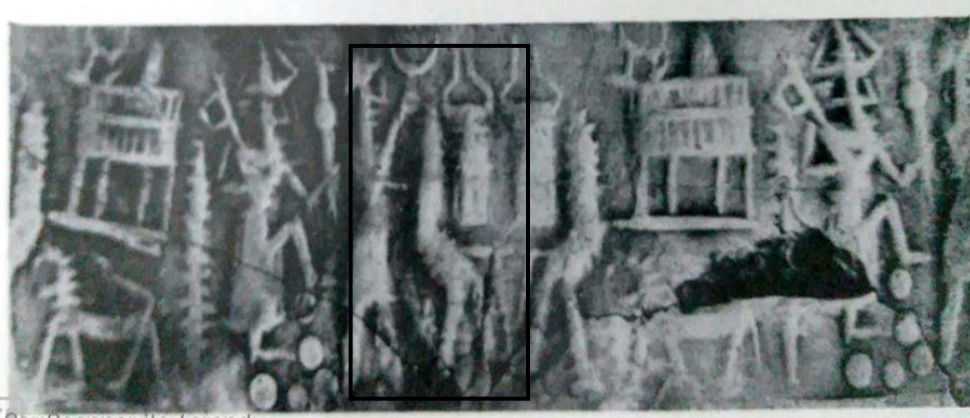
- a) 1.13.2. Kahraman ile aslan mücadelesi (Özgüç ve Tunca, 2001, s. 93, Lev.28, CS 162).

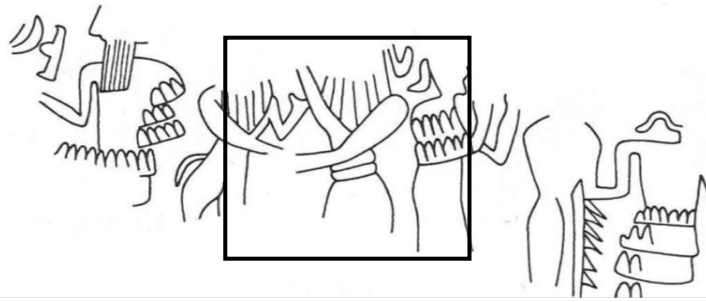
- b) 1.13.2. Kahraman ile aslan mücadelesi (Teissier, 1984, s. 215. No: 408).

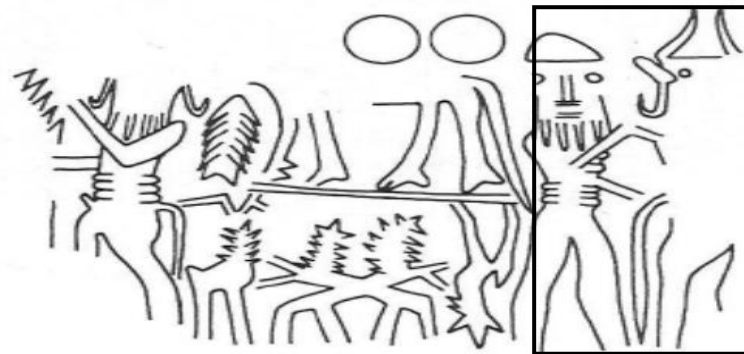
- c) 1.14.1. Kahraman ile heraldik mücadelesi (Özgüç ve Tunca, 2001, s. 107, Lev. 33-34 CS 203).

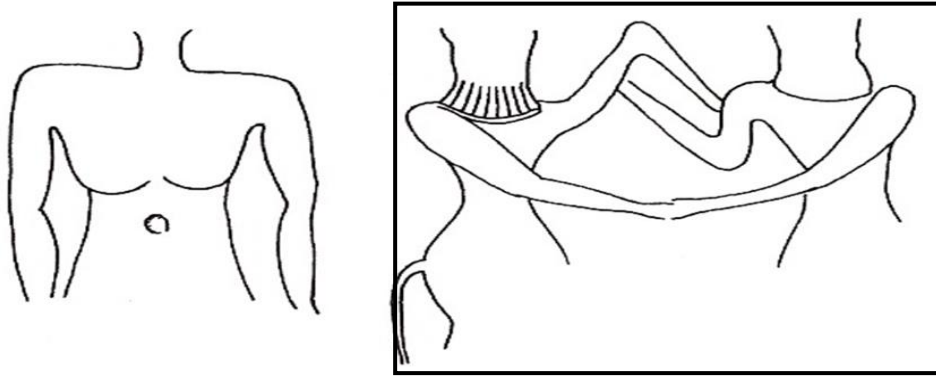
a) 1.14.1. Kahraman ile heraldik mücadelesi (Özgüç, 1968, s. 30, Lev. 26, 1).

b) 1.15.1. Çıplak kahraman ile boğa-adam mücadelesi (Özgüç ve Tunca, 2001, s. 28, Lev. 3 CS 17).

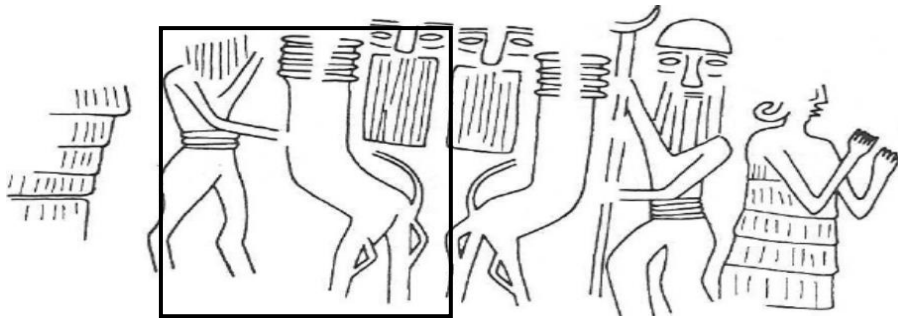
c) 1.15.1. Çıplak kahraman ile boğa-adam mücadelesi (Özgüç ve Tunca, 2001, s. 44, Lev. 11 CS 61).

a) 1.15.1. Çıplak kahraman ile boğa-adam mücadelesi (Özgüç, 2015, s. 143 CS 78 Res. 108).

b) 1.15.1. Çıplak kahraman ile boğa-adam mücadelesi (Amiet vd., 1980, s. 85, Fig III-40).

c) 1.15.2. Çıplak kahraman ile Heraldik kuşarıkku mücadelesi (Özgüç ve Tunca, 2001, s. 115 Lev. 37 CS 228).

a) 1.16.1. Boğa-adam ile Heraldik kuşarıkku arasındaki mücadele (Özgüç ve Tunca, 2001, s. 30 Lev.4, CS 22).

b) 1.16.1. Boğa-adam ile Heraldik kuşarıkku arasındaki mücadele (Özgüç ve Tunca, 2001, s. 83, Lev.24, CS 135).

c) 1.16.2. Boğa-adam ile boğa-adam mücadelesi (Matouš, 1962, PL CV, 445 A).

a) 1.17.1. Tanrı ile aslan arasındaki mücadele (Özgüç, 2015, s.128 CS 69 Res.99).

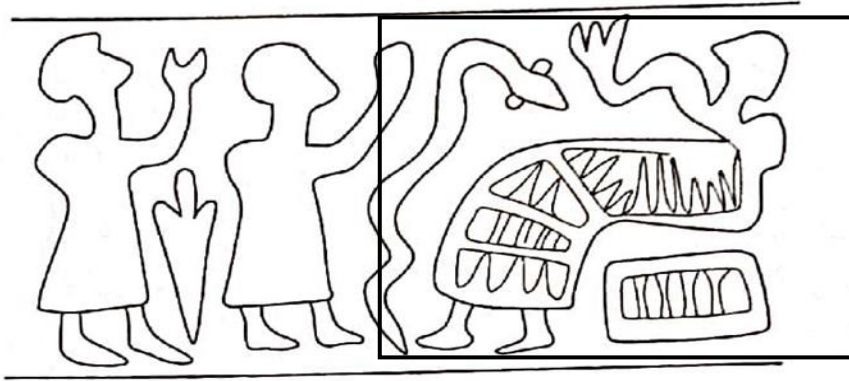
b) 1.17.1. Tanrı ile aslan arasındaki mücadele (Özgüç, 1965, s. 39, Lev XIV Res.42).

c) 1.17.1. Tanrı ile aslan arasındaki mücadele (Özgüç, 2006, s. 127 Lev.29, CS 419).

a) 1.17.2. Tanrı ile antilop arasındaki mücadele (Özgüç ve Tunca, 2001, s. 47, Lev.12 CS 70).

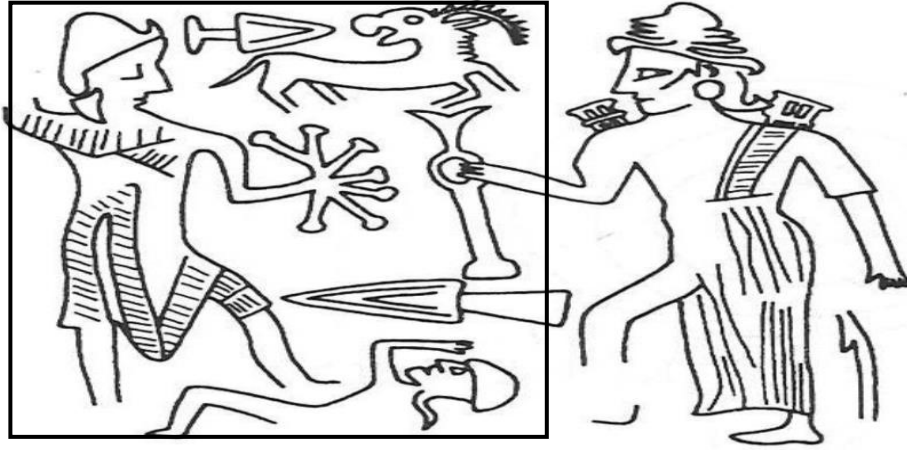
b) 1.17.3. Tanrı ile yılan arasındaki mücadele (Özgüç, 2006, s. 110, Lev. 23 CS 369).

c) 1.17.4. Çıplak tanrı ile boğa arasındaki mücadele (Özgüç, 1965, s. 37, Lev.VI Res.18).

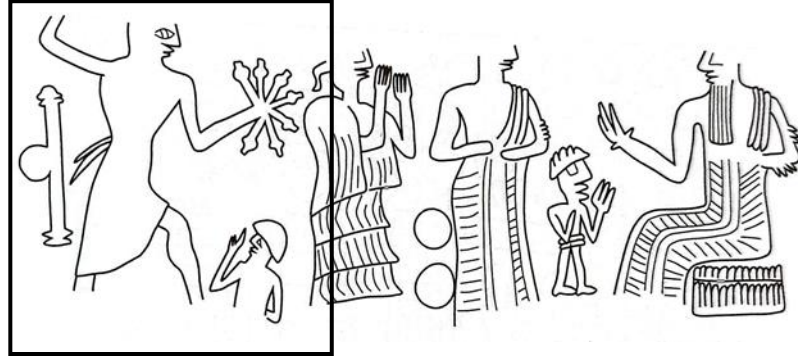
a) 1.18. Tanrı ile adam arasındaki mücadeele (Özgüç ve Özgüç, 1953, s. 101, Res.683).

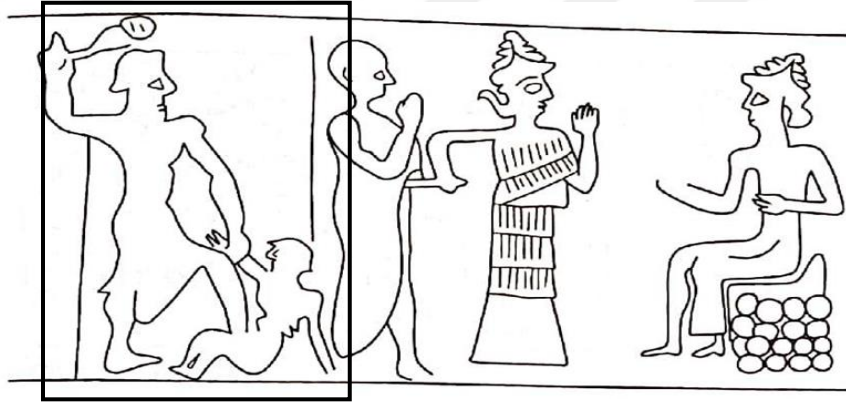
b) 1.18. Tanrı ile adam arasındaki mücadeele (Özgüç ve Tunca, 2001, s. 40, Lev.9 CS 52).

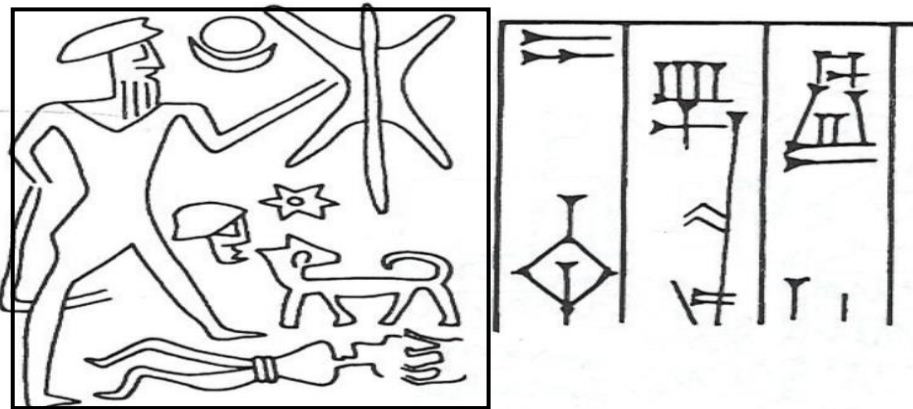
c) 1.18. Tanrı ile adam arasındaki mücadeele (Özgüç ve Tunca, 2001, s. 81, Lev. 23 CS 129).

a) 1.18. Tanrı ile adam arasındaki mücadele (Özgüç, 2006, s. 262 Lev. 75 CS 753).

b) 1.18. Tanrı ile adam mücadelesi (Özgüç, 2006, s. 110, Lev. 23 CS 370).

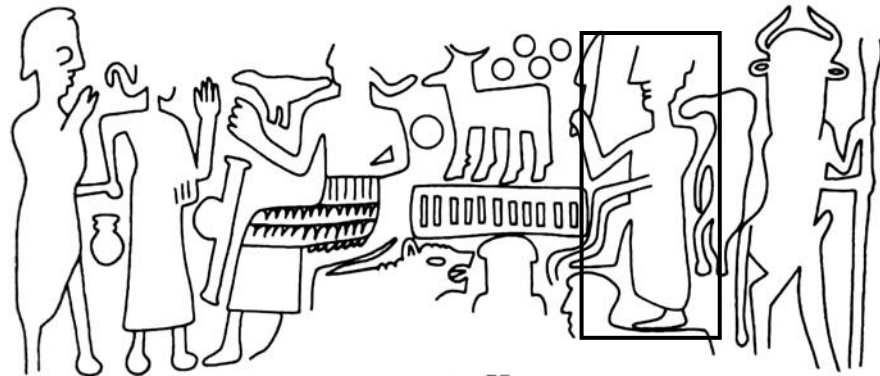
c) 1.18. Tanrı ile adam mücadelesi (Özgüç ve Tunca, 2001, s. 38, Lev. 8 CS 49).

a) 1.18. Tanrı ile adam mücadelesi (Özgüç, 1965, s. 42, Lev XXV Res. 76).

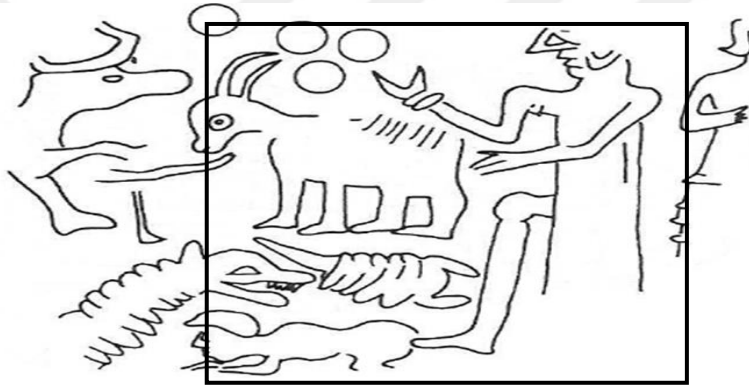
b) 1.18. Tanrı ile adam mücadelesi (Özgüç ve Tunca, 2001, s. 24, Lev.1 CS 3).

c) 1.18. Tanrı ile adam mücadelesi (Özgüç ve Tunca, 2001, s. 325 Lev. 6 CS 37).

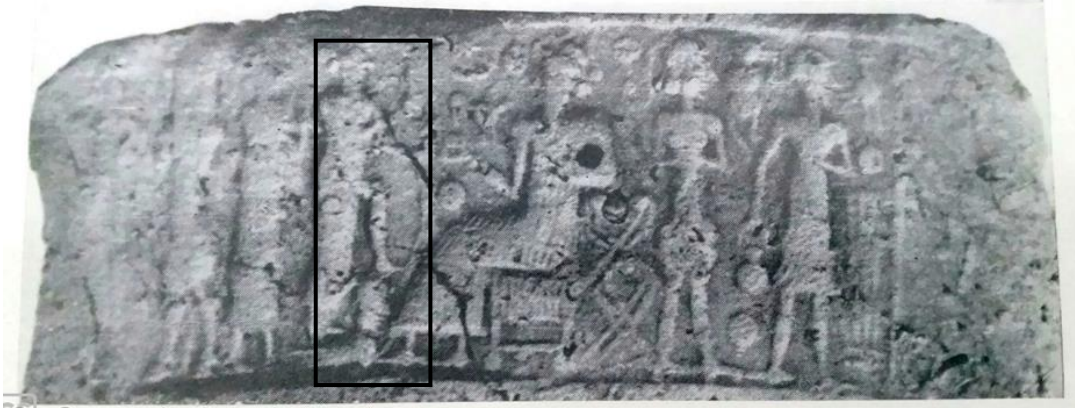
a) 1.18. Tanrı ile adam Mücadelesi (Özgüç ve Tunca, 2001, s. 54, Lev.1 6 CS 99).

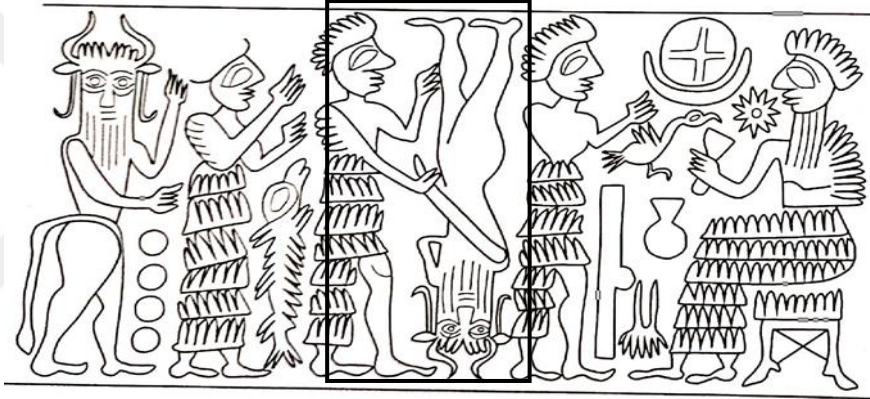
b) 1.18. Tanrı ile adam mücadelesi (Özgüç ve Tunca, 2001, s. 104, Lev. 32 CS 196).

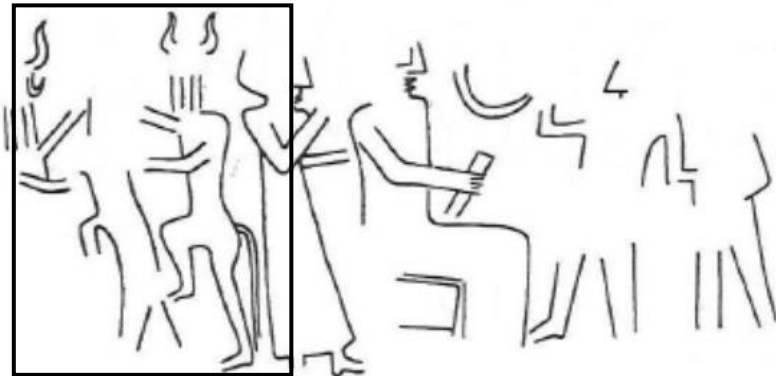
c) 1.18. Tanrı ile adam mücadelesi (Matouš ve Matoušová-Rajmová, 1984, s. 118, 99B).

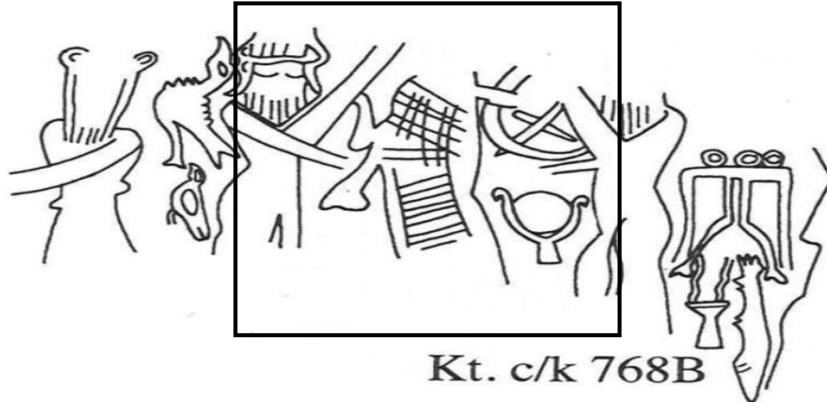
a) 1.18. Tanrı ile adam mücadelesi (Özgüç, 1968, s. 30, Lev.25, 3).

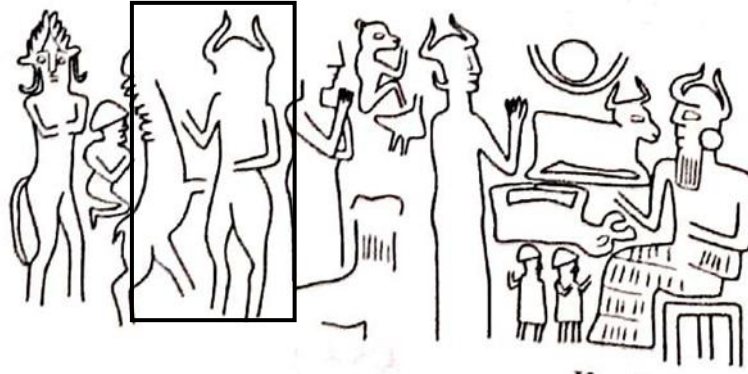
b) 1.19. Tanrı ile kahraman (boynuzlu ve sığır kulaklı) arasındaki mücadele (Özgüç, 2006, s. 66 Lev. 4 CS 270).

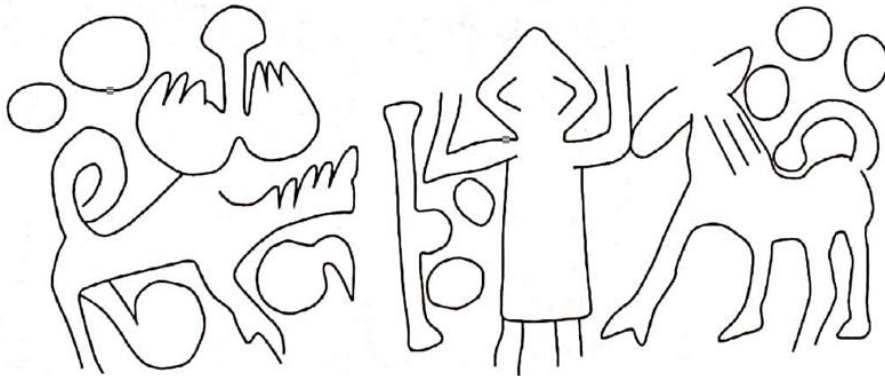
c) 2.1.2. Boğa-adamlar ile aslan arasındaki mücadele (Özgüç ve Tunca, 2001, s. 62 Lev. 19 CS 110).

- a) 2.1.3. Boynuzlu ve sığır kulaklı çıplak kahramanlar ile boğa mücadelesi (Özgüç ve Tunca, 2001, s. 33 Lev. 5, CS 32).

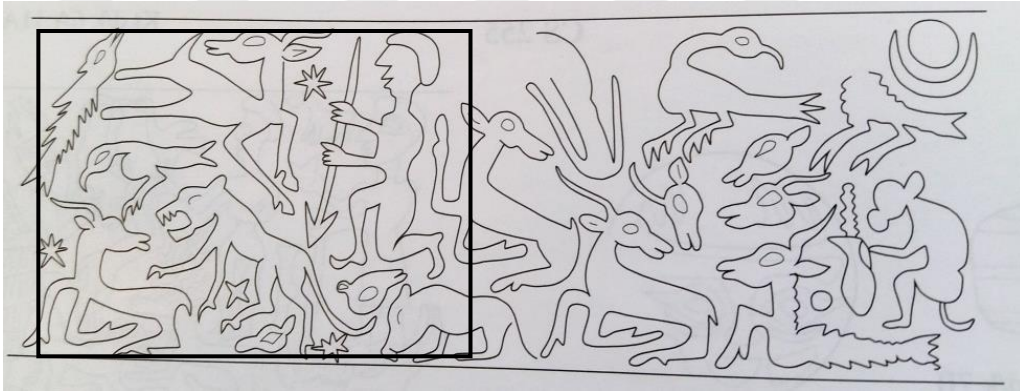
- b) 2.1.4. Boynuzlu ve sığır kulaklı çıplak kahraman ve boğa-adamın aslan ile mücadelesi (Özgüç, 2006, s. 152 Lev. 38 CS 488).

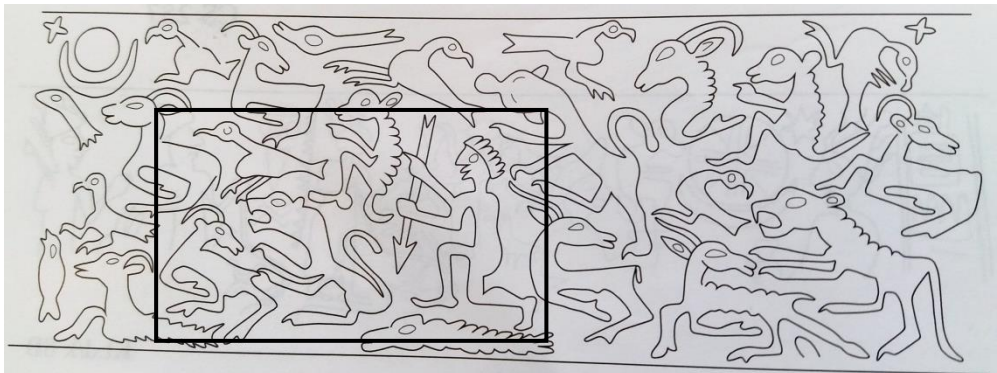
- c) 2.2.1. Bir figür (insan?) ile iki aslan arasındaki mücadele (Özgüç, 2006, s. 107, Lev. 21, CS 360).

a) 2.2.2. İki figür ile bir aslan mücadelesi (Porada, 1948, s. 112, PL.CXXXIII Res.884E).

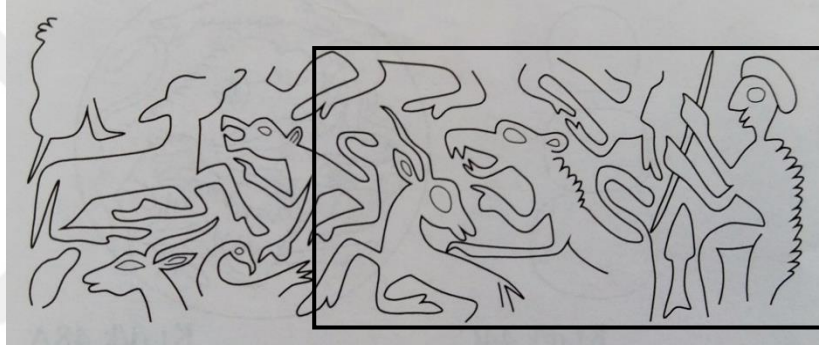
b) 2.2.3. Avcı ile aslan ve ceylan arasındaki mücadele (Özgüç, 2006, s. 62, Lev.2 CS 261).

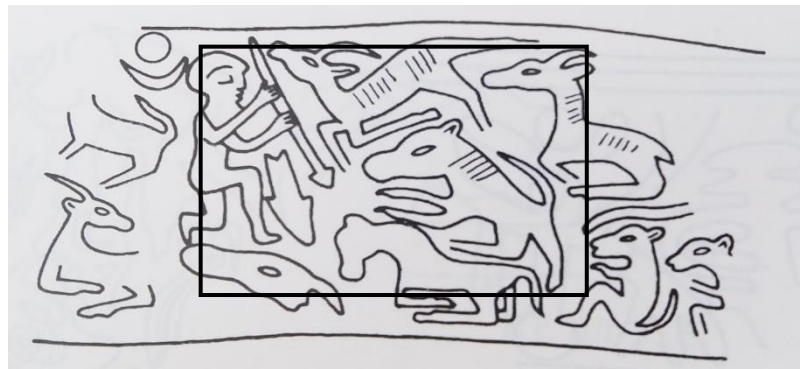
c) 2.2. 3. Avcı ile aslan ve ceylan arasındaki mücadele (Özgüç, 2006, s. 63, Lev. 2 CS 263).

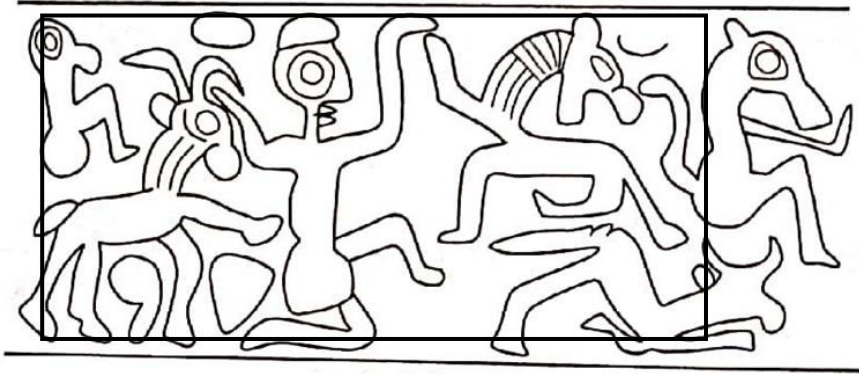
a) 2.2.3. Avcı ile aslan ve ceylan arasındaki mücadele (Özgüç, 2006, s. 63, Lev. 3 CS 265).

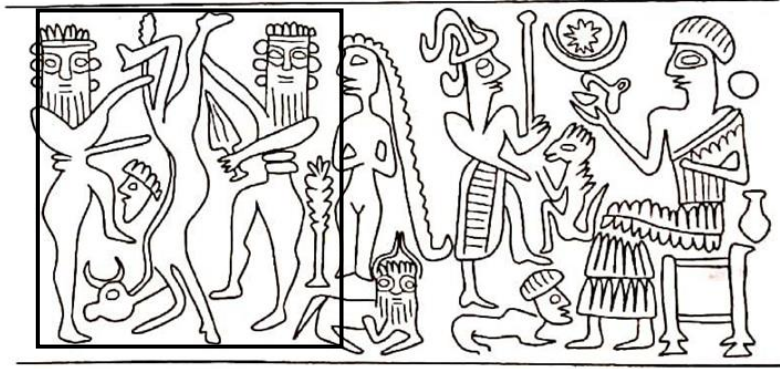
b) 2.2.3. Avcı ile aslan ve ceylan arasındaki mücadele (Özgüç, 2006, s. 86 Lev.13 CS 324).

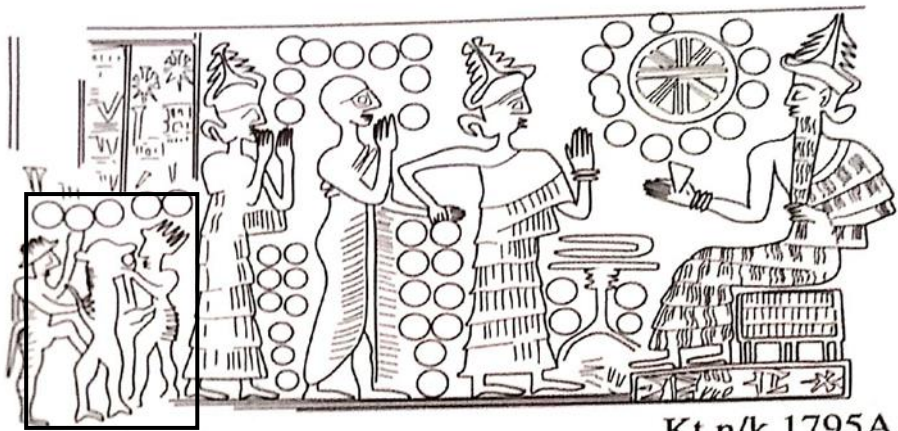
c) 2.2.3. Avcı ile aslan ve ceylan arasındaki mücadele (Özgüç ve Tunca, 2001, s. 46 Lev.12 CS 66).

a) 2.3.1. Bir kahraman ile aslan ve ceylan arasındaki mücadele (Özgüç, 2006, s. 94, Lev.16 CS 341).

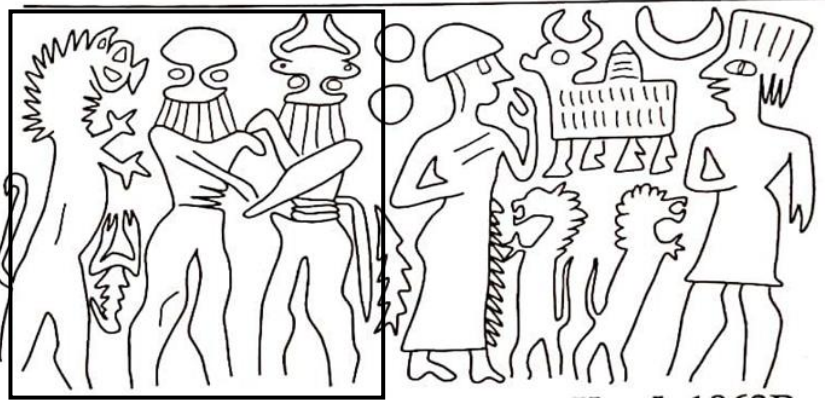
b) 2.3.2. Kahramanlar ile bir boğa arasındaki mücadele (Özgüç, 2006, s. 187 Lev.50, CS 574).

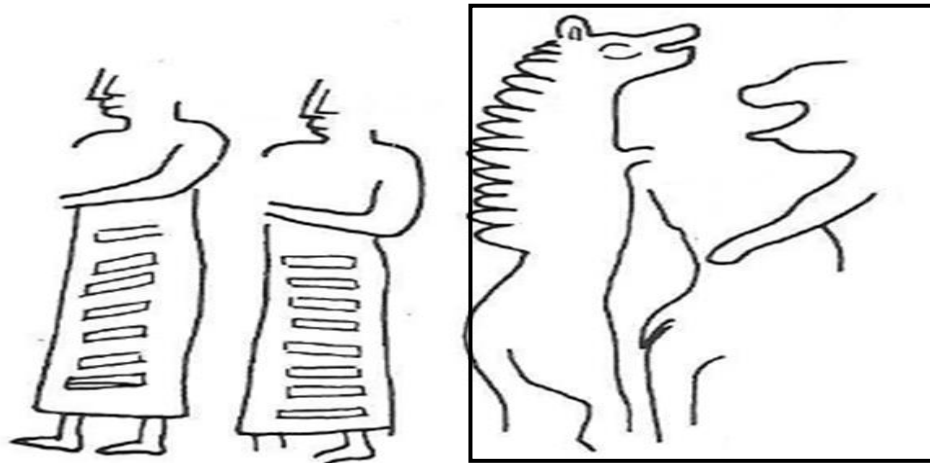
c) 2.3.3. Kahramanlar ile bir aslan arasındaki mücadele (Özgüç, 2006, s.163 Lev. 43, CS 520).

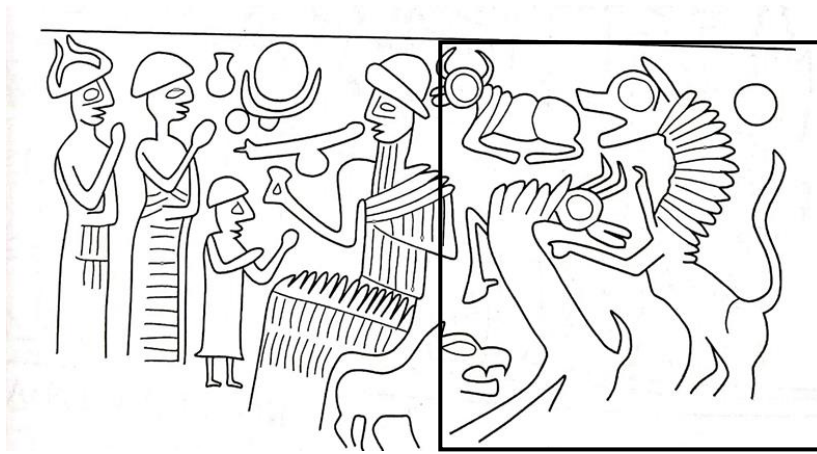
- a) 2.4. Kahraman ile iki boğa-adam arasındaki mücadele (Özgüç ve Tunca, 2001, s. 48 Lev. 13 CS 77).

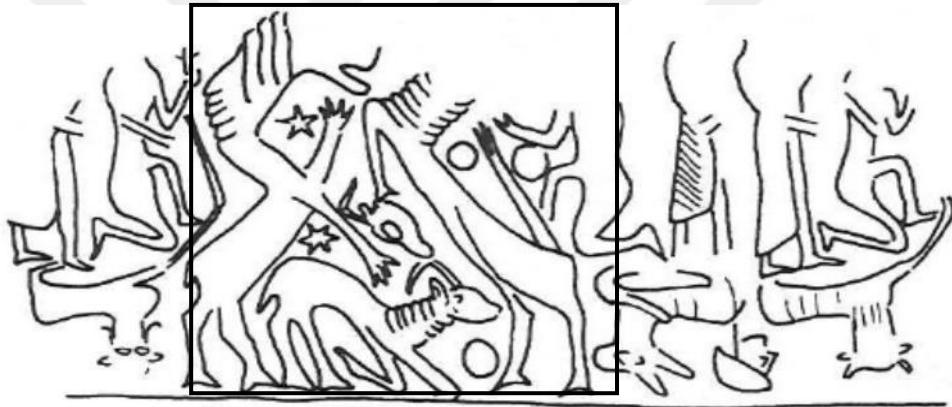
- b) 2.5. Çıplak kahraman ile boğa-adam ve aslan mücadelesi (Özgüç, 2006, s. 222 Lev.63 CS 665).

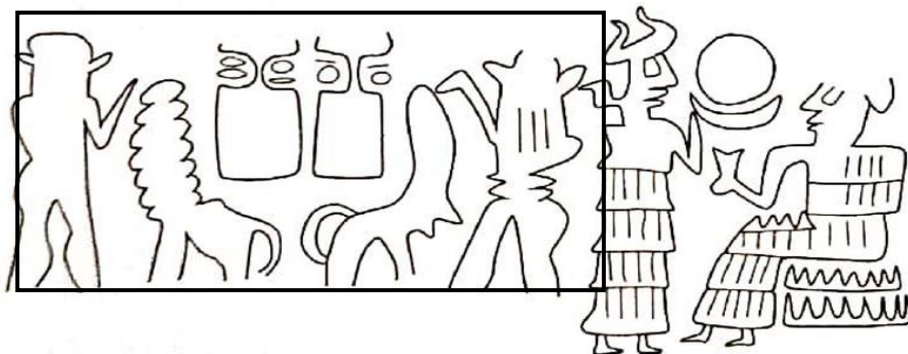
- c) 2.7.1. İki aslanın antilop ile mücadelesi (Özgüç ve Tunca, 2001, s. 114 Lev. 36, CS 225).

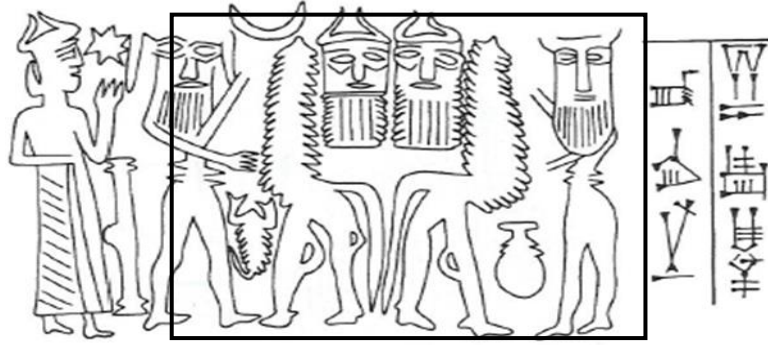
a) 2.7.2. Bir aslan ile iki hayvan arasındaki mücadele (Özgüç, 2006, s. 207 Lev.58 CS 627).

b) 2.7.3. İki aslan ile tanımlanamamış hayvan mücadelesi (Özgüç ve Tunca, 2001, s. 111 Lev. 35 CS 216).

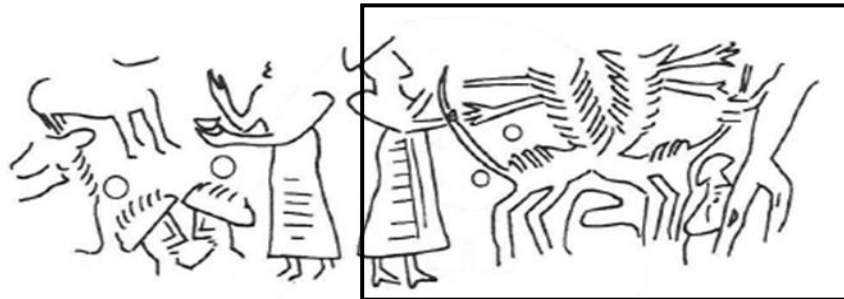
c) 3.1.1. Heraldik kuşarıkku çifti ile boynuzlu ve sığır kulaklı çıplak kahramanlar arasındaki mücadele (Özgüç, 2006, s.181 Lev. 48 CS 558).

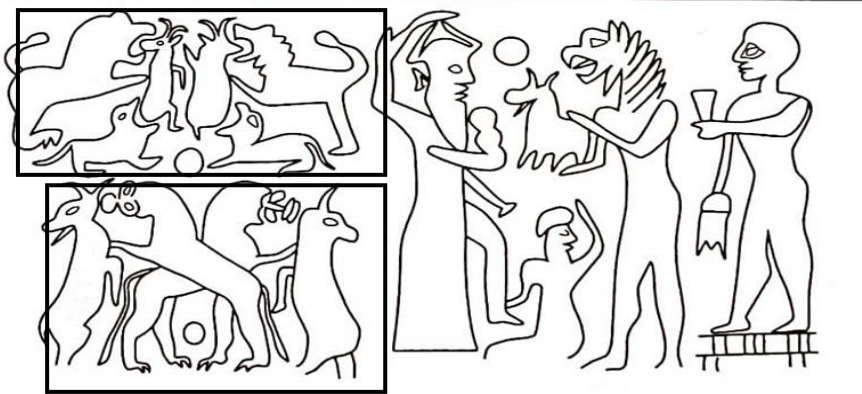
- a) 3.1.1. Heraldik kuşarikku çifti ile boynuzlu ve sığır kulaklı çıplak kahramanlar arasındaki mücadeleye (Özgüç ve Tunca, 2001, ss. 83, 84, Lev. 24 CS 137).

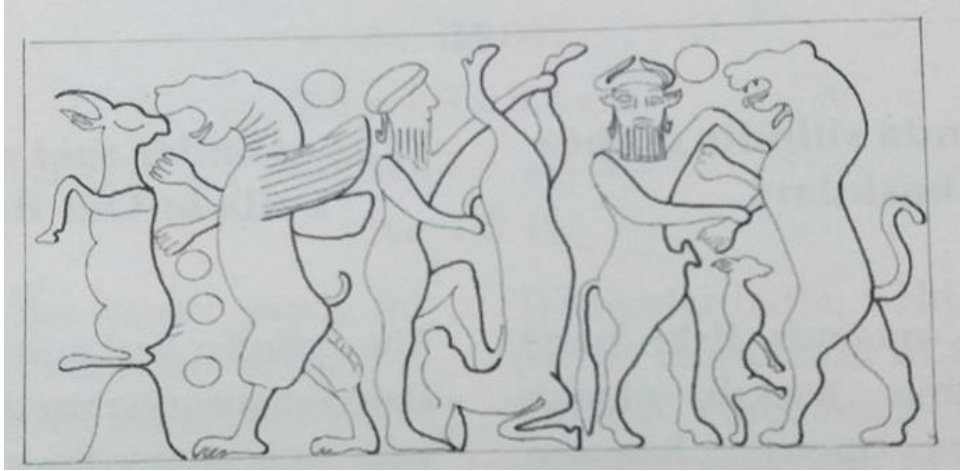
- b) 3.1.1. Heraldik kuşarikku çifti ile boynuzlu ve sığır kulaklı çıplak kahramanlar arasındaki mücadeleye (Özgüç ve Tunca, 2001, s. 80, Lev. 22 CS 124).

- c) 3.2. Heraldik aslan lar ile iki figür arasındaki mücadeleye (Özgüç ve Tunca, 2001, s. 54 Lev. 16 CS 100).

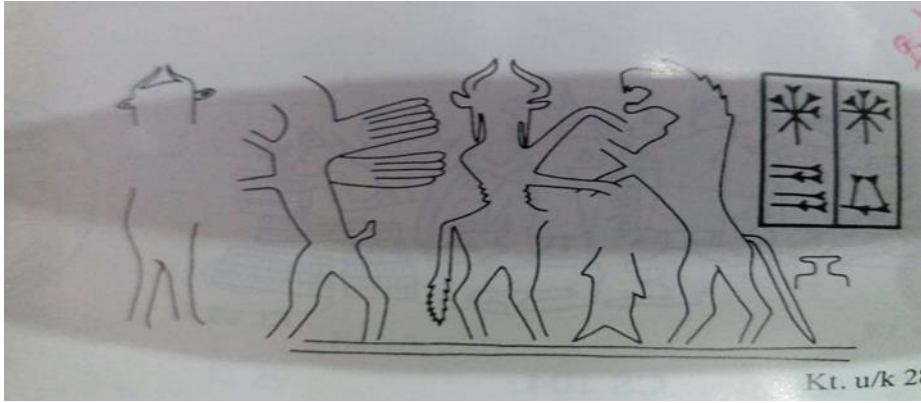
a) 3.3. Hayvanlar arasındaki mücadele (Özgüç, 2006, s. 242 Lev. 69 CS 713).

b) 5.1. İki figürlü grupların olduğu savaşım frizleri (Özgüç, 2015, s. 68 CS 14 Res.44).

c) 5.1. İki figürlü grupların olduğu savaşım frizleri (Özgüç ve Tunca, 2001, s. 88 Lev 26 CS 150).

- a) 5.1. İki figürlü grupların olduğu savaşım frizleri (Özgüç ve Tunca, 2001, s. 57 Lev.18 CS 109).

- b) 5.1. İki figürlü grupların olduğu savaşım frizleri (Özgüç ve Tunca, 2001, s. 21 Lev. K.2).

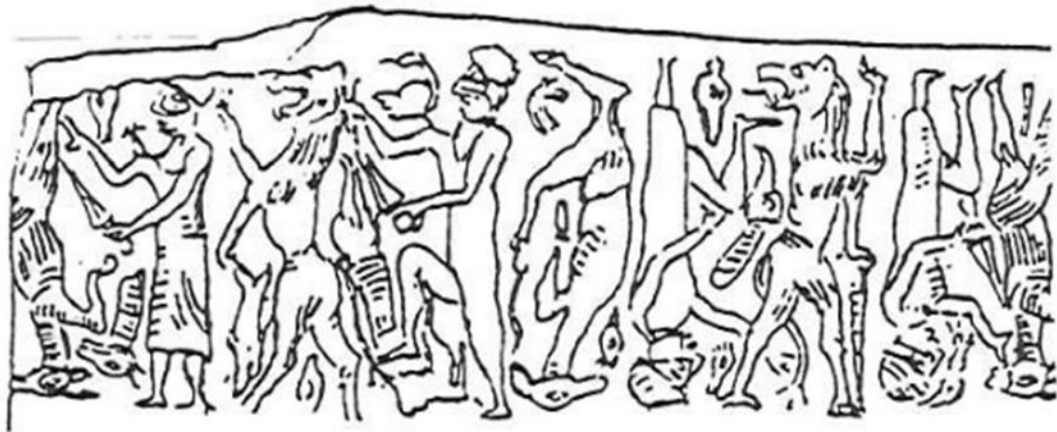
- c) 5.1. İki figürlü grupların olduğu savaşım frizleri (Özgüç, 2015, s. 74 ve 75 Res.47 CS 17).

a) 5.1. İki figürlü grupların olduğu savaşım frizleri (Özgüç, 1968, s. 31, Lev. 28, 1).

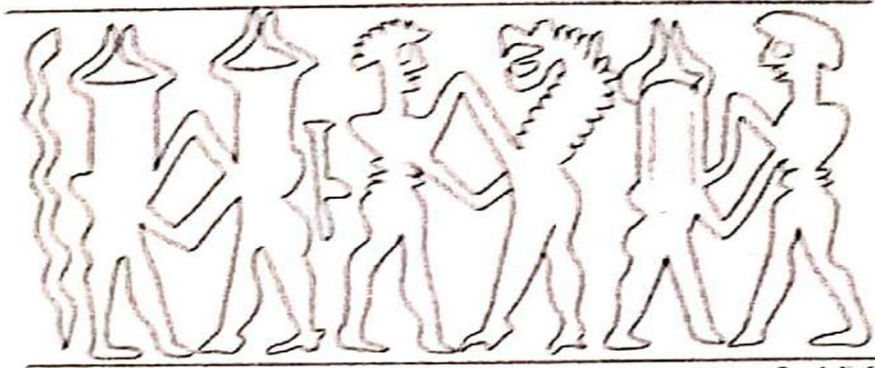
b) 5.1. İki figürlü grupların olduğu savaşım frizleri (Özgüç, 2006, s. 324 Lev. 86, CS 842).

c) 5.1. İki figürlü gruplardan oluşan savaşım frizleri (Teissier, 1994, ss.161, 228 no: 398).

a) 5.1. İki figürlü gruplardan oluşan savaşım frizleri (Teissier, 1994, ss .160, 228 no: 394).

b) 5.1. İki figürlü gruplardan oluşan savaşım frizleri (Özgüç, 2006, s. 224 Lev. 64 CS 671).

c) 5.1. İki figürlü gruplardan oluşan savaşım frizleri (Özgüç ve Tunca, 2001, s. 50, Lev.14 CS 87).

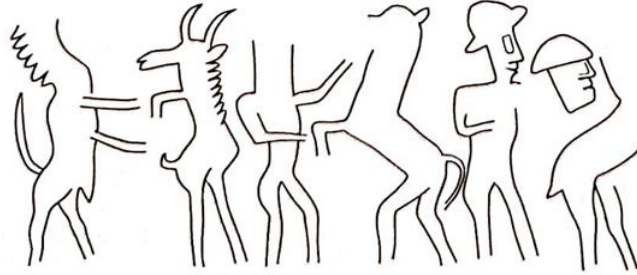
- a) 5.1. İki figürlü gruplardan oluşan savaşım frizleri (Özgüç, 2006, s. 249 Lev. 72 CS 731).

- b) 5.1. İki figürlü gruplardan oluşan savaşım frizleri (Özgüç, 2015, s. 76. Res. 48 CS 18).

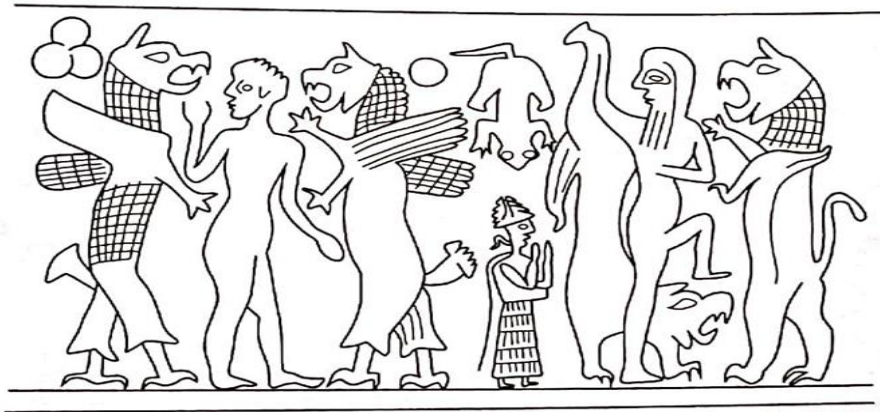
- c) 5.1. İki figürlü gruplardan oluşan savaşım frizleri (Özgüç ve Tunca, 2001, s. 19 Lev.8. 3).

a) 5.1. İki figürlü gruplardan oluşan savaşım frizleri (Özgüç, 2006, s. 246 Lev.70 CS 721 C).

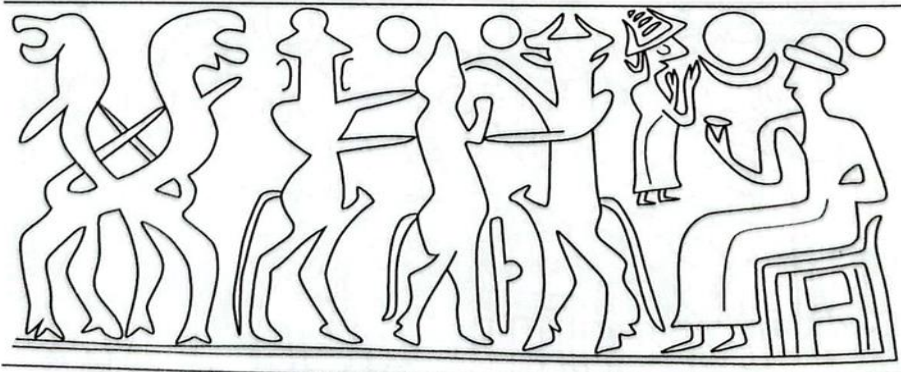
b) 5.1. İki figürlü gruplardan oluşan savaşım frizleri (Özgüç ve Tunca, 2001, s. 19 Lev.F).

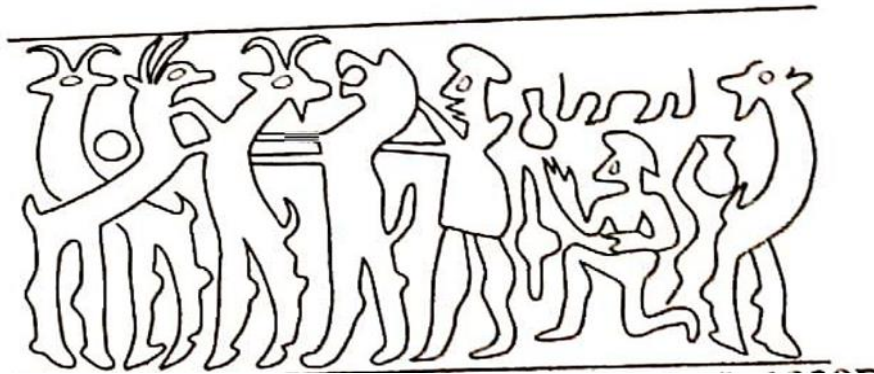
c) 5.2. Üç figürlü grupların olduğu savaşım frizleri (Özgüç, 2006, s. 163, Lev. 44, CS 526).

a) 5.2. Üç figürlü grupların olduğu savaşım frizleri (Özgüç, 2006, s. 155, Lev. 39 CS 495).

b) 5.2. Üç figürlü grupların olduğu savaşım frizleri (Özgüç, 2006, s. 315 Lev. 84 CS 829).

c) 5.2. Üç figürlü grupların olduğu savaşım frizleri (Özgüç, 2006, s. 184, Lev.49 CS 567).

a) 5.2. Üç figürlü grupların olduğu savaşım frizleri (Özgüç, 2006, s. 292 Lev. 83 CS 818).

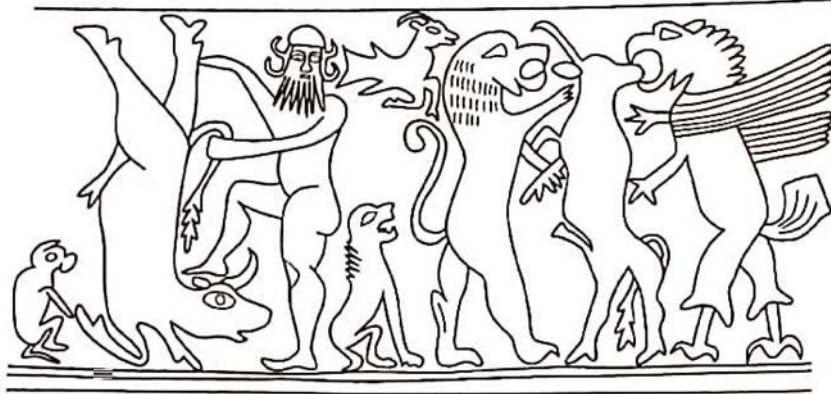
b) 5.3. İki figürlü ve üç figürlü grupların olduğu savaşım frizleri (Özgüç ve Tunca, 2001, s. 100).

c) 5.3. İki figürlü ve üç figürlü grupların olduğu savaşım frizleri (Özgüç, 2006, s. 68, Lev. 5 CS 278).

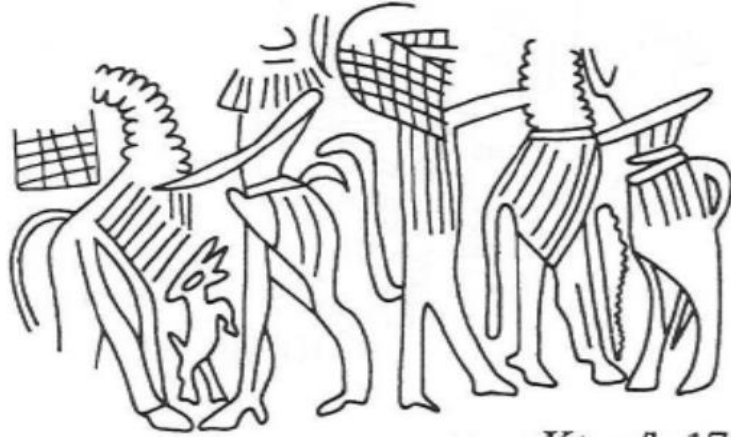
a) 5.3. İki figürlü ve üç figürlü grupların olduğu savaşım frizleri (Özgüç, 2006, s. 90, Lev. 15 CS 333).

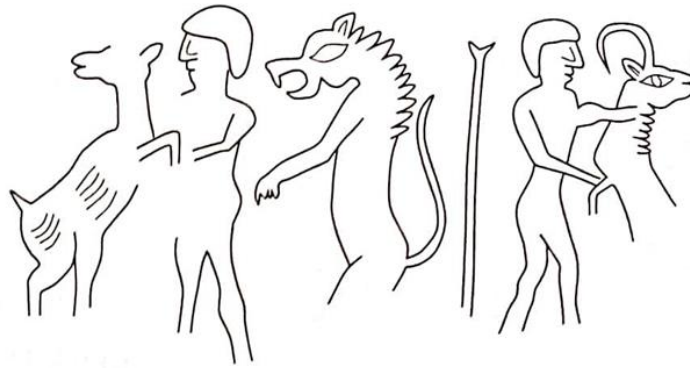
b) 5.3. İki figürlü ve üç figürlü grupların olduğu savaşım frizleri (Özgüç, 2006, s. 133, Lev.32 CS 437).

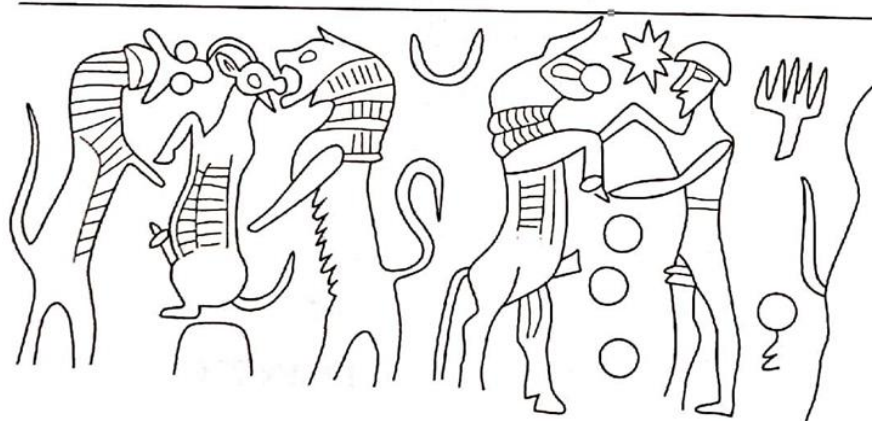
c) 5.3. İki figürlü ve üç figürlü grupların olduğu savaşım frizleri (Özgüç, 2006, s. 111, Lev. 23 CS 372).

a) 5.3. İki figürlü ve üç figürlü grupların olduğu savaşım frizleri (Özgüç ve Tunca, 2001, s. 47 Lev.13 CS 74).

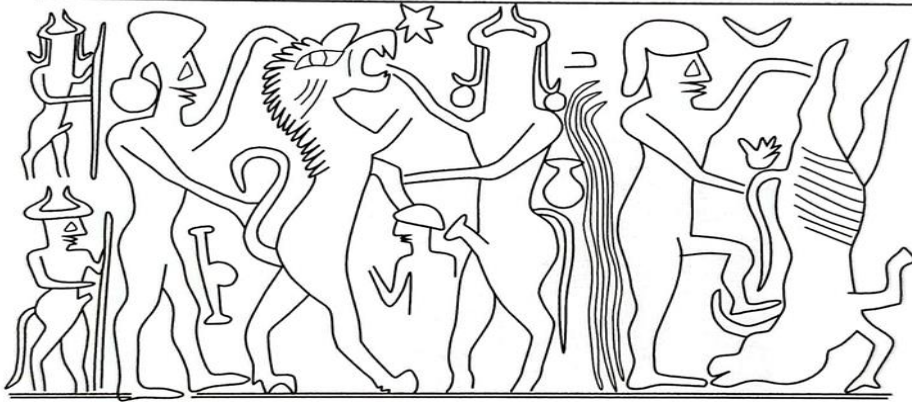
b) 5.3. İki figürlü ve üç figürlü grupların olduğu savaşım frizleri (Özgüç, 2006, s. 247, Lev.71 CS 724).

c) 5.3. İki figürlü ve üç figürlü grupların olduğu savaşım frizleri (Özgüç, 2006, s. 80 Lev.10 CS 304).

a) 5.3. İki figürlü ve üç figürlü grupların olduğu savaşım frizleri (Teissier, 1994, ss. 161, 228 no: 397).

b) 5.3. İki figürlü ve üç figürlü grupların olduğu savaşım frizleri (Özgüç, 2006, s. 326 Lev. 87 CS 847).

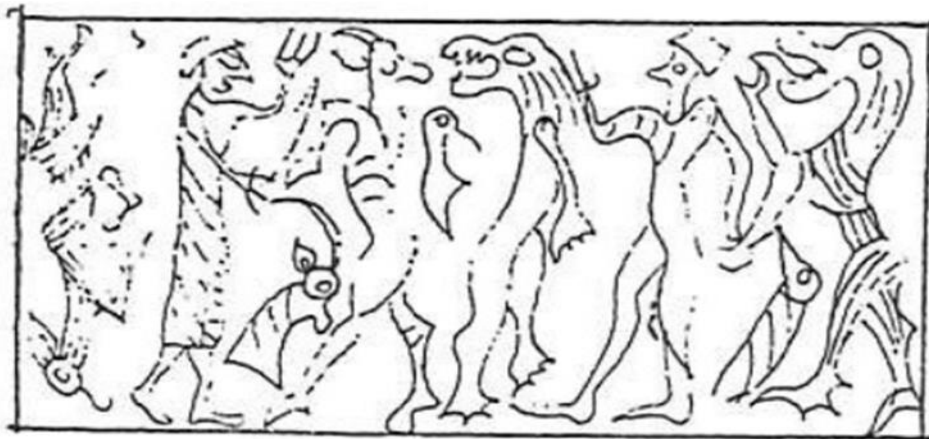
c) 5.3. İki figürlü ve üç figürlü grupların olduğu savaşım frizleri (Özgüç ve Tunca, 2001, s.19 Lev.G).

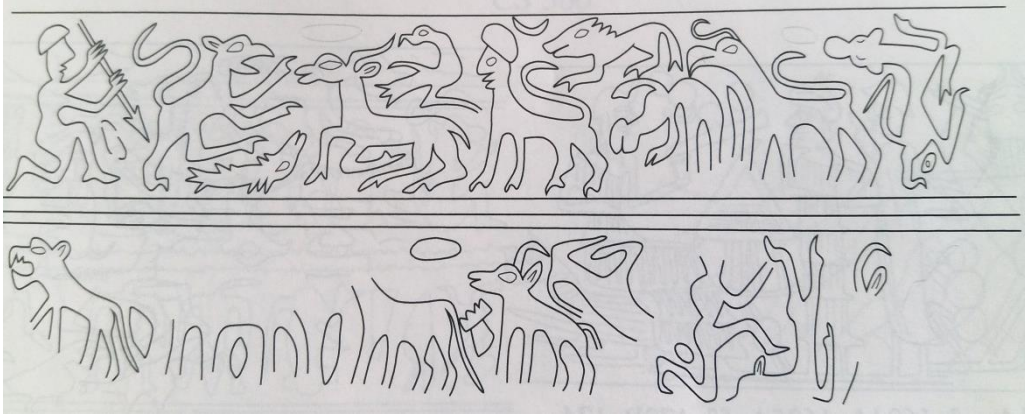
a) 5.3. İki figürlü ve üç figürlü grupların olduğu savaşım frizleri (Özgüç, 2006, s. 215 Lev.61 CS 648).

b) 5.3. İki figürlü ve üç figürlü grupların olduğu savaşım frizleri (Özgüç, 1965, s. 39, Lev XVI Res.47).

c) 5.3. İki figürlü ve üç figürlü grupların olduğu savaşım frizleri (Teissier, 1994, ss. 161, 228 no: 396).

a) 5.3. İki figürlü ve üç figürlü grupların olduğu savaşım frizleri (Özgüç, 2006, s. 84, Lev. 12 CS 316).

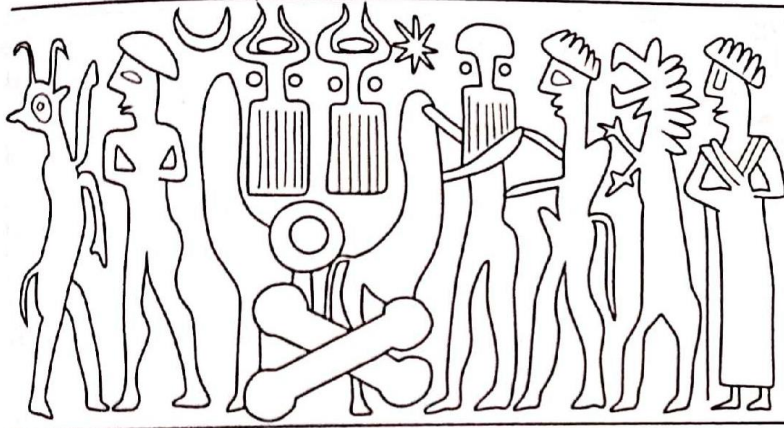
b) 5.3. İki figürlü ve üç figürlü grupların olduğu savaşım frizleri (Özgüç, 2006, s.174, Lev. 46 CS 541).

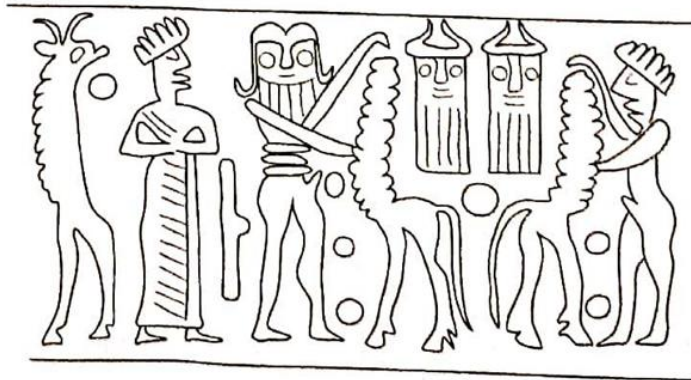
c) 5.3. İki figürlü ve üç figürlü grupların olduğu savaşım frizleri (Özgüç, 2006, s.159 Lev.41 CS 508).

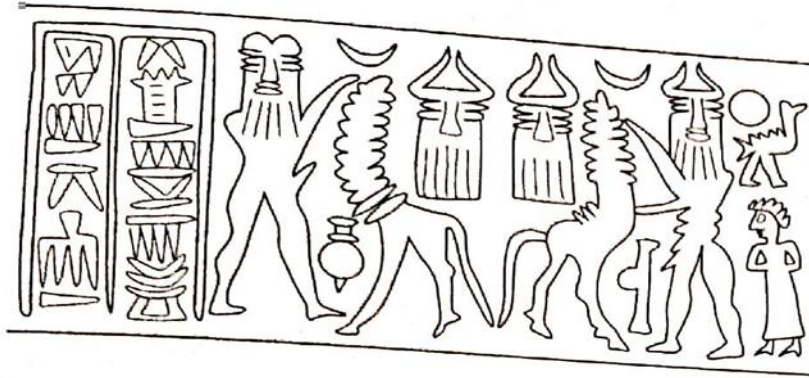
- a) 5.3. İki figürlü ve üç figürlü grupların olduğu savaşım frizleri (Teissier, 1994, ss. 160, 228 no: 395).

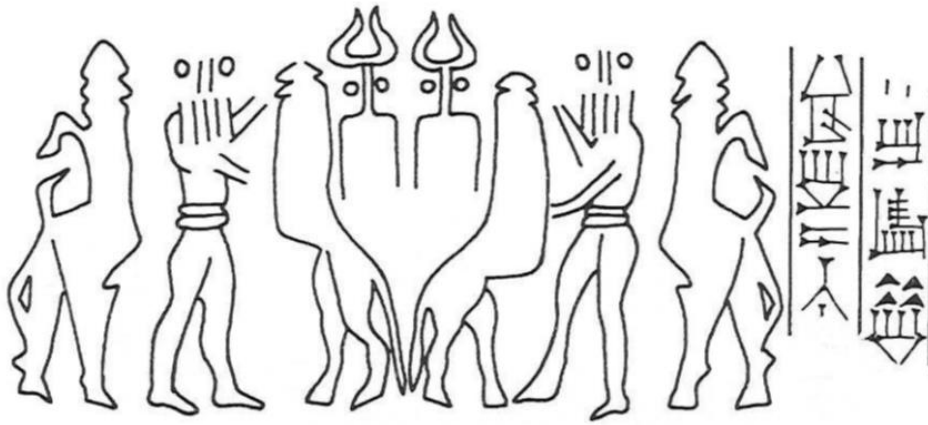
- b) 5.4. Dört figürlü grupların olduğu savaşım frizleri (Özgüç, 2006, s. 169 Lev. 45 CS 534).

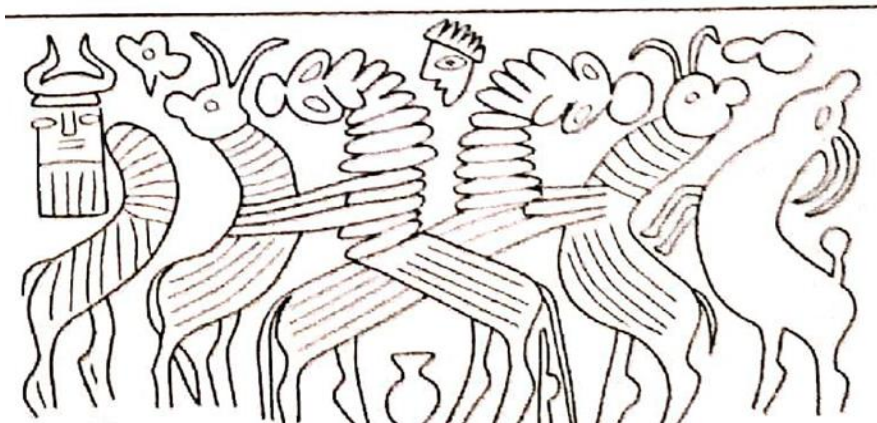
- c) 5.4. Dört figürlü grupların savaşım frizleri (Özgüç, 2006, s.188 Lev. 50, CS 576).

a) 5.4. Dört figürlü grupların savaşım frizleri (Özgüç, 2006, s. 232, Lev.67 CS 693).

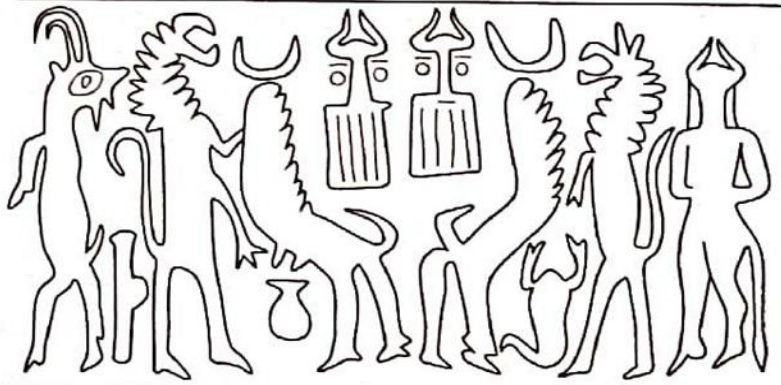
b) 5.4. Dört figürlü grupların savaşım frizleri (Özgüç ve Tunca, 2001, s. 46, Lev. 132 CS 69).

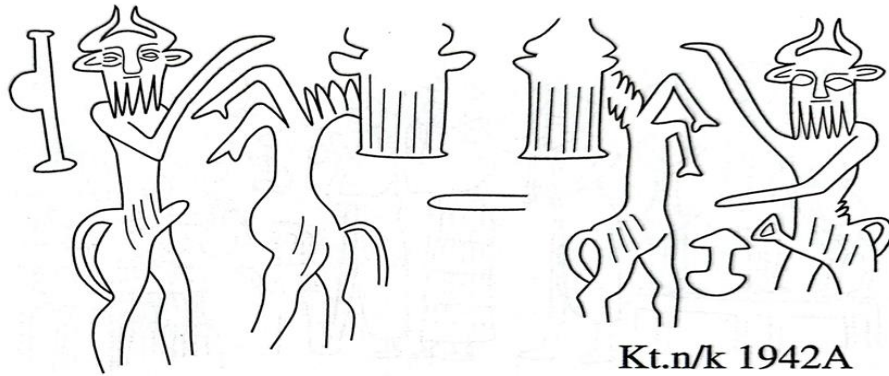
c) 5.4. Dört figürlü grupların savaşım frizleri (Özgüç, 2006, s. 236 Lev. 67 CS 699).

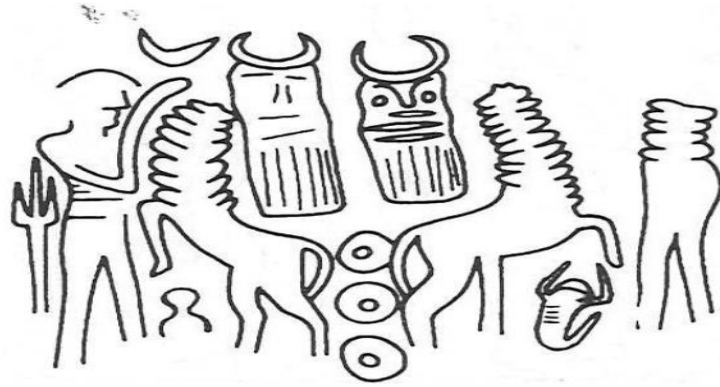
a) 5.4. Dört figürlü grupların savaşım frizleri (Özgüç, 2006, s. 286 Lev. 82 CS 809).

b) 5.4. Dört figürlü grupların savaşım frizleri (Özgüç, 2006, s. 127, Lev. 29 CS 417).

c) 5.4. Dört figürlü grupların savaşım frizleri (Özgüç, 2006, s. 280 Lev. 80 CS 797).

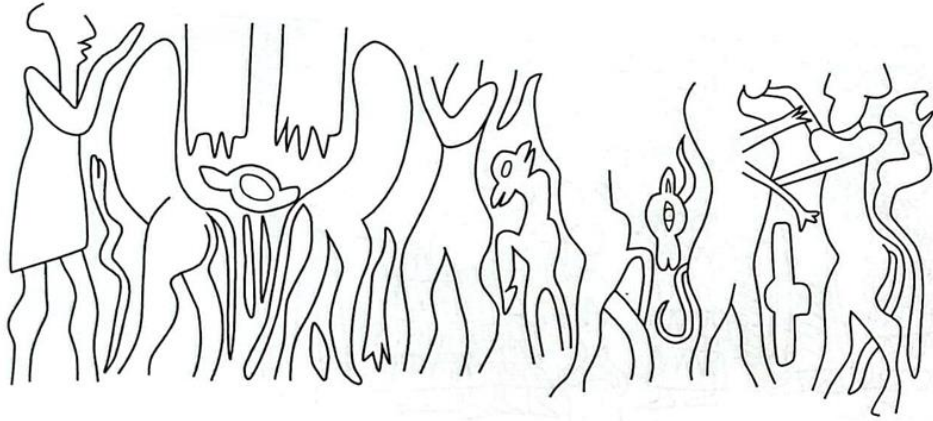
a) 5.4. Dört figürlü grupların savaşım frizleri (Özgüç ve Tunca, 2001, s. 99, Lev. 31 CS 185).

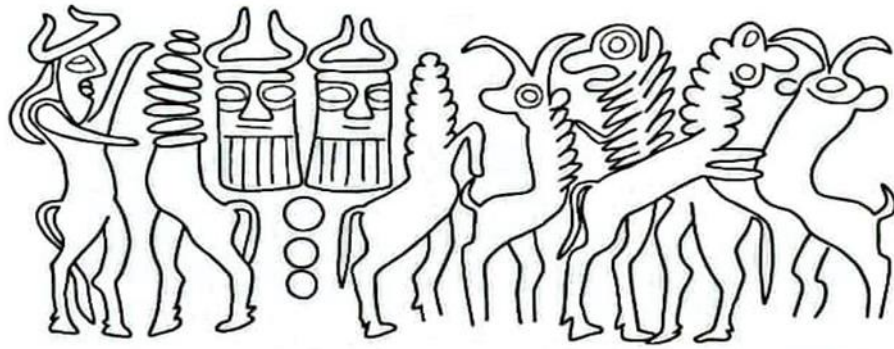
b) 5.4. Dört figürlü grupların savaşım frizleri (Özgüç, 1968, s. 29, Lev. 19,A).

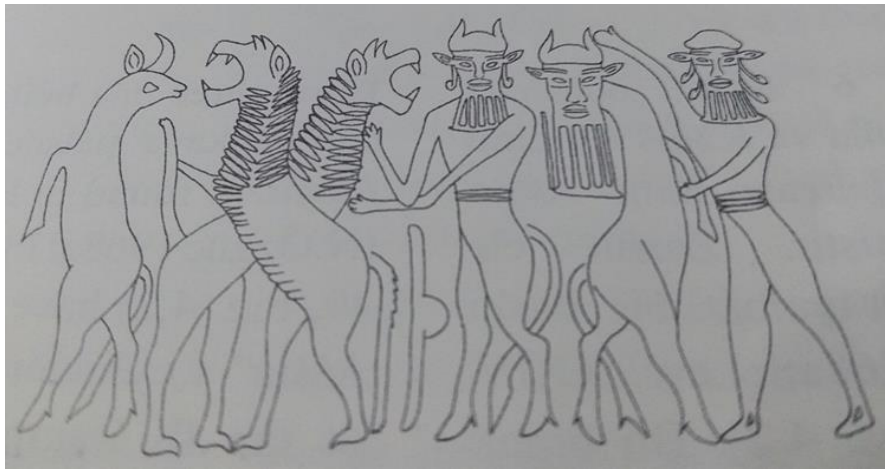
c) 5.5. Mücadele eden iki figürlü ve dört figürlü gruplar (Özgüç, 2006, s. 163 Lev. 43 CS 519).

a) 5.5. Mücadele eden iki figürlü ve dört figürlü gruplar (Özgüç, 2006, s. 283 Lev. 81 CS 804).

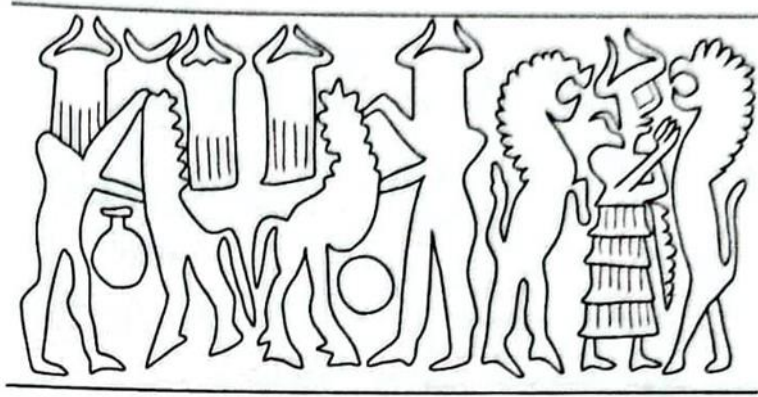
b) 5.5. Mücadele eden iki figürlü ve dört figürlü gruplar (Özgüç, 2006, s. 250 Lev. 72 CS 733).

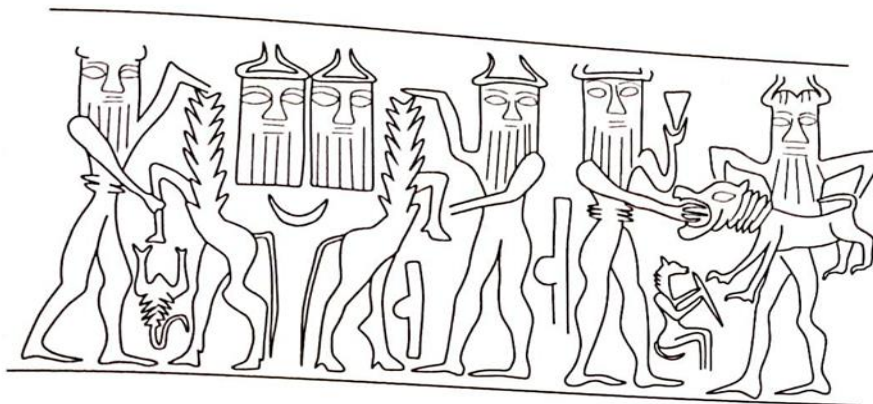
c) 5.5. Mücadele eden iki figürlü ve dört figürlü gruplar (Özgüç, 2015, s. 67, CS 13 Res. 43).

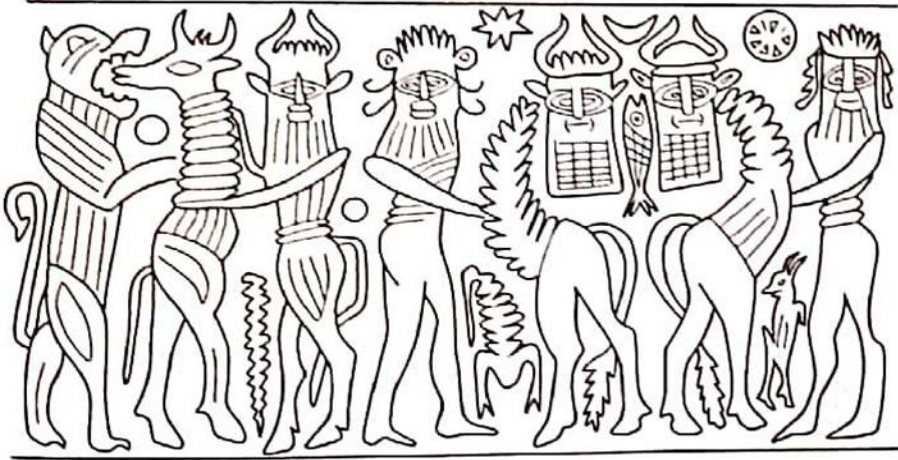
a) 5.6. Üç figürlü ve dört figürlü grupların olduğu savaşım frizleri (Özgüç, 2006, 220 Lev. 62 CS 660).

b) 5.6. Üç figürlü ve dört figürlü grupların olduğu savaşım frizleri (Özgüç, 2006, s. 275 Lev. 79 CS 784).

c) 5.6. Üç figürlü ve dört figürlü grupların olduğu savaşım frizler (Özgüç 2006, s. 247 Lev. 71 CS 723; Matouš, & Matoušová-Rajmová, 1984, s.112-113 Res. 67).

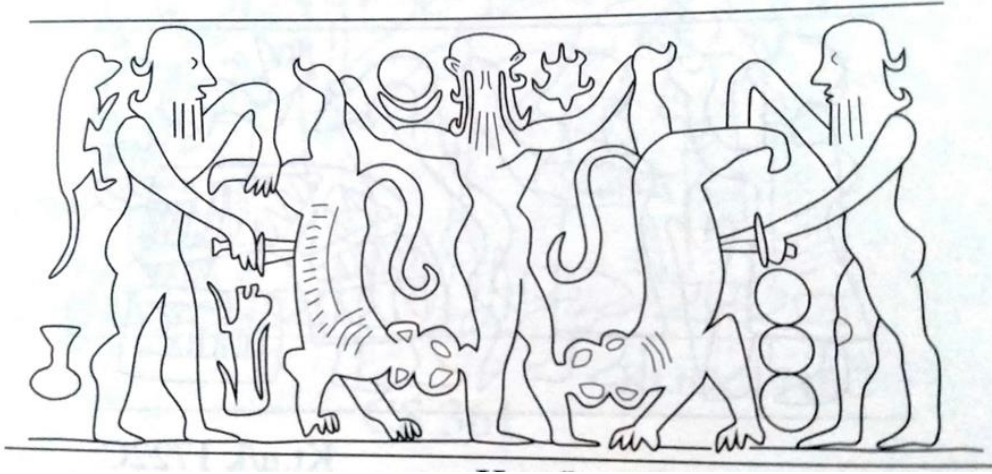
a) 5.6. Üç figürlü ve dört figürlü grupların olduğu savaşım frizler (Özgüç, 2006, s. 126 Lev. 29 CS 416).

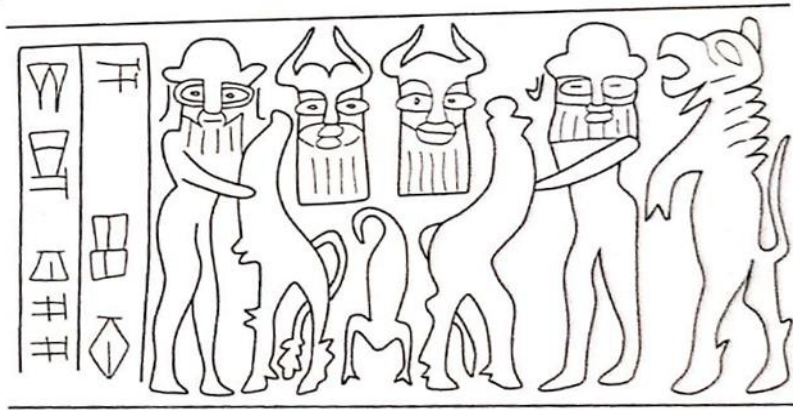
b) 5.6. Üç figürlü ve dört figürlü grupların olduğu savaşım frizler (Özgüç, 2006, s. 128, Lev. 30, CS 422).

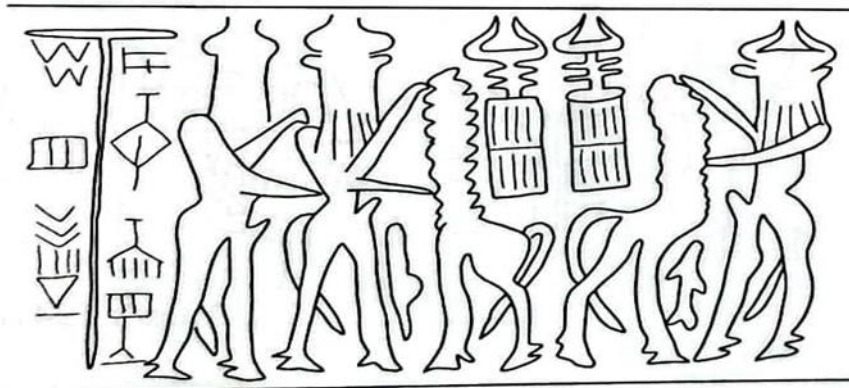
c) 5.6. Üç figürlü ve dört figürlü grupların olduğu savaşım frizler (Özgüç, 2006, s.183 Lev. 49 CS 565).

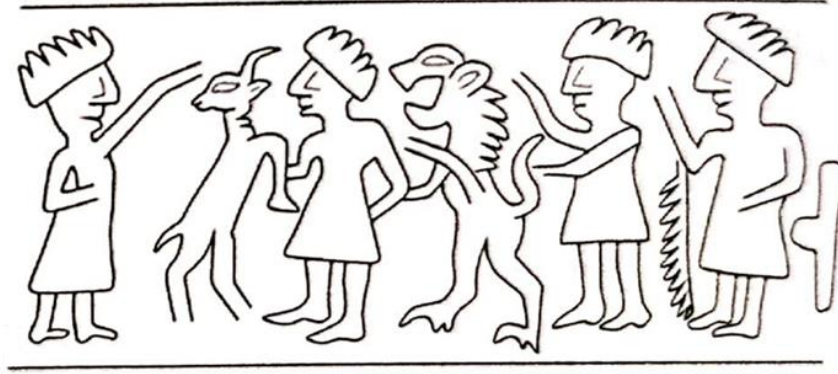
a) 5.7. Çok figürlü birleşik grup savaşım frizleri (Özgüç, 2006, s.112 Lev. 24 CS 376).

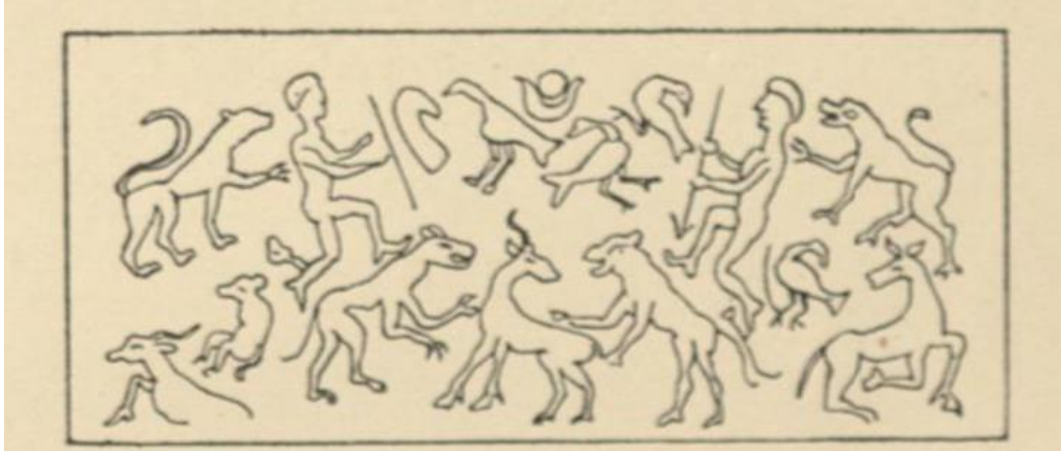
b) 5.7. Çok figürlü birleşik grup savaşım frizleri (Özgüç, 2006, s. 147 Lev. 36 CS 469).

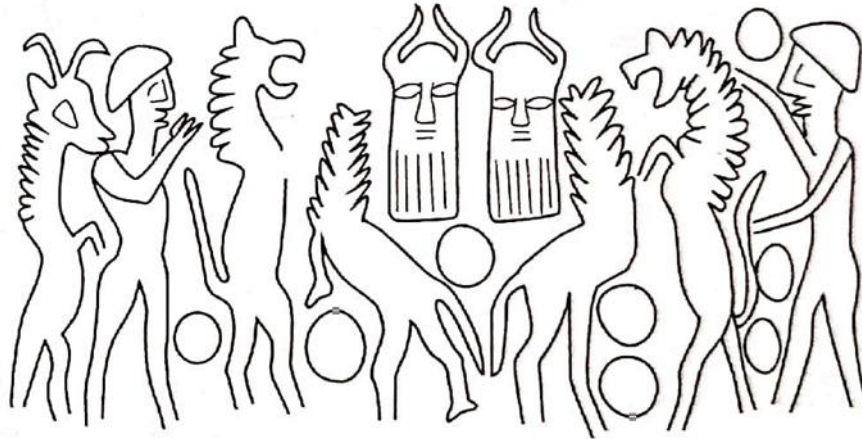
c) 5.7. Çok figürlü birleşik grup savaşım frizleri (Özgüç, 2006, s. 276 Lev. 79 CS 787).

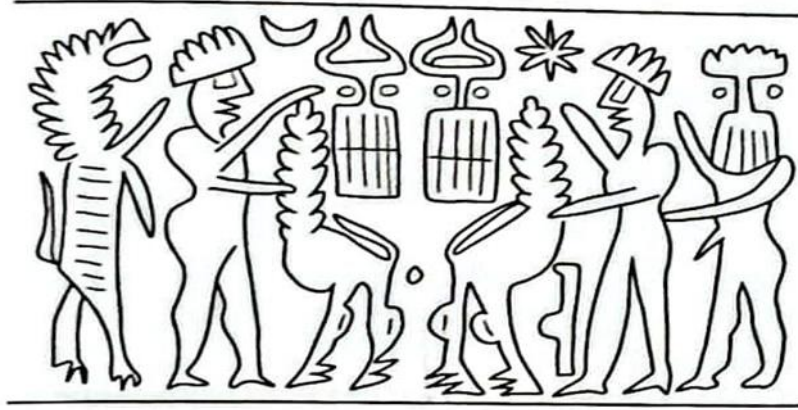
a) 5.7. Çok figürlü birleşik grup savaşım frizleri (Özgüç, 2006, s.113, Lev. 24 CS 379).

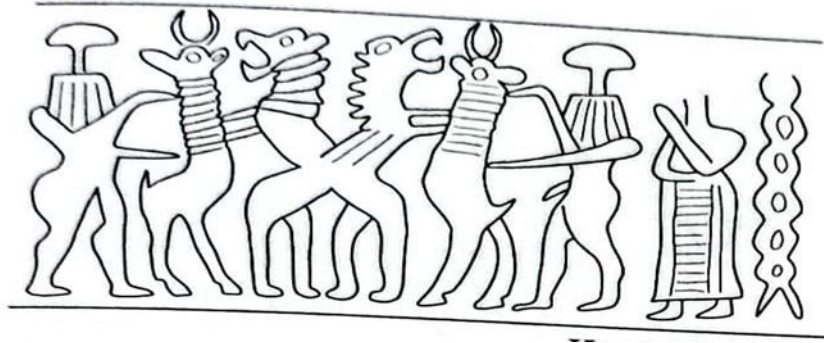
b) 5.7. Çok figürlü birleşik grup savaşım frizleri (Contenau, 1922, s. 75, fig. 27).

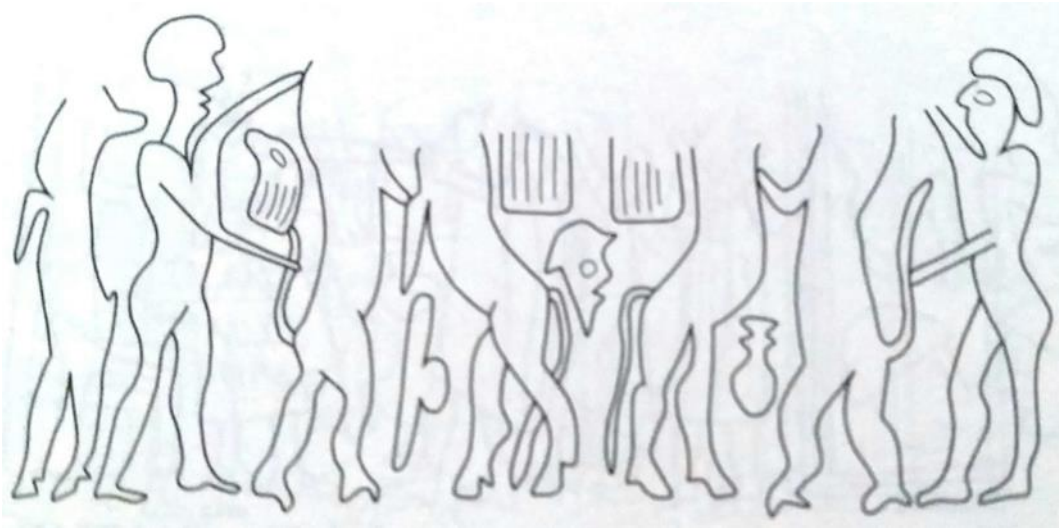
c) 5.7. Çok figürlü birleşik grup savaşım frizleri (Özgüç, 2006, s. 117 Lev. 25 CS 389).

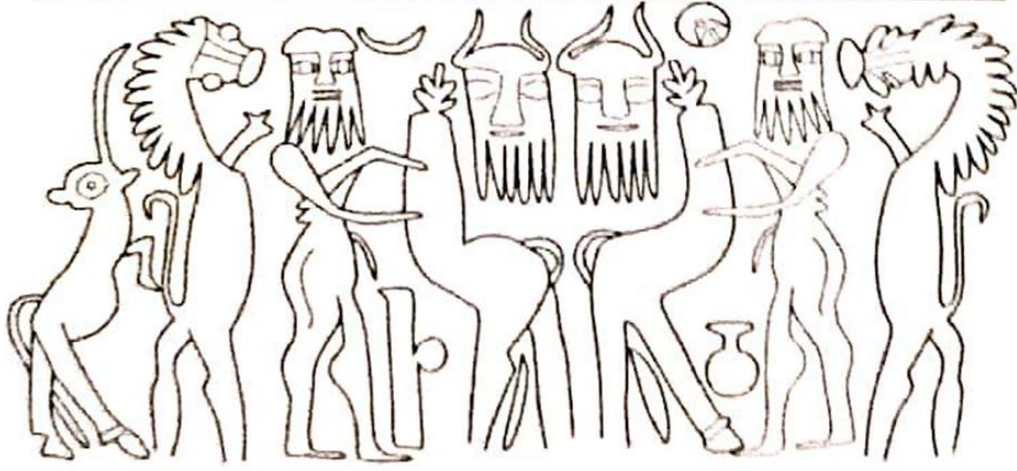
a) 5.7. Çok figürlü birleşik grup savaşım frizleri (Özgüç, 2006, s. 254 Lev. 73 CS 740).

b) 5.7. Çok figürlü birleşik grup savaşım frizleri (Özgüç, 2006, s. 275 Lev. 79 CS 783).

c) 5.7. Çok figürlü birleşik grup savaşım frizleri (Özgüç, 2006, s.144 Lev. 35 CS 459).

a) 5.7. Çok figürlü birleşik grup savaşım frizleri (Özgüç, 2006, s. 208 Lev. 58 CS 628).

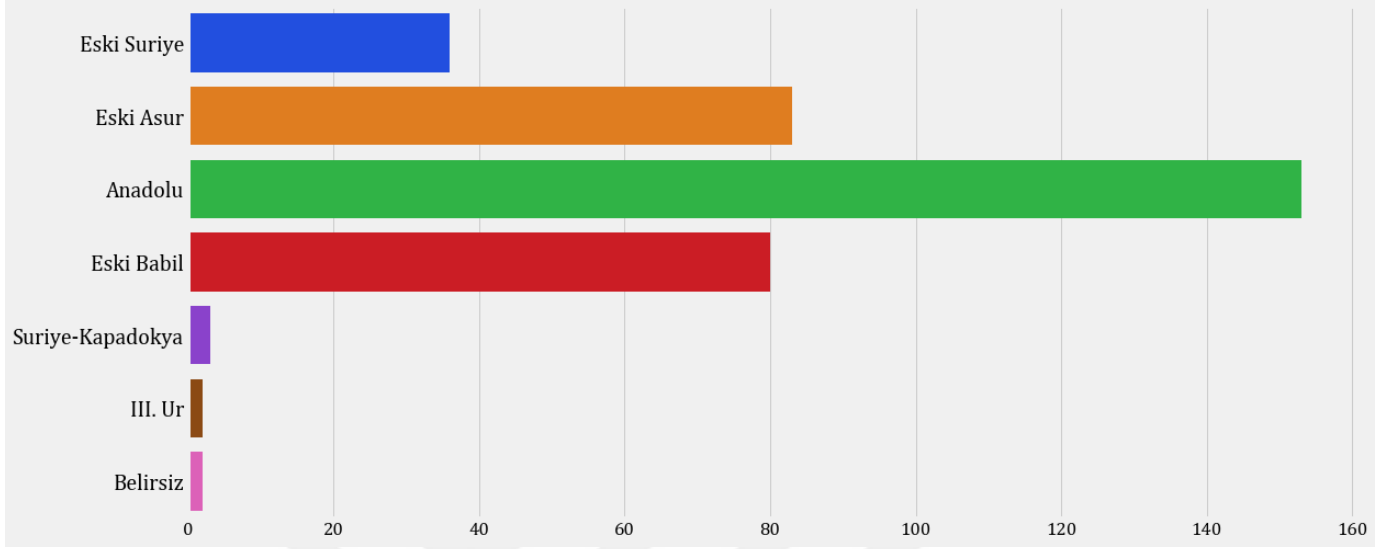
b) 5.7. Çok figürlü birleşik grup savaşım frizleri (Özgüç, 2006, s. 215 Lev. 61 CS 650).

c) 5.7. Çok figürlü birleşik grup savaşım frizleri (Özgüç, 2015, s. 70 Res. 45 CS 15).

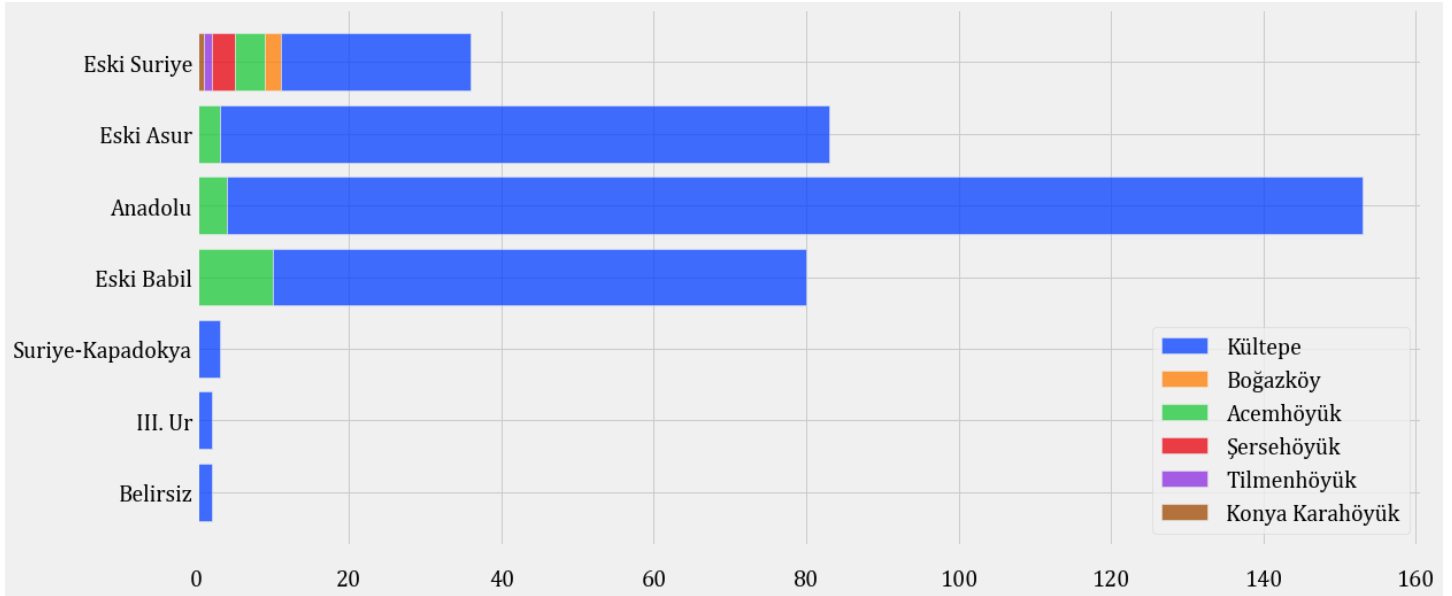
EK-3. Grafikler

Asur Ticaret Kolonileri Çağı'nda Mücadele Tasvirlerinin Görüldüğü Mühür ve Mühür Baskılarındaki Üslupların Dağılımı

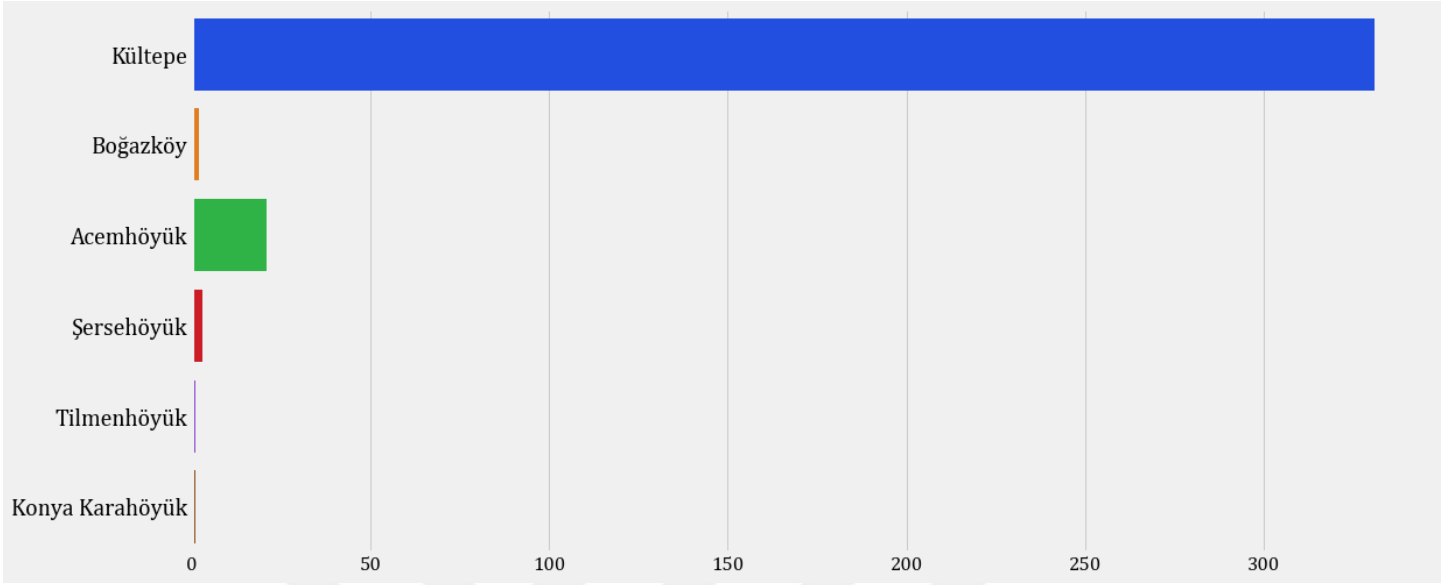
1

Asur Ticaret Kolonileri Çağı'nda Mücadele Tasvirlerinin Görüldüğü Mühür ve Mühür Baskılarındaki Üslupların, Mühürlerin Açığa Çıkarıldığı Yerlere Göre Dağılımı

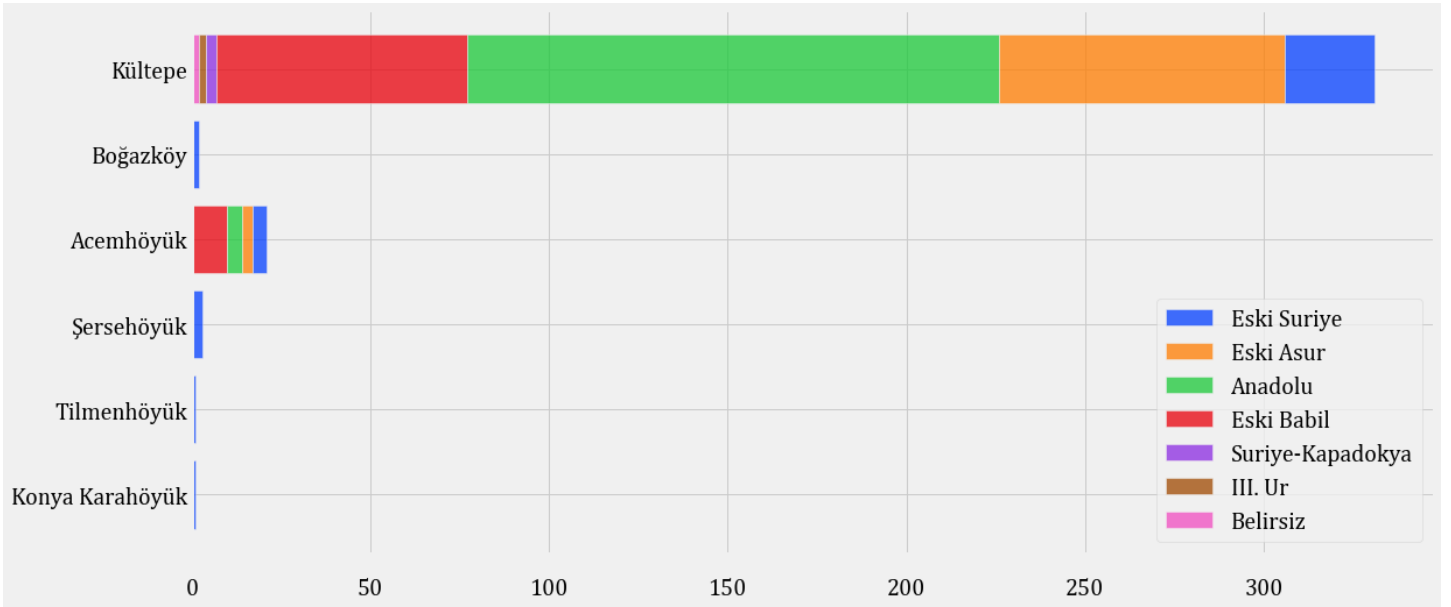
2

Asur Ticaret Kolonileri Çağı'nda Mücadele Tasvirlerinin Görüldüğü Mühür ve Mühür Baskılarının Açığa Çıkarıldığı Yerlere Göre Dağılımı

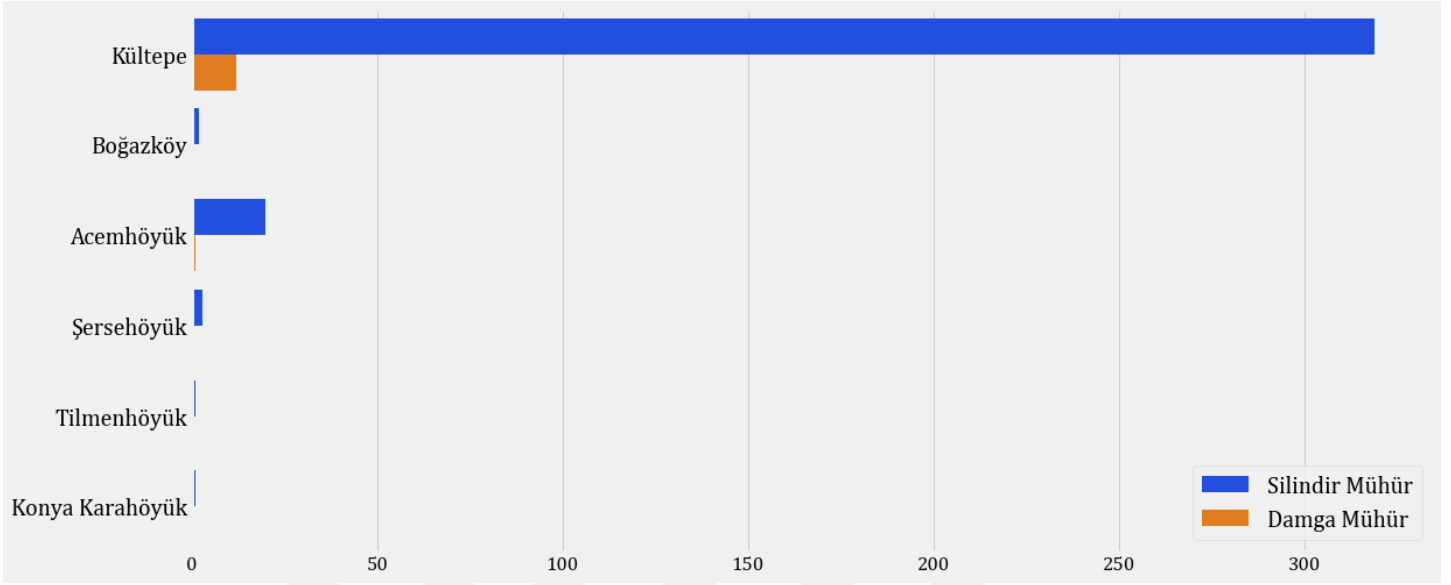
3

Asur Ticaret Kolonileri Çağı'nda Mücadele Tasvirlerinin Görüldüğü Mühür ve Mühür Baskılarının Açığa Çıkarıldığı Merkezlere Göre Üslupsal Dağılımı

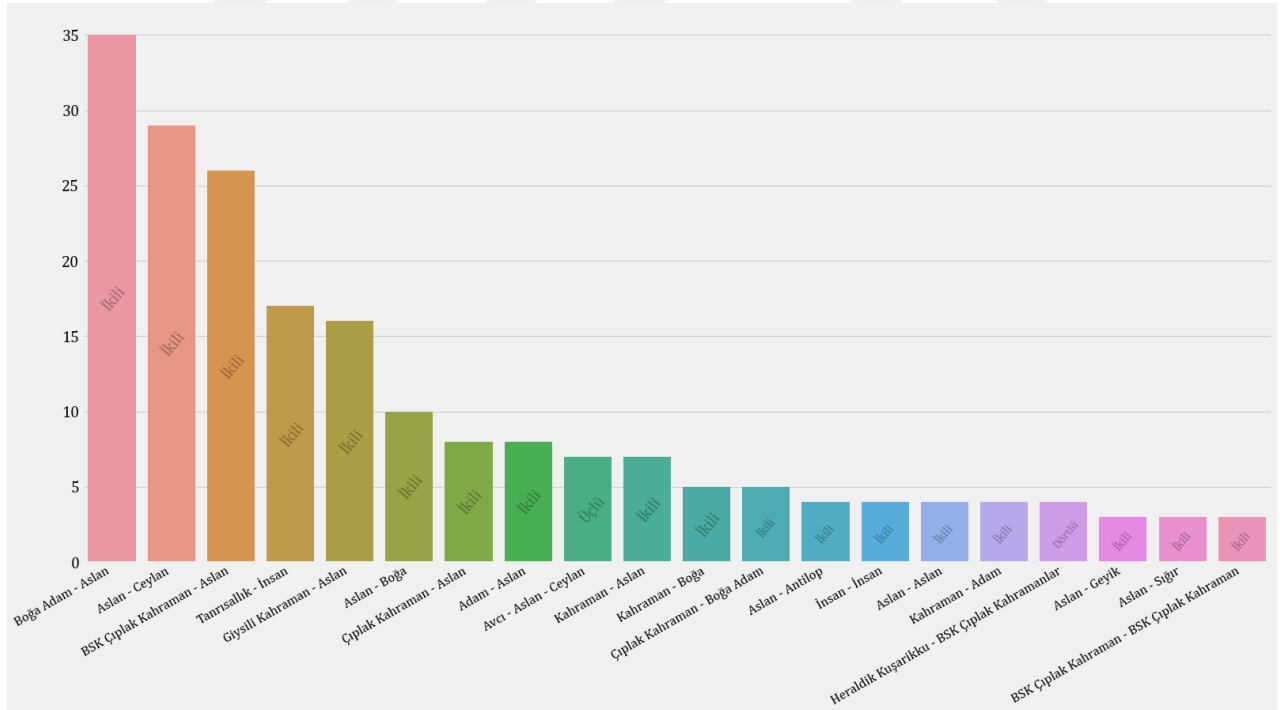
4

Asur Ticaret Kolonileri Çağı'nda Mücadele Tasvirlerinin Görüldüğü Silindir ve Damga Mühür Baskılarının Açığa Çıkarıldığı Yerlere Göre Dağılımı

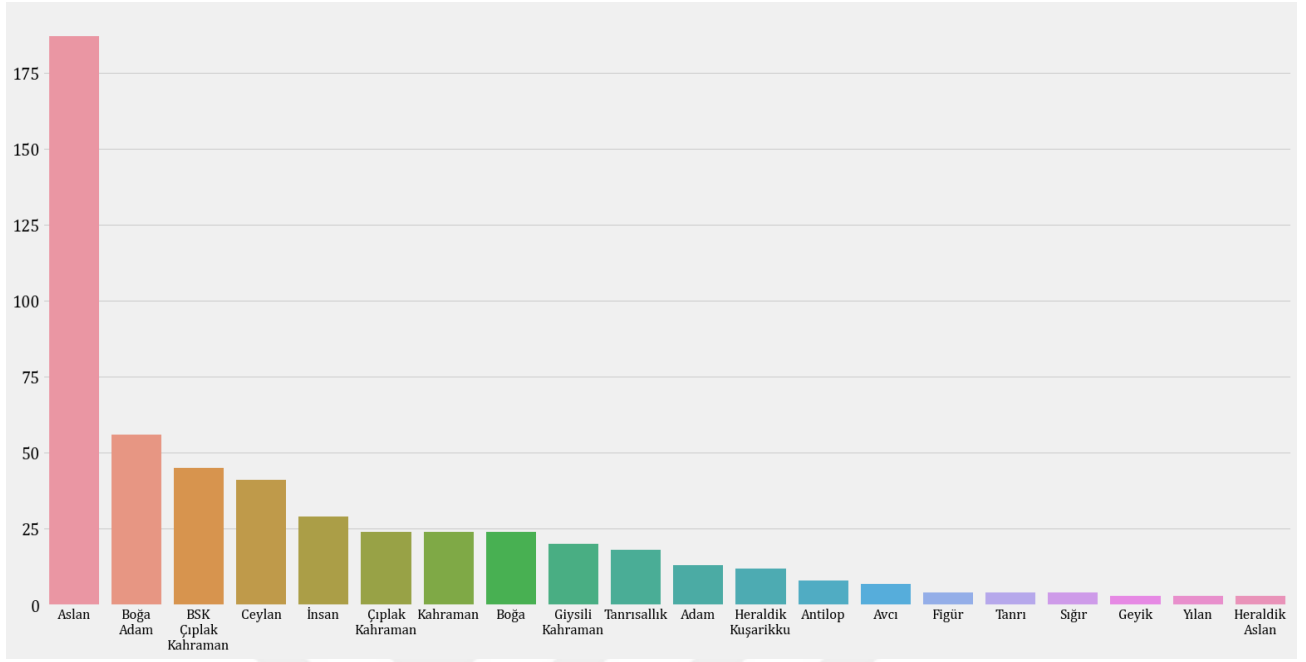
5

Mühürler Üzerinde Öne Çıkan Mücadele Gruplarının Dağılımı

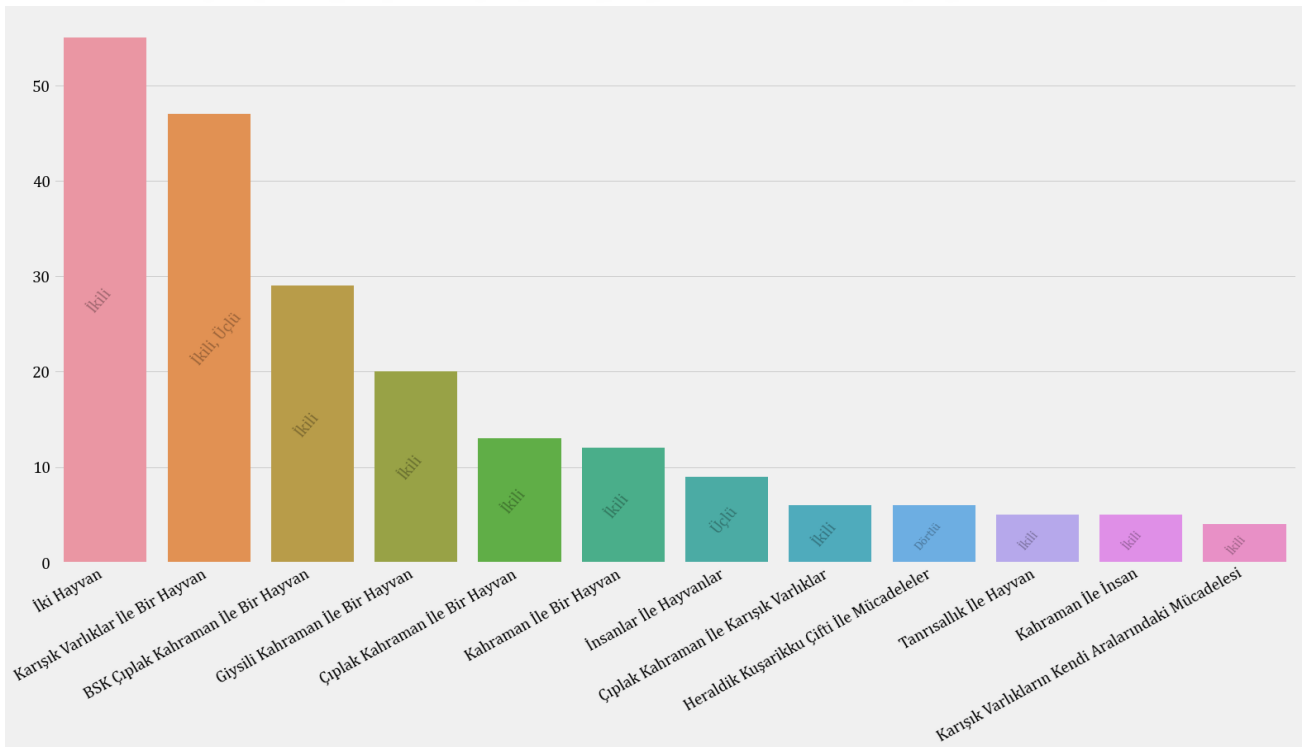
6

Mücadelelerde En Çok Görülen Figürler

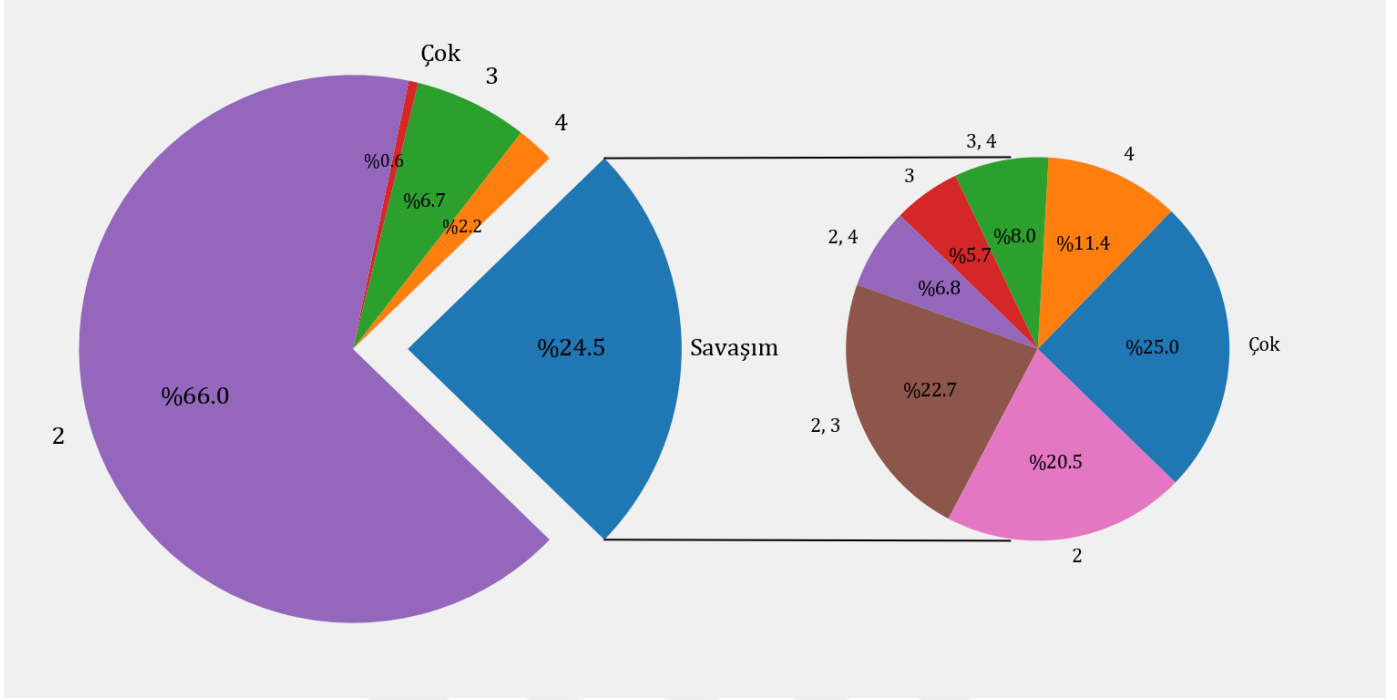
7

Mücadelelerde En Çok Görülen Gruplar

8

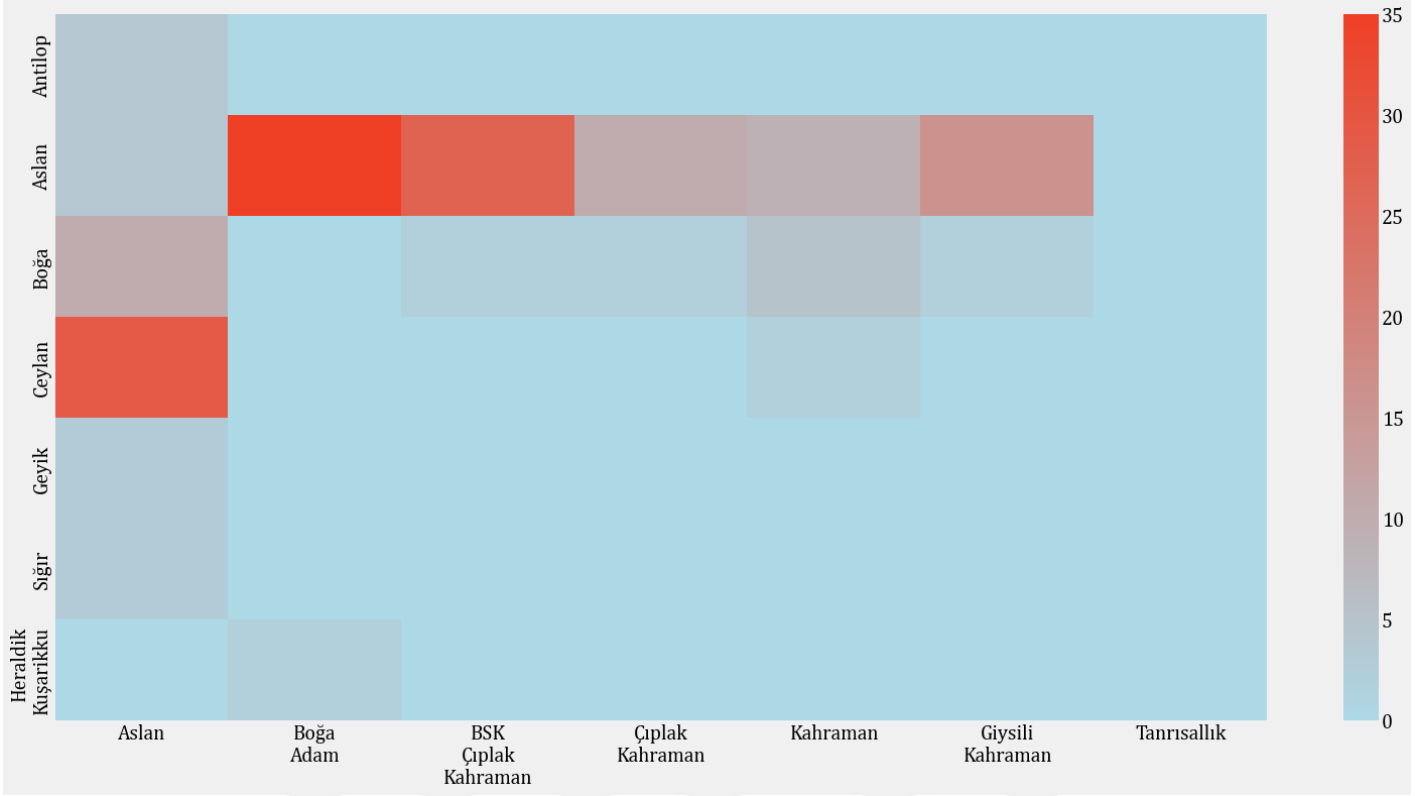
Mücadelelerin, Mücadele Grupları ve Savaşım Frizleri Olarak Dağılımı

9

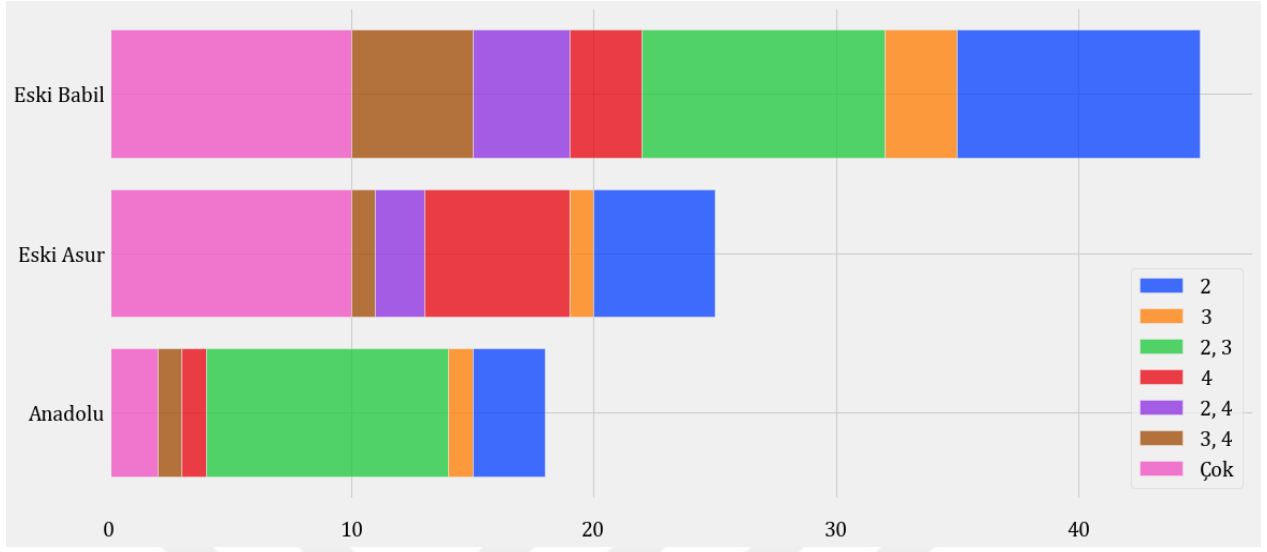
Yukarıdaki grafikte dilimlerin yanında yer alan sayılar, mücadelelerdeki figür sayısını belirtmektedir. Örneğin; '2', iki figürlü mücadeleyi belirtirken, '2, 3', hem iki hem de üç figürlü mücadelele içeren mühürleri belirtmektedir. 'Çok' ifadesi ile ise dörtten fazla figür içeren mücadele sahneleri kastedilmektedir.

En Çok Mücadele Eden Figürlerin Isı Haritası

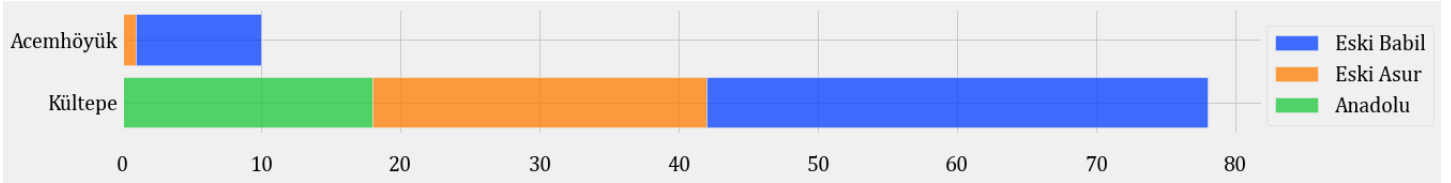
10

Savaşım Frizlerindeki Üslupların Figür Sayısına Göre Dağılımı

11

Savaşım Frizlerindeki Üslupların, Mühürlerin Açığa Çıkarıldığı Yerlere Göre Dağılımı

12

